PTG 78

VTR 8

1st ed.
Tiele 433

A 540.—

title with engraving
x, 367 p., one folio. pl.

REIZE

VAN

MADRAS

NAAR

CEILON.

LOTGEVALLEN

OP EENE REIZE

VAN MADRAS OVER TRANQUEBAAR

NAAR HET EILAND

CEILON.

DOOR

JACOB HAAFNER.

Met platen.

bl. 319.

Te HAARLEM bij

A. LOOSJES P.Z.

MDCCCVI.

AUG 2 2 2001

LC Control Number
2001 415834

VOORBERIGT.

Mijn eerst voorneemen was, om eene door mij gedaane Reize (*) te voet door het binnenste van *Ceilon* in het licht te geeven, waar toe ik het volgende werk als eene Inleiding had bestemd; doch bij nadere overweeging heeft men

(*) Eene Reize, die ik kort na mijne aankomst op dit Eiland ondernam, en die, zoo wegens de verbaazende en wonderlijke ontmoetingen, op mijnen togt en rondzwerven door de uitgestrekte, en met verscheurend gedierte vervulde bosschen en wildernissen, als wegens eene volledige en uitvoerige beschrijving van dit overheerlijk en onwaardeerbaar Eiland, en van de verschillende Natiën die het bewoonen, derzelver zeden, gewoontens, Godsdienst, en Historie, zelfs van de alleroudste tijden af, en eer het door de *Europeaanen* ontdekt wierd; van de boomen, planten, gewassen, dieren, paarlvisscherij, de Etablissementen der *Hollanders*, de oorzaak van derzelver verval, en andere aanmerkingswaardige zaaken, zeer onderhoudende en belangrijk is, en welke, zoo deze proeve eenige goedkeuring wegdraagt, zeker staat te volgen.

men beter gevonden, dit als een werk op zich zelven te doen verſchijnen. Wat ik in hetzelve den Leezeren aanbiede, zijn geene verdichtzelen, maar waare gebeurtenisſen — eenige ſchakels uit de lange keten der vreemde, en wonderlijke, lotgevallen mijnes levens.

Ik heb den ſtijl in dit boek, naar de verſchillende onderwerpen, die ik verhandelde, geſchikt; waar door het komt, dat dezelve niet overal eenvormig is.

Eenige mijner Leezeren, zal het mogelijk mishaagen, dat ik van de *Engelſchen* in de *Indiën*, in niet zeer gemaatigde bewoordingen ſpreek; doch het is mij onmogelijk, aan de menschheid ontëerende gruweldaaden te denken, die men in gindſche landen gepleegd heeft, en nog geduurig pleegt — zonder met eenen billijken toorn en verontwaardiging tegen hen te zijn aangedaan.

In mijne gedachten omtrent de beraamde, en moedwillige opoffering der proviand-vloot, en de daar door ontſtaane vreeſelijke hongersnood te *Madras*, kan ik dwaalen; doch naar alle omſtandigheden, naar het geene ik gezien en

ge-

gehoord heb, en van goeder hand mij bewust is — en eindelijk, naar de *Bengaalsche* Catastrophe van 1795 te oordeelen, is 'er waarschijnelijkheid, dat mijn vermoeden niet geheel ongegrond is. Ieder heeft zijne eigene wijze om de zaaken te beschouwen.

Intusschen zal men uit het weinige, dat ik in den loop van dit werk van de *Engelschen* zeg, genoegzaam kunnen zien, hoe zwaar en vreeselijk, de ijzeren arm der *Europeaanen* op deze landen ligt, en welke ongehoorde rampen door willekeurige overheersching, door onverzadelijke goudzucht, over deze beklagenswaardige en ongelukkige volkeren verspreid en uitgestort worden.

Ik ben altijd een doodvijand van dwingelandij en dwingelanden geweest; ik verfoei en verafschuw alle onrechtvaardigheid en wreedheid; ik acht alle menschen, van wat verwe, Natie en Godsdienst zij ook mogen zijn, als mijne medemenschen en broeders; wie hierin even als ik denkt, die zal 'er zich niet aan stooten, maar integendeel met genoegen zien, dat ik de onschuldige en onderdrukte *Indiaanen* verdeedig en voorspreek, en hunne tij-

rannen met ſchande zoek te overlaaden. Wie van een ander gevoelen is, voor zulk een' is mijn boek niet, en hij vermaake zich mijnent halve liever met het leezen der *Spaanſche* Tijrannij bij de verovering van *Mexico* en *Peru*, of met iets diergelijks.

IN-

INHOUD.

EERSTE HOOFDSTUK.

De omſtandigheden van den Schrijver. — *Zijn vertrek van* Bengalen *naar* Nagapatnam. — *Aankomst en verblijf aldaar.* — *Wordt op het Negotie-Kantoor geplaatst.* — *Treurig vooruitzigt.* — *De Adigaar der Dorpen*, SCHEUNEMAN. — *De Negotieboeken der Compagnie.* — *De Gouverneur* VAN VLISSINGEN. — *Ontſlag uit den dienst der Compagnie.* — *Vertrek van* Nagapatnam. . . . . bl. 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Sadras. — *De Nabab* HYDER ALICHAN. — *Zijne onverzoenelijke vijandſchap tegen de* Engelſchen. — *Coalitie tegens hen.* — *Zijne inval in* Carnatica. — *Verwoesting.* — *Verraaderlijke overrompeling der* Hollandſche *Etablisſementen door de* Engelſchen. — *Opeiſching van* Sadras. — *Capitulatie.* . . . . . bl. 35

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Inneeming van Sadras. — *Schelmſche trek van den Engelſchen Commandant* MACKAY. — *Vernieling van het Fort van* Sadras. — *Algemeene vlugt der Inwooners.* — *Wij worden als krijgsgevangenen naar* Madras *opgezonden.* . . . . . bl. 58

VIERDE HOOFDSTUK.

Madras. — Mr. FRANK. — *De Sergeant* WIDDER. — *De* Oost-Indiſche *Compagnie.* — Mr. DE SOUZA. . . . . bl. 66

VIJFDE HOOFDSTUK.

Verwoestende oorlog. — *De Proviand-vloot.* — *Noodlottige vertraaging.* — *De orkaan en zijne voortekens.* — *Vernieling der Proviand-vloot.* . . . . . bl. 83

ZESDE HOOFDSTUK.

De hongersnood. — *Affchuwelijke wreedheid der* Engelſchen. — *De Thony.* — SABICO. — *Iſſelijk gezigt.* — *De flaauwte.* — *Wanhoopige onderneeming.* . . . bl. 95

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Madras. — *De kanonkogels.* — *Arrest.* . . . . . bl. 109

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Mr. HALL. — *Verhoor.* — *De Gouverneur* MACKARTNEY. — *Brieven.* — *Vertrek.* bl. 117

NEGENDE HOOFDSTUK.

Covilom. — *De 7 Pagoden van* Mawelie-warom. — *Ontmoeting van een Fregat.* — *Schuilplaats te* Sadras. . . . bl. 126

TIENDE HOOFDSTUK.

Het vernielde Sadras. — *De bleekerijen.* — *De Indigo-fabriek.* — *Het Malabaarsche school.* — *De Bazaar.* . . . bl. 134

ELFDE HOOFDSTUK.

Het Suriebosch. — *Zamenleeving te* Sadras. — *Smertelijke herinnering en vergelijking.* — *Schets van eene Indiaansche Processie.* — *De Pipal.* — *Beschrijving van eenige Chauderies.* — *De Saniassie.* — *De jagt in een hatelijk daglicht gesteld.* — *Aan-*

doen-

doenelijk afscheid. — BARLOU — DE LANGE — SEIDLER. — *Ijselijke ontdekking.* bl. 145

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Sadras. — *De storm.* — *Uiterste levensgevaar.* — *Wonderbaare redding.* — *Landing.* — *De Ruiters.* — *Inscheeping.* bl. 178

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De ontdekte list. — Alamparvé. — *De Cattemarams.* — *Gevangenneeming door de Ruiters van* HYDER ALI. — *De Jammedaar.* — *Redding door stoutmoedigheid.* — *Onverhoopte ontmoeting.* — *De Haweldaar* ROSAN ALICHAN. — *Vertrek van* Alamparvé. . . . . bl. 193

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De brieven van Lord MACKARTNEY. — *Besluit van den schrijver aangaande dezelve.* — *De zinkende chialeng.* — *Landing.* — *De lekkagie wordt ontdekt.* — *Steeken weder in zee.* — Pondichery. . . bl. 215

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Pondichery. — *Verlaating der chia-*

chialeng. — *Aandoenelijk afscheid van het volk.* — *Monsieur* DE SALMIAC. — *De Engelsche brieven voor het laatst.* — *De Herbergier* TELEMAQUE. — *Vertrek van* Pondichery, *en aankomst op de reede van* Tranquebaar. — *De kattemaram.* — ANNA *en haare Moeder.* — *Bijzonderheden.* bl. 225

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Hachelijke toestand der Deenen *in* Tranquebaar. — *Des Schrijvers besluit om de kust te verlaaten.* — *De Graaf van* BONVOUX. — *Onverwacht voorneemen van de moeder van* ANNA. — *Zij laat haar dochter alleen vertrekken, en blijft terug.* — *Afscheid.* bl. 251

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Tranquebaar. — *Verraaderlijk ontwerp der* Engelschen *ontdekt.* — *De schraale proviandeering.* — *Schrikkelijke ontwaaking.* — *Gevaarlijke toestand.* — *De armzalige maaltijd.* — *Snoode aanslag van den Graaf op* ANNA. . . bl. 262

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Aanhoudende kalmte. — *Gevecht met den Graaf.* — *Hernieuwde en woedende aan-*

val.

val. — *De haai.* — *De aangejaagde vrees.* — *De waterdief, en wanhoop onder de roeijers.* — *Treurig vooruitzicht, en ſmertelijke voorſtellingen.* . . bl. 284

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

De ſchrikkelijke droom. — *Blijde ontwaaking.* — *Vergeefſche hoop en ijdele beloften baaren mistrouwen.* — *De angſtige verwachting.* — *Niet dan lucht en water.* — *Snoodheid van den Graaf.* — *Het beſlisſend oogenblik.* — *Onverhoopte redding.* . bl. 306

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing op het Eiland Caradiva. — *De waterput.* — *Het middagmaal.* — *Stijfhoofdigheid van den Graaf.* — *De wandeling.* — *Woedend gevecht met den Graaf.* — *Vertrek van het Eiland.* — *De bekroonde liefde.* — *Aankomst te* Jaffanapatnam . bl. 318

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing te Jaffanapatnam. — SANT JAGO. — *De weduwe* SALDER. — *Nog voor het laatst iets van den Graaf.* — *De Heer* SCHRÖTER. — *Vader* TEMPLIJN. — *Afbeeldzel van* ANNA. — *Einde.* . . . bl. 340

LOT-

LOTGEVALLEN

OP EENE

REIZE

VAN

MADRAS

NAAR

TRANQUEBAAR

EN VAN DAAR NAAR

CEILON.

EERSTE HOOFDSTUK.

De omstandigheden van den Schrijver. — Zijn vertrek van Bengalen *naar* Nagapatnam. — *Aankomst en verblijf aldaar. — Wordt op het Negotie-Kantoor geplaatst. — Treurig vooruitzigt. — De Adigaar der Dorpen,* SCHEUNEMAN. — *De Negotieboeken der Compagnie. — De Gouverneur* VAN VLISSINGEN. — *Ontslag*

uit

uit den dienst der Compagnie. —— *Vertrek van* Nagapatnam.

Een bijzonder toeval had mij, reeds in mijne vroegſte jeugd, uit de armen mijner geliefde ouders gerukt, en in de wijde wereld geworpen. Hulpeloos en verlaaten, doorkruiste ik de *Indiſche* zeeën, van de eene plaats naar de andere, mijn vaderland ſcheen van mij te vlieden, en alle pogingen die ik deed, om bij de mijne te rug te keeren, mislukten, en waren te vergeefs.

Zoo had ik nu van mijn elfde, tot aan mijn achttiende jaar, bijna gansch *Indiën* rondgezworven; ſchipbreuken, ziektens, gebrek, doodsgevaaren en rampen van allerlei aard had ik geleeden en ondergaan; het verhaal mijner lotgevallen, geduurende deze omzwerving, zoude ongeloofelijk ſchijnen. Eindelijk gaf het noodlot aan mijnen levensloop eene andere rigting, en plaatſte mij in eenen daar van gansch verſchillenden kring.

Ik bevond mij te *Bengalen*, aan boord van een *Hollandsch* Compagnie's ſchip. Wij waren naar *Nagapatnam* (*) gedeſtineerd, en lagen op de *Volta-*

(*) *Nagapatnam* betekent de ſtad der ſlangen, of eigentlijk der *Bril ſlange*, of *Cobra de Capella*, die in de *Samscritſche* taal *Naga* werd genaamd. Deze ſtad was voorheen het *Hollandsch* hoofd-kantoor, op de kust *Chormandel*, en het zuidelijkſte van alle *Europeeſche* etablisſemen-

tasche reede; doch konden wegens gebrek aan matroozen niet vertrekken. De meeste der onzen waren ziek naar het Hospitaal van *Chinsura*, de *Hollandsche* Logie op *Bengalen*, gegaan. Men zond ons dan van die plaats, een ploeg *Lascars*, zwarte matroozen van den *Mahometaansche* Godsdienst, en met deze staken wij naar zee.

Nooit heeft eenig schip zoo veel met stroom en wind

menten op gemelde kust. Zij ligt meer dan 60 *Duitsche* mijlen van *Madras*, en omtrent 20 dier mijlen van *Tranquebaar*.

Wegens haare situatie is zij van veel aangelegenheid, als zijnde digt bij den *Coleron*, die verscheidene mijlen opwaards in het land van *Madura*, en de provintie van *Massour* bevaarbaar is. Zij werd door de *Portugeezen* versterkt met betrekking tot *Ceilon* en de kust der visscherij, (van paarlen en chauhos) waar van zij in bezit waren.

De *Hollanders* ontnamen het hun met behulp des konings van *Tansjour* in 1658. 'Er is een citadel, of fort in het midden dezer stad, dat de Compagnie over de 16 tonnen gouds gekost heeft, en van geen het minste nut tot defensie is; —— doch zoo leeft men daar met het geld der Compagnie.

Nagapatnam werd op den 12 November 1781, door den *Engelschen* Generaal MUNRO bij verdrag ingenomen, of liever de plaats werd aan hem door verraad overgegeeven en verkocht. De belegeraars waren nog geen 3000 man sterk, de belegerden daar en tegen over de 8000 man. Zoo ging het met de *Hollandsche* bezittingen toen ten tijde; zoo gaat het nog, en zoo zal het wel altijd gaan.

wind moeten kampen; alles liep ons tegen, bijzonder de kalmte; —— wij konden niet vooruit komen, *Bimilipatnam*, *Jaggernaikpoecam*, *Palliacatta*, alle onze kantooren langs de kust, moesten wij aandoen, om ons op nieuws van water en levensmiddelen te voorzien. Wij waren over de vijf maanden onder weg, op eenen togt die men gemeenlijk anders in minder dan zoo veele weeken doet. —— Het was eene vaderlandſche reize. Eindelijk na verbazend ſukkelen kwamen wij op de *Nagapatnamſche* reede. Het volgende geval was oorzaak, dat ik 'er aan den wal werd beſcheiden.

Onze kapitein, (KOELBIER was de naam van dezen tijger,) had, geduurende onze reize, het ſcheepsvolk, en zelfs verſcheidene onder- en opper-Officieren, op eene ſchandelijke en allerbeestachtigſte manier behandeld. Dit was zijne gewoonte; zoo had hij altijd geleefd op alle de ſchepen die hij kommandeerde.

Onder andere mishandelingen, liet hij, om eene geringe oorzaak, twee *Lascars*, zoo vreezelijk met touwen, anders gezegd endjes, ſlaan, dat zij het beide, nog dien zelfden dag, beſtierven.

Ik had heimelijk eene verklaaring opgemaakt, waarin dit afſchuwelijk feit op eene krachtige en aandoenelijke wijze was voorgeſteld; zij was door mij, den Dominé of Ziekentrooster, den tweeden Derdewaak, (die hij beide in den kuil had geſchopt) (*) den

(*) Een zeemans term, wanneer iemand van het halve

den Schieman, den Konſtapel, en eenige andere onder-Officieren, en ſommige van het ſcheepsvolk, onderteekend, en met deze voorzien, ging de *Serang* (*) der *Lascars* aan land, om den kapitein van den moord aan zijn volk gepleegd, te beſchuldigen, en aanteklaagen.

Eenige dagen daarna kwam een *Peon* (†), van den Fiskaal aan boord; ik moest met de andere nog onverhoorde getuigen terſtond aan den wal en op het Stadhuis komen, waar de Raad van Juſtitie reeds vergaderd was.

Wij wierden ondervraagd, onze getuigenisſen opgeſchreeven of aangeteekend; toen dit alles gedaan was, wilde men weeten wie de opſtelder der verklaaring was.

Mijne medegetuigen weezen op mij. Het was jammer, zeide toen de Sekretaris, dat ik op een ſchip bleef; ik had eene goede hand, eenen redelijken ſtijl, 'er was van mij wel iets te maaken; zoo ik genegenheid had om aan den wal te blijven, wilde hij mij op zijn kantoor plaatſen.

Deze voorſlag geviel mij, en ik bedacht mij niet lang dien aanteneemen. Wel is waar, ik had mij aan

ve dek naar de kuil, of onder het volk, werd gejaagd.

(*) De opperſte van zoo een troep of ploeg *Lascars*; *Serang* betekent zoo veel als bootsman.

(†) Geregtsdienaar, wanneer hij tot den Fiskaal behoort, anders is *Peon* zoo veel als boodſchapper.

aan den zeedienst toegewijd, en was ook reeds zoo verre in de Stuurmanskunst ervaren, dat ik mijn examen als Derdewaak, tegenwoordig Sous-lieutenant, zoude hebben kunnen doen; ik konde dus bij verplaatsing op een ander schip, afsterving, of vacature, op bevordering hoopen; doch hier had ik meer kans, meer gelegenheid, dacht ik, om voort te komen, en oneindig minder gevaaren en onaangenaamheden te wachten.

Buitendien, zoo ik aan boord bleef, had ik alles van de wraakzucht van KOELBIER te vreezen. Ik was eigenlijk de belhamel geweest, die den *Serang* en alle de andere, tot deze aanklagte had opgehitst. Ik had de verklaaring gemaakt, en kreeg hij mij eens weder in zijne magt, konde hij mij wel het zelfde lot der ongelukkige *Lascars* doen ondergaan. Het waren zijne eerste moorden niet (*), en wat zou-

(*) Wij waren nog geen drie weeken in zee geweest, of zijn kajuitwachter, een aardig jongetje van omtrent 14 jaaren, dien hij dagelijks op eene barbaarsche wijze, om het geringste bagatel, door een of twee kwartiermeesters liet slaan, sprong in het midden van één dezer strafoefeningen wanhoopig over boord en verdronk. Zijn eigen Neef, die aan eene zwaare koorts ziek lag, joeg hij in de groote mars, en liet 'er hem een halve dag, aan de brandende hitte der zonne blootgesteld, in zitten. De arme jongeling, toen hij eindelijk beneden kwam, legde zich weder te bed, begon te ijlen — en, drie dagen daarna, was hij een lijk. Dus 4 moorden op ons schip. Men zeide dat hij bij-

zoude ik tegen zijne mishandelingen hebben kunnen doen? Een kapitein van zoo een ſchip heeft over het volk eene despotiſche magt, en vele maaken 'er een ſchrikkelijk misbruik van.

Ik bleef dus aan den wal, en in plaats van op het ſecretarij, plaatſte men mij als jong adſiſtent op het Ne-

bijna geen reis deed, of hij bragt 2 of 3 menſchen om het leven. Dat men van de meeste dezer Scheepskapiteins niet oordeele zoo als zij aan den wal zich vertoonen; aan boord leert men hen eerst regt kennen! daar zijn ze eerst in hun element. De bijna onbepaalde magt die hen over het volk werd toegeſtaan, of die zij zich aanmatigen, geeft hun de volle vrijheid om met hetzelve naar willekeur te leeven. Een pak ſlagen door een of twee kwartiermeesters, is maar een geringe ſtraf bij hen. Elk die maar eenigzins wat te zeggen heeft, opperſtuurman, onderſtuurman, laat pakken ſlaag, zoo als zij het noemen, geeven. Elk die regt heeft om een endje touw te voeren, bootsman, ſchieman en hunne maats, ſlaat 'er op los, of laat 'er op los ſlaan; voornamelijk op de arme *Duitſchers* en vreemdelingen die meest alle met voorkennisſe, zelfs van lieden in wiens magt het is zulks te beletten, op de allerſchelmachtigſte wijze door de getolereerde zielverkoopers aan boord van zulke ſchepen verronſeld worden. Het zoude echter eene ſtrafbaare vermetelheid van mij zijn, indien ik alle de kapiteins bij de *Hollandſche* Compagnie met dergelijke wreedheden wilde beſchuldigen. o Neen! 'er bevinden zich ook brave lieden onder hun, waar van ik 'er eenige gekend hebbe, nog kenne, en met hun omga.

Negotiekantoor; waar men toenmaals juist gebrek aan klerken had.

Zoo was ik dan eindelijk van dit ellendig zwalken bevrijd, en uit eene woelige en gevaarlijke levenswijze, bevond ik mij, op eenmaal in eene ſtille en eenvormige, overgebragt; doch hierin beſtond dan ook al het onderſcheid. Ik vond welhaast dat ik de eene ſlavernij, den eenen armzaligen ſtaat, tegen den anderen had verwisſeld, en alles wel ingezien, had ik niet veel bij de ruiling gewonnen.

Aan boord behoefde ik mij niet om mijnen kost te bekommeren, noch huis- of kamerhuur te betaalen; was het mijne wacht niet, dan ging ik naar de kooi, of deed wat mij behaagde. Ik had overvloedig tijd om te leezen, te ſchrijven, of mij in de een of andere wetenſchap te oefenen, en met dit al draaide mijne gage voort, en ik had altijd geld te goed.

Hier integendeel, zag ik mij van den vroegen morgen tot den laaten avond aan den lesſenaar gekluisterd; ik had naauwlijks gegeeten, of ik moest al wederom naar het kantoor. Copiëeren en niets anders dan copiëeren, factuuren en memorien ſchrijven, bijna altijd hetzelfde; het walgde mij op het laatst; ook was ik meer beweeging, en dat zitten niet, gewoon.

Hier bij kwamen nog zorgen voor mijn onderhoud, klederen en andere onontbeerlijke behoeftens. Ik moest zeer zuinig huishouden, wilde ik met mijne gage rondſchieten; en hoe ik het ook aan-

leid-

leidde, evenwel kwam ik voor het einde der maand altijd geld te kort.

Elk die, als ik, klerk op een der *Hollandſche* Etablisſementen in *Oost-Indiën* is geweest, weet, hoe kommerlijk men zich moet behelpen, wil men van een *parra* (*) rijst, of een gering kostgeld, en zestien gulden 's maands, ieder gulden à vijftien ſtuivers gereekend, leeven, en zich daar van nog behoorlijk kleeden.

Mijne vooruitzigten waren bovendien zeer naauw bepaald. Om eens mijn fortuin te maaken, of met een klein kapitaaltje naar *Europa* te keeren, daar aan behoefde ik niet te denken. Had ik mijn tijd als jong adſiſtent uitgediend, konde ik nog wel twee trappen hooger klimmen, namelijk Abſoluut-adſiſtent met vier en twintig, en eindelijk Boekhouder-nominaal, met dertig guldens per maand, worden; doch verder konde ik niet komen.

Dit is het *non plus ultra* van alle Compagniesklerken in *Oost-Indiën;* Inlanders of Europeaanen, zij mogen bekwaam zijn of niet, zoo zij geene vermogende vrienden of voorſpraaken hebben; want het is in gindſche landen even als hier geſteld, posten en ambten worden 'er niet naar bekwaamheid of verdienſten, maar naar gunst, uitgedeeld en begeeven.

Ik was dan, zoo goed als voor altijd, in de *Oost-Indiën* gebannen, en bleef dus, gelijk mijne andere kan-

(*) Zoo veel als een ſchepel.

kantoormakkers, tot aan mijn' dood een klerk of kopiïst. Even als deze lieden zoude ik, jaar uit jaar in, aan een lesſenaar moeten ploegen, mijne armzalige gage ontvangen, om die zonder 'er iets van te kunnen overhouden, weder tot den laatſten penning te verteeren, en op het einde van elke maand telkens dood arm zijn.

En hier in zouden zich dan alle de vooruitzigten, alle de verwachting en hoop mijner jeugd bepaalen? In dezen bekrompenen, nederigen en duisteren ſtaat, zoude ik dan mijn ganſche leven moeten voortſukkelen? — Mijne eergierigheid, mijn hoogmoed, mijne eigenliefde verheften zich daartegen; de bloote gedagten, dat dit mijn lot zoude kunnen zijn, maakten mij mistroostig en vervulden mijne ziel met een ſoort van angst en ongerustheid voor het toekomende.

Ik vond nu dat ik in mijne verwachting was bedroogen, en mij van den landdienst een al te groot denkbeeld had gemaakt. Het ware mogelijk beter voor mij geweest bij de zee te blijven; doch wie weet alles vooruit?

Nog voor eenige maanden had ik eene goede gelegenheid van de hand geweezen. Kapitein JOHANSEN, een braaf man en een goed vriend van mij, lag met zijn ſchip op de *Nagapatnamſche* reede, gereed om naar *Europa* terug te keeren. Hem ontbrak een derdewaak. Hij bood mij die plaats aan, toen ik hem bij geval van mijne omſtandigheden en geringe vooruitzigten ſprak, hij beloofde mij bui-

buitendien in alles te onderrigten en bij te ſtaan.

Om de waarheid te zeggen ik beminde het zeeleven niet, konde ik mijn fortuin aan den wal maaken (*), wilde ik het niet op dat woeste en onſtandvastige element zoeken. Eer ik tot dit laatſte overging, wilde ik beproeven of 'er geen mogelijkheid tot het eerſte zoude zijn; als ik maar eerst aan den gang was, dacht ik, zoude alles wel gaan.

Langen tijd ſtond ik in beraad, hoe ik dit zoude aanleggen; naarſtigheid en een goed gedrag, dit ſprak van zelfs; want zonder dat was toch alles te vergeefs; konden mij zekerlijk van veel dienst zijn, en mij de achting en genegenheid mijner gebieders doen ver-

(*) Fortuin maaken! deze twee woorden zijn de ondergang van onze Maatſchappij, en zullen die van alle Maatſchappijën in de *Indiën* zijn. Zij hebben de verwoesting en ontvolking van ganſche landen en koningrijken veroorzaakt. Niemand gaat naar de *Indiën* dan om zijn fortuin te maaken. Dat ongelukkig werelddeel is het rasphuis van *Europa* geworden; deugnieten, verkwisters, boeven, alle die wegens hunne misdaaden, of anderzins, uit hunne geboorteplaats zijn verbannen, bankroetiers, en ander flecht volk, alles ijlt naar de *Indiën* als naar eenen algemeenen prooij; alles wil 'er fortuin maaken; en hoe kan dit geſchieden? niet dan met de maatſchappij, welke zij dienen, te beſteelen, of de arme *Indiaanen* te onderdrukken, te plunderen, en te vermoorden. Van de 10 die van daar rijk te rug komen, hebben 'er gewis 9 hunnen buit op deze wijze verkreegen.

verwerven; doch dit was niet genoeg, ik moest boven andere mijner kantoormakkers uitmunten, ik moest mij weeten noodzakelijk te maaken, wilde ik mij den weg tot verhooging en bevordering baanen. Eindelijk meende ik iets te hebben uitgevonden.

Men heeft in het algemeen op de Compagnieskantooren in de *Indiën* aan kundige lieden een groot gebrek, voornamelijk aan dezulken, die het Negotie boekhouden verstaan. Zoo vreemd het ook mag schijnen, het is niettemin de waarheid, 'er was toen ten tijde op *Nagapatnam* maar een eenig persoon, (de Adigaar (*) der Dorpen, SCHEUNEMAN) die in staat was de hoofdboeken (†) te houden, waar voor hij van den Secunde jaarlijks zes honderd pagoden (§) trok.

Hierop had ik nu mijn aanstaande fortuin gegrond. Mijn plan was, om mij in die kunst te oefenen en bekwaam te maaken; konde ik eens de boeken der Compagnie houden, zoo moest men mij bevorderen, en wilde men mij geene post of bediening geeven,

(*) Adigaar, Hoofdopziener, of Inspecteur, hij is tevens Opperschout van de Dorpen.

(†) Het hoofdboek wordt geformeerd uit alle de boeken der *Hollandsche* kantooren. Deze zijn: *Nagapatnam* het hoofdkantoor, *Sadraspatnam* en *Palliacatta* op de kust *Chormandel*, en *Palicol*, *Jaggernaikpoecam* en *Bimilipatnam* op de kust van *Orixa*.

(§) Een portonovosche pagood werd tegens *f* 4-10-: gerekend.

ven, zoo konde ik doch op een ruim beſtaan, of op eene aanzienelijke belooning hoopen.

De uitvoering van dit ontwerp was echter met vele zwaarigheden verbonden. 'Er was volſtrekt niemand, die mij in deze wetenſchap eenig onderrigt konde geeven, of mij daarin voorthelpen, dan SCHEUNEMAN alleen; doch hij was een al te groot man, dan dat ik mij bij hem zoude hebben durven vervoegen, ook was hij, op verre na, de vriendelijkſte niet (*).

Dit ſchrikte mij echter niet af, het was doch geen toverwerk dacht ik, en wat SCHEUNEMAN wist, konde ik gewis ook leeren (†). Voor dien, die ijver, lust en eerzucht heeft, is niets te zwaar.

Ik zette mij dus zelf te werk, doorlas en doorzocht

(*) Men noemde hem in de wandeling de Compagniesbuffel. Daar deze man grooten invloed gehad heeft op mijn toenmalig lot en ganſche leven, en ik van hem geheel niet wel behandeld ben, zoude ik hier uit weerwraak eene zeer komieke en echter waare ſchildering van zijn perſoon en karakter kunnen geeven; en verſcheidene ſtaaltjes 'er van aanhaalen; doch hij heeft reſpectable aangetrouwde familie alhier, dit wederhoudt mij. Waarſchijnlijk is hij ook reeds lang dood.

(†) SCHEUNEMAN was een zeer goed boekhouder en had eene grondige kennis van den handel en de belangens der Maatſchappij op de kust; doch voor het overige moest men niets anders bij hem zoeken; van geleerdheid, taalen, of wetenſchappen wist hij volſtrekt niets.

zocht alle papieren, bondels, enz. en na ongeloofelijk veel moeite en hoofdbreeken, kwam ik eindelijk alle zwarigheden te boven; nog geen anderhalf jaar was ik te *Nagapatnam*, of ik had de kunst weg.

Dit bragt mij nog een ander voordeel te weeg, ik werd hier door tevens in alle andere kantoorzaaken grondig ervaren, en was den Overdraager onontbeerlijk geworden. Waartoe is de mensch niet bekwaam als hij eene zaak met lust en ijver onderneemt, en zich in den beginne door de eerste zwarigheden niet laat afschrikken? Ik heb dit sedert nog meermaalen aan mij zelfs ondervonden.

Op dusdanige wijze trok ik mij uit mijnen nederigen en bekrompen staat; door mijn goed gedrag, mijne naarstigheid en kennis, had ik mij veele vrienden verworven; mijne soldij was van zestien tot vierentwintig guldens per maand verhoogd, lang voor dat mijn eerste verband was geëindigd; dit had de Overdrager uitgewerkt. Ik werd in de beste gezelschappen getrokken, ik geraakte bij elk in aanzien; doch was tevens meer dan ooit een slaaf geworden, en had mij eenen vreezelijken last op den hals gehaald.

'Er heerscht eene kwaade, onbillijke en moedbeneemende gewoonte, op de meeste *Hollandsche* Compagnies Etablissementen in de *Indiën*. Een klerk die in bekwaamheid en vlijt boven anderen uitmunt, heeft de eer van tot den werk-ezel, (de eigenlijke benaaming die men ginds geeft,) van het kantoor, op het welke hij zich bevindt, gemaakt te wor-

worden, en loopt groot gevaar van het langen tijd, en mogelijk zijn ganſche leven, te blijven.

Men geeft hem alles, men draagt hem alles op, waar bij naauwkeurigheid en ſpoed vereischt wordt, en dat men aan anderen niet wil of durft vertrouwen; en de Overdraager (*), Sekretaris of ſoldijboekhouder, tracht onder de hand zoo veel mogelijk zijne bevordering tot den eenen of anderen post te beletten, of hem daarin te dwarsboomen, uit vreeze van hem te moeten misſen, en van zijne onontbeerelijke dienſten verſtoken te zijn.

Dit nu was het geval met mij. Men prees mijnen ijver en mijne vlijt, men gaf mij de beste woorden, de ſchoonſte beloften; men zoude bij de eerſte voorvallende gelegenheid aan mij denken, ik lag het eerſte aan de beurt, en dergelijken; doch hier bij liet men het berusten. Mijne meerdere bekwaamheid en naarſtigheid, bracht niets anders te wege, dan dat men mij met arbeid overhoopte. Men liet mij geen rust, ganſche nachten zat ik ſomtijds op om te ſchrijven. Ik bleef echter de oude knecht, adſiſtent, en niet meer.

Dit ergerde mij. Ik zag zoo veele onbekwaame, onkundige, ja zelfs onwaardige voorwerpen, die gee-

(*) De Overdraager; dus werd de opperſte van het Negotie-kantoor genoemd, onder wien alle de klerken van dat kantoor ſtaan; zoo als die van het ſekretarij- en het ſoldijkantoor, onderworpen zijn aan den ſekretaris en ſoldijboekhouder.

geene andere verdienſte hadden dan dat zij tot de familie of vrienden van de Regeering behoorden, aanzienelijke bedieningen verkrijgen en bekleeden, terwijl ik, die mij verbeelde 'er een nader regt toe te hebben, al ware het ook maar wegens mijnen onvermoeiden ijver en vlijt, terug werd gezet.

Ik leefde en arbeidde echter nog een geruimen tijd, in de hoop van bevorderd te worden, voort, tot dat ik eindelijk duidelijk bemerkte, dat alle de beloften die men mij deed, en had gedaan, op niets zouden uitloopen.

Natuurlijk verwekte dit in mij een afkeer voor de ſchrijverij. Ik begon even als de meeste mijner kantoormakkers alles met onverſchilligheid, met achteloosheid en verdriet te doen. 'Er was niets meer dat mij konde aanſpooren, in vlijt en ijver boven hen uittemunten. Dewijl men geen onderſcheid tusſchen mij en de anderen maakte, had men ook geen regt dacht ik, mij meerder dan hen te belasten. Ik kreeg mijne boeken over de ſtuurmanskunst weder voor den dag, en ging ijverig in dezelve aan het ſtudeeren; want dat het met mij toch op het laatst weder tot het zeevaaren zoude komen, zag ik maar al te wel in.

Het einde zoude ook gewis een ſchip geweest zijn, en ik was nu mogelijk reeds lang kapitein, of door de visſchen verteerd; doch mijn lot wilde het anders.

SCHEUNEMAN had mij dikwijls aangeweest, om nu en dan voor hem te ſchrijven, en hem in het op-

opmaaken der hoofdboeken te helpen; doch SCHEUNEMAN was bovenmaate gierig, en wilde het voor niet gedaan hebben, ik had het hem dus altijd geweigerd (*).

Hij begeerde een akkoord met mij aantegaan. Ik zoude de Compagniesboeken voor hem waarneemen, en daar voor jaarlijks één honderd pagoden, en de vrije tafel van hem genieten; na het einde van twee jaaren, wilde hij deze boeken, en alle de voordeelen die 'er aan verknocht waren, geheel aan mij afſtaan.

Deze voorſlag was niet te verwerpen, en ik nam denzelven zonder eenige bedenking, en met blijdſchap aan.

Nu ging hij naar den Gouverneur, ſtelde denzelven voor, dat zijne toenemende jaaren en ongemakken, hem welhaast zouden noodzaaken, dien arbeid te ſtaaken; en, dewijl 'er zich niemand te *Nagapatnam*, of op de buitenkantooren bevond, die in ſtaat was dezelve te houden; wilde hij een der geſchiktſte klerken van het Negotiekantoor daarin onderrichten en bekwaam maaken, en denzelven tot zijn opvolger verkiezen, en hiertoe ſloeg hij mij voor; ik was, zoo hij zeide, reeds verre gevorderd,

(*) Het houden der Compagnies Negotieboeken, is altijd aan den dienst van ſecunde verknocht, het was dus particulier, en geen Compagnies werk, en hij konde 'er mij niet toe dwingen; doch nu ſloeg hij eenen anderen weg in om mij bij zich te krijgen.

derd, en hij zoude dus minder moeite en hoofdbreeken met mij hebben.

Het is te denken dat de Gouverneur zijn voorneemen billijkte en goedkeurde. De Overdraager wierd bevoolen mij van het Negotiekantoor te ontflaan, en ik kreeg eene order, om mij onverwijld onder de directie van SCHEUNEMAN te begeeven.

Hier was nu immers den weg tot mijn geluk geopend; mijne verwachting en vooruitzichten, wierden immers nu volkomen vervuld! —— Ik wist wel dat het zoo eens moest komen. Ik dacht — zes honderd pagoden, mijne gage, en waarſchijnelijk nog eene goede bediening daarbij! Ik berekende met een inwendig genoegen, hoe veel ik jaarlijks konde overhouden, wat ik in tien jaaren, want zoo lang zoude ik toch wel in *Indiën* moeten blijven, wel bij elkanderen zoude hebben. In één woord, met het hoofd vol nieuwe ontwerpen, nieuwe kasteelen in de lucht, aanvaarde ik mijnen post.

De twee jaaren verſtreeken, en nog twee daarbij, zonder dat SCHEUNEMAN noch in het een, noch in het ánder zijne beloften naar kwam; hij ſtelde de voldoening derzelve onder allerleie voorwendſelen, van den eenen tijd tot den anderen uit; en ik had alle reden om te gelooven, dat hij die nooit zoude naarkomen, en mij zoo lang hij leefde voor zich wilde laaten werken. Wij hadden hier over reeds eenige reizen woorden gehad; ook had ik den Gouverneur bij gelegenheid mijnen nood geklaagd, die mij beloofde hem hier over te zullen aanſpreeken; doch

'er

'er kwam niets van. — Ik kreeg noch geld, noch boeken.

Dit verdroot mij eindelijk; langer wilde ik mij niet om den tuin laaten leiden, en mij voor dien gierigaard afflooven. Ik bleef weg, en liet hem met zijne boeken zitten, in ſpijt van zijne goede woorden, beloften en dreigementen.

Hij verklaagde mij nu op zijn beurt bij den Gouverneur, die mij liet roepen.

Deze dwingelandij, en het regt dat hij zich over mij aanmaatigde, zette mij geheel tegens hem op, en maakte mij halsſtarrig. Ik beſloot, het mogt gaan zoo het wilde, mij niet langer aan zijne bevelen te onderwerpen; en de Overdraager VAN GROLL, die mij gaarne weder bij zich op het kantoor had, verſterkte mij heimelijk in dit voorneemen.

Den volgenden morgen vervoegde ik mij naar het Gouvernement, zonder de minſte vrees of bekommering; mijn tegenpartij was 'er reeds, dit onthutſte mij echter niet. Het akkoord dat wij gemaakt hadden was wel niet ſchriftelijk, doch den ſecunde DORNIEUX, voor wien hij de boeken hield, den Gouverneur, de ganſche ſtad was het bekend; hij konde het niet loochenen, en op mijn gedrag, of op mijn werk, viel niet het minſte te zeggen; dat men mij dus regt zoude laaten wedervaaren, ſtelde ik geenszins in twijfel, zoo men ſlechts mijne verdediging wilde aanhooren; doch het ging met de zaak geheel anders. — Wij wierden aangediend, en traden binnen.

„ Wat moet ik van u hooren?" zeide de Gouverneur, zoo dra hij mij gewaar wierd, „ de Heer „ SCHEUNEMAN klaagt, dat gij weigert hem aan „ de hoofdboeken te helpen, zoo als ik u heb be- „ volen?"

„ Zijn Edelheid!"..... „ Hoor," viel hij mij in de reden, „ ik weet al wat gij zeggen wilt; „ doch dit doet niets ter zaake; gij zult de boe- „ ken nog drie jaaren zonder eenige belooning voor „ hem waarneemen; en dan eerst als hij met u te „ vrede is, wil hij die geheel aan u afstaan."

„ Ik bid u zijn Edelheid!" antwoordde ik stoutmoedig, en zeer geërgerd over dit onregtvaardig bevel, „ mij hiervan te excuseeren, en verzoek, „ dat ik wederom op het Negotiekantoor mag wor- „ den geplaatst. Ik kan met den Heer SCHEUNE- „ MAN niet over weg, en wil met zijne boeken niet „ meer te doen hebben; hij mag iemand anders zoe- „ ken om hem te helpen, of voor hem zonder eeni- „ ge belooning te arbeiden, op zijne beloften maak „ ik niet den minsten staat."

„ Hoe!" riep hij toornig uit, „ hebt gij de stout- „ heid van mijne bevelen te wederstreeven? Gij „ zult ze voor hem houden, en weder bij hem „ gaan, of anders naar *Batavia*, of uit den dienst!"

„ Ik kies het laatste, Edele Heer!" antwoordde ik met drift.

Dit hadden zij beiden niet verwacht; zij dachten, zoo als ik naderhand vernam, mij maar bevreesd te maaken.

„ Is

„ Is dit u ernst?" hernam de Gouverneur met verwondering, „ bedenk u wel!"

„ Het is mij volkomen ernst, zijn Edelheid!"

„ Goed," zeide hij, bits, „ dan ontſla ik u van „ dit oogenblik af uit 's Compagnies dienst, zoek „ uw fortuin!" (*) Hier op keerde hij mij den rug toe, en ik ging heen.

Nu was ik vrij! nu was ik mijn eigen meester! Het genoegen dat ik gevoelde van een vrijman (†) te zijn, kan ik niet beſchrijven. Het ſcheen mij toe, als of 'er een zwaaren last van mij was afgewenteld. Hoe aangenaam, hoe zoet is toch de onafhankelijkheid!

Ik was blijde, van mij niet door de bedreiging van den Gouverneur te hebben laaten vervaard maaken, en nog meer, dat ik den ouden gierigaard SCHEUNEMAN, in zijne verwachting zoo had te leur geſteld.

Zoo lang als ik bij hem was geweest, had hij jaar-

(*) Weinig dacht hij toen, dat ik hem nog eenmaal van zoo grooten dienst zoude zijn, en hem van eene ſmaadelijke gevangenſchap zoude bevrijden. Dat toch de Grooten en Rijken den nederigen of geringen nooit verachten! Zij weeten niet, hoe zeer zij hun nog benoodigd kunnen zijn. Bij duizende voorbeelden, die wij hier van hebben, zal ik op zijne plaats, het mijne met den Gouverneur VAN VLISSINGEN, voegen.

(†) Vrijman, dus noemt men daar alle de geene die niet in 's Compagnies dienst zijn.

jaarlijks zijne 600 pagoden ontvangen, zonder 'er bijna de minſte moeite voor te doen. —— Ik deed het werk, en hij trok het geld; gemakkelijker konde hij het niet wenſchen.

Dit was nu voorbij; nu moest hij 'er zelfs weder aan. Hier aan wist ik had hij weinig zin meer. Hij was bovendien oud, ziekelijk, en zijne bezigheden, als Adigaar, namen hem veel tijd weg. Dat hij mij weder zoude aanklampen was zeker. Ik had 'er mij dus op gewapend en verwachtte hem.

Ook bedroog ik mij niet. Denzelven avond nog kwam hij bij mij. Hij ſtelde zich aan als of hij medelijden met mij had, en mij wegens mijn ongeval, zoo als het hij noemde, van harten beklaagde. Dat ik mijn ontſlag uit den dienst op zulk eene trotſche wijze had geëischt, merkte hij aan als in eene onberaadene drift te zijn geſchied; hij wist, zeide hij, dat ik berouw wegens mijne haastigheid moest hebben; en bood mij met eene geveinsde gulhartigheid, zijne voorſpraak bij den Gouverneur aan. De zaak was nog niet ten eenenmaal wanhoopig, hij zoude die wel weeten bij te leggen, en mij in 's Compagnies dienst herſtellen, zoo dra ik hem mijn woord wilde geeven van weder bij hem te komen.

In plaats van zijne aanbieding, zoo als hij dacht, greetig aanteneemen, gaf ik hem te kennen, dat ik hartelijk verheugd was, van hem ontſlagen te zijn. Ik deed hem tevens bittere verwijtingen wegens zijne gierigheid en kwaade trouw in het houden zijner beloften, en noemde hem een ouden vrek, zonder

eer

eer, en zonder gevoel; die door zijne lafhartige verklaaging een braaf jongeling in het ongeluk had gebragt.

Zonder twijfel was hij in de zekere verbeelding geweest, van mij bedroefd en neerflagtig te vinden, nu voer ik hevig tegen hem uit; dit onthutfte hem, en bragt hem geheel van zijn ftuk.

Door allerleie fchoonfchijnende redenen, zocht hij zijn gedrag omtrent mij te verfchoonen. Wat hij gedaan had was voor mijn best geweest; ik was nog jong, en zoo veel geld zoude mij niet nuttig zijn; wat wilde ik 'er mede doen; ik was immers abfoluut adfiftent, en had de vrije tafel bij hem; meer konde ik niet verlangen, enz.

Toen hij eindelijk zag dat noch goede woorden, noch beloften, iets op mij vermogten, wierp hij het over eenen anderen boeg, en fprak van een nieuw akkoord aantegaan.

Ik eischte voorloopig de 400 pagoden, die hij mij, volgens onze eerfte overeenkomst, fchuldig was; deze wilde ik terftond betaald hebben, eer ik een pen voor hem op het papier zettede. Voor het overige wilde ik de boeken nog twee jaaren voor hem houden, doch telkens de helft van de 600 pagoden genieten; na dien tijd zoude hij de boeken geheel aan mij afftaan. Hiervan zouden wij een Notariëel fchriftelijk akkoord maaken; want op zijne woorden en beloften, voegde ik 'er bij, maakte ik minder ftaat dan op die van een Parriah (*).

Dit

(*) De laagfte en verachtelijkfte klasfe onder de *Indiaanen*.

Dit was te veel gezegd. Zonder een woord te ſpreeken, liep hij brommende de deur uit; alle hoop tot een vergelijk tusſchen ons was waarſchijnelijk nu afgeſneeden.

Doch dit achtte ik niet. Ik zoude, ſchoon hij mij ook alle mijne eisſchen had toegeſtaan, evenwel niet naar hem hebben willen terug keeren. Mijne verbittering tegen hem was op dit oogenblik al te groot, dan dat ik het mogelijk oordeelde, dat wij ooit weder zouden verzoenen. Ik had hem al te ſterk aangegreepen en beledigd; doch hij had het aan mij verdiend. Hem konde ik het wijten dat ik weder in de wijde wereld was geworpen. Nu had ik hier over mijnen moed aan hem gekoeld; aan de gevolgen ſtoorde ik mij niet, het mogt gaan zoo het wilde.

Doch deze onverſchilligheid was van geen' langen duur; allengs kwam bezorgdheid voor het toekomen in mij op. Mijne trotschheid begon hoe langer hoe meer te daalen. Ik vond dat ik te haastig was geweest, en het berouwde mij nu, dat ik zijne voorſlagen, zonder die te willen aanhooren, had verworpen. Mijne ingebeelde vrijheid en onafhankelijkheid had mij het hoofd op hol gebragt. Ik had verſtandiger moeten handelen; doch nu was het te laat. Om SCHEUNEMAN weder goede woorden te geeven, konde ik niet van mij verkrijgen, het ſtreed tegen mijn gemoed; veel liever had ik de uiterſte armoede willen ondergaan.

Intusſchen gedaane zaaken neemen geen keer; ik

was

was nu eenmaal in het geval, en moest 'er mij zoeken door te helpen. Waarom zoude ik mij ook aan de wanhoop overgeeven? ik had mij uit zoo menige gevaaren en zwaarigheden gered, en zoude ook ditmaal wel iets uitvinden, als ik 'er maar ernſtig over wilde denken.

Duizend ontwerpen, duizend onderneemingen vloogen mij nu, de een na den ander, door het hoofd; dan wilde ik dit, dan dat, bij de hand neemen; doch het ontbrak mij aan geld; krediet had ik ook niet, en dus vielen mijne plans, zoo haast ik die had gevormd, weder in duigen.

Alles wel ingezien, konde ik toch ook op *Nagapatnam* niet blijven. Ik had nu een tegenzin in die plaats, en zoude 'er niet dan met verdriet in hebben kunnen woonen. Mijn geval met SCHEUNEMAN, en mijn ontſlag uit 's Compagnies dienst, wierd 'er op verſchillende, mij beleedigende, wijzen verhaald, en telkens met bijvoeging van nieuwe onwaarheden; zoo als het dan gemeenelijk gaat.

Ook zag mij ieder, nu de Gouverneur op mij verbitterd was, met den nek aan; ieder zocht hem, door mij met verachting of onverſchilligheid te bejegenen, zijn hof te maaken; mijne vrienden zelfs, of die zich zoodanig hadden genoemd, bleeven terug, en vermijdden mijnen omgang. Ik werd op geen gezelſchappen of partijen meer getrokken, of, gelijk te vooren, dan bij den een', dan bij den anderen, ten eeten genoodigd; men behandelde mij als een vreemdeling, of liever als iemand die zich

aan eene groote misdaad had ſchuldig gemaakt.

Ik kan niet zeggen, hoe zeer zulk eene vernederende, laaghartige, en onbillijke handelwijze mij griefde. 'Er was voor mij nu geen blijven meer in deze ſtad, ik moest, ik wilde dezelve verlaaten!

Doch waar zoude ik heen? bij de *Franſchen* was weinig waarſchijnelijkheid om te regt te komen. *Pondichery* was het eenigſte Etablisſement dat zij op de ganſche Kust bezaten, en dan nog *Carikal* (*), een ellendig nest. Hunne Compagnie onderhield weinig dienaaren, en de Inwooners waren in den vorigen oorlog met de *Engelſchen* geruïneerd, en hadden dus zelfs naauwelijks genoeg om van te beſtaan.

Bij de *Deenen* te *Tranquebaar* (†), daar had ik nog

(*) *Carikal* eene ſterkte in het koningrijk van *Tansjour*, aan eenen arm van de rivier *Coleram* gelegen, vier mijlen ten noorden van *Nagapatnam*. De oude ſterkte werd *Karcangery* geheeten, de ſtad die denzelven naam draagt is maar een kanonſchot daar van af. Zij is zeer oud, en ſchijnt groot geweest te zijn. De *Franſchen* kreegen die in 1738. van den vorst van *Tansjour*; doch de *Engelſchen* hebben de ſterkte ſedert geheel vernield.

(†) *Tranquebaar* ligt twee mijlen van *Carikal*, het is eene ſchoone ſtad, de huizen zijn meest wit geſchilderd, en met hoog geboomte beſchaduwd; de *Deenen* kochten deze plaats van den koning van *Tansjour*; het was toen een klein gehucht. Hier was een voornaam Zendelingſchap tot bekeering der Heidenen, dat bijna 100 jaaren beſtaan heeft; doch nu ſedert korten tijd is opgebroken.

nog minder kans; op hunne kantooren en logies is weinig te doen, alles gaat bij hunne Compagnie uit eene zeer ſchraale en bekrompene beurs.

Verſtond ik nu de *Engelſche* taal, dacht ik, dan was ik gered. Bij de *Engelſchen* had ik gehoord konde men fortuin maaken; waarom ik ook niet?

Ik was vaardig in het opſtellen, verſtond het boekhouden, *Fransch*, *Hoogduitsch*, *Hollandsch*, en eenige *Indiaſche* taalen — het *Engelsch* alleen ontbrak mij, doch dit was dan ook nog wel te leeren; zoo ik 'er terſtond maar een begin van maakte, konde nog alles goed gaan. Een maand of acht op het hoogſte, en dan was ik 'er door; zoo lang had ik nog wel om van te leeven — en dan — komt tijd, komt raad!

'Er was dus geen oogenblik tijd te verliezen, ik wilde terſtond aan het werk; doch waar vond ik voort een meester? want zonder dien was toch alle mijne moeite te vergeefs. Ik moest 'er volſtrekt een hebben, al ware het ook maar alleenlijk om eene goede uitſpraak te verkrijgen, waar het in die taal zeer op aankomt. Het geval hielp mij 'er aan.

Onder het *Nagapatnamſche* guarnizoen bevond zich een *Engelsch* ſoldaat, die niet lang geleden van zijne Natie was gedeſerteerd, en bij de *Hollanders* had dienst genomen; dezen zocht ik op, en bood hem de vrije kost, en drie pagoden 's maands aan, mits hij mij in zijne taal onderwees; hij moest buitendien bij mij komen inwoonen.

Die voorſlag geviel ELLIOT, (dit was zijn naam)

en

en hij beloofde mij die binnen weinig tijds in den grond te zullen leeren; doch ik bevond welhaast dat de arme bloed die zelfs flecht verftond, ten minfte niet naar de grondregels; al het voordeel dat ik dus van hem genoot, was de zuivere uitfpraak; het overige moest ik meest uit de boeken haalen, die ik mij ten dien einde had aangefchaft.

Intusfchen leerde ik met een onbefchrijfelijke vlijt en ijver voort; ik ging bijna de deur niet meer uit. Ik gaf mij zelven naauwelijks den tijd van te eeten. Ik droomde van mijne lesfen, en zeide die fomtijds in mijnen flaap op. Zoude men het gelooven? eer vijf maanden waren verftreeken, was ik de taal volkomen meester.

En nu waren alle zorgen en kommer van mijn hart verdweenen. Nu dacht ik was ik gered; nu had ik niemand meer noodig. Ik lachte om SCHEUNEMAN en den Gouverneur met zijnen ganfchen Raad.

Het fortuin, dat ik bij de *Engelfchen* ftond te maaken, fpeelde mij nu geftadig in de gedachten. Mijne verbeelding plaatfte mij reeds op mijne terugreize naar *Europa*; ik kwam rijk te huis, ik vond mijne familie, mijne moeder; (want vader had ik niet meer) ik ftelde mij haare blijdfchap voor, haare vreugd, haare uitroepingen, hoe zij mij aan haar hart drukte, hoe zij weende, hoe zij mij van het hoofd tot de voeten befchouwde, de verandering die een reeks van jaaren in mijn perfoon hadden veroorzaakt ten mijnen voordeele uitleidde; — mij-

ne

ne houding, mijn gelaat, alles met een moederlijke vooringenomenheid prees en bewonderde, hoe verheugd mijne onverwachte terugkomst haar maakte; mij! die zij mogelijk dacht nooit weder te zien.

Ik wenschte (God vergeeve het mij) haar, op dat tijdſtip, arm te vinden, om het onbeſchrijfelijke vermaak te mogen hebben haar geſchenken te kunnen doen, haare traanen op te droogen, haar van alles overvloedig te voorzien, haar het overige haarer dagen in gemak en zonder zorgen te doen leeven, en de laatſte dank en zegening van haare ſtervende lippen te ontvangen (*).

Ik dacht, zoo als ik nog denke, dat 'er geen grooter zaligheid voor den mensch hier op aarde konde zijn, dan die van zijne ouders goed te doen, en hen op hunnen ouden dag te onderſteunen en te pleegen. Ach! nog maar eene geringe vergelding voor alles wat wij aan hun verſchuldigd zijn.

Deze voorſtellingen, deze vooruitzigten waren zoo ſtreelend, zoo aangenaam voor mijne ziel; dat ik ſomtijds de eenzaamheid zocht om die onverhinderd den vrijen loop te geeven, en 'er mij ganſche uuren mede vermaakte.

Het is waar, mijne harsſenſchimmen van geluk werden hoe langer hoe flaauwer, en verdweenen eindelijk in het geheel; doch de zekerheid, en het ver-

(*) Dit laatſte heeft mij niet mogen gebeuren, doch voor het overige heb ik het onwaardeerbaar geluk gehad, mijne wenſchen vervuld te zien.

vertrouwen dat ik mijn brood bij de *Engelſchen* rijkelijk zoude kunnen verdienen, bleef mij bij, en ik was voor mijn toekomſtig lot in het minſte niet meer beducht. Die moed, gezondheid en jeugd bezit, en nog daarenboven ijverig en naarſtig is, en iets heeft geleerd, wat heeft die te vreezen?

Trotsch en met het hoofd omhoog, wandelde ik nu door de ſtraaten. Elk mijner kennisſen die mij te gemoet kwam hield ik ſtaande: weet gij wat nieuws? Ik ga naar *Madras*, zeide ik op een triumfeerenden toon.

Sommigen haalden de ſchouders op, andere lachten, eenige beklaagden mij; doch de meesten, en voornaamelijk mijne voorige makkers van de kantooren preezen mij; gelukkig, konden wij toch ook maar het *Engelsch!* riepen zij, bij die Natie is nog geld te verdienen! enz.

Sedert mijn ontſlag uit den dienst der Compagnie, ontving ik, als ligt is te denken, geen gage meer, en ander inkomen had ik niet. Wilde ik nu mij zelven en ELLIOT onderhouden, en hem voor zijn onderwijs betaalen, moest ik mijn goed aantasten, hoe hard het mij ook viel; gespen, horologie, degen (*), alles wat van eenige waarde was, moest ſpringen; het eene ſtuk eclipſeerde voor, het andere na. Nu ſchoot 'er, als ik alles wat ik nog konde misſen tot geld had gemaakt, even zoo veel overig, dat

(*) De Compagniesklerken, en alle andere geëmploijeerden, droegen toenmaals degens.

dat ik mijne pasſagie naar *Madras* in eene *Thony*, een Inlandsch vaartuig, dat juist op de reede lag, konde betaalen. Ik had ELLIOT reeds zijn affcheid gegeven, mijn huis verlaaten, en woonde zoo lang bij den baas Kuiper TEMPLYN; de eenigſte waare vriend die mij in mijnen tegenſpoed was bijgebleeven.

Twee dagen voor mijn vertrek liet mij de Pakhuismeester, DANIËL SIMONS, roepen: „ Wat hoor „ ik," vroeg hij mij, „ men heeft mij gezegd, dat „ gij van voorneemen zijt bij de *Engelſchen* te „ gaan — is dat waar?"

„ Gij zijt wel onderrigt, mijn Heer!" antwoordde ik, „ niets is zekerder, ik vertrek overmor- „ gen."

„ Dat zult gij niet!" riep hij met drift, „ in „ de daad dat zult gij niet! Men heeft u ſlecht „ behandeld, zeer ſlecht, dat beken ik; doch daar- „ om moet gij uwe Natie niet verlaaten."

„ Het is eene ſchande," vervolgde hij, „ dat „ men een oppasſend jongeling tot dat uiterſte „ brengt, en hem noodzaakt, bij een vreemd volk „ dienst te neemen. Neen! zet dat voorneemen „ aan een' kant! ik heb iets beters voor u, en ben „ verheugd het u te kunnen aanbieden. Wilt gij „ naar *Sadras*?"

„ Naar *Sadras!*" vroeg ik verwonderd; „ waar „ voor? tot wat einde?"

„ Mijn Broeder!" antwoorde hij mij, „ is tot „ ſecunde van dat kantoor aangeſteld, en zoekt

„ een

„ een bekwaam perſoon, die in ſtaat zij, de Com-
„ pagnies Negotieboeken van dat Etablisſement
„ voor hem waar te neemen (*). Hebt gij zin in
„ dien post, ſpreek dan. Ik beloove u in zijnen
„ naam een aanzienelijk ſalaris, en andere voordee-
„ len; doch gij moet u ten eerſten derwaarts be-
„ geeven, hij is in verlegenheid."

Deze aanbieding kwam mij zoo onverwagt voor, dat ik 'er terſtond niet op konde antwoorden. Ik verzocht hem dus, om 'er mij een paar uuren over te mogen bedenken.

„ Het is goed," „ zeide hij, „ ik verwacht u
„ op het middagmaal, om 'er met u nader over te
„ ſpreeken, en uw beſluit te hooren."

Wat ſtond mij nu te doen? eene gelegenheid als deze, zoo ik die liet voorbijgaan, zoude mij niet ligt weder te vooren komen; daarenboven nog, naar een buitenkantoor! — Ik had altijd eene groote begeerte gehad om op een buitenkantoor geplaatst te worden, en 'er, toen ik nog klerk op het Negotiekantoor was, dikwijls te vergeefs om verzocht, nu werd het mij met zulke aanneemelijke voorwaarden aangebooden.

Wel is waar, mijn plan om naar *Madras* te gaan, was als dan verijdeld, alle mijne liefelijke droomen en vooruitzichten van fortuin te maaken, waartoe ik de hoop nog niet zoo geheel had opgegeeven, moest

(*) Ik heb reeds gezegd dat de Compagniesboeken door de ſecundes moeten gehouden worden.

moest ik laaten vaaren; doch als ik de zaak wel overwoog, het zekere met het onzekere vergeleek, bleef 'er geene bedenking meer overig.

Hier had ik eene goede bediening, een gewis en ruim beſtaan, onder mijne eigene Natiè. Bij de *Engelſchen* daarentegen — hoe lang konde ik nog rond loopen, eer ik geplaatst was? — en waar van zoude ik in dien tusſchentijd leeven?

Ook had ik 'er geene aanbeveeling, ik kende 'er niemand, en dan de trotschheid, de belagchelijke verwaandheid van dit volk, en hunne verachting voor alle vreemdelingen; wie weet welke vernedering ik daar zoude moeten ondergaan! Zoo het mij daar nu niet gelukte, wat dan begonnen?

Hoe zoude het mij dan ſpijten dat ik deze ſchoone gelegenheid had van de hand geweezen. In allen gevalle konde ik deze post vooreerst aanneemen; zag ik dan dat dezelve niet aan mijne verwachting, noch aan de beloften die men mij deed, beantwoordde; konde ik evenwel nog naar *Madras* gaan. Ik was 'er immers digt bij, want *Madras* ligt maar omtrent 12 mijlen van *Sadras*.

Met dit beſluit keerde ik naar den Heer SIMONS terug, en wij werden het welhaast eens. Hij maakte in naam van zijnen broeder twee eensluidende kontrakten, waarin hij zich, van zijnen kant, voor het overeengekomene maandelijkſche ſalaris verbond; ik integendeel, van mijnen dienst niet te verlaaten, voor dat zijn broeder van een ander bekwaam perſoon voorzien was, wij ondertekenden het bei-

de, hij gaf mij een geſchenk van 25 pagoden voor mijne reis-onkosten, —— en eenige dagen daar na, verliet ik *Nagapatnam*, met een van 's Compagnies vaartuigen, dat derwaards beſtemd was.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Sadras. —— *De* NABAB HYDER ALICHAN. —— *Zijne onverzoenelijke vijandſchap tegen de* Engelſchen, —— *Coalitie tegens hen.* —— *Zijne inval in* Carnatica. —— *Verwoesting.* —— *Verraaderlijke overrompeling der* Hollandſche *Etablisſementen door de* Engelſchen. —— *Opeiſching van* Sadras. —— *Capitulatie.*

Op deze wijze kwam ik te *Sadras* (*). De plaats behaagde mij buitengemeen; eene vrolijke en aange-

(*) *Sadras* of *Sadraspatnam*, eigentlijk *Shodringapatnam.* Eenige zeggen dat deze plaats zijnen naam ontleent van het woord *Shadrinskie*, of een ſchaakbord; andere weder meenen dat het zijnen oorſprong heeft van *Shotto rongam*, of honderd moeijelijkheden. Deze Logie is gefortificeerd, en het dorp en den grond door de Compagnie van den Landsheer gepacht. Het is zeer wel tot den handel, en in het gebied van den NABAB van *Arcat* gelegen.

De *Hollanders* hebben 'er zich reeds ſedert het jaar 1600 geëtablisſeerd. Alle de lijwaaten die men 'er in verſcheidene ſorteeringen inzamelt, vallen 'er vrij ſijnder, dan hooger om de zuid. De lijwaaten die hier het meest ge-

genaame zamenleeving, veel vertier en koophandel, eene verrukkelijke landſtreek, eene gezonde lucht, een goed inkomen, geen' over-zwaare arbeid — wat konde ik meer wenſchen?

De ijver en de naauwkeurigheid waarmede ik mijne bediening waarnam, gevoegd bij mijne taalkunde, mijne niet geringe kennis van den handel der Maatſchappij, en mijn goed gedrag maakten mij noodzaakelijk, bemind en geächt bij een ieder. In één woord, ik leefde 'er gelukkig en vergenoegd; en

maakt worden, zijn Moerisſen, blaauwe Gingam, Salempoerisſen, en Parcallen; men ſchildert 'er ook chitzen die wel zoo mooi en goed koop vallen, als die tot *Palliacatta* worden geſchilderd.

Doch om dat de laatstgemelde plaats het eigen dorp der Compagnie is, en dat de ſchilders door verſtrekkingen en het niet betaalen hunner hoofdgelden veel ten achteren ſtaan, heeft de hooge Regeering te *Batavia* best geoordeeld tot *Palicol* een grooter aanbeſteeding te doen, op dat de ſchilders met den tijd hunne ſchuld beter zouden kunnen afleggen.

Hier was ook eene blaauwverwerij daar veele lijwaaten geverwd wierden. Men plagt hier 800 pagoden jaarlijks voor alle in- en uitkomende koopmanſchappen te betaalen; doch de koning van *Golconda* heeft het de Compagnie in 1676 gunſtig kwijt geſcholden.

Deze Logie is door de *Mahratten* eens overrompeld en uitgeplunderd geweest, en de *Hollanders*, die het niet konden ontvlugten, werden in hegtenis genomen; doch zijn door geſchenken weder vrij geraakt.

en had vast beſlooten 'er het overige mijner dagen in rust en vrede door te brengen.

Eene onverwachte gebeurtenis vernietigde op eenmaal al mijne hoop en vleijende vooruitzigten.

De Nabab van *Masſour*, HYDER ALICHAN BAHADOER (*), deze groote, dappere, en edeldenkende

(*) HYDER ALI was de zoon van een Officier der ruiterij in dienst van den Mogol; hij had een gedeelte zijner kindschheid te *Dely* doorgebragt, en bevond zich in deze hoofdſtad van *Indiën*, toen de beroemde NADIR 'er den ſchrik zijner wapenen verſpreidde.

Reeds in zijne vroegſte jeugd openbaarde zich zijnen oorlogszugtigen aard; en in een' tijd dat andere kinderen zich nog met ſpelen vermaaken, oefende hij zich reeds in de wapenen.

Zijn vader had verſcheidene veldtogten in dienst van den Radjah van *Myſore* (eigentlijk *Mahaſoer*) gedaan; en had voornamelijk uitgemunt, door eene overwinning die hij op de *Mahratten* behaalde; tot belooning zijner uitſteekende dienſten, ſchonk hem de Radjah, de ſterkte van *Bengaloer*.

Deze bezitting werd het erfdeel van den jongen HYDER, zijn vader liet hem daarenboven het voorbeeld van zijnen moed, tot vergrooting deszelven na.

Reeds in den ouderdom van 21 jaaren, verwierf hij zich zoo veel roem in eenen veldſlag op de kust *Chormandel*, dat de Radjah van *Myſore* hem tot opperbevelhebber zijner troepen maakte. Zoo dra bevond hij zich niet tot dien rang verheven, of zijn eenigſte doelwit was, om tevens de opperſte van den Staat te zijn.

de vorst; onophoudelijk door de *Engelſchen* getergd en beleedigd, die hij eene onverzoenelijke haat en vij-

CANERO, de eerſte Minister van den Radjah, ontdekte dit voorneemen van HYDER niet eerder, dan toen het te laat was. Hij had zich reeds zoo magtig weeten te maaken, dat men, om hem ten onder te brengen, de *Mahrattas* moest te hulp roepen, die hem in zijne ſterkte van *Bengaloer* belegerden.

Hij had het geluk dezelve terug te drijven, en nu kwam hij den Radjah zelf in zijne hoofdſtad *Seringapatnam* aantasten.

Hier nam hij de list te baat. Hij wist dezen jongen Prins, die eerst kortelings op den troon was geklommen, en die eene onervaaren jeugd al te vertrouwend maakte, te overreeden de poorten voor hem te openen. Hij maakte hem wijs, dat hij de wapenen niet had opgevat dan om zijne vijanden, en voornaamelijk den Minister te ſtraffen, en hij beloofde zich te onderwerpen, zoo men hem denzelven in handen leverde.

Men gaf hem gehoor, en de getrouwe CANERO viel; — dit is het eenigſte ſlachtoffer het welk HYDER aan zijne eerzucht opofferde.

Alles ging, zoo het ſcheen, nu weder wel. HYDER toonde in het begin veele onderwerping aan zijnen wettigen vorst, maar weldra wist hij het krijgsvolk, dat hij reeds op zijne zijde had weeten te krijgen, tegens den Radjah optehitzen, die men afzette, en met zijne familie in een paleis opſloot; waar hij wel geſtrengelijk werd bewaakt; doch voor het overige in alles naar zijnen ſtaat behandeld en bediend.

Na

vijandſchap toedroeg, en niet langer hunne onderdrukkingen, hunne moorden, hunne overheeringen, hun-

Na den dood van dezen vorst, die kort daarop volgde, nam HYDER, die tot zoo lang den tijtel van Regent had bekleed, dien van Nabab van *Myſore* aan, en plaatſte zich op den troon.

Het leger had hij door mildheid in zijne belangens getrokken, niemand onder de *Palegaars* noch onder het volk, dorst zijne heerſchappij onregtvaardig noemen; men gewende zich aan hem, gelijk men zich gemeenlijk aan alle dwingelanden en dwingelandijen met den tijd gewend, of 'er zich, met of tegen zijn zin, aan onderwerpt.

Dit is nu eene korte ſchets van zijn leven, wij zullen nu tot die van zijn karakter overgaan.

Eene menigte tegenſpoeden en ongelukken die hij in zijnen loopbaan ontmoette, gaven hem eene vroegtijdige ondervinding, vuurden zijnen moed aan, en ontwikkelden in hem dat groot karakter, dat hij in 't vervolg in het beſtier zijner Staaten, en op het ſlagveld betoonde. Zijn geest was wel niet zeer verſierd, maar hij beſchouwde alles uit het regte oogpunt.

Hij bezat voornaamelijk het bij koningen en vorſten zoo zelden te vinden talent: Menſchenkennis.

Hij was ſtout, onderneemend, verachtende alle ijdele pracht en praal; buitengemeen leergierig, voornaamelijk wat de krijgskunde betrof. Hij had de tactiek der *Europeaanen* in zijn leger ingevoerd, wel ziende dat dit het eenigſte was, dat hen in het veld zoo geducht maakt; terwijl zij voor het overige in moed, behendigheid en ligchaamlijke ſterkte, zeer ver met de meeste *Indiaſche* volke-

hunne ſchending en verbreeking van de heiligſte bezwoorene verbindtenisſen en traktaaten, en de ontalkeren terug ſlaan; en voornaamelijk in het behandelen der blanke wapenen gansch niet met de *Aziatiſche* volkeren zijn te vergelijken. Zoo de Europeaanen geen ſchietgeweer gehad hadden, zouden zij wel een duim breed grouds in de *Indiën* bezitten? doch hier over breedvoeriger bij eene andere gelegenheid.

De Godsdienst van HYDER was het Mahometanendom; doch hij ſtelde zich boven de vooroordeelen van denzelven; vereenigde zich met alle ſekten, en zocht alle partijen te vriend te houden, zoo hij maar zijn oogmerk of doel door hen konde bereiken, of dat zij hem van eenigen dienst of nut konden zijn.

Hij wist zich naar de omſtandigheden te ſchikken, en zijne onderneemingen naar zijne middelen te evenredigen, de list met de kracht der wapenen te vereenigen, en gelijkelijk het goud en het ſtaal te gebruiken.

Hij was getrouw aan zijne verbindtenisſen en traktaaten, die hij nooit het eerst heeft gebroken; hij was edelmoedig, mild; elk, tot de geringſte zijner onderdaanen, had een vrijen toegang tot hem, regtvaardig zonder aanzien van rang noch ſtaat.

In één woord, hij was een groot koning. Hij verdiende dien eernaam oneindig meer dan een ALEXANDER, een KAREL de XII. en zoo veel anderen die door laffe vleijers met dien bijnaam zijn vereerd geworden, en die geen ander doel in hunne oorlogen hadden, dan hunne heerschzucht te voldoen, en hun tijrannisch juk op den nek van vreemde volkeren te leggen.

Zoo

tallijke euveldaaden die zij bedreeven, en nog geduurig bedrijven, met een onverſchillig oog kunnende

Zoo het vereerend is, zoo het groot is, zoo het een' onſterfelijken roem verdiend, zijn vaderland van dwingelandij te verlosſen, of zich tegens de magt eens dwingelands te verzetten, — dan, ik herhaal het, verdiende HYDER ALY gewis dien eernaam van groot, boven zoo veele andere. De oorlog die hij nu tegen de *Engelſchen* ging voeren, en die hij voorheen met zoo veel glorie tegen hen voerde, had alleen zijnen oorſprong uit eene zuivere, uit eene edele drift, om zoo veele *Indiſche* natien van de allernederigſte en verachtelijkſte ſlavernij (die der Europeaanen) te verlosſen; eene ſlavernij, zoo veel te onteerender en ondraagelijker, daar die hen van een kleinen hoop vreemd volk was opgelegd, dat met hen in verwe der huid, in godsdienst, in zeden, gewoontens en gebruiken, zoo zeer verſchilde, en dat zich met geen ander inzigt en voorneemen in de *Indiën* gevestigd had, dan om het uitteplunderen, uittezuigen, en met den geroofden buit naar hun vaderland te rug te keeren. Een volk dat in de ſchandelijkſte ondeugden leeft, zonder eer, zonder trouwe, zonder menschlievendheid, trotsch, verwaand, gouddorſtig, en onverzadelijk naar den eigendom van anderen. Dat alle Goddelijke en menſchelijke wetten en verpligtingen met voeten treedt, en zonder hun geweer en kanon, en zoo men wil, hunne krijgskunst, tegen de lafhartigſte *Indiaſche* Natie niet beſtand zoude zijn. Van een zoodanigen vijand wilde HYDER ALY de ongelukkige *Indiaſche* Natiën verlosſen en bevrijden; en dit voorneemen, dat hij, van alle zijne bondgenooten verlaaten, alleen trachtte uit

de aanzien; nam eindelijk het groot en heldhaftig besluit, gansch *Indiën* van dezen schrikkelijken gees-

te voeren, verdient, na mijn oordeel, een' onsterfelijken roem.

En had hij in het leven gebleeven, gewis hij zoude zijn heerlijk ontwerp hebben ten uitvoer gebragt. *Indiën* zoude tegenwoordig het verachtelijke juk der Europeaanen hebben afgeschud; doch hij werd te vroeg der zuchtende menschheid ontrukt. ô! Mogt zich in zijne plaats een' anderen opdoen, die met dien zelfden moed, met dien zelfden glorierijken ijver bezield was. HOLKAR! SEMAN SHAW! mijne hoop, en die van alle onderdrukte *Indiasche* volkeren, rust op u. Zij moeten vallen! zij zullen vallen! zalige dag, mogt ik u eens beleeven!

Geld en tweedragt, die zij onder de Moorsche vorsten weeten te zaaijen, houdt hen nog maar alleen op hunnen wankelenden troon staande. De coalitie die den beroemden en ongelukkigen CHEITSING, Radja van *Benares*, tegen hen vormde, koste hen onnoemelijke schatten om te verbreeken; zij waren toen, even als ditmaal met HYDER ALY, op den rand van het verderf.

„ Ziet," zegt CHEITSING in zijn beroemd Manifest, dat hij aan alle *Indiasche* vorsten zond, om hen aantemoedigen, zich met hem te vereenigen, om deze onverzadelijke dwingelanden te verjaagen: „ ziet mijne landen, en ziet „ deze ongelukkige gewesten, over welke zij hunnen „ ijzeren schepter zwaaijen! De verschillende staat in de „ welke zij zich bevinden, zijn duidelijker grenspaalen, „ dan de Natuur, of de kunst, zoude kunnen verschaffen. „ Mijne velden zijn bebouwd, mijne steden en dorpen met In-

geesel voor altijd te verlossen en te bevrijden.

Zijne magt was echter tot de uitvoering van dit edel

„ Inwooners vervuld. Mijn Rijk is een tuin, en mijne „ onderdaanen zijn gelukkig. De voornaamste kooplieden „ van gansch *Indiën* (dank zij het der regtvaardigheid en „ zekerheid mijner Regeering) vestigen hunne woonplaats „ in mijne Hoofdstad. Zij is de bank van *Indiën*, zij ont- „ houdt de schatten der *Mahrattas*, der *Jakts*, der *Sheiks*, „ der *Hindous*, en van ontallijke andere Natiën. Het is „ hier dat de weduwen en weezen al hun rijkdom in be- „ waaring geeven, en 'er bescherming en schuilplaats tegen „ de gierigheid en roofzucht vinden. Het leven en de „ goederen van elk zijn zeker. De reiziger en vreemde- „ ling kunnen door mijne gansche Staaten hunne vracht en „ koopmanschappen nederleggen, en gerust naast dezelve „ slaapen.

„ In de Provintien der *Engelsche* Compagnie daarente- „ gen, wandelt de hongersnood en ellende hand aan hand, „ door de onbebouwde velden, en de verlaatene en een- „ zaame dorpen. Men ontmoet 'er niet dan grijsaards en „ arme of ziekelijke menschen, niet in staat om te vlug- „ ten, maar wel roovers en moordenaars. Niemand die door „ de landen der *Engelschen* reist, is zeker van zijne goe- „ deren of leven." enz. enz.

Hyder Alychan stierf den 9den December 1782 in *Arcat*, de hoofdstad van *Carnatica*, die hij kort te vooren stormenderhand den *Engelschen* had ontnomen. Zijn dood bevrijdde hen van den geduchtsten vijand dien zij ooit in de Oost hadden. 'Er is alle reden en vermoeden, dat zij hem heimelijk door vergif van kant hebben geholpen. Dit

is

edel ontwerp en voorneemen, niet genoegzaam; hij alleen was te zwak. Om het volkomen, en in al deszelfs uitgeſtrektheid te doen gelukken, moesten zij van alle kanten worden aangevallen, uit alle hunne verſterkte roofnesten verdreeven, en hen nergens een wijkplaats vergund worden, waar zij zich weder zouden hebben kunnen herſtellen en herhaalen.

Ten dien einde verbond hij zich met verſcheidene *Indiaſche* vorsten, en 'er werd onder hen beſlooten, ten gelijken tijde het zwaard tegen deze geweldenaars te trekken, en het niet weder in de ſchede te ſteeken, voòr zij ganſchelijk waren uitgeroeid.

Nimmer was de magt der *Engelſchen*, en hunne tijranniſche heerſchappij in die gewesten, haaren ondergang nader. Nimmer ſcheenen de *Indiaſche* Mogendheden meer hunne waare belangens te gevoelen, noch had zich ooit in *Indiën* eene zoo geduchte coalitie tegens hen gevormd.

Hyder Ali met den Nizam moesten hen in *Carnatica*, de *Mahrattas* aan den kant van *Surat* en *Guzurat* (*) omſingelen; en de Radja van *Berar* zou-

is zoo hun gebruik; kunnen zij hunne vijanden niet door geweld bedwingen, dan gebruiken zij verraad of geheime moordenaars. Ik zoude verſcheidene *Indiaſche* vorſten kunnen noemen, die zij door vergif, of het moordgeweer, van kant hebben geholpen, om zich van hun rijk of bezitting meester te maaken.

(*) *Surat* is eene der grootſte en bloeijendſte ſteden van *In-*

zoude de Provintien van *Bengalen* aantasten.

Het was met de *Engelſchen* gedaan geweest, indien dit verbond in ſtand had gebleeven; doch zij vonden nog middel het onheil en het verderf dat hen dreigde, te ontgaan en aftekeeren.

Omkooping en verraad, hunne voornaamſte wapenen, zoo wel in *Indiën*, als in *Europa*, redden hen.

Door opoffering van verbaazende ſommen, en door andere ſlinkſche wegen, wisten zij den Nizam en Radja van *Berar* van de coalitie aftetrekken, nog eer de veldtogt geopend werd. En deze laaghartige vorſten, bleeven geruste aanſchouwers van eenen oorlog, die voor het algemeen welzijn, die tegens den algemeenen vijand, gevoerd werd; zij lieten, om vuil gewin, de ſchoone gelegenheid voorbij gaan, die hen — die gansch *Indiën* — voor altijd van deze onderdrukkers had kunnen bevrijden.

Beklaagenswaardige en ongelukkige volkeren! die onder den ijzeren ſchepter dezer blanken zuchten! vergeefs zaagt gij met verlangende oogen naar uwe verlosſers om! vergeefs hoopte gij van het ſmaadelijke juk, onder het welke gij gekromd laagt, eens te worden ontſlagen! — het *Engelſche* goud, had ook hier, zoo wel als in *Europa*, de overhand.

Nu

Indiën geweest. *Guzurat* de 12de *Soubah* van *Hindoſtan*, heeft van *Odaipour* naar het Oosten tot *Por Bender* 125 mijlen, en van *Bargaon* naar het Noorden tot bezuiden *Surat*, 110 mijlen uitgeſtrektheid.

Nu hadden zij zich twee geduchte vijanden van den hals geſchooven; de *Mahrattas*, deze wispelturige, magtige, en verdeelde Natie, bleef alleen nog overig; ook deze, dachten zij, zouden zij wel middel weeten te vinden van het tooneel des oorlogs te verwijderen en aftetrekken.

Dit wilde hun echter in het eerst niet gelukken. Niet dan na dat zij reeds verſcheide veldſlagen hadden verlooren (*), en zich bijna in eenen wanhoopigen ſtaat bevonden; verkreegen zij eindelijk van dezelve, niet zonder groote opofferingen te doen, eenen voor hun ſchandelijken en zeer nadeeligen vrede; deze vrede werd geſlooten in November 1782.

Doch, al had deze vrede ook tienmaal ſchandelijker en nadeeliger geweest, zouden zij denzelven echter op dat tijdſtip hebben aangenomen; wel weetende, dat zij naderhand altijd weder oorzaak zouden vinden om denzelven te verbreeken, zoo als zij ook gedaan hebben. Want het getal hunner traktaaten en verbindtenisſen in de *Indiën*, ſtaat gelijk met dat van hunne ſchending en verbreeking derzelven. De vorsten, die ligtgeloovig genoeg zijn hen te betrouwen, behandelen zij als koopmanſchappen die men op de markt ten toon ſtelt, en achten hen niet, dan in zoo verre zij tot hunne belangens, tot hun-

(*) Colonel MATHEWS, Colonel BRAITHWAIT, Colonel BAILY, waren met hunne legers totaal verſlagen; van den laatſten ontkwam niet een eenig man.

hunne onbepaalde heerschzucht en onverzadelijken gouddorst kunnen dienen.

Deze afval en terugtreeding van alle zijne bondgenooten, was echter niet in ſtaat den onverſchrokken moed van HYDER ALICHAN in het minst te verflaauwen, of hem zijn edelmoedig voorneemen te doen opgeeven. — Hij volhardde in hetzelve, en beſloot den *Engelſchen* alleen het hoofd te bieden.

Het is onbegrijpelijk hoe zij bij de groote oorlogstoebereidſelen van dezen vorst, daar zij toch wel wisten dat het op hen gemunt was, zoo onverſchillig bleeven. Alle hunne ontwerpen ſtrekten zich alleenlijk daar heen, om de coalitie te verbreeken en te ontbinden; voor het overige verzamelden zij geen troepen tot het vormen van een leger, zij verſterkten noch hunne guarnizoenen, noch hunne posten; in één woord; hun Gouvernement deed niet de geringſte pooging, om het onheil voortekomen, dat het ongelukkige *Carnatica* (*) bedreigde, en het onweer aftewenden, dat over hunne hoofden, en wat eigentlijk het ſmartelijkſte was, over die van de rampzalige Inwooners dezer provintie ſtond uittebarſten. Zelfs niet toen zij de ontwijfelbare tijding kreegen, dat het *Masſourſe* leger, zich reeds aan den voet de-

(*) De provintie van *Carnate* is aan den westkant omringd door het gebergte *Ballegat;* in het noorden door de rivier *Kishtna;* aan den zuidkant door den *Calieram*, zijnde een arm van de rivier *Caverie* — en de zee bepaalt haar in het oosten.

dezer eeuwige bolwerken (*) bevond, die de *Malabaar* van *Chormandel* ſcheiden. Tot dat HYDER ALICHAN zich hunne zorgeloosheid ten nutte maakende, eensklaps als een bruisſchende bergſtroom, door de *Cannemas* (†) brak, en het ganſche gewest met zijne benden bedekte.

De eerſte tijding van dezen inval ſcheen zoo ongeloofeijk te *Madras*, dat men die met verachting aanhoorde; doch de inneeming, en het verbranden van *Conjeveram*, en andere plaatſen, de verſchijning der ruiterbenden, en der vlugtende landlieden, kondigden zoo baarblijkelijk het naderend gevaar aan, dat het niet langer in twijfel konde worden getrokken.

De Nabab HYDER ALI, wat ook zijne vijanden in het tegendeel mogen zeggen, was een regtvaardig vorst, die zijne eigene onderdaanen met zachtheid regeerde; doch de verbitterde haat die hij den *Engelſchen* toedroeg, maakte hem bloeddorſtig en wreed; hij merkte een ieder die onder hunne heerſchappij leefde, als zijnen vijand aan; en dienvolgens waren de ongelukkige landlieden en inboorlingen van *Carnatica*, zijne eerſte ſlagtoffers, en moesten voor misdaaden boeten, die zij niet hadden bedreeven, en waar van hen zelfs den naam onbewust was.

Zwaa-

(*) Dit is het zoo evengenoemd gebergte *Ballegat* dat de kusten *Malabaar* en *Chormandel* van elkanderen ſcheidt.

(†) *Cannemas*, de naam van eenige naauwe pasſen in dat gebergte.

Zwaare detachementen van zijn groot leger, trokken in alle rigtingen op de kleine en onverſterkte plaatſen aan, en maakten 'er zich meester van, met groote ſlagting. Ganſche zwermen van Lutivallas of Vrijbuiters (*) verſpreidden zich als een blikſem over het geheele land, en vernielden alles te vuur en te zwaard; zij ſpaarden noch ouderdom, noch geſlacht; alles was in oproer en verwarring, en de ongelukkige en vreedzaame landlieden vlugtten en dwaalden aan alle kanten rond, de eene zocht zekerheid in die plaats welke de ander verliet.

Ik zal omtrent twee jaaren te *Sadras* hebben gewoond, toen deze vernielende oorlog uitbarstte. Het gerucht liep dat het ook op de *Hollanders* gemunt

(*) Troepen die zich op hunne eigene kosten uitrusten, en waar van de meesten geen of weinig ſoldij ontvangen. Zij betaalen zich zelve door rooven en plunderen; men gebruikt hen om een land of Provintie afteſtroopen, tot voerageeren en dergelijke. In één woord, het zijn Vrijbuiters, geſchikt om den ongelukkigen en onſchuldigen landman te plaagen, te vermoorden, en zijnen oogst te vernielen.

Spreekt niet van barbaaren, gij hooggeleerde, verlichte en Christelijke Europeaanen! gij hebt immers ook uwe Vrijbuiters te land, en uwe kapers op zee; en tot wat ander einde, dan om ramp, ellende, armoede, hongersnood, verwoesting en dood over de onſchuldige Inwooners van het een of ander Rijk, dat gij vijandelijk aanvalt, te verſpreiden?

munt was, die den Nabab reden van misnoegen zouden hebben gegeeven; men kan denken, hoe wij hier over te moede waren.

Eindelijk, wij werden uit deze angst en ongerustheid verlost. Een Vakiel, (zoo veel als Ambasſadeur) van den Nabab, bragt ons de verzekering van zijnen meester, dat wij niets hadden té vreezen, zoo wij ons ſlechts onpartijdig hielden, en alle betrekkingen met de *Engelſchen* (die hem in zijn voorneemen tegen die natie konden hinderlijk zijn) vermijdden. Hij had zijne bevelen gegeeven, niemand zoude ons beleedigen of benadeelen. Ook hield hij getrouwelijk woord, en wij leefden in rust en vrede, terwijl van alle kanten, en rondom ons heen, de oorlog de ijſelijkſte verwoestingen aanrechte. Doch hoe weinig weeten de ſtervelingen wat over hen is beſchooren!

Onze zekerheid was van geen langen duur. Een vijand niet min woedend en wraakzuchtig dan HYDER ALY; doch oneindig trouwloozer en verraaderlijker, overviel ons als de roover in het eenzame woud den zorgeloozen reiziger overvalt (*).

Het

(*) Het ſchandelijk en verachtelijk ſysthema der *Engelſchen*, om hunne nabuuren, die nergens op verdacht zijn, onverhoeds en op eene verraaderlijke wijze den oorlog aantedoen, heeft zijnen oorſprong uit lafhartigheid en roofzucht — dit behoeft geene verklaaring. Even zoo als zij nu kortelings met deze Republiek en met *Spanje* hebben gehandeld, even zoo handelden zij ook toen ten tijde met ons

Het was op den 17 Junij 1781, omtrent 4 uuren in den achtermiddag. Het Opperhoofd van *Sadras*, JAKOB PIETER DE NEIJS had ons bij zich ten eeten verzocht, den Secunde, mij, en alle de Adsistenten met hunne vrouwen; hij vierde een' verjaardag.

Wij zaten nog aan tafel, verscheidene gezondheden waren reeds ingesteld geworden en gedronken, als: onze Heeren en Meesters in *Europa* — de verwachtwordende schepen — een spoedige en duurzaame vrede, en meer anderen.

Eindelijk, hoe wonderlijk en gevallig! — „ een „ voldertje!" riep de Heer DE NEIJS, en stond op. „ Mijne Heeren! het welvaaren van *Sadras!*" wij alle reezen over einde, met het glas in de hand, toen de wachthebbende Sergeant binnen trad. „ Heer Opperhoofd! een *Engelsch* Officier te paard, „ met een witte neusdoek aan een rotting gebon- „ den, wenschte u te spreeken."

Niemand had erg op den witte neusdoek. „ Hoe „ meerder volk hoe meerder vreugd!" zeide de Heer DE NEIJS, „ laat hem binnen komen! hij „ zal

ons. Op den dag dat zij in het jaar 1780 den oorlog aan de *Hollanders* verklaarden, op dien zelfden dag werden ook onze Coloniën en Etablissementen in *Oost-Indiën* aangevallen en overrompeld. Hunne Gouverneurs en Bevelhebbers waren reeds lang vooruit van het tijdstip verwittigd, dat zij ons moesten aantasten, en vijandelijk behandelen. Dat men toch ophoude van *Algerijnen* en andere Turksche of Barbaarsche roovers te spreken.

„ zal het welvaaren van *Sadras* met ons drin-
„ ken!"

Een jong Officier trad binnen: „ Mijn Heer!" zeide hij in het *Fransch* tot het Opperhoofd: „ het „ ſmert mij, dat ik u een onaangenaam nieuws, en „ nog onaangenaamer boodſchap moet brengen; de „ oorlog tusſchen *Engeland* en *Holland* is heden in „ *Europa* verklaard! Kapitein GEORGE MACKAY, „ Commandant van *Chenglepet*, (een *Engelsch* Fort „ 3 mijlen noord-west van *Sadras* gelegen) ligt een „ mijl van hier met zijn detachement gekampeerd; „ hij eischt door mij, dat gij het Fort en Etablis- „ ſement van *Sadras*, aan de wapenen zijner *Brit-* „ *ſche* Majeſteit op discretie zult overgeeven!"

Hemel! hoe ontſtelden wij van deze onverwachte en verſchrikkelijke tijding, wij waren als van den donder getroffen. Uit het midden van rust, vrede en genoegen eensklaps te worden weggerukt, om alle de vernedering, ſmaad, ellende en kommer eenes krijgsgevangenſchaps te ondergaan; alle onze betrekkingen, alle onze vooruitzigten te moeten opgeeven, hoe ſmertelijk was dit niet voor ons. Het ganſche gezelſchap, dat voor eenige minuten nog zoo vrolijk was, bevond zich nu in de diepſte neerſlagtigheid gedompeld; men hoorde niets dan zuchten, en de vrouwen weenden overluid.

Toen wij eenigzins tot ons zelve kwamen, borstten wij uit in vervloekingen tegen de *Engelſchen*, en verfoeiden hunne trouweloosheid en ſchandelijke overrompeling. Helaas! waartoe konde ons dit baa-

baaten? de Officier wachtte naar een beslisfend antwoord.

Het Opperhoofd liet terstond vergadering beleggen; zij bestond uit den Secunde, mij als Sekretaris, den Commandant van de soldaaten en den Equipage-Opziener.

Welk eene vergadering! Van schrik en ontsteltenis konden wij tot geen besluit komen; wij deeden niets dan ons beklaagen: alle onze moed was weg!

Allengs echter verdweenen deze eerste indrukselen van vrees en angst; verontwaardiging en toorn namen plaats in onze zielen.

Wij beslooten ons over de wijze van opeisfching beleedigd te houden. Tegenstand te bieden was onmoogelijk, en zoude dwaasheid zijn geweest; wij waren al te zwak; doch wij wilden billijke voorslagen doen, die Kapitein MACKAY niet konde en durfde weigeren. Hij had geen regt om ons op discretie op te eischen, wij behoorden tot eene Natie, en waren geen muitelingen.

Zich aan de *Engelschen* in de *Indiën* op discretie over te geeven, is zoo veel als hun de volle vrijheid van eene algemeene plundering toetestaan; en dit was het doelwit van MACKAY.

'Er werd dus een verdrag opgesteld, het bestond alleen in twee voorwaarden. „ De goederen en „ bijzondere eigendommen der Inwooners van *Sa-* „ *dras*, van welke Natie ook, zullen gerespecteerd, „ beschermd en onaangeroerd blijven."

„ De bezetting, en de geëmploijeerden der Maat-

„ ſchappij, blijven krijgsgevangenen tot na den oor-
„ log of tot na eene uitwisſeling."

Weigerde hij deze voorſlagen aanteneemen, dan wilden wij de poorten van het Fort ſluiten, en dezelve op geene andere voorwaarde openen. Hij mogt geweld gebruiken om 'er in te komen, men zoude hem geen tegenſtand bieden, doch tegen zijne handelwijze proteſteeren.

Het zal zeven uuren geweest zijn, toen ik, en de Secunde SIMONS, verzeld van den Parlemetair, naar het Kamp vertrokken.

De *Engelſchen* hadden zich een groot uur gaans van *Sadras* gelegerd, verre van den grooten weg, in eene vlakte met digt kreupelbosch omgeeven en begroeid; achter het welk zij verſchoolen lagen. Wij kwamen aan hunne voorposten, werden door dezelve aangeroepen, en in het Kamp geleid.

Ik verwonderde mij over de ongemeene ſtilte die in hetzelve heerschte. 'Er was geen vuur noch licht te zien, en de ſoldaaten lagen bij elkanderen op den grond neder. Hun Commandant zat ook in den donker, voor eene kleine veldtafel onder den blooten Hemel.

De Parlementair diende ons bij hem aan, 'er werd licht opgeſtoken, ſtoelen voor ons gezet, en ons antwoord wegens de opeiſching van het Fort afgevraagd.

Ik had moeite om mij te bedwingen, toen ik den verachtelijken MACKAY gewaar werd. Hij had eene gemaakte en trotſche houding aangenomen, die hem

bij

bij zijnen dikken hangbuik zeer kwalijk ſtond. Hij zag ons aan als of hij ons wilde verſlinden.

Twee dagen te vooren was hij in gezelſchap van een Ingenieur-Officier, door *Sadras* komen rijden; even als of hij 'er om bezigheden doorreisde. —— Hij had, als in het voorbijgaan, bij het Opperhoofd DE NEIJS zijn kompliment afgelegd; die hem, zoo als hij wel had verwacht, verzocht het middagmaal bij hem te neemen; waar toe hij zich, als ligt te denken is, zonder moeite liet overhaalen. Zijne reize was niet dan een voorwendſel, hij kwam alleen om de ſterkte van het Fort en van de bezetting te beſpieden. Op eene listige wijze, en als bij geval, deed hij verſcheidene vraagen, den handel en de zaaken der Maatſchappij in ons Etablisſement betreffende. Men antwoordde hem zonder achterdocht. Tegen den avond vertrok hij met de hartelijkſte betuiging van vriendſchap, om twee dagen daarna als vijand weder te komen.

Niemand op *Sadras*, buiten mij, verſtond de *Engelſche* taal. Ik moest dus het woord doen, en wapende mij derhalven met al den moed en de ſtoutheid, die ik konde bij een brengen.

„ Kapitein!" zeide ik tot hem met een' beduidenden glimlach, „ het Opperhoofd laat u nogmaals „ bedanken voor uw vriendſchappelijk bezoek van „ eergisteren! Hier zijn de voorwaarden op dewel- „ ke hij het Fort wil overgeeven!" Ik lag hem de Capitulatie voor.

Hij zag mij overdwars en verachtelijk aan, nam

dezelve op — las die — en ſmeet die mij weder toe. „ Zeg aan uw Opperhoofd, dat ik naar geene „ voorſlagen wil luisteren. Zoo hij weigert aan „ mijn eisch te voldoen; — ik heb kanon en ſtorm- „ ladders bij mij.

„ Kapitein!" zeide ik, „ gij behandelt ons als „ *Callouries* (*), wij zijn onderdaanen van eene „ reſpectabele Natie."

„ Gijlieden moogt," antwoordde hij mij op eenen ſpotachtigen toon, „ voor zoo veel ik weet, niet „ beter dan *Callouries* zijn."

Het bloed ſteeg mij naar het aangezigt! ik moest hem hier op antwoorden, al had het mij mijn leven gekost. „ Gij zoudt regt hebben ons voor *Callou-* „ *ries* te houden," beet ik hem toe, „ indien wij „ de menſchen onverhoeds als roovers op het lijf „ vielen, en hen dwingen wilden zich op genade „ en ongenade overtegeeven, om een ſchijnbaar „ regt te hebben van hen te plunderen."

Hij hield zich als of hij mij niet begreep. „ Hebt „ gij mij verſtaan? gij zult u op discretie overgeeven!"

„ Dit weigeren wij rond uit, en proteſteeren te- „ gen uwe opeiſching."

„ Men zal u dan over een paar uuren uit eenen „ anderen toon leeren zingen!" hernam hij op eene trotſche wijze.

Ik

(*) *Callouri* is een volk dat in ongenaakbaare bosſchen woont en van roof leeft. *Callou* betekent dief in het *Malabaarsch.*

Ik ſtond toen op, en zeide hem met een gramſtorig gelaat: „ Wij zullen u dan verwachten; doch „ gij zijt verantwoordelijk, zoo wel te *Madras* als „ in *Europa*, wegens al het bloed dat 'er mogt „ worden geſtort! Nog eens; wij zijn geen die„ ven of muitelingen om ons op discretie over te „ geeven. Weet, dat wij beſlooten hebben ons alle „ liever in ſtukken te laaten kappen, dan zulk eene „ vernedering te ondergaan! Bedenk dus wel wat „ gij doet!"

Hij was als de meeste onbeſchofte en trotſche menſchen, die, wanneer men hen met gelijke trotsheid behandeld, terſtond handelbaarer worden. Na zich een wijl bedacht te hebben, eischte hij mij de Capitulatie terug; las dezelve nog eens, en ondertekende die zonder een enkel woord te ſpreeken.

Hij gaf toen zijne orders om optebreeken. Eensklaps was het ganſche Kamp verlicht, aan alle kanten flikkerden flambouwen — trommels en trompetten lieten zich hooren — alles was in beweeging — en wij haasteden ons vooruit, om aan het Opperhoofd verſlag te doen van ons wedervaaren.

DERDE HOOFDSTUK.

Inneeming van Sadras. —— *Schelmſche trek van den Engelſchen Commandant* MACKAY. —— *Vernieling van het Fort van* Sadras. —— *Algemeene vlugt der Inwooners.* —— *Wij worden als krijgsgevangenen naar* Madras *opgezonden.*

Het zal elf uuren in den nacht geweest zijn, toen de *Engelſchen* aan het Fort kwamen. Zij hadden kanon, ſtormladders, en veele andere krijgsgereedſchappen bij zich. Wij moesten hen aan de poort ontvangen en verwelkomen, en hun nog de *Baljaderas*, of danſeresſen van het dorp, te gemoet zenden om hen intehaalen; dit is het gebruik.

Met ſlaande trommen en cimbaalen, en bij het licht van eene menigte flambouwen, trokken zij binnen; maakten zich terſtond meester van alle Pakhuizen der Compagnie; en deeden ons klein guarniſoen de wapens nederleggen. Het beſtond uit dertig *Europeaanen*, meestal Invaliden, en even zoo veel *Cipaaijs*.

Dus verloren wij *Sadras*; zoo onverwachts! zoo ſchielijk! wie had zich dit weinige uuren geleden kunnen voorſtellen? het ſcheen ons een droom; naau-

naauwelijks konden wij onze eigene oogen gelooven.

Gedurende dien ganſchen nacht was aan geen ſlaapen te denken. Het geſchreeuw, de vreemde ſtemmen, de drukte, is met geen pen te beſchrijven; alles liep door elkanderen, niemand wist wat hij deed. Hoe vreemd kwam ons dit te vooren, wij die zoo ſtil, zoo vreedzaam leefden.

Onze eenigſte troost was nog, dat wij eene Capitulatie geſlooten hadden; en dat onze goederen en eigendommen, zoo wij dachten, verzekerd waren. Doch MACKAY vond middel zich van alles wat wij bezaten, meester te maaken, en ons geheel uit te plunderen, zonder geweld te gebruiken. Ik moet dezen verfoeijelijken en ſchelmſchen trek verhaalen.

Drie dagen na de inneeming van *Sadras*, wierpen twee ſchepen, een groot en een klein, het anker op de reede; zij kwamen van *Madras*, en moesten ons en onze goederen derwaards brengen. Alle de krijgsgevangenen, die de *Engelſchen* in de verſcheidene Etablisſementen der *Franſchen*, en *Hollanders* langs de kust maakten, werden naar deze hoofdplaats gebragt.

Voort na de aankomst dezer ſchepen, gebood MACKAY ons, onze beste goederen intepakken, en ons gereed te houden *Sadras* binnen drie dagen te verlaaten.

Zoo haast verwachtten wij niet dat men ons zoude doen vertrekken. Wij hadden ons integendeel met de hoop van op *Sadras* als krijgsgevangenen te mo-

mogen blijven, gevleid; dat de *Engelſchen* dit ſchoone Etablisſement zouden verlaaten, en aan de verwoesting prijs geeven, kwam ons geheel niet in de gedachten.

Men kan ligtelijk begrijpen hoe ſmertelijk ons deze tijding viel; doch wij hadden geene keuze en moesten gehoorzaamen, en met een bekneld en weemoedig hart maakten wij ons tot de afreize gereed.

Wat ons huisraad betrof, dit moesten wij achterlaaten, wij rekenden het voor verlooren! MACKAY wilde niet toeſtaan dat wij het mede namen. 'Er was geen plaats voor al die prullen zeide hij, wij konden, zoo wij het begeerden, een vaartuig voor onze eigene rekening afhuuren, en het 'er in doen brengen. In het ſchip zoude niets komen dan kisten, koffers en lijwaatbaalen.

Het ſpeet mij van mijne twaalf ronde ſtoelen, en alle mijne andere meubelen van kiatenhout, dat zeer fraai en duurzaam is, en daar de worm niet inkomt. Ik had die pas laaten maaken, en mijne harp! een fraai ſtuk; wat zoude ik ook te *Madras* met eene harp doen, het ſpeelen zoude mij daar wel vergaan. Ik dacht niet dat ik 'er ooit weder lust toe zoude bekomen. Ik liet die dus ook terug.

Eindelijk kwam de dag, die tot ons vertrek beſtemd was. Wij hadden denzelven reeds met verlangen te gemoet gezien, want wij konden dat vreemd volk in ons dorp, en in ons Fort niet onverſchillig den meester zien ſpeelen, en oppermagtig gebieden? zich onbeſchaamd in onze huizen zien indringen, en nestelen? Konden

wij

wij hunne ſmaadredenen op de *Hollandſche* Natie geduldig aanhooren? en hunne onverdraagelijke trotsheid en onbeſchoftheid dulden? het maakte ons woedend; wij wenschten dus, hoe eerder hoe liever *Sadras* te verlaaten.

Doch hoe verwonderd waren wij, het groote ſchip dat tot den overvoer onzer goederen beſtemd was, lag niet meer op de reede, het was den voorigen nacht vertrokken. Niemand wist waar heen.

Wij vroegen het aan MACKAY. Hij had, zeide hij, orders ontvangen, hetzelve naar eene andere plaats te ſtuuren, het zoude wel twee weeken wegblijven. En dewijl bij deze orders hem te gelijk was aanbevolen, ons terſtond naar *Madras* op te zenden, mogt hij ons tot de terugkomst van dat ſchip niet houden; wij moesten dien zelfden dag nog vertrekken!

Onze goederen wilde hij dat wij zoo lang in een der Pakhuizen van de Compagnie zouden bewaaren. Al wat wij 'er tegen inbragten, was te vergeefs; wij waren verpligt ons te onderwerpen.

Men nam welſtaanshalven een lijst van deze goederen — men ſloot het Pakhuis — MACKAY verzegelde de deur, en begeerde dat het Opperhoofd 'er zijn zegel mede op zetten zoude.

Hij dwong ons zelfs, om een vertrouwd man te *Sadras* te laaten, aan wien men een afſchrift van die lijst gaf, en die, na de terugkomst van het ſchip, bij het inſcheepen dezer goederen tegenwoordig zoude zijn. Hij zwoer bij God, en op zijn

woord

woord van eer, dat hij dezelve ons onbeſchadigd en onverminderd, met den mogelijkſten ſpoed zoude nazenden; zoo haast was dit niet beſchikt, of hij gebood ons terſtond aan boord te gaan.

Zoude men het gelooven? naauwelijks waren wij van de reede, of hij liet het Pakhuis openbreeken, en zond alles naar zijn roofnest *Chenglepet*.

De man die wij terug gelaaten hadden, om bij de inſcheeping onzer goederen tegenwoordig te zijn, en 'er het opzigt over te hebben, zich tegens deze geweldenarij willende verzetten, liet hij half kreupel ſlaan, en in een hok ſluiten.

Dus ſchond hij een der artikelen van de Capitulatie in ons afzijn, het andere brak hij zelfs in onze tegenwoordigheid.

Daags na de inneeming van *Sadras*, liet hij onze ganſche bezetting voor zich komen; alle die hem te oud, zwak of ziekelijk ſcheenen, zond hij weg, de andere bood hij aan om dienst bij hem te neemen.

Ik had het genoegen te zien, dat zij het eenpariglijk weigerden. Zij wilden liever, zeiden zij, hun ganſche leven krijgsgevangenen blijven; doch MACKAY bragt hen welhaast tot andere gedachten.

Men wierp hen alle in een duister gat, en liet 'er hen zoo lang zonder drinken en voedzel, tot zij gedwongen waren zich te laaten aanneemen.

Eer wij *Sadras* verlieten, hadden wij nog de droefheid ons Fort (*) door de *Engelſchen* te zien ver-

(*) Om onzen handel op de Kust onherſtelbaar te vernie-

vernielen. Men ondermijnde het op verſcheide plaatſen, en liet het ſpringen. Ik zag alle de bolwerken, het een na het andere inſtorten.

Daar lag nu dit bloeijende en ſchoone Etablisſement! daar lag nu al onze handel die wij 'er hadden voor altijd vernietigd, en zonder hoop van ooit weder herſteld te worden!

De vernieling van het Fort was een genoegzaam bewijs, dat de *Engelſchen* het Etablisſement niet wilden bezetten, maar het terſtond na ons vertrek zouden verlaaten. Nu konden de Inwooners niet meer met zekerheid in het dorp blijven; wie zoude hen voor de roovende benden van HYDER beſchermen? Alles vlugtte dus met overhaasting naar *Madras*, of andere verſterkte plaatſen. — Nooit zag ik zulk eene verwarring! zulk een geſchreeuw van vrouwen en kinderen door elkanderen. Men kan 'er zich geen denkbeeld van maaken; het was als of het ganſche dorp in brand ſtond. En geen wonder! die arme menſchen zagen zich nu genoodzaakt hun-

nielen, hadden de *Engelſchen* de ſnoodheid alle de Forten van onze Logies en Kantooren, waar van zij zich door hunne lafhartige overrompeling meester maakten, te doen ſpringen; uitgenomen die van *Nagapatnam* en *Palliacatta*. Zij wisten wel dat geene inzameling van lijwaaten konde geſchieden, geen goederen verzekerd waren, geen Inboorling van vermogen of geen Koopman zich zoude willen nederzetten in eene plaats waar zij niet voor *Callouries*, of andere ſtroopende partijen beſchermd konden zijn.

hunne wooningen, hunne tuinen, hunne neering en handteering, in één woord, alles te verlaaten; hoe hard en ſmertelijk was dit niet! zij moesten nu van oord tot oord rondzwerven, blootgeſteld aan de bitterſte armoede, en den hongersnood die zich reeds in het land begon te doen gevoelen.

Met innerlijke droefheid en aandoening, zag ik hoe zij langs het ſtrand trokken — achter elkanderen, in lange rijen, belaaden met hunne kinderen en geringe bezitting; als een hoop mieren welker nest verſtoord is.

Ik zag hen wanhoopig de handen wringen, voor het laatst nog een treurig gezigt naar het geliefde dorp werpen, waar zij voor weinig tijds nog zoo gelukkig waren.

MACKAY dwong ons eindelijk ook te vertrekken. Wij gingen aan boord van het kleine ſcheepje; wij waren op elkanderen gepakt, en hadden naauwelijks ruimte genoeg om te liggen. Men ligtte het anker, en wij zeilden van de reede.

Neen! nimmer heb ik een plaats met grooter verdriet verlaaten! Ik had 'er mij zulk een ſtil, aangenaam en gerust leven voorſpeld; ik was 'er zoo gelukkig als ik wenschte. Nu nog, terwijl ik dit ſchrijf, perst de herinnering aan dit liefelijk dorp mij de traanen uit de oogen. Zulke geneugelijke dagen, als ik te *Sadras* doorbragt, zijn mij ſedert nooit weder te beurt gevallen.

Onbeweegelijk en ſtaroogende, zagen wij het na, tot dat de witte zandduinen het aan ons gezigt onttrok-

trokken. Welk een ſpijt, welk een droefheid, ik kan die niet beſchrijven.

„ ô! Liefelijk dorp!" riep ik weenende uit, „ nu „ tot verwoesting gedoemd, ik zie u nooit weder! „ Ik zal mijne wooning niet weder aanſchouwen; „ de digte tamarinde die haar beſchaduwt; mijn „ boomgaard met ſchoone vruchtboomen, mijn tuin, „ waarin ik mij zoo vergenoegd vermaakte, en die „ mij zoo veel arbeids heeft gekost; dit alles zal „ welhaast tot eene wildernis worden, en niet meer „ beſtaan!"

VIERDE HOOFDSTUK.

Madras. — Mr. Frank. — *De Sergeant* Widder. — *De* Oost-Indiſche *Compagnie*. — Mr. de Souza.

Zoo werd ik dan wederom in de wijde wereld geſtooten; zonder uitkomst, zonder vrienden, en zonder middelen! Hoe gelukkig was het, dat ik het *Engelsch* verſtond; dit gaf mij nog eenigzins moed.

Wij kwamen te *Madras*. Ik was 'er te vooren nooit geweest; ik kende 'er niemand, behalven twee of drie *Engelſchen*, die zich wel voorheen op *Sadras* eenige dagen hadden opgehouden, om bezigheden of vermaak; doch waar zoude ik die zoeken of vinden. Ook wilde ik mij niet vernederen hen om herberg aan te ſpreeken; het zoude toch vergeefs geweest zijn.

Mr. Frank ſchoot mij te binnen. Hij was een *Duitſcher*, was dikwijls op *Sadras* geweest, waar ik hem zelfs eenige geringe dienſten had beweezen.

Ik ging naar hem toe, en verzocht hem om huisvesting, tot dat ik eene wooning zoude gevonden hebben.

Met de hartelijkſte vriendſchap en deelneeming ont-

ontving hij mij, en bood mij zijn huis en tafel aan, zoo lang het mij behaagde.

Edele voortreffelijke man! mijn leven lang zal ik mij met dankzegging en erkentenis, alle de weldaaden herinneren, die ik van u heb genooten! zoo veel grootmoedigheid, zoo veel vriendſchap; ik zal die nooit vergeeten; gij hebt mij meer dan eens gered en bijgeſtaan.

Mr. FRANK was niet rijk, en had zelf een zwaar huishouden. De levensmiddelen te *Madras* waren buitendien ſchaars en duur, ik wilde hem dus niet lang tot last zijn, en van zijne gulhartige vriendſchap een kwaad gebruik maaken. Ten dien einde beſloot ik eene geringe wooning te huuren, en dezelve met twee of drie ongehuuwde *Hollandſche* krijgsgevangenen te betrekken; wij konden dan te zamen de ongelden draagen, en ik zoude op deze wijze beter, en met meerder gemak en vrijheid kunnen leeven, dan indien ik mij bij den een' of anderen Topaz of Meſties in den kost had beſteed. De vraag was alleen wie ik hiertoe zoude kiezen; elk konde mij niet dienen, want dat wij zamen moesten accordeeren en vrienden zijn, verſtond zich van zelfs.

Toen ik te *Sadras* kwam, maakte ik kennis met den Sergeant van ons guarniſoen. Hij was getrouwd, en had eene zeer ſchoone dochter van omtrent 15 jaaren die verloofd was, en welkers Bruidegom (*) zich toenmaals op *Ceilon* bevond.

Wij

(*) Men noemt het daar bruidegom en bruid, zoo haast

Wij woonden tegen elkanderen over, waren eenigzins landslieden, en werden welhaast vertrouwde vrienden.

WIDDER (dus was zijn naam) was oud; MACKAY zond hem dus met ons naar *Madras* als krijgsgevangen. Sedert onze komst aldaar had ik hem niet weder gezien, ik wilde hem nu een bezoek geeven; doch niemand wist in welke ſtraat of bij wien hij woonde; eindelijk na lang zoeken vond ik hem uit. Hemel! in welk een ſtaat, de traanen ſchooten mij in de oogen, daar lag hij in eene donkere ellendige ſtroo-hut, ziek en aan alles gebrek hebbende.

Dit konde ik niet aanzien. Nog dien zelven dag huurde ik een *Malabaarsch* huisje; het was klein, doch 'er was ruimte genoeg voor mij en zijne familie, en wij betrokken het te zamen.

Ons ganſche huisraad beſtond in drie katels of krebben, elk met een mat en een hoofdkusſen voorzien, een tafel met twee ſtoelen, en eenige potten en pannen. Dit weinige vergenoegde mij; misſchien zal ik van mijn leven zoo gerust niet meer ſlaapen, zoo ſmaakelijk eeten en drinken, zoo vergenoegd weezen, als ik het in dat kleine armoedige huisje was.

Ik bezat omtrent 120 pagoden (*), dit was al het gereede geld dat ik bij de inneeming van *Sadras* had, en nog met veele moeite redde.

Mij-

het jawoord tusſchen perſoonen, die van voorneemen zijn met elkanderen te trouwen, gepasſeerd is.

(*) Een pagood is omtrent *f* 4-10-:

Mijne overige bezitting kan drie duizend pagoden zijn waardig geweest; twee derde beſtond in koopmanſchappen, als lijwaaten, chitzen, enz. Ik moest die in het Pakhuis achterlaaten; men weet hoe ik 'er mede voer.

Nooit heb ik 'er het minſte van weer gezien. MACKAY had dezelve met alle andere goederen naar zijn roofnest laaten ſleepen; alle poogingen, moeite en verzoekſchriften bij den Gouverneur MACKARTNEY (*), om hem tot derzelver teruggaave te noodzaaken, waren vergeefs. Het was weg!

Het overige van mijn vermogen, werd mij op een niet min onwaardige wijze afhandig gemaakt. Het beſtond uit duizend pagoden. Ik had die aan het Opperhoofd DE NEIJS ten dienſte van het *Sadrasſche* Etablisſement verſtrekt, om 'er de ſoldijen der bezetting, en andere ongelden, mede aftebetaalen; hij zoude het mij terug geeven, zoo haast 'er kontanten van *Nagapatnam* zouden zijn aangekomen. Het geld kwam; doch door eenige opgekomene hindernisſen werd de teruggaave eenige dagen uitgeſteld; middelerwijl overrompelden de *Engelſchen* ons, en ik was mijne 1000 pagoden kwijt.

Indedaad ik kan mij niet bedwingen daar van te ſpreeken, en dit geval breedvoeriger te verhaalen. Hier is het:

Hoe

(*) Dezelve die als Ambasſadeur naar *China* is geweest. Hij was toen Gouverneur van *Madras*. Hij kwam 'er den 22 Junij 1781.

Hoewel de Nabab HYDER ALI ons, door een Vakiel, van zijne vriendſchap en beſcherming had doen verzekeren, zoo lang wij ons onpartijdig, in den oorlog die hij met de *Engelſchen* had, gedroegen; ſpaarde het Opperhoofd DE NEIJS echter geen moeite noch kosten, om het dorp tegen eene overrompeling te beveiligen, en de Lutivallas of andere ſtroopende ruiterbenden aftehouden. Hij nam een aantal Cipaays, of die 'er ten minſten voor doorgingen, in dienst; liet de wegen, die naar het dorp leidden, voor het paardevolk onbruikbaar maaken, affnijdingen, verhakkingen, omheiningen, en wat niet al meer, werden gegraaven en opgeworpen; het was om te lagchen, de man wilde den militair uithangen. Toen hij alles gedaan had, wat hij meende te kunnen doen, vond hij op het laatst dat het evenwel van geen het minſte nut was. Hij had tien ingangen geſtopt of onbruikbaar gemaakt, terwijl 'er nog honderd openbleeven; in ſpijt van alle zijne voorzorgen kwamen meest dagelijks ruiters door het dorp; doch zij deeden niemand in hetzelve eenig leed.

Intusſchen hadden deze buitengewoone en volſtrekt onnoodige uitgaaven, alle deze onnutte maatregelen tot zekerheid en defenſie, de geldkas der Compagnie uitgeput; zij was al ſchraal genoeg voorzien geweest, en toen men de maandelijkſche ſoldijen moest betaalen, was 'er geen geld genoeg.

Het Opperhoofd DE NEIJS zat toen in verlegenheid. Hij had, zoo hij zeide, alle zijne kontanten

om

om de zekerheid, en uit vreeze voor plundering of overrompeling, naar *Colombo* gezonden; niemand onder de Inboorlingen die hem wilde of konde helpen, elk zocht zoo veel mogelijk het zijne te bewaaren, of te verbergen.

Eenige maanden te vooren had ik duizend pagoden van iemand ontvangen, dit was hem bekend, en hij verzocht mij die ten dienste van het Etablissement ter leen, om 'er de noodige betaalingen mede te kunnen doen, hij zoude die mij terug geeven, zoo dra de dagelijks van *Nagapatnam* verwacht wordende kontanten zouden zijn aangekomen. Ik stond, zonder eenige bedenking, zijn verzoek bereidwillig toe.

Niet lang daarna kwam het verwachte geld van *Nagapatnam*. Een Compagnies vaartuig bragt op eenmaal 12,000 pagoden; hier van was de helft voor *Sadras*, de andere helft moest bij gelegenheid naar een der Noorder-kantooren gezonden worden.

De Heer DE NEIJS was toen juist onpasselijk, en moest zijne kamer houden; hij beloofde mij de verschootene penningen bij de eerste gelegenheid weder ter hand te stellen. Ik had geen de minste vreeze voor mijn geld, het was zeker dacht ik; ook had ik het op dat tijdstip niet noodig. Hoe zoude ik eenig ongeval hebben kunnen vermoeden?

Doch dit ongeval gebeurde; eer nog deze teruggaave geschied was, overvielen ons de *Engelschen*; men heeft gezien hoe verraaderlijk en onverwachts;

en hoe ik hals over kop naar het Kamp van MACKAY moest, om eene Capitulatie te bewerken.

Nog eer ik 'er mij naar toe begaf, herinnerde ik het Opperhoofd aan mijne 1000 pagoden. Ik verzocht hem op het dringendſte, om die geduurende ons afzijn uit de geldkist te neemen. Hadden de *Engelſchen* zich eens van het Fort meester gemaakt, zoude het niet meer te doen zijn geweest; mijn geld was als dan weg.

Hij beloofde het mij met hand en mond, en ik vertrok naar het Kamp.

Naauwelijks had MACKAY met zijn volk zich in het Fort genesteld, of hij vroeg naar den perſoon die de Compagnies boeken hield. Ik verſcheen.

Hij beval mij, om zoo ſpoedig mogelijk, en op het allernaauwkeurigſte hem alle de restanten der te *Sadras* zich bevindende Compagnies-penningen, goederen, koopmanſchappen, enz. zoo als dezelve bij de boeken liepen, optegeeven, en dan met dit uittrekzel en de boeken bij hem te komen, op dat hij het konde onderzoeken en nagaan.

'Er was dien nacht geene gelegenheid om met den Heer DE NEIJS wegens mijn geld te ſpreeken; doch des anderen daags liet hij mij roepen.

Hij had, zoo als hij zeide, tien duizend pagoden uit de geldkist geligt, die wilde hij voor de Maatſchappij redden; doch hiertoe had hij mijne hulp volſtrekt noodig. Ik zoude de posten van deze aangebragte kontanten zien afteſchrijven, of op de

een

een of andere wijze uit de boeken roijeeren, of onzigtbaar maaken.

Zijn voorſlag wilde mij in het geheel niet gevallen. Ik ſtelde hem het gevaar voor, aan het welke ik blootgeſteld zoude zijn, zoo dit door MACKAY ontdekt werd; die dit met regt als eene ſchending en verbreeking der Capitulatie konde aanmerken, te meer, daar hij mij zeer ſtiptelijk belast had een naauwkeurige zamentrekking van alle de restanten, zoo als die bij de inneeming van *Sadras* bij de boeken liepen, optegeeven. Ik ſtelde hem alle de gevolgen, de zwaarigheden en de moeijelijkheid van deze onderneeming voor oogen, en weigerde volſtrekt hem hier in te gehoorzaamen. Ik toonde hem alle de nadeelige gevolgen die 'er uit zouden kunnen voortſpruiten aan. Ik raadde hem, wilde hij zich zelven, en alle de Inwooners van *Sadras* niet aan de grootſte onaangenaamheden blootſtellen, dit geld terſtond weder op zijne plaats te brengen, eer het transport gedaan werd; ter zelver tijd eischte ik de teruggaave van mijne duizend pagoden.

Doch alle mijne voorſtellingen waren te vergeefs. Het was te laat, zeide hij, om mijnen raad op te volgen. MACKAY had hem terſtond na de in bezitneeming van het Fort, de ſleutels van de Compagnies geldkist, en die van het verwulft waarin zij ſtond, afgeëischt; het was dus onmogelijk om 'er de uitgeligte kontanten weder in te plaatſen. Hij had hem, behalven dat, ook reeds gezegd, dat de Compagnies kas door de buitengewoone ongelden van de-

fenſie zeer ſchraal voorzien was, en maar in omtrent 2000 pagoden beſtond. Liet ik hem nu in den nood zitten, dan kon ik verzekerd zijn mijne verſchootene penningen nooit weder terug te bekomen, dewijl ik het middel waar door hij mij konde voldoen, van de hand wees. Buitendien zoude hij wegens mijne onwilligheid, om de belangens der Maatſchappij te behartigen, ter behoorlijker plaatze melding doen, en mij in alles den voet dwars zetten.

Daarentegen, indien ik hem in deze zaak de behulpzaame hand bood, wilde hij mij niet alleen, zoo haast wij te *Madras* zouden zijn aangekoomen, mijn geld terug geeven; maar mij nog bovendien een aanzienlijk douceur voor mijne moeite en riſico ſchenken. En wat wel het voornaamſte was, de hooge Regeering te *Batavia*, en de Heeren Bewindhebberen in *Europa*, dezen aan de Maatſchappij beweezenen dienst op de krachtigſte en gunſtigſte wijze voordraagen.

Ik was met de zaak verlegen. Wat zoude ik doen? de vrees van mijn geld te verliezen, de dienst, dien ik aan de Maatſchappij bewees, door den Heer DE NEIJS in ſtaat te ſtellen, zulk eene aanzienelijke ſomma uit de roofzieke klaauwen der *Engelſchen* te redden; het vooruitzigt op bevordering, dat mij, zoo ik vermeende, op het vereerend aanſchrijven van het Opperhoofd aan Bewindhebbers en Raaden van *Indiën*, niet konde misſen; het gevaar waar aan wij alle waren blootgeſteld, van aan eene algemeene plundering te worden overgegeeven, indien de be-

roo-

rooving der geldkas ter kennisse van MACKAY kwam; de verlegenheid waarin de Heeren DE NEIJS en SIMONS scheenen te zijn; die, zoo zij mij zeiden, de zaak zoo diep niet hadden ingezien, en nu een hartelijk berouw veinsden, van dezelve ooit te hebben begonnen; dit alles haalde mij over, en ik besloot mij naar zijne begeerte te voegen.

Met onbeschrijfelijke angst en ongerustheid ondernam ik dit gevaarlijk werk, en het gelukte. Men ontdekte niets in de boeken; alles werd rigtig bevonden, en de 10,000 pagoden waren, zoo ik dacht, voor de Compagnie gered; kort daarop zond MACKAY ons als krijgsgevangenen naar *Madras*.

Eenige dagen na onze aankomst aldaar, ging ik den Heer DE NEIJS vinden, en verzocht hem om mijne 1000 pagoden en het beloofde douceur; doch men verbeelde zich mijne verwondering, toen hij mij rond uit het een en 't ander weigerde.

Hij had, zoo hij zeide, de zaak met den Secunde SIMONS nader overwoogen, en geoordeeld, dat zij beide als krijgsgevangenen niet bevoegd waren om de schulden der Compagnie te voldoen, veel min douceuren of belooningen voor haare rekening te geeven. Ik had mijn geld niet aan hun, maar aan het kantoor *Sadras* geleend; al wat zij voor mij konden en wilden doen, was mijne pretensie aan de hooge Regeering te *Batavia* voortedraagen, die hen zonder twijfel zoude authoriseeren, mij niet alleen te voldoen, maar nog bovendien edelmoedig te beloonen.

Van

Van verbaasdheid en verontwaardiging bleef ik langen tijd ſpraakeloos; nooit heeft mij eenige te leurſtelling en bedrog zoo gevoelig aangedaan!

Ik bragt alles bij wat ik oordeelde als een eerlijk en gevoelig man te mogen zeggen. Mijne omſtandigheden, hun woord, hunne beloften en heilige verzekering, de ondankbaarheid en laagheid van hunne handelwijze — alles — te vergeefs! geen bidden, of bedreigingen van de zaak aan het *Engelſche* Gouvernement bekend te maaken, konden hen beweegen. Ik deed afſtand van het beloofde douceur, en eischte alleen het geen men mij had afgeleend; doch zij bleeven bij hun ſtuk. Zij merkten zich, zoo zij zeiden aan, als partikuliere perſoonen, zonder functie, en zonder bewind; en als zoodanig hadden zij noch met de ſchulden, noch met de crediteuren der Compagnie, waarvan ik 'er een was, iets te doen. De tien duizend pagoden die zij onder hunne berusting hadden, moesten zij zonder eenige vermindering aan de Compagnie weder verantwoorden.

Dit hebben zij echter, zoo als men mij hier gezegd heeft, nooit gedaan, en van mijne vordering en beweezene dienst, noch aan de Regeering te *Batavia*, noch aan Bewindhebberen, de minſte kennis gegeeven.

Doch, behoorde men mij daarom hier in *Europa* niet te voldoen? heb ik mijn geld niet ten dienſte van de Maatſchappij verſchooten? waren het niet haare Factooren die het van mij in haaren naam be-

geer-

geerden en afleenden? wat gaat het mij aan, of de Opperhoofden deeze 1000 pagoden hebben teruggegeven en verantwoord dan niet? Is mijne daad daarom minder verdienſtelijk? heb ik in dit geval niet mijn' pligt, ja meer dan mijn' pligt gedaan? Wat gaat het mij aan, zeg ik nog eens, of een ander den zijnen niet betracht, moet ik om des Compagnies gelden te redden het mijne verliezen? En zoo men deze, en nog vrij gewigtiger dienſten die ik ginds aan de Maatſchappij, en dus aan het Vaderland heb beweezen (en waar van 'er nog eenige in dit werk zullen voorkomen) weigert te beloonen, behoorde men mij ten minſten het mijne niet te onthouden. Wat ſpreek ik van belooning! op mijnen geregten eisch, die ik met genoegzaame bewijzen kan ſtaaven, ſlaat men geen de minſte acht: Requesten op Requesten heb ik ingeleverd, aan Comittées, aan Raaden; alle moeite heb ik aangewend; vergeefs! men ſtelt de voldoening dezer 1000 pagoden van jaar tot jaar uit; men zoekt uitvlugten, en de Compagnie is mij dezelve nog ſchuldig. Doch keeren wij terug naar *Madras*.

De brave WIDDER wierd intusſchen hoe langer hoe zieker; wij moesten hem naar het Hospitaal zenden, waar hij kort daar na overleed. Zijn vrouw en dochter bleeven mij op den hals. Ik had hem op zijn doodbed moeten belooven, haar niet geheel te verlaaten, of de hand van hen aftetrekken; dit zoude ik buitendien niet hebben gedaan; het zoude de uiterſte wreedheid zijn geweest, indien ik

haar

haar had verſtooten. Waar toch zouden die arme ſchepſels heen?

Mijn geld minderde middelerwijl ſterk, hoe zuinig wij ook leefden. De duurte daarentegen vermeerderde in *Madras* van dag tot dag, en mijne omſtandigheden werden eindelijk zeer dringend. Ik begon ernſtige poogingen aantewenden, om hier of daar in dienst te geraaken.

Op eenen anderen tijd, zoude mij dit niet moeijelijk zijn geweest. Ik moet het den *Engelſchen* tot roem nazeggen, een man die wat geleerd heeft, en van een goed gedrag is, behoeft bij hen geen gebrek te lijden.

Doch in eene ſchier belegerde ſtad, waar alle koophandel ſtilſtond, waar een hongersnood dreigde, en elk zich van alle bezigheden terug trok, had ik weinig hoop en vooruitzigten om aan te komen.

Ware ik alleen geweest, had ik voor niemand dan voor mij zelfs te zorgen gehad, ik zoude mij ligt hebben kunnen redden of behelpen; doch nu was ik gebonden. Ik had twee perſoonen, die de eer, de menschlievendheid, en de beloften aan een' ſtervenden vriend gegeeven, mij niet toelieten te verlaaten; zonder mij, zoude een beminnelijk meisje, en een braave vrouw, van honger en gebrek hebben moeten omkomen.

Eindelijk nam mij de Advocaat POPHAM als klerk in dienst. Ik was deze plaats aan de voorſpraak van mijn' vriend FRANK verſchuldigd; hij had zich ongeloofelijk veel moeite voor mij gegeeven.

Ik

Ik verdiende nu wel maandelijks 15 pagoden; doch dit was voor vijf menſchen in dezen duuren tijd niet genoeg om van te kunnen beſtaan. Wij moesten ons dus zeer kommerlijk behelpen, en aten maar eenmaal 's daags, en dan ons nog niet eens regt genoeg.

In dezen drukkenden toeſtand, bragt ik eenige maanden door, zonder dat ik een middel konde uitdenken, om dien te verbeteren. Het fortuin begunſtigde mij eindelijk boven mijne verwachting.

Toevalligerwijze geraakte ik met den rijken *Portugeeſchen* koopman, ANTONIO DE SOUZA, bekend. Elk die toen ten tijde in *Madras* is geweest, moet gewis van hem hebben hooren ſpreeken.

De Nabab van *Carnatica*, MAHOMETH ALICHAN, aan wien hij verbaazende ſommen had geleend, en de Gouverneur MACKARTNEY deeden bijna niets zonder hem te raadpleegen; doorſleepener en kundiger man zal men niet ligt aantreffen.

Hij was een liefhebber van vreemde uitvindingen en ontwerpen, en wat het wonderlijkſte was, zij gelukten hem meest altijd, hoe onuitvoerbaar en dwaas die ook in het begin aan elk hadden toegeſcheenen. Hij had hier door groote ſchatten gewonnen.

Zijn karakter was het vreemdſte mengelmoes van gierigheid, edelmoedigheid en verkwisting, dat ik ooit zag. Hij kon ſomtijds groote ſommen wegſchenken, terwijl het verlies van één Ropij hem weder op een' anderen tijd bijna tot wanhoop bragt. Ik

zou-

zoude verbaazende ſtukjes van hem kunnen verhaalen.

Nu eens was hij de goedheid zelf, men konde alles met hem aanvangen, alles tegen hem zeggen; hij vertoornde zich over niets! dan weder, op een' anderen dag, zonder eenige voorgaande rede of oorzaak, was hij als een' verwoede tijger.

Schoon hij over de 50 jaaren oud was, en een ligchaamelijk gebrek had, dat hem voor den huwelijken ſtaat onbekwaam maakte, trouwde hij echter een zeer jong meisje van eene buitengemeene ſchoonheid, doch van arme ouders.

Ach! die ongelukkige vrouw! wat heeft zij bij dezen wonderlijken en grilligen man niet al moeten uitſtaan! hoe dikwijls heb ik haar niet moeten beklaagen.

Mr. POPHAM zond mij op een' morgen naar hem toe, met eenige papieren. Hij zat juist aan het ontbijt.

Ik deed hem mijne boodſchap in het *Fransch*, men had mij gezegd dat hij die taal gaarne ſprak.

„ Hoe lang zijt gij uit *Engeland*?" vroeg hij mij.

Ik. Ik ben geen *Engelschman*, en ben nooit in *Engeland* geweest.

Hij. Zoo, dan zijt gij in *Indiën* geboren?

Ik. Ook niet, mijn Heer! ik ben een *Hollander* en was Boekhouder te *Sadras*.

Hij. Kunt gij de Boeken in het *Engelsch* houden? Ik boog mij.

Dat

„ Dat komt goed!" zeide hij, „ ik zoek juist „ een Boekhouder, wilt gij in mijn dienst treeden? „ gij zult 60 pagoden in de maand hebben, en „ 's middags de vrije tafel, ook het ontbijt zoo „ gij 't begeert."

Ik. Mijn Heer! gij kunt van dit oogenblik af, over mij beſchikken; doch hoe zal ik het met Mr. POPHAM maaken?

Hij. Ik zal met Mr. POPHAM ſpreeken; morgen kunt gij uwen post aanvaarden. Hoe ziet gij 'er zoo vervallen uit, zijt gij ziek?

Ik. Niet dat ik weet. Mogelijk heeft mijn ſlecht gelaat een andere oorzaak.

Ik deed hem toen een kort verhaal van mijne omſtandigheden; ik ſprak hem van den Sergeant WIDDER, van zijne weduwe en kinderen, en dat ik mij uit vriendſchap en medelijden hunner had aangetrokken, en wij maar eenmaal daags aten. Zijne vrouw was bij dit verhaal tegenwoordig, ik zag de traanen in haare oogen.

„ Dat is braaf!" riep hij uit, en ſchudde mij de hand, „ bij God! dat is braaf. Ik heb achting voor „ u, gij zijt een eerlijk man.

Hij ſtond toen op, en ging in zijn kantoor; „ hier „ hebt gij 100 pagoden op hand, ik zal u van den „ avond 10 zakken rijst zenden, op dat gij weder „ kracht en moed krijgt; tot morgen."

Dus raakte ik bij Mr. DE SOUZA in dienst. De tien zakken rijst kwamen, en nog bovendien eenige ſtukken Chits en Katoen voor de weduwe

van mijnen vriend en zijne dochter, die Mrs. DE SOUZA haar zond.

Alle onze zorgen en kommer hadden nu een einde. Wij waren op eenmaal uit den nood, en hadden weder driemaal daags volop eeten.

*

VIJF-

VIJFDE HOOFDSTUK.

Verwoestende oorlog. — De Proviand-vloot. — Noodlottige vertraaging. — De orkaan en zijne voortekens. — Vernieling der Proviand-vloot.

Intusschen woedde de oorlog op de allerverschrikkelijkste wijze voort, en gansch *Carnatica* was een toneel van moord en afgrijzen. Lutivallas en andere roovende ruiterbenden doorkruisten met eene onbegrijpelijke snelheid het gansche land. Nergens was men zeker, zelfs niet in de plaatzen en dorpen het verst van het tooneel des oorlogs verwijderd; elk vlugtte, elk zocht een schuilplaats om zijn leven te redden.

'Er zijn verscheidene Forten en bevestigde Steden op de kust: *Chenglepet*, *Permacoil*, *Velour* en andere; waar men wel min of meer in zekerheid zoude hebben kunnen zijn. *Madras* was echter de plaats waar zich de meeste vlugtelingen naar toe begaven. Men zag 'er dagelijks eene ontallijke menigte dezer ongelukkigen van alle kanten komen aansnellen; meestendeels waren het landlieden. En de Stad geraakte in weinig tijds opgepropt van volk.

De *Engelſchen* bevonden zich toenmaals ook in zorgelijke omſtandigheden, zij hadden *Trinconomale* (*) weder verlooren. De Regen-*Mouſſon*, was nabij, en hunne vloot moest dus naar *Bombay* den wijk neemen om te overwinteren (†), en de ganſche kust aan de *Franſche* ſchepen bloot laaten (§).

Derzelver Fregatten kruisten reeds voor den mond van de *Bengaalſche* rivier; alle vaartuigen met levensmiddelen, die het bedrukte *Madras* wilden te hulp komen, werden genomen of verbrand.

Zoo had men van *Bengalen* reeds eene menigte ſchepen afgezonden. Eindelijk gelukte het aan een vloot van 80 groote vaartuigen. Zij ontſnapten de waakzaamheid der *Franſche* kruisſers; een dikke mist begunſtigde hen, en op het onverwachtst wierpen zij het anker voor *Madras*. Zij waren met niets dan met graanen en allerleije levensmiddelen beladen.

Men oordeele van de blijdſchap, die deze heugelijke tij-

(*) De *Engelſchen* verlooren *Trinconomale* op den 3 April 1782, na dat zij 'er eenige dagen te vooren nog eene verſterking van 380 Blanken naar toe gezonden hadden.

(†) De *Engelſche* Admiraal Sir EDWARD HUGHES, vertrok met zijne vloot van *Madras* naar *Bombay* den laatſten October 1782.

(§) De Fregatten van den Admiraal DE SUFFREN kruisten langs de geheele kust van *Punto Palmeras* tot *Madras*, voornamelijk tusſchen *Gaujam* en *Bellazore*, en namen alles, wat van *Bengalen* kwam, weg.

tijding onder de zuchtende en wanhoopende menigte veroorzaakte. Een luid vreugdegeſchreeuw klonk door alle ſtraaten; bij ſchaaren ſtreefden zij naar den oever, en verheften hunne handen dankbaar ten hemel. Vrouwen en kinderen, elk wilde en moest de ſchepen zien, de een wees die den anderen: — het gejuich was algemeen.

Nu was 'er hoop op uitkomst riepen zij; nu zouden de levensmiddelen weder voor een elk verkrijgbaar zijn, en tot een maatigen prijs daalen; en de Blanken zouden zonder twijfel de armen en behoeftigen, die reeds alles hadden verteerd, mildaadiglijk te hulp komen: met dergelijke troostende woorden zochten zij elkanderen optebeuren.

Ach! die rampzalige menſchen! zij wisten niet dat hun lot reeds was beſlist; dat zij alle gedoemd waren om den martelenden hongersdood te ſterven. En door wie waren zij gedoemd? toch niet door deze zelfde Blanken, van welkers mildaadigheid zij zoo veel verhoopten, en zulke groote verwachtingen hadden? — Helaas!... ijſelijke waarſchijnelijkheid! zoude men dit van Christenen hebben kunnen vermoeden?

Intusſchen waarden de arme hongerige ſchepſels bij duizenden langs den oever, en vol ongeduld en pijnelijke ongerustheid, zagen zij de ontſcheping der levensmiddelen te gemoet.

Doch te vergeefs! men draalde 'er mede in ſpijt van de nooit misſende voortekens van eenen naderenden orkaan. Men achtte het bange jammeren

der ſmachtende menigte, die angſtig het dreigende firmament aanſchouwden, niet.

De eerſte dag ging voorbij en de ſchepen bleeven gelaaden liggen; ook de tweede liet men ongemerkt voorbijgaan; de derde brak aan, nog ware het tijd geweest, nog had men veel kunnen uitrigten, het werd avond, en nu was het te laat!

Waarde Leezer! misſchien mogt gij vraagen, waarom werd deze ontſcheping van dag tot dag uitgeſteld? wat had men 'er mede in den zin? waarom niet zoo haast de vloot op de reede het anker wierp, terſtond alle Chialengen en andere vaartuigen 'er op afgezonden, om de kostelijke laading met den meesten ſpoed aan land te brengen, dewijl men verzekerd was dat 'er een zwaare ſtorm op handen was, die alle oogenblikken konde uitbarſten?

Hebt gij nooit van den hongersnood van *Bengalen* gehoord? (*) weet gij niet dat de *Engelſchen* dezen hongersnood veroorzaakten, om zich in haast te kunnen verrijken? dat zij ten dien einde drie millioenen onſchuldige menſchen lieten doodhongeren, ja, letterlijk, doodhongeren!

Gij ſchrikt — en zegt, het is onmogelijk!

Helaas! het is maar al te waar.

Ach! indien gij alle de gruwelen wist; zoo u de ſchrik-

(*) Deze hongersnood, die de *Engelſchen* over *Bengalen* bragten, was een der ſchrikkelijkſten die ooit in *Indië*, en mogelijk in de wereld is geweest. Zij had plaats in het jaar 1769.

ſchrikkelijke euveldaaden bekend waren, die de *Europeaanen* in 't algemeen, en voornaamelijk de *Engelſchen* in gindſche landen bedrijven; dan zoudt gij geen zwaarigheid maaken om te veronderſtellen, dan zoudt gij het zelfs zeer waarſchijnelijk vinden, dat een zoodanig *Bengaalsch* vloekgenootſchap (*) ook te *Madras* plaats had; dat dit het ontlosſen der ſchepen vertraagde, op dat de verwacht wordende orkaan die mogt vernielen, en zij dus den prijs der graanen en andere levensmiddelen, waar van zij nog overvloedig in hunne Pakhuizen voorzien waren, naar willekeur konden doen ſtijgen.

En zoo het dat niet was, waarmede zullen zij hunne onverſchilligheid en zorgeloosheid verontſchuldigen? wat zullen, wat kunnen zij tot hunne verdediging bijbrengen?

Zullen zij zeggen, dat de gastmaalen die zij toen ten tijde elkanderen gaven, wegens den val van *Nagapatnam*, en den vrede met de *Mahrattes*, de oorzaaken van deze noodlottige vertraaging waren? Dat zij in den tuimel van vreugde over deze gebeurtenisſen, noch aan ſchepen, noch aan derzelver laading, noch aan zoo veele duizenden, die zij hadden kunnen redden, dachten? Dat die hen deeden vergeeten, hoe veele ongelukkigen magteloos ter nedergeſtrekt binnen hunne muuren kwijnden? Hoe veele reeds

(*) Dit afſchuwlijk genootſchap van Monopolisten, beſtond uit den Raad en andere beampten van *Bengalen*, met Lord CLIVE aan het hoofd.

reeds, een prooi van het gebrek, in het ſtof lagen? hoe veele anderen, niet aan de ſtrenge wetten van hunnen Godsdienst gebonden, met krengen en ander walgelijk voedzel het leven zochten uitterekken (*)? en hoe ontallijk veele tot geraamtens uitgeteerd, met den ondraagelijkſten honger worſtelden, en alle zijne knaagende ſmerten gevoelden? maakten die hen doof voor de bitterſte klagten (†)? ongevoelig voor het hartbreekende gekerm van hunne medemenſchen?

Neen! neen! dit was de oorzaak niet, 'er zijn gegronde redenen te gelooven, dat de vervloekte hebzucht, de helſche woeker, hen onder valſche voorwendzelen, deze ontſcheping der levensmiddelen zoo lang deed uitſtellen, tot dat zij onmogelijk werd; tot

(*) De *Parriasſen* zijn de laagſte klasſen der *Malabaaren*, deze eeten niet alleen vleesch, maar zelfs krengen, ook dan wanneer 'er geen hongersnood of gebrek is; doch de andere hoogere *Casten* leeven van niets dan groenten, vruchten, graanen en melk, en mogen niets eeten dat leven heeft ontvangen, zelfs geen ei.

(†) KOTZEBUE in zijne reize naar *Napels*, roept gansch *Europa* tot getuigen, dat 'er op zekeren dag eene vrouw van honger in die Stad is geſtorven, terwijl de Koning met wel gevoedde en gemeste honden ter jagt ging. Ik nu verklaar dat 'er in 1782 dagelijks 500 menſchen te *Madras* van honger ſtierven, terwijl de *Engelſchen* in die Stad hunne Pakhuizen vol graanen hadden, en dagelijks feesten en danspartijen gaven.

tot de orkaan zijn vreeſelijk hoofd van achter den gezigteinder verhefte, en met uitgeſpannen vlerken zijne vernielende trawanten voor zich heenen dreef.

Bijna verraste hij de *Engelſche* oorlogsvloot; de Admiraal HUGHES had nog even tijd om te ontvlugten; hij kapte de ankers en verwijderde zich van de gevaarlijke reede (*), met zich medevoerende eene troep vrolijke en onbekommerde gasten, die met danſen en andere vermaaken den nacht op zijn ſchip hadden doorgebragt, en nu door haastigen ſchrik bevangen, in hun gejuich verſtomden; vergeefs hem ſmeekten aan land te worden gebragt, vergeefs om hulp ſeinden, en verlangend en ſidderend naar den met

(*) Langs de geheele kust van *Bellazoor* af, tot bijna *Goa* toe, is niet eene enkele haven waar de ſchepen kunnen overwinteren, of den kwaaden *mouſon* afwachten, dan alleen dien van *Trinconomale.* De *Franſchen* hadden zich toen ten tijde van deze plaats weder meester gemaakt, zoo dat de *Engelſche* Admiraal daar geen ſchuilplaats kunnende vinden, zich genoodzaakt zag, gansch naar *Bombay* met zijne vloot de wijk te neemen, en aan den Admiraal DE SUFFREN de geheele kust bloot te laaten.

ô! Dat verlies van *Ceilon*, is een onwaardeerelijk verlies voor ons, en voor de *Franſchen*; en ondertusſchen, hoe weinig acht men het. De *Kaap*, ja, die moet men wederom hebben! aan de wederverkrijging van dezen uithoek, die ons van te vooren nooit van eenig nut geweest is, en nu van nog minder nut kan zijn, daar laat men zich aan gelegen liggen; — maar *Ceilon!*..... het is om zich dood te ergeren.

met aanſchouwers bedekten oever zagen, die welhaast uit hun gezigt verdween.

Het was den 2den October 1782, des avonds om vijf uuren, dat de orkaan uitbarstte. Des anderen daags morgens was 'er geen ſchip van de Proviandvloot meer te vinden, zij waren alle vergaan!

Deze orkaan kwam niet verraaderlijk en onverwacht; het *Engelsch* Gouvernement te *Madras* konde zich daarmede niet verontſchuldigen. Onmisbaare voortekens hadden hen meer dan eene week te vooren van zijne komst verwittigd. De ontroerde elementen — de ganſche natuur — verkondigde zijne ſchrikkelijke nadering op menigerlije wijze.

De geregelde wind had opgehouden te waaijen; zware buijen, uit elken hoek geboren, verdrongen elkanderen, en eigenden zich, in haastige ongeſtadigheid, een kort gebied der lucht toe. Men zag afgrijſelijke monſters hunne diepe ſchuilhoeken verlaaten, en naar de oppervlakte der zee ſtijgen; het ſtrand was met wier, ſchelpen en andere voortbrengzelen, die de zee uit haaren kookenden boezem opgaf, als bedekt; vaak ſpreidde zich eenen rosachtigen gloed, niet ongelijk de verre en flaauwe ſchemering van brandende dorpen, dreigend langs den hemel; onophoudelijk beefden de bladeren van den Pipal (*) of wortelboom; de maan rees in ongewoone grootte, en de zon ging bloedig onder. Uit on-

(*) Banian of wortelboom, zijne bladeren beeven altijd bij een aannaderend onweêr of ſtorm.

onbekende oorden verſcheenen eensklaps eene meenigte onweêrs-zwaluwen; ſchaaren van meeuwen en andere zeevogels, kwamen in onophoudelijken aantocht van den gezigteinder aanſnellen; van verre hoorde men reeds hun ongerust geſchreeuw, en in haastige vlugt ijlden zij om het ſtrand te bereiken.

Ook verkondigden de landdieren het dreigende gevaar; ja, ook zij, hebben van den hemel een vonkje van voorgevoel ontvangen.

Digt in een gedrongen ſtonden de kudden in troepen bij elkanderen, diep ſteenende, ſtaroogden zij telkens omhoog, of zij lieten de hoofden treurig en neerſlagtig hangen, en vergaten hunne weide. De honden verheften bij tusſchenpoozen een naar en akelig gehuil, en het wild kroop in holen, en in het diepſte der bosſchen; met angſtig gepiep vloogen de vogels heen en weder, en zochten een ſchuilplaats; men hoorde niet meer het ſchelle gezang der krekels, noch het eenluidend gesjerp der ſprinkhaanen; de vorſchen zelfs waren ſtom, en kwamen niet ten voorſchijn, — alles was met ſchrik vervuld, — alles vlugtte en verborg zich — en de lucht en het veld waren welhaast ledig van levendige wezens.

De dag waarop dit vreeſelijk toneel zich zoude gaan openen, brak aan; — zwarte onvormige wolken, als omgekeerde bergen, hadden zich reeds aan den ganſchen gezigteinder gelegerd; langs hunne koperkleurige randen kruiſtten zich de flikkerende blikſemſtraalen, en onbeweegelijk wachtten zij naar het

te-

teken tot den aanval, gistende en hoog zwanger van vernieling.

Dien ganſchen voormiddag had 'er eene ondraagelijke en ſtikkende hitte in de lucht geheerscht, en een benaauwde walm, die het ademhaalen moeijelijk maakte. Geen koeltje ritſelde tusſchen de bladeren, en de waaijers der prachtige Palm- en Cocosboomen hingen onbeweegelijk om den gladden ſtam. Om twee uuren in den achtermiddag begon de wind zich wat te verheffen; doch tegen vier uuren werd het eensklaps weder dood ſtil.

Desniettegenſtaande zag men de zwaare en opgeſpannen wolken ſnellijk van alle kanten naar boven ſtijgen; in ſchrikkelijke majesteit trokken zij bij een; de verre donder bromde in hunne ingewanden; zij naderden elkanderen als twee magtige legers in ſlagorde; welhaast ſlooten zij zich, het daglicht verdween, en maakte plaats voor eene akelige duisternis. Eene ongemeene ſtilte heerschte alomme, alles was in angſtige verwachting!

Ik ſtond op het ſtrand met eene menigte van aanſchouwers, die het noodlot van de ongelukkige ſchepelingen beklaagden.

Als duizend te zamen geketende donders, die zich te gelijk uit het zwerk ſcheuren, zoo ontzettend was de uitbarſting van den woesten orkaan! — Het daverde van gezigteinder tot gezigteinder, de aarde beefde, de zee loeide. In wervels opgeheven, vloogen terſtond hutten, daken, riet en ſtruiken, met heuvels van zand vermengd, dwarrelende door de lucht,

lucht; de Palm- en Cocosboomen, ginds en weer geſlingerd, ſloegen hunne kroonen met een vreeſelijk geruisch tegen elkanderen. Steil ſtapelden zich de golven op een, hoog ſchuimend als geſpitſte bergen, welkers kruinen wolken omgeeven. Plasregens ſtortten op plasregens. Het kraakte alom van donderſlag op donderſlag, en de lucht ſtond reis op reis in lichten brand van weerlicht en blikſems. Onder het brullen der winden hoorde men het bulderen der baaren en het bruiſchen der regenvloeden — alles was in eene ſchrikkelijke verwarring, in ijſelijk oproer; hemel en aarde weergalmden van het verdoovend gedruis.

Een vreeſelijk geſchreeuw rees terſtond van de reede; men hoorde het te midden van het ſchroomelijk geraas der ſtrijdende elementen. Van hunne ankers gereeten, ſlingerden welhaast eene menigte barken in verwarring door elkanderen; geweldig botſten de zwaare zeeën dezelve tegen een; kraakende en verbrijzeld zonken zij in de diepte; andere, door de ſterkte hunner touwen aan den grond gehecht; ſchroomelijk ſtijgende en daalende, en op het laatst overſtelpt van een waterberg, terwijl zij in de uitgeholde zee ſchieten, reezen niet meer, en ſmoorden voor hunne ankers; dan weldra, van de eene golf na de andere getroffen, ſtoof een ſtroom door de verbrijzelde zijden der ſchepen. Vergeefs klommen de ellendige ſchepelingen naar den top van den zinkenden mast, en riepen en wuifden in doodsangst over de bruiſchende diepte, — de afgrond opende zijne wijde

keel,

keel, en verſlond het ganſche gevaarte; achter hen volgde de getrechterde maalſtroom (*), en de woeste baaren rolden over hen heen.

De nacht verborg eindelijk dit treurtoneel, voor het oog van de ſidderende aanſchouwers; en onder eene bijna tastbaare duisternis verdweenen alle voorwerpen. Van verre blonk alleen het witte ſchuim, en de zwarte huilende woestijn was bedekt met ſchemerende heuvels.

Omſtreeks drie uuren in den morgen werd het eensklaps ſtil; doch maar voor eenige minuten. De zuid- en noord-weste winden, die al dien tijd beurtelings gewoed hadden, maakten plaats voor den noord-oosten, die nu met een ijſelijk geloeij uit zee ſchietende, de nog overig gebleevene ſchepen, met behulp der vervolgende baaren, naar ſtrand dreef. Als pijlen vloogen zij naar den ſteilen oever — van den rand der hoogſchuimende branding vielen zij op het harde zand; uit een geborſten dreeven hunne afgereetene ſtukken verſpreid heenen; de doodsgil der zinkenden, weergalmde in dit ſchrikkelijk gewoel! — men hoorde in warrende vermenging het klaagelijk roepen om hulp; het geſchreeuw der helpenden; en de klagten van hun die de ſchipbreuk ontkomen, hunne gewonde leden na ſleepten.

(*) Wanneer een ſchip in de diepte zinkt, laat het voor eenige minuten eenen maalſtroom of maaling in het water agter zich, ſterk genoeg om een ſchuit of boot, die in dezelve geraakt, naar den grond te ſleepen.

ZES-

ZESDE HOOFDSTUK.

De hongersnood. — Afschuwelijke wreedheid der Engelschen. — *De Thony.* — SABICO. — *Yselijk gezigt.* — *De slaauwte.* — *Wanhoopige onderneeming.*

Dus woedde de orkaan, tot dat hij, als het ware afgemat of uitgeput, met het aanbreeken des daags weg trok, en de niet minder vernielende hongersnood in zijne plaats terug liet.

Wie beschrijft de wanhoop van het rampzalige volk, toen zij alle de graanen in de golven begraaven zagen, toen de schepen, in de diepte verzonken, verdweenen waren, en de hoop van te leeven voor hen was uitgebluscht.

En de *Engelsche* Regeering, zoude men het gelooven, hield eensklaps op de graanen (die zij tot dien tijd toe, nog met een wreed medelijden, en in geringe hoeveelheid zeer duur uitveilde) te verkoopen; onder schijn van bezorgdheid voor hunne eigene Natie en bezetting, slooten zij de Pakhuizen.

Nu konde men nergens dan bij helsche woekeraars, in een vervloekt genootschap, met leden van deze

deze zelfde Regeering, eenige levensmiddelen meer bekomen, en tot zeer ongehoorde prijzen.

De arme vlugteling, of Inwooner, gaf vaak zijn gansch vermogen aan deze monsters weg, om maar voor een enkelen keer zich met zijn huisgezin te laaven.

Toen steeg met elke rijzende zon hunne ellende, hun lijden vermeerderde van uur tot uur.

Blootgesteld aan de gietende regenbuijen van den mousson, zaten de ongelukkige huisgezinnen in een gedrongen, onder elke schuilplaats, beevende, magteloos, en zonder voedzel, in stille hartbreekende klagten tegen elkanderen; tot dat na herhaalde flaauwtens, de stuiptrekkende dood de bange stemmen versmoorde, de zuchtende harten toekneep, en de een op den anderen nederzeeg.

De straaten waren bedekt met lijken en stervenden. Van zulke ijselijkheden kan men zich geen denkbeeld vormen. Ik kan die nooit vergeeten, zij zweeven mij gestadig nog voor het gezigt.

En echter de *Engelschen*, zij, die alle deze rampen hadden veroorzaakt, leefden in weelde en overvloed. Zij zagen koelbloedig deze vreeselijke slagting onder hunne medemenschen aan. Op hunne versteende harten stuitte het hongergehuil van deze ontallijke menigte, als de golven tegens de klippen. Ik kon geen het minste medelijden op hun gelaat zien; zij gingen onverschillig en ongevoelig tusschen de lijken en stervenden heen. Het is veel gezegd, echter herhaal ik het; want ik heb 'er met voor-

dacht

dacht naauwkeurig opgelet, ik zag geen een' *Engelschman* met medelijden aangedaan. Helaas! in ſtede van medelijden, joegen zij meer dan twee duizend van deze rampzalige ſlagtoffers uit de benaauwde Stad; als eene kudde ſchaapen die men ter ſlagtbank leidt, dreef men hen met ſlagen, over elkanderen tuimelende, naar buiten, en ſloot de poorten achter hen toe.

Daar zaten zij op het natte veld in hoopen bij elkanderen, onder den regenenden hemel; zij aanſchouwden, met luid geklag, de muuren die hunne vrienden en huisgezinnen beſlooten, van welke men hen zonder onderſcheid, zoo onmeêdogend had afgerukt, en hen van den zoeten troost had beroofd, om bij elkanderen te ſterven.

Daar zaten zij drie ſchrikkelijke dagen! Drie dagen lang zag ik hun geſtadig verminderend getal van de wallen; van verre zag ik hoe zij ſlaauwelijk de zwakke armen omhoog hieven, en om erbarming ſmeekten; tot dat zij door den honger ter neder gelegd, en door de wilde dieren leevend verſlonden, een prooi van den ijſelijkſten dood wierden.

Hunne ligchaamen en verſcheurde leden bedekten het wijde veld. In den ſtillen nacht klonk over de Stad hun angſtig geſchreeuw, vermengd met het gehuil der jakhalzen en wolven, die op de elendigen jagt maakten.

Dus werden deze in haast uit de wereld verdelgd, terwijl hunne ontallijke rampgenooten, binnen

nen de muuren, een langzaamer en even ſmertelijk einde namen, en den bitteren beker met lange teugen ledigden.

Het was mij niet mogelijk de ijſelijke ellende, die in de Stad heerschte, langer aantezien, mijn hart was in een geſtadig lijden, ik durfde bijna de deur niet meer uitgaan.

Ik was niet meer bij Mr. DE SOUZA; tot verwondering van die hem kenden, had ik het bijna een jaar bij hem uitgehouden.

Driemaal had hij mij reeds in zijne dolle buijen weggejaagd, zonder reden, zonder oorzaak, en telkens wederom laaten roepen; doch de vierdemaal bleef ik weg, en weigerde volſtrekt weder te komen. —— Hij had met een ijzeren liniaal naar mij geſlagen, en mij bijna het hoofd verpletterd. Echter zond hij mij nog 100 pagoden tot een geſchenk; maar wilde mij naderhand nooit weder zien. Zoo leefde hij met alle zijne bedienden, hij beloonde hen rijkelijk, doch men was zijn leven bij hem niet zeker.

De vrees dat HYDER ALI zich van de Zwarte Stad (*) zoude meester maaken, als wanneer hij zeker niemand, die in dezelve woonde, zoude verſchoonen; de onmoogelijkheid om wederom zoo haast

(*) *Madras* is in tweeën verdeeld; het Fort daar de *Engelſchen* woonen, wordt de Witte Stad genoemd; het andere gedeelte, waar de Burgers en *Malabaaren* woonen, is de Zwarte Stad.

haast in dienst te geraaken, en het vooruitzigt dat ik dus het geene ik had overgegaard, wederom zoude moeten verteeren; alles spoorde mij aan *Madras* te verlaaten.

Met den orkaan had zich ook de Regen-*Mousson* ingesteld. De schepen die zich in dat schrikkelijk tijdstip op de reede bevonden, waren vergaan. Van 120 ontsnapten maar zes of acht het gevaar, en deze waren vertrokken. 'Er kwamen geen andere opdaagen.

Ik wachtte langen tijd naar de aankomst van een neutraal schip of vaartuig om te kunnen vertrekken, het zij naar de Noord of Zuid; eindelijk kwam eene dubbelde Thony (*) onder *Deensche* vlag op de reede. Zij ging naar *Tranquebaar*, waar zij t'huis hoorde.

Ik akkordeerde met den Tandel (†) een passagie voor 5 persoonen, namelijk voor mij, de weduwe van mijn vriend met haar dochter, en de twee kinderen. De dag van ons vertrek daar zijnde, scheepten wij ons in, 's morgens om 7 uuren. Niemand vroeg waar wij heen gingen, wij hadden geen paspoort noch permit; Mr. FRANK alleen wist van ons vertrek.

Toen wij aan boord kwamen, vernam ik van den Tan-

(*) Thony is een Inlandsch vaartuig, wat grooter dan een ligter.

(†) Een *Malabaarsch* schipper of gezaghebber van een Inlandsch vaartuig.

Tandel, dat hij nog niet gereed was, hij meende eerst tegen den avond onder zeil te gaan.

Door den haast had ik nog eenige bezigheden vergeeten aftedoen, ten dien einde ging ik in dezelve Chialeng, die ons aan boord had gebragt, weder naar den wal.

Ik had moeder en dochter moeten belooven, tegen één uur 's achtermiddags terug te komen, en het was reeds drie uuren. Mijne bezigheden hadden mij langer opgehouden dan ik gedacht had.

Den ganſchen morgen had ik geloopen, en mij zeer vermoeid, het was een heete en broeijende dag. Nu wilde ik weder naar boord keeren, doch nog eerst van mijn zieken vriend SABICO affcheid neemen. Zijn huis lag in mijn' weg, ik moest het voorbijgaan.

MANUEL SABICO was een Meſties; en wel eer klerk bij Mr. DE SOUZA geweest, die hem, op eene even zoo onwaardige wijze als mij, had behandeld en weggejaagd.

Hij en zijne vrouw waren braave lieden, die ons zeer veel vriendſchap hadden betoond. ANNA, de dochter van mijn vriend WIDDER, was hunne lieveling; zij had mij verzocht hen van haarentwege te groeten, en voor alle genootene weldaaden te bedanken. Ik had hen ons vertrek verzweegen.

Om mijn weg naar zijn huis te verkorten, wilde ik een klein onbewoond ſtraatje doorſteeken, het was geen driehonderd treden lang.

Naauwelijks was ik 'er ingetreeden, of een af-

grij-

grijſelijke ſtank kwam mij te gemoet; men had mogelijk ſedert verſcheidene dagen vergeeten de lijken uit dit ſtraatje te ruimen (*); daar lagen 'er drie bij elkanderen, die reeds half vergaan waren.

Ik meende te bezwijken; en haastte mij om 'er door te komen, toen ik achter een ingevalle muur eene vrouw zag zitten, mager als eene geraamte; naast haar lag het lijk van een man, en in beide haare handen (ik kan het mij niet zonder ijzing weder te binnen brengen) hield zij eenen dooden zuigeling. Ik zag haar de bebloede tanden in het ligchaampje ſlaan, en als eene verhongerde tijgerin het weinige vleesch, dat de tedere leden bedekte, afſcheuren.

Een

(*) Alle morgen, voor het aanbreeken van den dag, trokken een vijftigtal karren, ieder met twee buffels beſpannen, door alle de ſtraaten der ſtad, om de lijken van den voorledenen dag en nacht te verzamelen; de Vettians, of doodgraavers, ontroofden hen het geringe dekzel, en wierpen hen gansch naakt, met nog meenig een' zieltoogenden, in de holle bak, die tot boven den rand opgevuld, botzende op de knarrende wielen voortrolde. Even buiten de Stad kwamen zij bij een, en trokken in eene lange rei achter elkanderen voort, naar eene eenzaame en afgeſcheidene plaats, waar zij in diepe kuilen hunne ſchrikkelijke lading ſtortten; mannen, vrouwen, kinderen, jongelingen en jonge dochters, eene ijſelijke vermenging door elkanderen. Met hunne afgereetene leden verzadigden zich de wilde dieren, over de uitgekrabde lijken verheften de jakhalzen hun middernachtelijk gehuil.

Eene koude rilling liep door mijne aderen! mijn haar rees overeind! ik voelde de knieën onder mij wegzinken, en met moeite bereikte ik het huis van mijnen vriend.

De hitte van den dag, de vermoeidheid, de afgrijselijke ſtank die ik had ingeademd, de ſchrik die deze vrouw mij had veroorzaakt, alles voegde zich te zamen; naauwelijks trad ik in het huis, of ik viel van mij zelven. Toen ik weder bij kwam, bevond ik mij in een vertrek op een mat liggen, en door verſcheidene menſchen omringd.

Ik erkende SABICO; doch hoe ik bij hem kwam, was mij volſtrekt een raadzel. Hij verhaalde mij mijn ongeval, ik wist nergens van, alles zweefde mij als in een verwarden droom voor de oogen. Ik verbeeldde mij nog te *Madras* te woonen in mijn *Malabaarsch* huisje, met de familie van mijnen vriend WIDDER; dat die mij aan boord wachtten had ik glad vergeeten: mijn geheugen was weg (*).

SABICO had terſtond iemand naar mijn huis gezonden, om ANNA of haare Moeder van het geval te verwittigen, en mij te komen vinden; in dien tus-

(*) Ik was eigenlijk van de zon getroffen geweest. Dit gebeurt ſomtijds, als men zich met het ontbloote hoofd op het middaguur aan derzelver ſtraalen blootſtelt. Een zoodanige ſlag van de zon is min of meer gevaarlijk, naar maate dat men getroffen wordt. Somtijds veroorzaakt het niet dan een kortſtondig verlies van het geheugen, of duizeligheid, ſomtijds razernij en den dood.

tusſchentijd viel ik in een' diepen ſlaap, en men oordeelde het niet raadzaam mij te wekken. Ik had over zwaare hoofdpijn geklaagd.

Het zal tien uuren in den nacht geweest zijn, eer ik ontwaakte. Men zeide mij toen, dat men mijn huis geſlooten had gevonden; men had langen tijd vergeefs geklopt. De buuren wisten niets van ons, zij hadden ons met zak en pak zien vertrekken. Niemand konde zeggen, waar heen.

Eensklaps kreeg ik mijn geheugen weder. Het vaartuig, ANNA, en haare moeder, alles ſchoot mij als een blikſem in de gedachten; ik gaf een ſchreeuw van ontſteltenis!

Zonder een woord te ſpreeken vloog ik de deur uit; ik liep uit al mijn magt. Het was pik donker, de wind woei ſterk, en het regende ſchrikkelijk. Verſcheidene maalen viel ik over lijken of ſtervenden, eindelijk bereikte ik het ſtrand.

Ik zag niets, en kon niets zien; vergeefs wandelde ik op en neder langs den eenzaamen oever, 'er was geen mensch! Het bulderen der brandingen, het gehuil der jakhalzen en wolven, die op de lijken aasden, verſchrikte mij, ik moest terug keeren.

Doornat, vermoeid en wanhoopig, kwam ik weder bij mijn' vriend. Zij hadden in de grootſte ongerustheid over mij geweest, en dachten dat ik ijlde.

Ik verhaalde hen mijn ongeval, men trooste mij met de hoop, dat het vaartuig nog niet was ver-

trokken. — Ik had alle reden om het te gelooven.

Den geheelen nacht konde ik geen oog toedoen, telkens zag ik uit naar den dageraad. Ik kon niet rusten of duuren, het was even als of ik gejaagd werd.

Nog eer de dag aanbrak, liep ik weder de deur uit. Het woei ſchrikkelijk, doch het regende niet meêr. Eindelijk, het begon op te klaaren, en tot mijne uiterſte ontſteltenis, het vaartuig was reeds vertrokken.

Ik was woedend, en had den Tandel kunnen vermoorden; doch welhaast maakte de toorn plaats voor vreeze en angst.

De ſtorm was wel op verre na niet te vergelijken bij den laatſten orkaan; doch hij was echter ſterk genoeg om mij voor het vaartuig ongerust te doen zijn, het was een Inlandsch maakzel, waarvan de planken, zoo als ik reeds gezegd heb, aan elkanderen worden genaaid. Die vaartuigen zijn tegen geen ſtorm beſtand.

En wat moest ANNA met haare moeder van mij denken? Mogelijk, dat ik verraaderlijk dus alles had beſchikt, om mij van haar te ontſlaan; ik weende van ſpijt!

Met verdriet en ongerustheid keerde ik weder naar mijn vriend terug; hij bood mij zijn huis aan, tot zich eene gelegenheid zoude opdoen, dat ik konde vertrekken.

Die goede lieden! zij aten ook maar eens 's daags.

Nat-

Natchenie (*), waar van zij een ſoort van pap kookten, was meestentijds hun voedſel; zij wilden het met mij deelen; ik nam het aan, hoewel ik bij mijn vriend FRANK beter had kunnen te regt komen. Doch zijn vrouw was ziek, zijn huis was vol vlugtelingen van zijne familie uit *Paleacatta*. Ik wilde hem geen meerder last noch kosten veroorzaaken, en bleef dus bij SABICO. Ik bood hem aan voor mijn armzalige kost te betaalen, 't welk hij volſtrekt weigerde; al mijn geld en klederen waren aan boord van de thony — gelukkig dat ik nog 50 pagoden bij mij had.

Het leven dat ik te *Madras* leidde was ten uiterſten ellendig; mijn hart was in geſtadigen angst en ongeruſtheid, ik konde niet eeten noch ſlaapen. En deze ongeruſtheid, deze jaagende angst, dit zuchtend verlangen, had alleen zijn oorſprong uit eene geweldige liefde voor ANNA, die zich nu eensklaps in mijn hart begon te openbaaren, of die ik toen eerst meende te gevoelen; doch ik had haar, onweetende, lang bemind. En hoe konde het ook wel anders zijn? Ik kende haar reeds een' geruimen tijd te *Sadras*, daar zelfs waren wij dagelijks bij elkanderen; nu hadden wij zoo lang onder een dak gewoond, genoegen en leed met elkanderen ondergaan; zonder de deugd te kwetzen, leefden wij in de allervertrouwdſte gemeenzaamheid; haaren brui-

(*) Een ſoort van gemeen en ſlecht graan, dat de arme lieden gemeenelijk eeten.

bruidegom had zij reeds lang vergeeten, zij noemde mij haar broeder, ik was haar ſteun, haar beſchermer, wij waren reeds aan elkanderen gewoon. Door haar afzijn ontwaakte dus in mij de herinnering van al het genoegen dat ik in haar gezelſchap had geſmaakt. Nu vreesde ik haar voor altijd te hebben verlooren, en dat was de voornaamſte oorzaak van den angst en ongerustheid die mij kwelde, en van mijne drift om te vertrekken.

Den ganſchen dag liep ik het ſtrand op en neer, als of dit de aankomst van een vaartuig had kunnen verhaasten. 'Er kwam 'er geen. De fregatten der *Franſchen* kruisten langs de geheele kust; niets kon de reede naderen zonder genomen, of in den grond geſchooten te worden.

Over land was het nog minder moogelijk te reizen. De benden van HYDER ALI waren over het ganſche gewest verſpreid, zij kwamen zelfs tot voor de poorten der Stad; niemand kon 'er zich een mijl van verwijderen zonder het grootſte levensgevaar.

De *Engelſchen* zelfs te *Madras* waren in de uiterſte verlegenheid. Hun leger onder den Generaal COOTE lag niet ver van *Tranquebaar*. Zij kreegen 'er geen tijding van, noch konden 'er brieven naar toe zenden. Alle Harkarrahs (*) werden vermoord, of met afgeſneeden neus en ooren terug gejaagd, en hunne brieven afgenomen; zij konden op het laatst

(*) Couriers.

laatst niemand meer krijgen, die 'er zich mede wilde belasten, hoe veel geld zij ook aanbooden.

Dus verliep de eene dag na den anderen. Drie weeken had ik nu reeds in de grootste hartkwelling te *Madras* doorgebragt. De ellende die in deze ongelukkige Stad heerschte, was allerverschrikkelijkst; geen pen is in staat om dezelve uittedrukken.

Het was mij onmoogelijk om het 'er langer in uit te houden, ik vreesde ziek te worden; mijn gestadig verdriet, mijn kommerlijk leeven, en de geringe en slechte spijze hadden mij zeer verzwakt; ik voelde mijne krachten dagelijks afneemen; in het kort, ik was in een' zorgelijken toestand, en besloot te vertrekken, het kostte wat het wilde.

In spijt van al het geene SABICO mij mogt zeggen, (die mij al het gevaar en de dwaasheid van mijne onderneeming onder het oog bragt,) kocht ik eene oude Chialeng. Het weinige geld dat mij nog overig bleef, was niet toereikende, om 'er mij eene nieuwe voor aanteschaffen.

Het was mij geen moeite om, met behulp van mijn Dobasch, (*Malabaarsche* Dienaar) vier roeijers te krijgen; de zwaarigheid was om die te vinden, die nog kracht genoeg hadden, om een weg van omtrent 50 mijlen, nacht en dag door te roeijen.

Eindelijk wij vonden 'er, die op het oog nog iets beloofden. Ik zag eenige levensmiddelen te krijgen, wat natchenie en tauwer (*), een vat water, eenige pot-

(*) Stof van rijst.

potten en pannen, en een mat met een kusſen om op te ſlaapen, was mijne ganſche uitrusting. Ook had ik aan een bootshaak een klein zeiltje vastgemaakt, om het bij gelegenheid te kunnen gebruiken.

Dit alles beſteld hebbende, en het uur, dat ik tot mijn vertrek beſtemd had, op handen zijnde, ſpoedde ik mij naar huis, om van SABICO en zijne vrouw affcheid te neemen. Mijn Dobasch liet ik bij de chialeng, om nog het een en ander te beſchikken; hij moest mij komen waarſchouwen, als alles gereed was.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Madras. —— *De kanonkogels.* —— *Arrest.*

„ Nog eens, bedenk u wel," zeide mijn vriend, „ gij kunt, die reis niet onderneemen in dit faizoen, „ en met zulk een ellendig vaartuig; het gaat waar- „ achtig niet aan; volg mijn raad, en wacht naar „ eene betere gelegenheid, of tot na den Regen- „ *Mousfon.*"

„ Senjor SABICO!" antwoordde ik hem, „ ik „ ben van uw vriendfchap en genegenheid voor mij „ overtuigd, ik heb 'er ditmaal weder nieuwe blij- „ ken van ondervonden, uwe goedhartige deelnee- „ neeming roert mij; doch fpreekt mij niet meer „ van te wachten of te blijven; wat mij ook moge „ gebeuren, mijn befluit is genomen — dood of „ leevend, ik moet naar *Tranquebaar.*"

„ Nu dan in Gods naam! riep de goede LUCIA, „ zijn vrouw, uit, vertrek dan! *Nosfa Senjora de* „ *Monte* (*) moge u geleiden; doch gij zult niet „ met

(*) Onze lieve Vrouw *van den Berg*, dus wordt het mi-

„ met een ledige maag gaan, het eeten is gereed; „ kom! het zal ons affcheidsmaal zijn."

Die braave menfchen! hoe veel was ik aan hen verpligt, hoe veel vriendfchap hadden zij mij niet beweezen! en dan de gulhartigheid waarmede zij het weinige, dat zij hadden, met mij deelden! Ik zal het nooit vergeeten; zij befpaarden het uit hun eigen mond.

Ik was in het grootfte ongeduld om te vertrekken, en had weinig eetenslust; echter liet ik mij overreeden. Ik wilde hen dat vergenoegen niet weigeren.

Wij waren pas gaan zitten, toen de deur van de kamer open ging: „ Alles is gereed, mijn Heer!" zeide mijn Dobasch, haastig binnen treedende: „ men wacht alleen naar u."

Ik vergat eeten en affcheidsmaal, en met een vaart van de tafel opftaande: „ God zij geloofd!" riep ik uit, „ ik zal dan eindelijk dit tooneel van af- „ grijzen verlaaten; kom NELLA! (dit was den „ naam van mijn Dobasch) laat ons gaan!"

Hierop omhelsde ik mijn edelmoedige vriend en zijne vrouw, bedankte hen met de traanen in de oogen voor hunne herbergzaamheid, en zonder mij een oogenblik optehouden, ijlde ik over lijken en ftervenden, die in de ftraaten mij den weg belemmerden, naar ftrand.

Het mirakuleuze Mariabeeld van *Maliapour* of *St. Thomas* genoemd.

Het was op Dingsdag den 24 November 1782, 's namiddags om drie uuren, dat ik in de Chialeng ſtapte. Mijn oude Dobasch drukte mij weenende de hand, eenige bijſtaanders riepen mij een *Salam aya* (vaarwel mijn Heer!) toe, en men ſchoof ons van den oever.

Naauwelijks hadden wij tien ſchreden ver geroeid, of wij zagen ons genoodzaakt hals over kop terug te keeren; onze boot was als eene zeef, het water kwam 'er van alle kanten indringen. Zij was in lang niet gebruikt geweest, en had op het ſtrand gelegen; door de hitte der zonne waren de naaden uit een geweeken.

Men raadde mij mijne reize tot des anderendaags uitteſtellen, en het vaartuig in dien tusſchentijd met zeewater te doen aanvullen, om dezelve digt te laaten trekken; doch hier toe konde ik geenzins beſluiten; de bloote gedachte van nog een dag langer op *Madras* te moeten blijven, had mij tot wanhoop kunnen brengen.

Ik wilde op het oogenblik weder vertrekken; zonder mij lang te beraaden, beſloot ik nog een man bij mijne vier roeijers in dienst te neemen; hij moest niets anders doen, dan het indringend water uithoozen.

Het was na lang zoeken dat mijn Dobasch 'er een vond. Hij had uit veelen, die zich hier toe aanbooden, de ſterkſte en minst verhongerde uitgekoozen; — en echter, was het arme ſchepzel, dat hij mij bragt, zoo mager als een geraamte, en kon

naau-

naauwelijks op zijne beenen ſtaan; doch wat zoude ik doen, ik moest geduld neemen; het werk dat hij had te verrichten was juist zoo zwaar niet. Ook ſmeekte hij mij erbarmelijk om hem mede te neemen; ik konde het hem niet weigeren. Wij ſcheepten ons dan met hem in, en vertrokken.

Welhaast waren wij over de brandingen; ik begon wederom adem te ſcheppen. Met elken riemſlag ſcheen zich een gedeelte van den angst, die mijn hart zoo lang gedrukt had, te verliezen.

Ik dacht niet aan mijn onvoorzigtige en gewaagde onderneeming, aan het gevaar waar aan ik mij blootſtelde, van in eene oude en lekke boot, en in het hartje van den ſtormenden Regen-*Mouſſon*, naar *Tranquebaar* te gaan. De blijdſchap die ik gevoelde, van eene Stad te verlaaten, in welke de hongersnood zulke vreeſelijke verwoestingen aanrechte, de hoop van mij welhaast weder onder mijne Landgenooten te bevinden, en durf ik het zeggen, het ongeduldig verlangen naar de dochter van mijnen overledenen vriend, verbanden alle vreeze en bekommering uit mijn hart, en maakten mij onverſchillig voor alle gevaaren.

Intusſchen roeiden wij ſtijf voort. Het weêr was verrukkend, en de ſtroom, die om het Zuiden liep, begunſtigde ons. Een zacht windje krulde naauwelijks de oppervlakte der zee, en het doffe bulderen der brandingen, die ſchuimende langs het geboogene ſtrand braken, liet zich hoe langer hoe flaauwer hooren.

Wij

Wij hoopten nog voor het donker buiten de reede te komen. De zon was reeds aan het ondergaan, en wierp haare laatste straalen op de toppen der pagoden (*) en palmboomen. Kort daarna zag ik de vlag op het Fort van *Madras*, *St. George*, nederhaalen, van het welke wij toen naar gissing eene halve mijl af waren.

Ik stak nu een segaar aan, en mij op de plegt nederzettende, het gezigt naar de Stad gekeerd, dacht ik aan het groot getal ongelukkigen, die zij in zich besloot; alle gedoemd, om binnen weinige dagen een prooi van den ijselijksten der dooden te worden.

Plotzelijk werd ik uit mijn gepeins gewekt. Een kanonschot van het Fort! riepen wij bijna ten gelijken tijd uit; oogenblikkelijk daarna, hoorden wij de kogel duidelijk over ons heen gonzen.

Meer verwonderd dan ontsteld, hielden wij op met roeijen. Wat kan dit beduiden? geen enkel schip bevond zich op de reede, wij alleen lagen 'er met ons schuitje op te dobberen! Het kwam mij in het minste niet in de gedachten dat het op ons gemunt was. „ Mogelijk," zeide ik tegen mijn volk, „ is het een seinschot, en de kanonnier heeft „ waarschijnelijk vergeeten den kogel van het stuk „ afteneemen. Welk eene onvoorzigtigheid! hij kon- „ de ons getroffen hebben."

In dat vertrouwen liet ik hen wederom voortroei-

(*) Dus worden ook de Heidensche tempels genoemd.

roeijen; naauwelijks hadden zij eenige ſlagen gedaan, of zie daar, een tweede ſchot! geen tien ſchreden van ons af ſtoof de kogel in het water.

Verſchrikt lieten mijne roeijers de riemen uit de handen vallen. „ Terug! terug! riep ik, het is om „ ons te doen; haast u, eer men ons met een der- „ den kogel in den grond boort."

Ik ſloeg zelfs handen aan de riemen. Met een angſtig gelaat ſtaarden wij al roeijende naar het Fort; doch men had onze terugkeering zeker reeds bemerkt. Goede God! dacht ik, wat begeert men van mij? wat heb ik misdreeven? onzekerheid, vrees en ſpijt wegens de vertraaging mijner reize kwelden mij; ik was wanhoopig.

Het zal zes uuren geweest zijn; intusſchen naderden wij weder den oever; doch de ſtroom dreef ons verre bezuiden het Fort; het werd reeds duister — men konde geene voorwerpen meer onderſcheiden, dan de verre lichtjes die hier en daar in de huizen flikkerden.

Wij hoorden echter weldra aan het ſlaan der riemen, en aan het zingen der roeijers (*), dat wij niet alleen op het water waren.

Het geluid naderde ons, en eensklaps hadden wij een Chialeng op zijde, uit dewelke twee Cipaays in de onze overſtapten, en mij uit naam van den Gouverneur arreſteerden.

Ik

(*) De *Malabaarſche* roeijers zingen altijd onder het roeijen, om den maat te houden.

Ik ontſtelde, mijn hart kromp te zamen; reeds had ik mij eenigzins weder getroost en gerust geſteld. Men zal zich waarſchijnelijk vergist hebben, dacht ik bij mij zelf; op zijn ergst genomen, is het één dag verlooren; morgen zal men mij gewis weder laaten vertrekken; doch dit arrest! — De zaak had een ernſtig aanzien.

Twee kanonſchoten expres voor mij! een boot, met gewapende Cipaays, uit naam van den Gouverneur; hemel! wat een moeite gaf men zich om mij gevangen te neemen. Waarom? voor wien zag men mij aan?

Ik ondervroeg de Cipaays, mogelijk konden die mij eenig onderrigt of inlichting geeven. Doch zij verzekerden mij dat zij van niets wisten. Men had hen ijlings in een Chialeng doen ſtappen, en geboden mij gevangen te neemen, en bij den Gouverneur te brengen, zonder meer.

Men kan denken hoe ik te moede was; ik herſtelde mij echter langzamerhand, en begon eindelijk de zaak met meerder bedaardheid te beſchouwen. Wat konde men mij in allen gevalle doen? ik was geen misdaadige; ik was niemand iets ſchuldig; niemand was van mij beleedigd of benadeeld, en ik had dus geene reden om voor ſtraf te vreezen; dus zocht ik mij zelve moed inteboezemen.

Doch men kon mij in de gevangenis werpen; men konde 'er mij langen tijd in houden zonder verhoor, of mij ten minſten dwingen te *Madras* te blijven, of beletten te vertrekken. En waar bleef dan mijne

reize naar *Tranquebaar*? Ik durfde 'er niet om denken.

De Cipaays, om met meerder ſpoed aan land te komen, deeden twee roeijers uit de andere Chialeng in de onze overgaan, en welhaast ſmeet ons de branding op het ſtrand.

Wij waren tot bij *Maliapour* (*) gedreeven; ik ſtapte met de Cipaays uit het vaartuig, gebood mijn volk wel ernſtig, het niet te verlaaten, voor dat zij van mij gehoord hadden, en droefgeestig wandelde ik met ſterke ſchreden tusſchen mijne wachters voort. Het waren goedhartige menſchen, zij vertroostten mij zoo veel zij konden.

(*) *Maliapour* of *St. Thomas*, men geeft voor dat de Apostel THOMAS 'er begraaven ligt. Die Stad heeft lange jaaren den *Portugeezen*, en naderhand den Koning van *Golconda* toebehoord, van wien de *Franſchen* dezelve hebben genomen; doch de *Hollanders* hebben die in 1674, met bijſtand van den *Golcondaſche* Koning wederom veroverd; zij is naderhand door dien Koning gedemolieerd geworden. Nu behoort zij den *Engelſchen*.

ACHT-

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Mr. HALL. —— *Verhoor.* — *De Gouverneur* MACKARTNEY. — *Brieven.* — *Vertrek.*

Het was bijna tien uuren toen wij aan het kantoor van den Epuipagie-Meester, aan ſtrand opgericht, kwamen. Het was vol volk, de halve Stad wist reeds dat men een ſpion had gevangen genomen; ieder wilde hem zien.

„ *Here he is! here he is!*" (*) hoorde ik aan alle kanten; in een oogenblik omringde men mij, alles drong rondsom mij te zamen.

„ *Who are you?*" (†) vroegen mij tien ſtemmen te gelijk, „ *who is he?*" (§) riepen weder anderen; „ *yes it is a ſpy,*" (**) zeide de eene; „ *it 's a* „ *Dutchman, I know him,*" (††) zeide een andere; „ *It is an honnest Man, I'll answer for it,*" (§§) hoor-

(*) Hier is hij! hier is hij!
(†) Wie zijt gij?
(§) Wie is hij?
(**) Ja het is een ſpion.
(††) Het is een *Hollander*, ik ken hem.
(§§) Het is een eerlijk Man, ik ſta 'er voor in.

hoorde ik eene mij bekende ſtem zeggen, het was mijn vriend FRANK.

Intusſchen kwam Mr. HALL, de Equipage-Meester: „ Wie zijt gij?" vroeg hij met eene barſche ſtem, zoo dra hij mij zag.

Ik. Een *Hollander* van *Sadraspatnam.*

Hij. Waar is uw permit?

Ik. Ik wist niet dat ik 'er een noodig had. Ik heb 'er geen.

Hij. Wat, geen permit! gij weet ook mogelijk niet dat ik Equipage-Meester ben, en dat niemand zonder mijn voorkennis van de reede mag gaan?

Ik. Mijn Heer! ik verzoek u, ootmoedig te bedenken, dat ik een vreemdeling.....

Hij. Wat vreemdeling! wat vreemdeling! uitvlugten, niets dan uitvlugten; gij moest de wetten van het land kennen daar gij in zijt; men ſluipt niet als een dief van de reede, zonder eenig kwaad voorneemen te hebben. Gij zijt moogelijk de ſpion van de *French Dogs?* (*) wij zullen u wel doen klappen!

Ik. Mijn Heer! zeide ik tot hem, hem ſterk aanziende: ik ben nooit een ſpion geweest, en zal het nooit worden. Ik zal u honderd menſchen aanwijzen, die getuigen zullen dat ik een eerlijk man ben; zend naar MANUEL SABICO bij wie ik het laatst gewoond heb, hij woont naast den tuin van *Pereira* in de Zwarte Stad.

Hij.

(*) *Franſche* honden.

Hij. Die SABICO is mogelijk niet veel beter dan gij zelfs zijt. Hier Cipaays! brengt.....

Op dat oogenblik trad mijn vriend FRANK naar hem toe, en luisterde hem iets in het oor.

„ Dat is wat anders," hoorde ik hem zeggen: „ maar wat kan ik nu doen? ik moet den Gouver- „ neur rapport brengen; gij gaat intusschen naar de „ Hoofdwacht! zeide hij tot mij, eenigzins zagter, „ tot nadere order."

Ik. Mijn Heer! ik verzoek ... mijn Chialeng....

„ Ga maar! ga maar!" zeide hij, „ het zal mo- „ gelijk zoo erg niet afloopen."

Ik boog mij, en vertrok tusschen mijne wachters, die mij in de hoofdwacht bragten.

Zonder hen, geloof ik dat ik 'er niet heelhuids zoude afgekomen zijn. De soldaaten waren woedend, *damn'd spy* (*), en *gallows* (†), werd mij van alle kanten naar het hoofd geworpen, wat ik ook zeggen mogt om mij te verdedigen.

Elk vermijdde mij als de pest; droefgeestig ging ik in eenen hoek zitten, en met een beklemd hart, verwachtte ik den uitslag van deze gebeurtenis.

Ik was nog geen uur in de hoofdwacht geweest, toen een welgekleed man binnen trad, en naar de Gentleman vroeg, die men had geärresteerd.

Het woord Gentleman scheen mij van eene goede voorbeduiding. De soldaaten zagen elkander ver-

(*) Verdoemde spion.

(†) Galg.

verwonderd aan; ik moest bij den Gouverneur komen!

Men bragt mij in een ruim vertrek, in welks midden een tafel, met groen laken bekleed, ſtond, en ſtoelen om dezelve; men liet 'er mij alleen.

Het duurde bijna een half uur, eer 'er iemand ten voorſchijn kwam. Eindelijk opende zich een zijdeur, en Mr. SYDENHAM de Town-Major (*) trad binnen.

Hij ſcheen zeer verwonderd van 'er mij te vinden; hij kende mij, ik was menigmaal bij hem aan zijn Office (†), wegens de *Hollandſche* krijgsgevangenen te *Madras*, geweest. Ik had hem vaak mondelinge verzoeken voor hen gedaan; hij wist dat ik hun algemeene ſchrijver en translateur was; ook had hij mij als Boekhouder bij Mr. DE SOUZA gezien, die mij vaak in zijne tegenwoordigheid had gepreezen.

„ Hoe! zijt gij het?" vroeg hij mij, „ wat dol-
„ heid drijft u aan, bij nacht met een chialeng in
„ zee te ſteeken? waar moest gij naar toe? wat was
„ uw voorneemen?"

„ Helaas, mijn Heer!" antwoordde ik hem,
„ twee onweerſtaanbaare Magten, de honger en de
„ liefde, dwongen mij om *Madras* te verlaaten!"
hij glimlachte.

Ik verhaalde hem toen in weinige woorden mijn on-

(*) Plaats-Major.

(†) Kantoor.

ongeval. De noodzaakelijkheid waarin ik mij bevond om naar *Tranquebaar* te gaan; mijne ongerustheid; mijn vergeefs wachten naar eene gelegenheid om te kunnen vertrekken, mijn wanhoopend befluit, enz.

Ik ſmeekte hem mijne zaak in een gunſtig licht bij den Gouverneur voortedraagen, en te willen bewerken, dat men mij ongehinderd liet vertrekken.

Ik voegde 'er bij, „ dat ik anderzins vast be-
„ flooten had te voet de reis aanteneemen, en mij
„ liever wilde blootſtellen door de ruiters van Hy-
„ DER ALI neergeſabeld te worden, dan langer te
„ *Madras* te blijven. Bewerk mijn ontſlag, mijn
„ Heer! voer ik voort, en geef goede getuigenis
„ van mijn karakter. Een enkel woord van u
„ kan mij uit al mijne verlegenheid redden."

De drift waarmede ik ſprak, het verhaal van mijne dringende omſtandigheden, en mijne traanen, die ik niet konde weerhouden, maakten indruk op zijn gemoed. Hij ſcheen aangedaan, en beloofde zijn best voor mij te zullen doen; waarop hij naar binnen ging.

Een kwartier uurs daarna kwam hij terug. „ Stel
„ u gerust," zeide hij, „ de zaak zal beter voor
„ u afloopen, dan gij denkt."

Hij wees mij toen in een ander vertrek, liet mij daar een fles wijn en wat te eeten geeven, en beloofde over een half uur weder bij mij te zijn, om mij den wil des Gouverneurs bekend te maaken.

De verre weg, en het ſterke gaan had mij honge-

rig gemaakt, ik had den ganſchen dag bijna niets genuttigd; dit avondmaal kwam dus zeer van pas, en ik ging onbeſchroomd aanzitten; te meer, daar de gerustſtellende verzekering van den Town-Major, en het onthaal dat men mij deed, mij hoop gaven, dat dit ganſche geval zonder nadeelige gevolgen voor mij zoude afloopen.

Even was ik van de tafel opgeſtaan, toen de Gouverneur MACKARTNEY, vergezeld van zijnen Secretaris, en Mr. SYDENHAM, binnen traden.

Hij had niets gramſtoorigs in zijn gelaat, en zag mij een poos ſterk aan. „ Weet gij niet," zeide hij ernſtig tegen mij, „ dat al die in oorlogstijden „ heimelijk of ſteelsgewijze in of uit een Stad ſluipt, „ als een ſpion moet worden aangezien en behan- „ deld?"

„ Ik weet het, Mijlord!" antwoordde ik, „ uw „ Excellentie gelieve echter in aanmerking te nee- „ men, dat ik niet ſteelsgewijze, maar op den vol- „ len dag, en in 't bijzijn van verſcheidene lieden, „ vertrokken ben."

„ Doch zonder permit; waarom verwittigde gij „ Mr. HALL niet van uw vertrek? Het is uw ge- „ luk dat gij bij Mr. SYDENHAM bekend zijt; ik „ wil gelooven wat gij van uwe omſtandigheden „ heb verhaald, en denk niet, dat gij eenig ſtraf- „ baar of verraaderlijk voorneemen had."

„ Daar bewaare mij de Hemel voor, Mijlord! „ gaf ik ten antwoord. Ik heb altijd een afſchuw „ voor verraaders en verraderij gehad, en zal 'er

„ mij

„ mij nooit toe laaten gebruiken. Ik ben een eer-
„ lijk man; alle *Hollandſche* krijgsgevangenen, vee-
„ le aanzienlijke Inwooners van deze Stad, Mr.
„ POPHAM, Mr. DE SOUZA, Mr. FRANK, de *Deen-*
„ *ſche* Misſionarisſen te *Veperi* (*), en meer andere
„ Heeren en Kooplieden, die mij kennen, zullen
„ dit van mij getuigen. Wat ik van mijne omſtan-
„ digheden gezegd heb, is de zuivere waarheid."

„ Het is wel," zeide hij, „ gij kunt weder ver-
„ trekken; doch op voorwaarde, dat gij u met
„ eenige brieven voor den Colonel HAMILTON te
„ *Tranquebaar* belast; gij moet die vooral zelfs be-
„ zorgen, en dezelve hem perſoonelijk ter hand ſtel-
„ len; het zijn brieven van aanbelang!

Ik toonde mij hiertoe zeer bereidwillig, en nam, als ligt is te denken, deze gevaarlijke Commisſie met een ſchijnbaar vergenoegen aan.

„ Gij kunt oordeelen, hernam hij, dat mij aan de
„ rigtige beſtelling dezer brieven veel geleegen is,
„ dewijl gij niet alleen terſtond na de overgaave van
„ dezelve, 1000 pagoden van den Colonel zult ont-
„ vangen; maar ik beloove u buitendien, op mijn
„ woord van eer, voor uw fortuin te zullen zor-
„ gen; en u, zoo gij weder terug komt, eene goe-
„ de bediening te geeven."

Ik bedankte hem voor zijne goedheid en vertrouwen, beloofde alles ſtiptelijk te zullen naarkoomen, en

(*) *Veperi* een aangenaam gehucht even buiten *Madras*, waar de *Deenſche* Zendelingen eene kerk en ſchool hebben.

en de grootſte zorg voor deze brieven te draagen. Wat zoude ik doen? ik moest mij wel gewillig toonen, zoo ik wilde vertrekken! Eene weigering zoude van zeer onaangenaame gevolgen voor mij geweest zijn.

Hij nam toen uit handen van den Secretaris een neusdoek, in dewelke zich verſcheidene kleine rolletjes papier bevonden, elk aan beide einden verzegeld, en omtrent half zoo lang en dik als een vinger; na hij die in een zakje had gedaan, gaf hij mij die over. „ Zie daar, zijn de brieven," zeide hij, „ en dit is een order aan de Colonel voor de 1000 „ pagoden; die u, zoo gij uw last behoorlijk uit- „ voert, terſtond zullen betaald worden." Na hij mij nogmaals de uiterſte zorgvuldigheid voor de brieven had aanbevolen, en zijne beloften, van voor mijn fortuin te zullen zorgen, hernieuwd had, gaf hij mij de hand, en wenschte mij eene behoudene reis. Mr. SYDENHAM geleidde mij tot naar beneden, ik bedankte hem voor zijne gunſtige voorſpraak — en vertrok.

Het was omſtreeks middernacht toen ik het Fort verliet, en mij weder op weg begaf.

Dezelfde Cipaays die mij hadden geärreſteerd, werden bevolen mij wederom te vergezellen. Zij waren verwonderd over de eer die men mij nu aandeed.

Een Couly (*) met een mand op het hoofd, waarin

(*) Coulies zijn lieden van de laagſte klaſſe die men tot allerleien verachtelijken en zwaaren arbeid gebruikt.

in ik naderhand 6 flesſchen Madera-wijn, eenige gebraaden hoenders, brood en gebak, vond, volgde ons.

Toen wij aan de chialeng kwamen, was het bijna twee uuren in den morgen.

Mijn volk had waarſchijnelijk gedacht dat ik zoo haast niet weder terug zoude komen, of wel mogelijk in het geheel niet. Zij hadden het vaartuig hoog op ſtrand gehaald, en lagen gerust bij elkanderen in hetzelve te ſlaapen.

Een luid geſchreeuw van *Eundrou!* ontwaakt! of, ſtaat op! wekte hen; de arme menſchen waren bovenmaate verblijd van mij weder te zien, en geen wonder, bleef ik te *Madras*, dan zouden zij den hongerdood niet hebben kunnen ontgaan. Ik gaf de Cipaays en Couly elk een paar ropijen (*), na dat zij ons hadden geholpen de chialeng weder vlot te krijgen; men droeg mij in dezelve, en eindelijk — de Hemel zij dank! — wij verlieten wederom den oever.

(*) Een ropij is wat meer dan *f* 1 - 6 - :

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Covilom. — *De 7 Pagoden van* Maweliewarom. — *Ontmoeting van een Fregat.* — *Schuilplaats te* Sadras.

Het weder was niet veranderd. De maan ſcheen nog aan den onbewolkten Hemel op de kabbelende watervlakte, en een aangenaam koeltje uit den noordwesten vulde ons zeil. Wij hadden het opgezet zoo dra wij ons over de brandingen bevonden; want ik wilde mij met den meesten ſpoed van *Madras* verwijderen; het mogt den *Engelſchen* in het hoofd komen om mij voor de tweedemaal wederom te roepen.

Mijn volk begon mij nu met vraagen te beſtormen; zij wilden de oorzaak van mijn arrest weeten. Ik zeide hen blootelijk, dat men zich in mijn perſoon vergist had; van de brieven ſprak ik geheel niet, het was eene zaak van al te veel aangelegenheid.

Welk een wonderlijke keer had dit ganſche geval genomen! wie had dit kunnen vermoeden! Ik had mij ten minſten een arrest van verſcheide dagen, en mogelijk iets ergers, voorgeſteld; en men riep mij

mij terug, om mij een aanzienelijke ſom gelds aan te bieden, en mijn fortuin te willen maaken.

Het is waar, de *Engelſchen* te *Madras* zaten in groote verlegenheid; zij hadden reeds ſedert eenige weeken geene bevelen naar hun leger kunnen zenden. Zij wisten den toeſtand van hetzelve niet; zonder dat, zoude ik 'er gewislijk zoo gemakkelijk niet zijn afgekomen.

Doch mijn ſtout onderneemen, de goede getuigenis die mijn vriend FRANK, en de Town-Major SYDENHAM van mij hadden gegeeven; deed de Gouverneur oordeelen, dat hij zijne brieven niet beter dan aan mij konde betrouwen.

Hoe het ook zij, ik was intusſchen hartelijk blijde, *Madras* achter den rug te hebben. Van de *Engelſchen* had ik vooreerst genoeg, zij zouden mij zoo ligt niet weder krijgen.

De 1000 pagoden voor het beſtellen der brieven, wilde ik wel, (dewijl de nood 'er mij toe dwong) verdienen; doch om mij bij hen in dienst te begeeven, en mogelijk in een ſtand geplaatst te worden, waarin ik zoude verpligt zijn, om de arme Inboorlingen te onderdrukken, of te berooven; of de Agent of medehelper van de eene of andere verfoeijelijke moord- of roofpartij te zijn. — Neen! daartoe was ik niet geſchikt. Mijne denkbeelden, mijne gevoelens, mijne grondregelen, verſchilden hemelswijd van die dezer Natie in de *Indiën* — neen! zóó wilde ik geen fortuin maaken.

Deze en dergelijke gedachten hielden mij bezig,

en

en verwijderden den ſlaap uit mijne oogen, hoe vermoeid ik mij ook gevoelde; buitendien moesten wij naar gisſing op de hoogte van *Covelom* zijn, waar een rif van klippen lag, die ik noodzaakelijk vermijden wilde.

Welhaast zagen wij den dageraad aan den horizont verſchijnen; en, omringd van kleine roozen-wolkjes, trad de zon aan den hemel — 'er was alle waarſchijnelijkheid, dat wij een' ſchoonen dag zouden hebben.

Ik had wél geoordeeld; wij waren op de hoogte van *Covelom*. In het westen hadden wij den berg van *Frichicondam* (*); wij konden duidelijk de wit-

te

(*) Eigenlijk *Tirockishtnacondam*, of den vogelenberg van *Kishtna*, omdat 'er dagelijks om 12 uuren, twee vogegelen, die aan dien God toegewijd zijn, gevoed worden.

Deze berg ligt omtrent 4 mijlen N. W. van *Sadraspatnam*, werd van de *Hindous* en *Malabaaren* voor zeer heilig gehouden, en jaarlijks van duizende menſchen, die in pelgrimagie derwaards reizen, bezocht.

Hij is zeer hoog en ſteil, in vergelijking van de andere gebergten die hem omringen. Op den top deszelven, die plat en effen is, bevindt zich een tempel ter eere van *Gowinda*. (*Gowinda* is een der naamen van *Kishtna*, en betekent, in het *Samscrits*, veehoeder; om dat die God, of eigenlijk *Bieshnou*, in zijne zevende invleeſching, als herder onder de menſchen verkeerde.)

Men klimt naar den top van dezen berg, langs 500 breede en ruime trappen die in denzelven zijn gehouwen.

Eeni-

te pagode op den top van dien berg erkennen.

Ma-

Eenige schreden van den evengenoemden tempel, ziet men een grooten en platten steen van omtrent 12 voeten in het vierkant, waarin twee kuilen, van een half voet diep, zijn gemaakt, die altijd met water aangevuld worden.

Omtrent tegen den middag, zet zich een *Bramin* met eene kleine koperen pot vol gekookte rijst op dezen steen; maakt van de rijst ronde balletjes; en legt die, in gelijk getal, bezijden zich, in twee koperen bekkens, welke hij ten dien einde heeft medegebragt; hier na werpt hij zich met het aangezicht voor over, om te bidden.

Precies ten 12 uuren, ziet men twee vogels van het geslacht der gieren, in het *Samscrits*, *keroedan*; in het *Portugeesch*, *minhoto*; en bij de *Hollanders*, kuikendieven; genaamd, van verre komen aanvliegen; die, na zij eenige kringen in de lucht, rondom den top van den berg gemaakt hebben, zich op dezen steen nederlaaten, en zich, in de met water gevulde kuiltjes, baaden; waarna zij zich achter den *Bramin* plaatzen, de een aan zijne slinker-, de andere aan zijne regter-zijde, die hen, met averegtze handen, de balletjes rijst toereikt.

Zoo dra zij verzadigd zijn, begeeven zij zich elk weder naar zijn vijvertje om zich te baaden, verheffen zich in de lucht, en na op nieuw eenige kringen om den top van den berg gemaakt te hebben, vliegen zij te zamen weg, waarheen is mij onbekend. Ik heb deze ceremonie, of dit goochelspel der Priesters verscheidene maalen gezien en bijgewoond, en heb deze vogels telkens den koers naar het Oosten zien neemen, van waar zij ook kwamen. Volgens

 het

Maliapour en de *Monte* (*) lagen achter ons, voor

het voorgeeven der *Braminnen*, zoude het voeden dezer vogelen, reeds ver over de 2000 jaaren geduurd hebben. De naamen dezer vogelen zijn: *Poetché*, betekenende Godsdienst, en *Bidhata*, noodlot. Aan den voet van dezen berg is een uitmuntend fraaije tempel, en een ſchoon dorp. Zoo veel voor dit maal van *Fritchicondam*.

(*) Wij hebben nu der Heidenen afgodsberg gezien, het is billijk dat wij ook van dien der Christenen ſpreeken; hunne Priesters, op dien berg, verſtaan de goochelarij zoo goed als de *Bráminnen*.

Niet ver van *Maliapour* of *St. Thomé*, ligt de berg die de *Portugeezen* de *Grande Monte* noemen. Naar den top van denzelven, die met kleine ſteentjes geplaveid is, moet men langs 96 groote breede ſteenen trappen klimmen, waar een vierkant kerkje ſtaat, dat op bevel van EMMANUËL, Koning van *Portugal*, in het jaar 1514 ter eere van den Apostel St. THOMAS gebouwd werd; wiens beeldtenis, en manier van dood 'er mede ſtaan afgebeeld; namelijk: hoe dat hij onder het doen van zijn gebed, door een' Heiden zoude zijn dood geſlagen, enz.

Nog is daar te zien een ſteenen kruis, dat op ſommige tijden van het jaar zweet, (een gansch ander mirakel als dat van de vogelen) zoo mede een beeldtenis van de Maagd MARIA, beide door den Apostel THOMAS gemaakt.

Het kerkje is klein, beknopt, tamelijk mooi, heeft geen inkomſten uit *Portugal*, en weinig uit *Goa*, en wordt meest onderhouden van de milde giften der Roomſche Christenen, die 'er eenmaal 's jaars in groote menigte van alle Landen uit *Indiën* in pelgrimaadje naar toekomen, om op

voor uit zagen wij de 7 pagoden (*) van *Maweliewarom* achter elkanderen uitſteeken, en de ſchuimende brandingen over dezelve heen ſtuiven.

De oude chialeng vloog door het water; haare naaden waren eenigzins weder toegezoogen; reeds om 12 uuren liepen wij om de verſte pagode heen, die zich even met de ſpitſe boven de golven verhefte, en op eenmaal lag *Maweliewarom*, en alle de gedrochtelijke gebouwen en wonderen, die in dit vlek te vinden zijn, ons op zijde.

Het ſcheen geheel verlaaten. Toen ik nog te *Sadras* woonde, bezocht ik het verſcheide maalen, om alle deze reusachtige gevaartens en gedenktekenen der hoogſte oudheid, waarmede het vervuld is, te

op hunne bloote knieën de trappen naar den top van den berg op te kruipen.

Men verhaalt eene menigte mirakelen van dezen Apostel Thomas, als: hoe hij den Koning van dat Land had bekeerd, door een groote balk, die geen 20 paarden konden verroeren, alleen aan een dun touwtje voorttetrekken; welke balk dan ook tot den opbouw der kerke zoude gediend hebben, enz. enz. Ik zoude genoegzaame bewijzen kunnen bijbrengen, dat de Apostel Thomas nooit in de *Indiën* is geweest, maar wel eene andere Thomas; doch het is hier de plaats niet om mij daar over uit te laaten.

(*) Dit zijn 7 tempels in eene rei achter elkanderen, die voor eeuwen niet verre van ſtrand moeten hebben geſtaan; doch met den tijd, door de inbreuken der zee, of bij eene overſtrooming van dezelve, zijn bedekt.

te bezigtigen of af te tekenen, en bij de *Braminnen* naar de geſchiedenis en oorſprong derzelve te onderzoeken; het was in dien tijd een der volkrijkſte en levendigſte plaatſen langs de geheele kust.

Omſtreeks twee uuren, zoo als wij de duinen omzeilden, om naar *Sadras* over te ſteeken, werden wij een Fregat gewaar, dat uit het Zuid-Oosten kwam.

Ik zag het voor een *Fransch* ſchip aan, en wist niet of het op de reede ten anker wilde komen, of doorzeilen; om de zekerheid, oordeelde ik best, het in tijds te ontwijken.

De Gouverneur MACKARTNEY had mij wel ernſtig aanbevolen, alle *Franſche* ſchepen te vermijden, en zoo dit ondoenlijk was, zijne brieven in zee te werpen. Dit zoude ik ook zonder zijne order evenwel gedaan hebben; want viel ik met dezelve in handen der *Franſchen*, dan had het mogelijk ſlecht met mij kunnen afloopen. Ik liet dus terſtond binnen de brandingen roeijen, en haastte mij eene kreek tusſchen de duinen te bereiken, die mij bekend was, en waar wij verborgen konden blijven.

Het was wel veel gewaagd; mogelijk bevonden 'er zich ruiters van HYDER ALI in het dorp; doch wij moesten van twee kwaaden het minste kiezen; echter waren wij op onze hoede, bleeven in het vaartuig, en hielden hetzelve vlot, om terſtond, zoo dra wij onraad bemerkten, te kunnen ontvlugten.

Gelukkig, het Fregat zeilde door; mijn volk wil-

wilde dus weder in zee ſteeken, ik zelf had het hen bevolen, want ik wilde *Sadras* niet meer zien; ik wist vooruit dat ik 'er geen andere voorwerpen in konde vinden, dan die mijn hart met ſpijt en droefheid zouden vervullen. En echter, toen wij zouden affteeken, vond ik dat het mij onmoogelijk was deze plaats te verlaaten, zonder dezelve nog eens te betreeden; de vrees voor eenig ongeval hield mij alleen tegen. Gevallig zagen wij eene vrouw naderen, die langs ſtrand liep om ſchelpvisch te zoeken. Zij onderrichtte ons, dat 'er zich buiten haar geen menſchelijk ſchepſel in het dorp bevond. Wij ſtapten toen aan land, en heisten de chialeng op het drooge.

TIENDE HOOFDSTUK.

Het vernielde Sadras. — *De bleekerijen.* — *De Indigo-fabriek.* — *Het Malabaarsche school.* — *De Bazaar.*

Nu klom ik op de zandduin achter welke wij verschoolen lagen; en met ontzetting overzag ik het akelige toneel, dat zich voor mij vertoonde; ik konde naauwelijks mijne oogen gelooven.

Was dit *Sadras?* dit voorheen zoo vermaakelijk en schoon dorp? waar vergenoegen en overvloed heerschte? waar de koophandel bloeide, en vriendelijke zamenleeving en gulle gastvrijheid elkanderen de hand booden?

Hoe eenzaam was nu deze wel eer woelige en volkrijke plaats! hoe ledig, hoe verlaaten! Alle de voortijds gelukkige Inwooners waren verdweenen. God weet waar verspreid en doolende, of weggerukt door den hongersnood en het zwaard. Hunne hutten lagen om verre, de straaten waren verstopt met het puin hunner huizen, en het gras en onkruid reezen boven de ingestorte muuren.

Eene diepe akelige stilte heerschte rondsom mij; ik

ik hoorde niets dan de doffe en eentoonige flagen der brandingen, en het luidruchtig geſchreeuw der kraaijen, die over de toppen der boomen zwierden.

Treurig wandelde ik nu door het verwoeste dorp; bij elken ſtap vond ik nieuwe oorzaak van droefheid.

Ik bragt mij alle de vermaaken weder te binnen, die ik 'er in genoot; het vrolijke en genoegelijke leven dat ik 'er had doorgebragt. Ik betreurde het verlies, en het afzijn van duizend voorwerpen, die weleer mijne ziel ſtreelden, en die mijn oog nu te vergeefs zocht; met ſmert herinnerde ik mij de voorige gelukkige tijden — de dagen van vreugd, die nimmer zouden wederkeeren.

Verzel mij, waarde Lezer! ik wil u *Sadras* in zijnen voorigen bloeijenden ſtaat, ik wil u mijne levenswijze, mijne vermaaken, mijne vrienden, leeren kennen. Vergun mij het genoegen, dat ik 'er u wat breedvoerig over mag onderhouden. Ach! ik ſpreek 'er zoo gaarne van; ik vind, dat hoe meer ik naar den ouderdom neige, hoe aangenaamer mij de herinnering aan *Sadras* wordt. — Deze alleen blijft, en verſterkt zich in mijn geheugen, terwijl alle andere gebeurtenisſen van mijn leven langzamerhand uit hetzelve verdwijnen. Ik breng mij nog met een onbeſchrijfelijk genoegen de plaatſen, de perſoonen, hunne houding, hunne gedaante, alles, tot de geringſte omſtandigheden, te binnen.

Hier waren de Compagnies-bleekerijen; hier op dit veld ſtond ik menigmaal, en zag hoe de jonge

meisjes, al dartelende en zingende, het uitgespreide lijwaat begooten; hoe zij speelden; hoe zij elkanderen naliepen, en in het weeke zand tuimelden; dan weder in den nabijzijnden vijver sprongen, en zich met zwemmen vermaakten, en de plotsende nimphen, om mijne nabijheid, onder het water dooken, en met steentjes en klei, die zij van den grond hadden opgeraapt, elk om het zeerst naar mij wierpen, om mij te verjaagen.

Ginds, binnen deze muuren, was de Indigofabriek. Deze gansche omtrek was altijd bedekt met een menigte groote potten, waarin de plant werd gekookt, overgegooten, en na verscheide vermengingen van loog, kalk, tagger-zaad, en andere toebereidzelen, tot het verwen der lijwaaten bekwaam gemaakt.

In deze straat hadden de wasschers hunne wooningen. — In deze, met cocosboomen beplant, waren die der weevers, en alle deze hutten, waar van de meeste zijn ingestort, behoorden aan de schilders der chitzen.

Dit huis, door een breed afdak, en eenige boomen beschaduwd, — was het Dorpsschool.

Hoe vaak heb ik mij verwonderd, dat 'er nog menschen waren, die naast hetzelve wilde woonen. Men gewent zich aan het geraas even als aan alle dingen; het ware anders onmoogelijk voor iemand om het 'er uittehouden. Een zoodanig leeven als het kleine *Malabaarsche* volkje, bij het leeren hunner lessen maakt, kan men zich niet verbeelden.

Hier

Hier bulken een dozijn groote jongens hun *arandsheel wiedomboe* (*) uit; naast deze is wederom eene andere hoop, die, al wat hunne keel kan lijden, het *ata Chowrie* (†) uitschreeuwen; hier zitten weder een dertigtal, of meerder, van de kleinsten, die hun *ana*, *awena*, *ina* (§), gillen; deze cijferen daar overluid uit het hoofd (**); eene andere partij, reeds verre gevorderd, leest hunne *Poerans* (††) met een zingenden toon; daar overhoort de een den ander zijne les; tusschen beide komen de fijne stemmetjes van eenige jonge *Devehasdies* (§§), of kweek-

(*) Een getal vaarzen, die de kinders van buiten moeten leeren.

(†) Een soort van a, b — ab, door eene vrouw uitgevonden, die CHOWRIE genaamd was. *Ata* is moeder.

(§) Het a, b, c.

(**) De *Malabaaren* gebruiken niet, gelijk wij, eene lei, of papier, om op te cijferen; maar rekenen de zwaarste sommen, ja gebrokene zelve, uit het hoofd.

(††) Uittrekzels uit hunne heilige boeken.

(§§) *Devedashies*, dus worden de jonge meisjes genaamd, die in de tempels, en bij de ommegangen, voor de afbeeldzels der Goden dansen, en derzelver lof zingen. 'Er is geen tempel die 'er niet eenige heeft. Arme lieden, die veele dochters hebben, bestemmen gemeenelijk de jongste tot den tempeldienst, en zijn verpligt, haar, voor zij huwbaar is, daartoe te laten inwijden.

Zij worden gemeenelijk uit de Caste der shouders, of ambachtslieden genomen, en moeten geen ligchaamelijk gebrek hebben. Volgens de wet mogen de vrouwen der

kweekſchoolen voor de pagoden; hier voor de ſtoep krielt het van beginners in de ſchrijfkunst, die met gekruiste beenen op den grond zittende, de letters, onder het uitroepen derzelve, met de vingers in het zand leeren vormen.

In één woord, alles gilt, alles ſchreeuwt, alles leert overluid, zoo hard het maar immer kan; terwijl in het midden van dit verdoovend geraas, nu en dan de donderende ſtem van den *Gourou* (*) zich verheft.

Blijven wij een oogenblik voor deze breede en lange ſtraat ſtaan; dit was de Bazaar (†). Hoe wemelde het hier voortijds van menſchen; en nu — hoe leêg! hoe verlaaten!

Nimmer deed ik eene morgenwandeling zonder denzelven te bezoeken. Ik vond vermaak door de dubbelde reijen der verkoopers te treeden, die achter hunne waaren nedergehurkt, dezelve met luider ſtemme, of vleijende woorden, den voorbijgangeren aanbooden.

Doch, als het groote marktdag was, begaf ik mij meesten-

Malabaaren, of andere volken langs de kust, leezen noch ſchrijven leeren; de jonge *Devedashies* hebben dat voorrecht alleen; zij worden ook in het danſen, de muziek en het zingen onderrigt. *Devedashie* is een *Samscrits* woord, en beduidt ſlavin der Godheid, of Goden.

(*) *Gourou* betekent meester; niemand mag die post bekleeden ten zij hij een Bramin is.

(†) De markt.

meestentijds vroeg derwaards; zette mij op een ſtoep of onder een boom neder, en zag hoe de Inwooners van *Sadras* en der nabuurige dorpen, met hunne verſchillende koopmanſchappen belaaden, van alle kanten kwamen aanſnellen.

Jonge meisjes en vrouwen met korven vol groenten en vruchten; mannen met zwaare potten of zakken vol rijst, tinné (*), natcheny en andere graanen op het hoofd; oude wijven met aardewerk, keukengereedſchap, matten, enz.; ſpecerij- en tabak-, betel- en areek-handelaars; verkoopers van Jagerſuiker (†), olees (§), ſandelhout, en van eene menigte andere zaaken, waarvan het tiende gedeelte zich niet beſchrijven laat.

Alle ijlden zij om de eerſte te zijn; de een liep den anderen vooruit, om zich de beste plaats uittekiezen; alle hadden zij zich eindelijk in twee reijen, van het eene einde van de markt tot het andere, op hunne hurken tegen elkanderen overgeſchaard.

Intusſchen plaatſten zich hier en daar, eenigzins van de rest afgeſcheiden of verheven, goochelaars (**), goe-

(*) Tinné, een ſoort van gierst.

(†) Deze ſuiker kookt men uit den palmwijn, zij is zwart en heeft een rinſchen ſmaak.

(§) Zijn de bladen der palmen, waarop de *Malabaaren* met eene ijzere pen, *Eleutannie* genaamd, ſchrijven.

(**) *Bité Kaien.* De kunſten der goochelaars in die landen zijn verwonderenswaardig, en overtreffen verre wat men van dien aard in *Europa* vertoont.

goeder gelukzeggers (*), Pottou karetjes (†), valejel verkoopsters (§), mandemaakers, agapé-baksters (**) en anderen. De kraamen worden geopend; de Baniaanen komen met hunnen toetssteen, hun goudschaaltje, en zakken vol cashjes, fanams en ropijen voor den dag, en zetten zich, met gekruiste beenen, achter dezelve, onder het afdak van hun huis neder.

De Chittys (††) stellen hunne lijwaaten of andere koopmanschappen ten toon, en de bedelmonniken neemen hunnen gewoonen post bij een tempeltje van *Poeleaar* (§§), of voor het huis van den eenen of an-

(*) *Janiam;* men heeft 'er van allerlei soort, als: horoscooptrekkers, handkijkers, en andere.

(†) Die figuren op de armen, en ander gedeelten van het ligchaam prikken.

(§) Die gekleurde armringen van glas verkoopen.

(**) *Ágapé*, zijn pannekoekjes van rijstmeel, buitengemeen lekker.

(††) Algemeene naam voor de kooplieden.

(§§) *Poeleaar* is de God des gebeds, of die de gebeden der stervelingen voor den troon van het Opperwezen brengt; hij heeft nog verscheidene andere benaamingen, als *Canabedie*, *Goneesh*, enz. Hij is de zoon van *Sieb*, de God der verdelging, en *Dourgah* of *Parbottie*, de Godin der wijsheid, men verbeeldt hem met het hoofd van een witte Elephant, en vier armen; zijn beeldtenis mag van geen metaal of hout, maar uit een rots gehouwen, en van een enkel stuk zijn. De *Indiaanen* zullen nooit een gebed doen, zonder hem eerst aanteroepen; en geen schrift van

anderen Bramin; terwijl zommige naakte Fakiers(*) rondzwerven, om, elk op eene bijzondere wijze, de aandacht der menigte tot zich te trekken, en hun Godsdienftig medelijden gaande te maaken.

Het is negen uuren, of daar omtrent; de koopers en nieuwsgierigen komen aan; de markt wordt woelig, het gedrang grooter, en welhaast weergalmt de geheele ftraat van duizend verfchillende uitroepen: *Mangai, paluta Mangai!* (†) *Piti!* (§) *Valei palam!* (**) *Tayer venema Tayer!* (††) *Pasheveen Paal!* (§§) *Ney veney!* (***) *Oerga!* (†††) *Kira!* (§§§) *Pakoe vetelie!* (****) *Tenga Elaniir!* (††††) *Longa!* (§§§§) *Vengajam!* (*****) een

van eenig aanbelang fchrijven, zonder alvoorea zijn teken, dat de vorm van een driehoek of haak heeft, boven aan te zetten. Dit teken wordt *Goneesh ankorie*, of de haak van *Goneesh* genaamd.

(*) Boetdoeners, of die zich zelven zwaare penitentiën aandoen, enz. zij zijn van de *Mahomedaanfche* religie.

(†) Mangas! rijpe Mangas!

(§) Tamarinde!

(**) Geele of rijpe Bananas!

(††) Dikke melk! wie wil 'er dikke melk!

(§§) Buffelinne melk!

(***) Verfche en gefmolte boter!

(†††) Ingelegde vruchten!

(§§§) Groentens!

(****) Areek en betel!

(††††) Rijpe en jonge Cocosnooten!

(§§§§) Jonge Palmvrucht!

(*****) Uijen!

een vreeſelijk geſchreeuw en gegil door elkanderen; vermengd met de ſtemmen der koopers; het gekijf van eenige wijven; het gehuil der kleine kinderen; het gezang der Saniasſies (*) met hunne rammelende cimbaalen; het trommeltje der Joquis (†); het ſchelle klokje van den Poetcharé (§); de Magoudie van den Sorpojaan (**); en meer dan dit alles, het onophoudelijk en verdoovend gekras van duizend kraai-

(*) Saniasſie; de eigenlijke betekening van dit woord is een man die de wereld verzaakt; 'er zijn verſcheidene ordens van deze Monniken, die min of meer geſtreng zijn. Een Saniasſie moet vrouw en kinderen, in één woord, alles verlaaten; hij mag niets bezitten als een ſtok en een koper bekken, waarin hij de ſpijs ontvangt die men hem geeft. Zij ſlaan met een houtje op deze bekkens, als zij een aalmoes vraagen.

(†) Joquis ook een ſoort van boetdoeners. Zij zijn mede in verſcheidene klasſen of ordens verdeeld, die een min of meer geſtreng leven leiden. Sommige doen geloften van kuischheid, andere hebben eene vrouw; zij moeten echter alle van aalmoezen leeven, en bedelen gemeenelijk met een trommeltje aan de deuren der huizen; ſommige hebben dat trommeltje niet, maar klappen in hunne handen; deze worden *kaaypatrie* genaamd. Het is hun niet geoorloofd iets te vraagen, maar zij moeten, zoo zij een aalmoes begeeren, het door zeker geluid van een Inſtrument, bekken, of anderzins, te kennen geeven.

(§) Mede een ſoort van Monnik, wiens bezigheid is de daaden der Goden te zingeu.

(**) Sorpojaan is de ſlangenbezweerder. Het inſtrument, waarop hij blaast, als hij de ſlangen laat danſen, wordt

kraaijen; die in dit gewoel, daar elk met looven en bieden, met koopen en verkoopen, bezig is, hunnen ſlag waarneemen. De lucht is 'er zwart van. Een onophoudelijk rijzen en daalen, op en nedervliegen. Heeft 'er een iets buit gemaakt, vijftig andere omringen hem in een oogenblik, om het hem te ontneemen. Zij vervolgen elkanderen, zij vechten, zij tuimelen. Hier zitten zij, bij ſchaaren, op de laage daken der huizen en in de boomen. Vooroverleunende, met uitgerekte halzen, en half uitgeſpreide vlerken, loeren zij op eene gelegenheid, om eene *banana* of andere vrucht, gebak, of iets dergelijks, weg te kaapen. Wat verder ziet men eene andere partij, die de, op de koop uitgeſpreide graanen, aanvallen, ten zelven tijd dat eenige hunner makkers den koopman om de ooren ſnorren, en hem, digt voorbij vliegende, met een der vlerken in het aangezigt ſlaan, om hem te verbijsteren. Ginds hebben zij een vrouw of meisje, die het een of ander naar hunnen ſmaak heeft, gansch omſingeld. Boven haar, achter, op beide zijden, huppelen zij heen en weder; zij moet met den boomtak in geſtadige beweeging zijn, om hen aftekeeren. Men kan zich geen denkbeeld van de ſtoutheid en listigheid van dit gebroedzel maaken.

Door dit gedrang, door deze heen en weder drijven-

wordt *Magoudie* genaamd. Het heeft bijna de vorm en het geluid van een doedelzak.

vende menigte, baant zich de *Beriesocherg* (*), al wandelende, en in eene staatelijke houding, eenen weg. Nu bij de eene, dan bij de andere groenteverkoopster, neemt hij, in het voorbijgaan, een mondvol van haare waaren. Men laat hem begaan, men biedt hem zelfs de beste en fijnste groenten aan, men zoekt hem tot zich te lokken, elk is met zijn bezoek, en zijne gunst verheerlijkt en vereerd.

(*) *Beriesocherg*, is een stier die gebruikt wordt om het een of ander afgodsbeeld, of eene offerande op zijnen rug te draagen. Deze stier wordt met een drietand, tot een teken dat hij aan den tempel behoord, op zijne heupen gebrand, en is altijd aan *Ognie poti*, of den God des vuurs gewijd. Hij arbeid niet, hij gaat waar hij wil door het gansche dorp; waar hij wat vindt te eeten, het zij groenten of graanen, neemt hij weg; niemand verhindert hem zulks, of durft het doen. Bij nacht is hij gewoon zijn wijk in de pagode te neemen; zoo de *Mahomedaanen*, en ook wel de *Europeaanen*, hem (zonder dat het iemand gewaar wordt) uit het dorp kunnen lokken, is hij 'er om koud. Hij is gemeenelijk zeer vet.

ELF-

ELFDE HOOFDSTUK.

Het Suriebosch. — Zamenleeving te Sadras. — *Smertelijke herinnering en vergelijking. — Schets van eene Indiaansche Processie. — De Pipal. — Beschrijving van eenige Chauderies. — De Saniassie. — De jagt in een hatelijk daglicht gesteld. — Aandoenlijk afscheid. —* BARLOU — DE LANGE — SEIDLER. — *Yselijke ontdekking.*

Het is 4 uuren in den achtermiddag. De verfrisschende zeewind heeft zich ingesteld — de lucht is getemperd, — al wat zich voor de brandende zonnestraalen heeft verschoolen, komt ten voorschijn. Ik steek een segaar in den brand, een boek in den zak, en begeef mij naar een Toop om versche surie (*) te drinken, en mijnen tijd met leezen te verkorten.

Somtijds had ik partij gemaakt, en wij gingen met

(*) Surie, is palm- of cocoswijn, of het sap dat uit den palm- of cocosboom getrokken wordt. Sura is *Portugeesch.*

met eene ganſche troep derwaards, al te maal jeugdige, vrolijke gasten. Dartelende en juichende doorliepen wij het bosch, elk zocht het eerſte den ladder van den Tijferaar (*) te ontdekken.

Welhaast was dien gevonden. De verſpreide zoekers worden bij een geroepen, wij legeren ons onder den milden boom, en het „ *kallou ra chigram!*" (†) verkondigde onze aankomst aan den verhevenen ſchenker, die ons met een luid „ *Varugren ayaa!*" (§) uit den gewelfden top beantwoordt, en oogenblikkelijk daarna met de gevulde calabas nederglijdt.

Nu lieten wij de *koudou* (**) rond gaan, en dronken, tot verzadigens toe, den onſchadelijken blaauwen wijn, onder het rooken van ſegaars, en het ſpeelen, kunſten maaken, ſtoeijen en diergelijke, waarmede wij ons vermaakten, en het bosch ſomtijds van ons geſchreeuw, gezang en ſchaterend lagchen deeden weêrgalmen.

De

(*) Tyferaar; zoo noemen de *Hollanders* daar den man, die in de palm- of cocosboomen klimt, om 'er den wijn uit te haalen. Hij bedient zich, om in de palmboomen te klimmen, van een klein laddertje, om dat deze boomen een mans lengte van den grond met ſcherpe doornen bewaſſen zijn.

(†) *Kallou ra chigram!* betekent, breng haastig ſurie af!

(§) *Varugren ayaa!* Ik kom, Heeren!

(**) *Koudou* zijn kleine aarde potjes, die omtrent een pintje nats houden.

De ſchemering valt in; de Toop begint in de diepte zich te verdonkeren, wij ſtaan op, betaalen ons gelag — en vertrekken.

Het is, bij voorbeeld, dien avond een feest bij THOMASIO DE CRUZ, hij viert zijn vrouws verjaardag. Wij alle zijn 'er genoodigd; doch dit is om het even, de ganſche troep begeeft zich derwaards.

Het gezelſchap is reeds talrijk, een bont gewemel door elkanderen. Alles heette ons welkom. *Folga muito*, (*) *Senhor* THOMASIO! *Folga muito, Senhora de Caza! Deus da mille anos da vida!* klinkt het aan alle kanten, en nu hand geeven geen gebrek. *Como esta meu amigo, como esta!* roept de een hier, de andere daar!

Segaaren werden aangeſtooken, men trekt de rokken uit, men maakt zich luchtig en gemakkelijk: kleinbier (†), punch, arak, limonade, alles ſtaat in een bijzonder vertrek op eene groote tafel; men drinkt zoo veel, en wat men wil; men zoekt onder de Dames zijne beminde, zijne vriendin, eene kennis, of iets meer dan dat. Men past haar voor dien tijd op, men bedient haar, men zegt haar allerleie aardigheden, de een zoekt boven den anderen uittemunten in kwinkſlagen, geestige ſprookjes, en grap-

(*) Veel geluks, enz.

(†) Een ſoort van huisbier, waarin een zeker gras (*ſerré*) komt, het welk dit bier een aangenaame reuk en ſmaak geeft; het is verkoelend, doch kan niet lang goed blijven; en wordt, een week of twee na dat het gemaakt is, zuur.

grappen. Het lagchen houdt niet op, alles is leven en vreugd, — men geeft zich aan dezelve zonder de minste terughouding over.

Intusschen wordt het avondeeten opgebragt, aros patcherie (*), twee groote opgehoopte schotels aan elk einde der tafel, gebraade hoenders, kerry secco, kerry pindang (†), gebak, konings carwaat (§), atchar, sambal, visch, vruchten, alles staat gereed, met stapels van ledige borden.

De Dames zetten zich op hunne stoelen langs de kamer; de Heeren staan rondsom de tafel, snijden voor, scheppen op, elk voor zijne Senhora; men verzorgt haar eerst van alles wat zij begeert, men maakt dan dat men zelfs wat krijgt, en plaatst zich met zijn bord aan haare voeten neder; lepels en vorken worden 'er bij het eeten van kerry en rijst nooit gebruikt, men doet dit met de vingers, en wat men 'er ook van zeggen mag, het smaakt wel eens zoo goed.

Eindelijk heeft men gedaan, men wascht de handen,

(*) Een soort van fijne rijst, klein van korrels en zeer wit; die een' aangenaamen geur van zich geeft, als hij gekookt is.

(†) Verschillende preparatien van kerry.

(§) Langs de kust, bij *Sadras*, wordt een visch gevangen, wat grooter dan een kabeljaauw, die gerookt, of gedroogd, als een groote lekkernij geacht, en, even als bij ons de zalm, alom verzonden wordt; men noemt hem konings visch.

den, men ſpoelt den mond, kaauwt een betel en men begint zich weder te vermaaken; raadzels, pand, en andere ſpelen, wie kan die alle opnoemen, komen te berde; het ontbrak ons aan geen tijdverdrijf. Wij zongen chikotties (*) en chakras (†), naar het ſchelle geluid der Ravanenah (§), en de ſtreelende toonen der Viola (**); of wij danſten de Fandanga (††), of luchtige Quadrilhas; tot vermoeidheid en de verbleekte morgenſter ons naar onze wooning riep.

Terug gij ſtijve georganizeerde gezelſchappen met uwe kaarttafels, uwe komplimenten, uwe ceremonies, uwe viezevazerijen; waar alles naar rang en naar nooten gaat; waar men niet te zamen komt, dan om tabak te rooken en wijn te drinken, alles naar de maat en op zijn tijd. Verveelende drooge bijeenkomſten, waar elk blijde is dat hij weder naar huis mag gaan.

Bij ons heerschte ongedwongenheid, boert en vrolijkheid; geen ſtaatſie, geen plegtigheden, geen rang, geen tijtels; vriendſchap alleen bragt ons bij elkanderen, de een zocht den anderen te vermaaken;

(*) Liedjes van 4 regels, die *ex tempore* moeten gemaakt worden.

(†) Chakras zijn ariâs.

(§) Ravana is een cimbaal.

(**) Viola, eene *Spaanſche* guitarre.

(††) Fandanga eene *Spaanſche* of *Portugeeſche* dans, die door twee perſoonen wordt uitgevoerd.

ken; elk beijverde zich om ſtrijd, iets tot het algemeene vergenoegen bij te brengen; nooit heeft het mij in gezelſchappen van Meſtiesſen verveeld of verdrooten — de nacht was voorbij eer ik het gewaar werd.

Deze, en ontallijke andere, waren mijne vermaaken, mijne uitſpanningen, mijne wandelingen. Dan hadden wij een jagt-, dan een visch-partij; dan reeden wij te paard, met een ganſche troep, naar de oesterklippen, waar wij ons verſcheidene dagen achter een ophielden; dan was 'er een festijn bij het Opperhoofd, dan bij den Secunde; dan bruiloft bij den een, doopmaal bij den anderen; kransjes, danspartijen, alle dagen was 'er wat nieuws; een geſtadige afwisſeling; bij alle was ik genoodigd en welkom; zonder mij ſcheen de vreugd niet volmaakt.

ô! Vermaakelijke tijd mijns levens! zorg- en kommerlooze dagen die mij nooit weder zullen te beurt vallen. Waarom waart gij van zoo een korten duur? En gij alle mijne aangenaame verwachtingen en heugelijke vooruitzichten, waarmede ik mijne ziel ſtreelde, die nimmer zijn vervuld geworden.

Ik had gehoopt in *Sadras* een einde van al mijn zwerven en tegenſpoed te zien; ik dacht 'er een wijkplaats te hebben gevonden tegen de ſlagen van mijn vijandelijk lot, en 'er eens alle mijne wenſchen bekroond te zien. Ijdele verbeelding! harsſenſchimmen van geluk! Hoe was alles veranderd en verkeerd!

Als

Als ik mijnen voorigen ſtaat met den tegenwoordigen overwoog; als ik dit eenzaame en verwoeste dorp, deze akelige ſtilte, die rondsom mij heerschte, met alle deze verſchillende toneelen van vermaak en gewoel, van bezigheid en handteering, van tevredenheid, van welvaart, van overvloed, van vrolijkheid, vriendſchap en eendragt vergeleek; als ik mij herinnerde, hoe gelukkig wij, hoe gelukkig alle de inwooners van deze plaats waren, en in welk een' rampzaligen ſtaat de weinig overgebleevene, die het zwaard en de hongersnood nog had geſpaard, rondzworven; als ik bedacht, dat alle deze elende, deze ſchrikkelijke omkeering, het werk was van een' kleinen hoop geweldenaars die zich Christenen noemen! dan..... Neen! nooit zal of kan ik een vriend der *Engelſchen* zijn.

Deze onafzienelijke velden, wel eer met het ſchitterend groen van het jonge rijstgras bedekt, waren nu een uitgeſtrekte dorre heide, welke overal een eenvormige graauwe kleur vertoonde; deze voortijds heerlijke moestuinen, deze ſchoone boomgaarden, vond ik nu vol ruigte en gansch verwilderd. Op hunne verſchroeide vruchten aasden nu de kleine vogeltjes in volle vrijheid; de vernielende aapjes woonden daar met duizenden van eikhoorntjes, en wolken van ſchreeuwende perrokieten zochten 'er ongeſtoord hun voedzel.

En deze verrukkelijke toopen! deze aangenaame boschjes van prachtige cocos- en ſtaatelijke palmboomen! hunne lommerrijke gangen waren verſtopt

met onkruid en liaanen (*); ik hoorde 'er de doornige caldeira (†) ruiſchen, en zag 'er de trimoutie (§) weelig om hoog klimmen. Ongemerkt vielen de verfriſchende lanjas in de ſtruiken, en de goudgeele pangaaij lag geborſten aan den grond. Onder de koele ſchaduwe van dit hoog en groen gewelf, zal nu de vlijtige weever niet meer arbeiden.

Niet meer zal nu de Poetcharé (**) zich aan de woelige markt zetten, en aan de luisterende menigte de daaden der Goden zingen, terwijl de chilimbou (††), of het klokje zijne ſtem verzeld, en zijn leerling met de Ondokaaij (§§) zijne woorden toejuicht.

De

(*) Klimöp; men heeft verſcheidene ſoorten; van ſommige zijn de ranken zoo ſterk dat zij als touw kunnen gebruikt worden.

(†) Caldeira is een doornige en ſteekelige heesterboom, met zeer veele takken. De bladeren zijn wel 9 à 10 voet lang en ſpits, hebbende drie reijen ſteekels, een in het midden, en een aan elke zijde; zij zijn hard, ſtijf, en maaken een ſterk geruisch. Caldeira is *Portugeesch*, de *Samscritſche* naam is *Bondakie*.

(§) Een heesterboom met kleine drie hoekige doornen.

(**) Poetcharé, die de daaden der Goden zingt.

(††) Chelim en Ondokaaij. Muziek-inſtrumenten. Het eerſte twee kleine kopere bekkentjes, ter groote van een theekopje, — het andere eene kleine trommel die met de vingers geſlagen wordt.

(§§) Terwijl de Poetcharé zingt, roept zijn discipel, ook

De voorbijgangers zullen niet meer bij den Darma Pandoce (*) verwijlen, en met vermaak de minnarijen van *Sieb* (†), of de verſchrikkelijke oorlogen der *Deebs* en *Osſours* (§) aanhooren; terwijl zij met nieuwsgierige en verwonderde oogen den ſtok des verhaalers volgen, die hen op het uitgeſpannen lijwaat, de daarop geſchilderde perſoonen der geſchiedenis aanwijst.

Niet meer zal men den Poetché (**) vieren, noch de afbeeldzels van de eene of andere Godheid in ſtaatelijke ommegangen ronddraagen, onder verhevene eerepoorten, en ſchakels van bloemen, die kruiſelings over de ſtraaten hingen; terwijl van den top des kowiels (††), de nieshaan (§§) in den wind

ook wel zijne vrouw, geduurig van tijd tot tijd *Illewa?* of *Meidan!* — het welk zoo veel betekent, als of hij zegt; Is het niet waar? is het niet verwonderlijk wat gij vertelt?

(*) Een ſoort van Pandarum of Bedelmonnik, die mede de oorlogen der mindere Godheden, of vergoodde helden zingt.

(†) *Sieb*, de God der vernietiging, een der drie hoofdeigenſchappen van het Opperwezen; *Braam*, ſchepper; *Bieshn*, onderhouder; en *Sieb*, vernietiger, of eigenlijk veranderaar van vorm.

(§) Half Goden en reuzen, of booze geesten.

(**) Proceſſie ter eere van de eene of andere Godheid.

(††) Kowiel is een tempel met een pijramide, de kleinere tempels hebben weder andere benaamingen.

(§§) Nieshaan, is de ſtandaart.

wind zwierde, en de bruiſchende taré (*) van alle kanten weergalmde; voor uit renden wanſchaapene Boudons (†) en vermaakten de juichende menigte. Reukwerken reezen in wolken om hoog, en vuurpijlen verlichtten den hemel; de maagden des tempels dansten voor de Godheid, en een trein van aandachtige Priesters zong zijnen lof en magtige daaden.

Dit alles zal nu te *Sadras* niet meer worden gezien; die Godsdienstplegtigheden hebben 'er voor altijd opgehouden. De wind huilde nu door de ledige tempels, en pijpte om de hooge pijramiden; wijd ſtonden de poorten open, en lieten eenen vrijen ingang aan den nieuwsgierigen *Europeaan*, en den verachtelijken Parriah (§).

Daar zag ik nu de gedrochtelijke beelden der Goden zitten, die wel eer van boter droopen (**), en met kransſen van bloemen omhangen waren. Daar zaten die wanſchapen beelden, voor welke zich wel eer duizend knieën boogen, en duizend voor-

(*) Taré is een bazuin van 12 à 14 voeten lang.

(†) Reuzengeſtalten van bordpapier, met kleederen omhangen, en van binnen door een man gedraagen en in beweeging gebragt.

(§) Het is den Parriah, even zoo min als den *Europeaan*, geoorloofd in den tempel te treeden, die daar door zoude verontreinigd worden.

(**) Men begiet ſommige beelden van zekere Godheden met geſmolten boter.

voorhoofden de aarde roerden; voor welke de verblinde *Indiaan*, aan ſcherpe haaken in de lucht zweefde (*), of op een gloeijend bed van koolen wandelde, dan wel door eenen zinneloozen ijver onder de raderen van den magtigen roth (†), te pletteren gekneusd, zijn dwaaze ziel uitblies.

Als ſchrikbaare ſpooken zaten zij in hunne nisſen. Het blaauwe ſchijnzel der lampen verlichtte niet meer hun verblijf; dikke duisternis (§) omringde hen. Op hunne hoofden ſluimerde nu de kwaad voorſpellende nachtuil, en de ſtomme vledermuizen hingen in ſlaapende klompen aan 't zwart berookt gewelf. Hunne altaaren vloeijen niet meer over van offeranden; geen kostelijk wierook wordt meer voor hun ontſtooken; vernield waren de zegewagens,

(*) Een ſoort van penitentie, of gelofte, ter eere van *Mariatale* of de Godin der kinderpokken.

(†) Roth zijn de triomphwagens in welke de afbeeldzels der Goden in procesſie werden rond gevoerd, zij zijn zoo groot en zwaar, dat meer dan 1000 menſchen een diergelijke wagen moeten voorttrekken. De een of ander fanatieke boetdoener laat ſomtijds deze wagen in het midden der procesſie over zich heenen gaan, en gelooft dat hij daar door den Hemel verdient. De Christenen zullen over deze dwaasheid lagchen, of zich ergeren; ondertusſchen hoe veel fanatieke boetdoeners en fakiers heeft men niet onder hen!

(§) De Heidenſche tempels mogen niet door het daglicht verlicht worden.

gens (*), op welke men hen in ommegang door de ſtraaten trok; bij het licht der fakkels en drietandige toortzen, en bij het ſuizen der vuurpijlen die hemelwaards vloogen. Terwijl aanlokkelijke Devedashies, met vlugge ſprongen, kunſtige en gepaste draaijingen en wendingen, voor hun heen danstten; Braminnen hunnen lof uitgalmden, en de ontallijke aanſchouwers, in Godvruchtigen eerbied, zich ter aarde wierpen, of de te zamengevoegde handen voor de diep geboogene hoofden drukten.

Alles was voorbij! alles was verdweenen! tot de ſpeelende aapjes (†) toe, die langs de pagode klauterden, nu niet meer gevoed wordende, waren verdweenen.

Hoe vaak, als bezigheden en het weder het toelieten, bragt ik ganſche dagen op het land door, in de liefelijke eenzaamheid, verre van het gewoel; waar de eenvoudige en ſchoone Natuur mijn tuin, en eene chauderie (§) mijn lusthuis was.

Mijne benoodigdheden waren gering, eene mat die mij voor tafel, ſtoel en bed diende, en een hoofd-

(*) De evengenoemde roth.

(†) Men is gewoon altijd eenige aapjes bij de tempels te houden en te voeden, ter eere van *Honnoumaan*.

(§) Chauderies zijn rusthuizen die tot gemak der reizigers, op de openbaare wegen, en in de bosſchen en dorpen opgericht zijn. In ieder dezer rusthuizen bevindt zich gemeenelijk een *Indiaanſche* Monnik, die om Gods wille de reizigers helpt en gerieſt.

hoofdkusſen. De grond was mijne legerſtede, voor het overige eenige boeken, ſegaars, mogelijk een flesch arak om punch te maaken; wat zuiker, en andere kleinigheden. De aan het rusthuis woonende Saniasſie bereidde mij mijne ſpijs, rijst, groenten en vruchten; wat taijer (*), een dronk moloeganier (†); meer verlangde ik niet, meer verlang ik nog niet, ik verkies het nog boven de heerlijkſte geregten.

Vroeg, eer nog de glans der maan verbleekt was, eer nog het licht van de morgenſter was uitgedoofd, maakte ik mij met een van mijn volk op weg, en wandelde door de eenzaame ſtraaten van het nog ſlaapende dorp.

Men hoorde nog geen ander geluid dan het blaffen der honden, en het onvermoeid gekraai der haanen, die elkanderen den naderenden dag aankondigden. Somtijds alleen klonken over de nederige huizen de klaagliederen eener Weduwe (§), wegens het verlies van haaren man; verlies, nooit weder te herſtellen; en ik luisterde vaak met aandoening en medelijden naar de treurige Oupadas (**), waarmede de on-

(*) Taijer, dikke melk.

(†) Moloeganier, peperwater; men drinkt het na den eeten, om de verteering te bevorderen.

(§) De *Malabaarſche* vrouwen mogen maar eenmaal trouwen.

(**) Oupadas zijn klaagliederen van 4 verzen, die de klaagende perſoon *ex tempore* maakt, en die met eene weenen-

ongelukkige, tot een levenslange eenzaamheid gedoemd; de troost, de bijſtand, de tedere omhelzingen van een' tweeden echtgenoot voor altijd ontzegd, haar droevig noodlot al ſnikkende beweende.

Even buiten het dorp verheft een pipal (*) zijn magtig hoofd, en werpt de digte takken naar de wolken. Over de wijde vlakte ſtaat zijn talrijk kroost wild om hem heen, in haastige opvolging verſpreid, als een leger van reuzen, en ſtrengelen hunne onvormige armen broederlijk in elkander.

Vergeefs tracht de zon met ruime ſtraalen zijn gewelf te doorbooren; het is met moeite dat de ſtortregen hier en daar eene naauwe opening vindt. Hij lacht om woedende ſtormen, en triumfeert over den vernielenden orkaan. Zelfs de ſnelle blikſemſchicht kan niet tot in zijn hart dringen, ſisſende glijdt hij langs den knobbeligen bast. Hij vreest geen ſcherpe bijl, noch ſnijdende zaag — eeuwen torscht hij op zijnen rug. Onbekend is het getal zijner jaaren, en de tijd dat het ſpruitje uit de aarde rees. Onder zijne altijd groene priëelen bouwt de Santri (†) zijne graſſtede. Daar graazen huppelende geiten, en de

nende ſtem, en eene zeer droefgeestige melodie, midden in den nacht gezongen worden. Eene moeder zingt ook Oupadas voor haare kinderen, en eene dochter voor haaren vader of moeder. Mannen zingen geen Oupadas.

(*) Pipal, zoo als ik reeds gezegd heb, is de wortelboom, genoeg bekend en beſchreeven.

(†) *Mahomedaanſche* Monnik.

de donkere ſchaduwen verbergen tempels en bidplaatzen.

Vaak doorwandelde ik zijne groene doolhoven, en bezocht langs enge paden zijne geheimſte ſchuilhoeken, of ik leidde mij aan den moederſtam op de gemetzelde zitbank neder, en koutte met de reizigers en pelgrims, die, onder het lommer, de hitte der zon lieten voorbijgaan.

Het was bij den ingang van het bosch, wel een half uur gaans in den omtrek, dat deze eerwaardige boom vormde, dat ik mij gemeenlijk nederzette; en daar eerst koos ik de chauderie waar ik mijn verblijf wilde neemen.

Twee voornaamelijk behaagden mij boven alle anderen; beide hadden zij hunne bijzondere aanlokkelijkheden, in elk genoot ik verſchillende vermaaken.

De eene is aan den weg die naar *Maveliewarom* leidt; deze plaats is vol van verbaazende werken der hoogſte oudheid. Reusachtige gevaartens in lang verſtreekene eeuwen gebouwd, en de onwederſpreekelijke bewijzen der grootheid en magt van den overwinnenden JOUDISHTER (*). Hier ſtond het rusthuis van *Ramalingam*.

Onaanzienelijk was het en klein; doch ſchoon was

(*) JOUDISHTER was een zeer beroemd vorst, die, volgens de *Indiaſche* Jaarboeken, in de zilvere eeuw geleefd heeft. *Maveliewarom* was zijne hoofdſtad; zij zoude toen tentijde 2 millioenen Inwooners gehad hebben — nu, een armzalig dorp.

was het ruime en heerlijke uitzicht. Schoon was de toop die zich achter het gebouw verhief, waar grijze en met mosch begroeide boomen hunne digte kruinen in een verwarden en een groenen nacht vormden, waar zich de morgen verre in den dag verlengde, en de lucht, in de heetſte dagen, altijd eene aangenaame koelte behield.

Aan de andere zijde rees, uit eene gemetzelde zitbank, den onvormigen en knoestigen ſtam van een vermenigvuldigenden Ala (*), en bedekte met zijne digte en verhevene kruin, en met die van zijne hem onſingelende kinderen, de ganſche tusſchenruimte van het gastvrije huis, en den uitgegraavenen vijver (†), welks helder water door de ronde bladeren van de podda (§) bedekt was, en aan welks afgekabbelde boorden het knikkende riet ruischte.

Wat verder vertoonde zich, omringd van digt kreupelbosch, een hoop naakte en ſteile klippen. Een bosch van wilde palmboomen omſingelde het aan de ſlinker zijde; een tempeltje van *Poelaar* (**), en het afbeeldzel van den *Lingam* (††), ſtond aan den

(*) Deeze wortelboom heeft verſcheide benaamingen in het *Samscrits*, als Pipal, Asvatha, en meer anderen. Ala is *Malabaarsch*.

(†) Voor ieder chauderie of rusthuis is altijd een vijver.

(§) De waterlelij, de *Indiaanen* gebruiken die bladeren als borden om van te eeten.

(**) De God des gebeds. (††) De *Indiaſche* Priapus, of de mannelijke teelleden van *Sieb*, een der 3 hooſdgoden.

den weg, voor de reizigers, om 'er hun gebed aan de Godheid uitteſtorten, en zegen over hunne onderneemingen afteſmeeken.

Deze chauderie was mij boven veele andere aangenaam; ik vond vermaak mij met de reizigers en Pelgrims te onderhouden, die 'er geſtadig hunne rustplaats namen, bijzonder luisterde ik gaarne naar den Jogie (*) die 'er zijne wooning had gevestigd, en 'er werken van liefdaadigheid oefende. Verre Landen had hij gezien, en beroemde tempels en bedevaarten bezocht. In het heilige *Kaaschie* had hij de Godheid aangebeden, te *Goya* (†) had hij de Peenda (§) voor de zielen zijner voorouders geofferd, en zich gebaad in den Danoucobie (**) te *Ramasſourin* (††). Hij vondt behaagen in mijnen omgang, en gewilliglijk onderrigtte hij mij in de geheimen van zijnen Godsdienst, en in de aloude geſchiedenisſen van het land.

Doch het rusthuis van *Moetecarren*, had ook zijne bekoorlijkheden. Het ſtond verre van den weg in

(*) Een ſoort van boetedoenden Monnik.

(†) *Kaaschie* en *Goya* twee beroemde heilige ſteden, of Pelgrimagies.

(§) *Peenda* een deeg of koek, die even als de mis, de zielen uit een ſoort van vagevuur ontſlaat.

(**) *Danoucobie* een heilige vijver, door den God *Ram* zelſs gegraaven.

(††) *Ramasſourin*, een eiland in de bogt van *Manaar*, tegen over *Ceilau*, waar deze vijver zich bevindt.

in het midden van een heerlijk bosch, door het welke een helder beekje kronkelend heen vloeide, het was eerst kortelings opgerigt, en de glimmende kalk bedekte nog de gladde muuren; bovendien was het ruim, met verſcheide vertrekken voorzien, en een voor uit ſchietend dak, op pijlaaren rustende, omgaf het ganſche vierkante gebouw. Onder dit dak lagen gemeenlijk de reizigers, als zij in de zwoele nachten het liefelijk koeltje van den Zuidenwind om hunne vermoeide leden lieten ſpeelen.

Ter zijde van dit rusthuis was een wijde en ruime tank (*) vol helder doorſchijnend water, in het welke de cocosboomen, die aan deszelfs boorden geplant waren, hunne overhellende kruinen ſpiegelden. Wat verder was een tempel ter eere van *Parbotie* (†); een toop van hoogrijzende palmboomen; een boomgaard vol aangenaame en ſmaakelijke vruchten, waar onder de bloozende manga en de zwaare jacka (§) uitmuntten, en de nederige wooning van den Saniasſie.

Deze waren de ſchoonheden en bekoorlijkheden van dit weldaadig gebouw, en van veele andere die alom-

(*) Vijver.

(†) De Pallas der *Indiaanen;* zij is de vrouw van *Sieb*, een der drie hoofdgoden.

(§) Deze vrugt groeit, wegens haare groote en zwaarte, niet aan de takken, maar aan den ſtam van den boom.

(**) Mede een ſoort van boetdoende Monnik, reeds beſchreeven.

alomme verſpreid lagen. In hen vond de vermoeide reiziger, in de heete uuren van den dag, ſchaduwe onder het luchtige dak; hij verkoelde 'er zijne bezweete leden in den helderen vijver, en drenkte 'er de hijgende lastdieren; of hij lag zich onder het groene gewelf der nabijzijnde toop neder, tot de zon zich naar het Westen neigde. Zijnen dorst leschte hij met canje (*), die een Bramin, of boetedoende Jogie, hem mildelijk in de handen (†) goot; des nachts vondt hij 'er een ſchuilplaats voor verſlindende dieren, en venijnig gewormte, en de gietende regenbuijen van den *Mouſon* bruischten onſchadelijk over zijn hoofd.

Nu lagen zij ter neder, of waren door de benden van HYDER ALI vernield; de wandelaar gaat treurig en zuchtende voorbij, en wendt met medelijden de betraande oogen naar de ingeſtorte gebouwen.

Intusſchen had de aanminnige morgenſtond zijne roozenvleugelen over den oostelijken gezigteinder uitgeſpreid, en de ſtraalen der naderende zonne troffen reeds het voorhoofd der bergen. Alle bewooners der bosſchen en velden waren ontwaakt van den ſchemerenden glans, en millioenen van levendige

(*) Canje is rijstwater, dit wordt in de meeste rusthuizen, gratis aan de reizigers gegeeven.

(†) De *Indiaanen* raaken nooit met hunne lippen aan een drinkvat, maar laaten het vocht altoos in den mond loopen, of men giet het in hunne handen, en dus drinken zij.

dige wezens verſpreidden zich in de ruime lucht. Het golvende licht breidde zich allengs over het ganſche landſchap uit, en de ſluijer des wijkenden nachts, die het verre westen nog bedekte, werd langzamerhand opgeheven, naar maate de God des dags naderde, die zich welhaast in alle zijne ſchitterende heerlijkheid aan den geboogenen zigteinder vertoonde.

Met verrukking weidde mijn verfrischt oog op het levendige groen van het opkomende rijstgras (*) of op de ligtgeele aaren van onafzienelijke nely- (†) velden. Uit hun midden ſteegen hier en daar digte dreeven van palm- en cocosboomen als eilanden om hoog, en hunne verlengde ſchaduwe danste op de zwemmende vlakte. Rondom mij lagen graauwe dorpen en eenzaame hutten, rusthuizen en witblinkende tempels, en in het verſchiet de groene bergen van *Tiroekishnoecondam*, en den blaauwen oceaan.

Ik nader de chauderie; mijn vriend de Saniasſie werd mij reeds gewaar. Ik zie hem zijne armen naar mij uitſtrekken, zijn hartelijk Salam klinkt mij reeds van verre te gemoet.

De gebloemde mat wordt in haast onder het luchtige

(*) 'Er is in de wereld geen aangenaamer groen dan het jonge rijstgras.

(†) Nely wordt de rijst genaamd als hij nog in de bolſter is.

tige afdak uitgeſpreid, koude rijst (*), verkoelende tayer en oerga (†) voor mijn ontbijt gebragt, en ik zet mij neder tot het eenvoudige maal.

Mij dunkt ik zie nog den goeden Monnik bij mij ſtaan, mij tot eeten aanmoedigen, en mij door het een of ander geſprek de tijd zoeken te verkorten. Ik verbeeld mij nog te zien met welk eene bereidwilligheid, met welk eene genegenheid en ijver hij de reizigers ten dienſte ſtond, hoe hartelijk hij hen verwelkomde; de geene die hij kende, naar hunnen welſtand vroeg, en naar die van hun huisgezin; terwijl hij de andere beleefd toeſprak, en hun hart door vriendelijke woorden zocht te winnen; hoe hij hen met een milde hand de canje uitdeelde, en hunne lastdieren uit de gevulde waterbakken drenkte, en, zonder onderſcheid van caste (§) te maaken, bij hun vertrek die weder hielp belaaden, en hen zegen en voorſpoed wenschte.

Doch ook hij was niet meer. Zijn rusthuis, zijn tempeltje van Parbotie, waarin hij de Godheid voor het behoud van den vertrekkenden reiziger bad, is niet

(*) Om gekookte rijst den ganſchen nacht goed te houden, en te beletten dat hij niet zuur wordt, zet men denzelven onder water, dat men dan des morgens 'er weder afgiet, dit noemt men koude rijst.

(†) Oerga, vruchten in azijn ingelegd.

(§) Caste, geſlacht of ſtamme; de *Hindous* en *Malabaaren* zijn in ſtammen afgedeeld.

niet meer; met veele anderen was het verwoest. Nog te *Sadras* zijnde, bragt mij zijn vlugtende leerling de tijding van zijnen dood, die hij door het zwaard van een Lutivalla ontving. Ik betreurde hem zoo als men een vader zoude betreuren; want veel was ik aan hem verpligt; door zijne vermaaningen, zijne beden en krachtige redenen ontzeide ik voor altijd het woest vermaak der jagt, waar aan mijn ziel hing.

Vaak als ik naar het woud toog met het moordgeweer belaaden, zag hij mij na — met een droevig gezigt. Vaak veegde hij de ſtille traan van zijne wangen, als hij de onſchuldige en bloedende ſlagtoffers mijner drift gewaar wierd, tot herhaalde bezoeken en nadere kennis hem ſtoutheid inboezemden, tot mijne vriendſchap hem vertrouwen gaf, om zijn medelijdend hart voor mij uitteſchudden.

Biddende zeide hij tot mij, met een weemoedig gelaat: „ ô Jongeling! van goeden aard, wiens ou-
„ ders gezegend zijn, die niet, als andere van uwe
„ Natie, vermaak in boosheid vindt; wien de
„ wreedheid niet eigen is, waarom vervolgt gij met
„ zoo veel hardnekkigheid de arme dieren, die u
„ toch niets hebben misdaan? en bevlekt de aarde
„ met het bloed het geen de Natuur hun eigen had
„ gemaakt? hoe kunt gij, zonder gevoel, deze vro-
„ lijke en ſchoon gepluimde ſchepzels, die het woud
„ met hun gezang vervullen, uitgeſtrekt voor uwe
„ voeten doen nedertuimelen, en hun lijden en
„ doodsangſten zonder aandoening aanſchouwen?

„ Kan

„ Kan de ijdele roem, de beuzelachtige bekwaam-
„ heid, hen te kunnen treffen, uw hart bekooren?
„ kan die worden gelijk gefteld met het leven van
„ een wezen? ftelt gij eer in het vernielen? waar
„ blijft de menfchelijkheid? waar het zachte mede-
„ doogen dat u de eerfte onder de fchepzelen maakt?
„ Heeft dan de Alvermogende aan dieren, die hij
„ aan uwe heerfchappij onderwierp, geen gevoel
„ zoo wel als aan u gegeeven? doet het geringfte
„ geweld uw ligchaam geen pijn aan? zoude het
„ afzetten van een lid u niet een woedende fmart
„ veroorzaaken? Gij, die denkt, die moed bezit,
„ en krachtiger en grover van leden zijt, denkt
„ dan hoe veel gevoeliger de fijne zenuwen dezer
„ diertjes zijn, de tedere werktuigen, die het in
„ vlugge beweeging door de lucht draagen, en weest
„ genadig!

„ Gij juicht als gij de onfchuldige tortelduif uit
„ den boom doet nederploffen, en de fchoone ko-
„ wiel (*) of kouka (†) in hun bloed doet wente-
„ len; en zoo zij uwe handen ook nog ontkomen,
„ ver-

(*) Kowiel is een trekvogel, zoo als 'er verfcheidene op *Chormandel* en *Malabaar* zijn, die van de eene kust naar de andere, bij het aanbreeken van den *Mousfon* over het gebergte *Ballegat*, dat deze Landen van elkanderen fcheidt, trekken.

(†) Kouka is een foort van reiger, welkers vederen van uitneemende witheid zijn, hij leeft van niets dan van visch.

„ vergaan zij door wonden of honger, onder de be-
„ dekking van een kreupelbosch; waar zij zich ver-
„ geefs in veiligheid gelooven te zijn."

Op dergelijke wijze ſprak hij mij aan, dit waren, ten naasten bij, zijne woorden; zij maakten een diepen indruk op mijn gemoed, die nooit weder heeft kunnen uitgewischt worden.

Zijn eerwaardig gelaat vol menschlievendheid en medelijden, zijne ſmeekende houding, de traanen die over zijne wangen rolden, dit alles trof mij! Ik was beſchaamd dat ik zelf zoo verre niet had nagedacht! dat ik niet had ingezien, hoe onwaardig, hoe verachtelijk het is, een arm onnozel dier uit enkel tijdverdrijf, en zonder oorzaak, te vernielen. Ik voelde mij zelf overtuigd dat ik onregt handelde, dat ik wreedheid en dwingelandij over de onſchuldigen en zwakken uitoefende; ik! die de wreedheid en dwingelandij zoo haatte.

Zonder bedenken beloofde ik hem heiliglijk nimmermeer ter jagt te gaan; en, hoe vreemd het ook mag ſchijnen, ik heb mijn woord gehouden. Van toen af aan, gaf ik voor altijd dat onmenſchelijk vermaak op; het verloor op eenmaal alle zijne bekoorlijkheden in mijne oogen, tot heden toe is het mij nog een afgrijzen; nooit heb ik ſedert dien tijd een dier, ja zelfs niet het kleinſte of verachtelijkſte, uit moedwil of dartelheid gedood of mishandeld.

De genegenheid die deze oude man mij hierom toedroeg, was buitengemeen; hij beminde mij als zijn

zoon.

zoon. Ik had hem dikwijls aangeweest om in het dorp te komen woonen, tot dat de troebelen over waren, en het veiliger zoude zijn; doch hij wilde zijne chauderie en zijn tempeltje niet verlaaten. Wie zoude anderszins voor de reizigers bidden? wie zoude hen ten dienste ſtaan?

Die eerlijke braave ziel moest nog zoo ellendig omkomen! en hoe veele andere goede en deugdzaame Inboorlingen met hem; onder welke 'er verſcheidene waren, waarmede ik geſtadig omging, en dagelijks verkeerde; die alle de terughoudendheid, de vrees en de verachting, die zij gemeenlijk voor de *Europeaanen* gevoelen, voor mij hadden afgelegd, en vrij en onbeſchroomd met mij leefden.

Wat mijne andere *Sadraſſe* vrienden betreft, hun lot was niet minder hard. Het *Engelſche* Gouvernement van *Madras* zond 'er verſcheidene van naar *Batavia*, met meer andere *Hollandſche* krijgsgevangenen. Waarom, is mij onbekend; doch, welke wreedheid! men ſtond hen niet toe hunne familien mede te neemen; men dwong hen, die ongelukkigen terug te laaten, in het midden van den vreeſelijken hongersnood, die toenmaals woedde, en zulk eene verwoesting onder het menschdom aanregtte.

Ik zag het aandoenelijk affcheid, dat zij voor het laatst nog op het ſtrand van elkanderen namen. Ik zag deze troostelooze en verlaatene vrouwen, met hunne kinderen nog in het water treeden, toen de chialeng reeds over de baar, of branding ſchoot;

en met uitgeſtrekte armen, hunne echtgenooten en vaders nog een vaarwel toeroepen.

Waarſchijnlijk is het voor meest alle een eeuwig affcheid geweest; weinige zullen, naar alle gedachten, weder terug komen. In deze verpeste Stad (*), waar de onverzaadelijke dood zijne wooning ſchijnt te hebben gevestigd; waar vergiftige dampen hen uit gistende moerasſen geſtadig omringen; waar rotkootzen en bloedgangen woeden; daar, in dat uitgeſtrekte kerkhof, rusten mogelijk reeds ſedert lang hunne beenderen, terwijl hunne ongelukkige familien in armoede en gebrek zuchten, en vergeefs hunne blijde wederkomst reikhalzende te gemoet zien.

Hunne vervallene wooningen, waarin ik zoo menig vrolijk en vermaakelijk uur doorbragt, en met zoo veele gulhartigheid door hen wierd ontvangen; herinnerden mij op nieuw aan onze geneugelijke zamenleeving. Hoe ſchielijk toch kan alles veranderen! ik konde het mij niet verbeelden, het ſcheen mij een droom.

Hier woonde de gastvrije BARLOU met zijne ſchoone en vriendelijke vrouw; in dit vertrek zaten wij vaak rondom de gebloemde mat, op welkers midden de opgehoopte rijstſchotel dampte, en de aangenaame geur der ſpecerijen van de ſmaakelijke kerries (†), om hoog ſteeg. Met welk eene gulhartigheid

(*) *Batavia* is verſchrikkelijk ongezond.

(†) Een ſoort van ragou, dat hier in *Europa* genoeg bekend is, de kerry-coco, of die met de ſap uit de geraspte

heid noodigde hij ons om toetetasten. En zijne beminnelijke SUZON! hoe ijverig was zij om elk voortedienen; den eenen met Blatchang (*) van *Malakka*, of met atchar van *Bimili* (†); den anderen met ſambal die zij zelfs bereid had, of met de hartſterkende mologanier, terwijl een diep ſtilzwijgen onder de graage eeters heerschte, tot dat de volle glazen rond gingen, en de heete punch de tong ontbond; tot de gezondheden wierden ingeſteld, en op die des tractants, het luide hoezee! door het dorp weergalmde!

Dit was het huis van den vrolijken DE LANGE, waar een geſtadige vreugd heerschte, en treurigheid en kwellende zorgen geen ingang vonden. Waar, van den avond tot in den laaten nacht, de vedel klonk, en de rammelende cimbaalen zich van verre lieten hooren. Die ook zelfs de ſnaaren der viola roerde, en de liefelijke toonen met zoo veel kunst konde voortbrengen: bij wien weekelijks de vlugge danſers bij een kwamen, en de rappe jeugd zich oefende. Hoe trippelden de jonge meisjes van ongeduld, als de ruisſchende muziek de ſnelle contredans liet hooren, en hoe vriendelijk, hoe vergenoegd wa-

te kern der cocosnoot gemaakt wordt, overtreft alle andere toebereidingen van dien aard.

(*) Blatchang is een ſoort van atchar die van geſtampte garnaalen wordt gemaakt.

(†) *Bimilipatnam* is vermaard wegens de atchar van mangas die 'er gemaakt wordt.

waren zij, als men hen op de baan geleidde; terwijl de ouders zich over de behendigheid hunner kinderen verheugden, elkanderen lagchende toeknikten; en nog, met inwendig vermaak, aan de dagen hunner jeugd gedachten.

En gij grappige SEIDLER! die in koddige sprookjes en kwinkslagen uitmuntte, en in belagchelijke kuuren uws gelijken zocht, die vaak het vrolijk gezelschap in een schaterend lagchen deed uitbarsten! en de gansche tafel in juichend oproer zette; die in vermaakelijke geschiedenissen overvloeide, en in geestige vertellingen onuitputtelijk scheen! dat de luisterende gasten somtijds het eeten vergaten, of de opgehevene spijs voorbij den gapenden mond staken; ook uwe wooning lag ter neder! Gij zelfs, zijt niet meer! In den bloei uwer jaaren moest gij in het graf daalen! Uw luchtig hart, zoo weinig vatbaar voor de droefheid, was niet bestand tegen het verlies uwer vrouwe, die u zoo trouweloos verliet; en in de armen van een ander, u vergeetende, u aan de scherpe doornen van den minnenijd overgaf, aan de knaagende ziels-smarten eener verachte liefde; die uwen nooit rustenden mond deed verstommen! uw vrolijk humeur ter neder sloeg! en met de dorrende teering, een einde van uwe kwellingen en grappen maakte.

Op den hoek dezer straat stond nog het huis van den eenöogigen Commandant van ons guarnizoen (*); hij

(*) BERNARD was zijn naam.

hij was tevens tapper en herbergier. Altijd vrolijk en opgeruimd; in ſpijt van zijne booze vrouw, die hem het leven niet weinig verbitterde. Zij was daarenboven lelijk, uitermaten jaloers; en dronk haar zoopje arak of talwagen trots de beste. Wat moest die arme man niet van dit affchuwelijke wijf verdraagen; en echter was 'er niemand die hem beklaagde, elk dreef den ſpot met hem; hij lachte 'er zelfs mede. Wat zoude hij doen? in het begin had hij haar te veel wils gelaaten; hij had, om dat hij te goedaardig was, alles door de vingeren gezien, nu was het te laat! zij was hem volſtrekt meester geworden. En dit ſchepzel had hij nog heel uit *Europa* medegebragt.

Zoo had ik bijna het ganſche dorp doorgewandeld; alle de plaatzen die te vooren mijne opmerking verdienden, of die mij wegens de vriendſchap, of om andere redenen, dierbaar waren geweest, bezocht; en mij met een weemoedig vergenoegen de verſchillende toneelen van vermaak, die ik 'er weleer had genooten, herinnert. Mijn huis alleen had ik mij voorgenoomen te vermijden, ik zoude 'er toch niets dan voorwerpen gewaar worden, die de droefgeestige gemoedsgeſteldheid, waarin ik mij bevond, zouden vergrooten; doch het was mij onmoogelijk! ik moest het zien. Eene onweêrſtaanbaare nieuwsgierigheid, een geheime zucht waarvan ik geen meester was, dreef mij, mijns ondanks, derwaards.

Nu ſtond ik onder de prachtige tamarinde-boom, die

die zijne breede en digt bebladerde takken nog voor hetzelve uitſpreidde. Ik bevond mij op nieuw in deze koele en verfriſchende ſchaduwe, onder welke ik, als de heete middag-uuren voorbij waren, gewoon was mijne thee te drinken, of mij met leezen te vermaaken.

De armen in een geſlagen, en met weenende oogen, zag ik het gebouw aan. Hoe vervallen was het; zonder deuren en venſters, die men 'er uitgenoomen had. Behoedzaam trad ik binnen, ſlangen en ongedierte konde 'er in verſchoolen liggen, mogelijk zelf een tijger.

Met een bekneld hart en wankelende treden ging ik de vertrekken door; alles was vol zand en vuiligheid; de muuren waren met mosch bedekt, en de verſchrikte vledermuizen ſnorden mij om de ooren.

Achter dit huis was een kleine tuin. Ik had aan denzelven veel moeite en geld te koste gelegd; het was mijn tijdverdrijf — mijne liefhebberij! — Ik bewerkte hem zelfs, en had 'er alle mijne vlijt toe beſteed, om denzelven te verfraaijen. Nu was het eene wildernis, vol van doornen en ſtruwellen, naauwelijks konde ik 'er doorkomen!

Aan het einde van dezen tuin bevond zich de keuken. Ik ſtak mijn hoofd door het opene venſter, hemel! wat zag ik, het geraamte van een volwasſen mensch, en van een klein kind! Eene ongelukkige moeder waarſchijnelijk, die hier met haar zuigeling was

ver-

verhongerd. Wat moest dit arme ſchepzel niet hebben geleeden. ô! Die haare klagten, haare zuchten had kunnen aanhooren; haar kind van gebrek te zien ſterven! welk een ſchrikkelijk harteleed voor eene moeder! ik ſtelde mij haare wanhoop voor den geest.

In een duistere hoek dezer keuken was een verborgen kelder; ik had 'er altijd mijne proviſie in gehad. Toen ik *Sadras* verliet, gaf ik alles wat 'er zich in bevond aan mijnen Dobasch, wat zoude ik 'er mede doen? MACKAY had ons verbooden iets mede te neemen.

Deze kelder was zonder twijfel nu ledig, ik opende echter het luik, om 'er in te zien. Men oordeele van mijne verwondering, alles was nog in denzelfden ſtaat als toen ik mijn huis verliet; men had niets aangeraakt! wat konde aan mijnen Dobasch gebeurd zijn? waarom had hij die levensmiddelen niet mede genomen, of 'er zich van bediend? het was mij onmogelijk om het te begrijpen. En die arme vrouw met haar kind moest in het midden des overvloeds van honger ſterven! ô! had zij toch den ingang van dezen kelder gevonden!

Het zien van deze ongelukkige had mijne duistere zwaarmoedigheid vergroot. Mijne verbeeldingskragt hechtte zich lang aan deze gebeurtenis. Ik zag de vrouw voor mij, ik zag haar kind, hoe zij haare handen wrong, hoe zij weende, hoe zij beide flaauw daar neder lagen, en met den dood worſtelden; gansch alleen en verlaaten!

Ik

Ik had duizenden te *Madras* in de verſchrikkelijkſte martelingen des hongers den geest zien geeven. Ik had alles, wat ijſelijk van dien aard was, bijgewoond; doch ik was 'er zoo niet van aangedaan geweest. Het rampzalige en bittere einde van zoo eene ontallijke menigte menſchen, had mij over het geheel zoo zeer niet getroffen, als dat van deze ellendige moeder. Was het om dat dit treurig voorval in mijn huis was gebeurd?

Ik keerde nu naar mijn volk terug, om hen de heugelijke tijding van mijn vond bekend te maaken. Zeven zakken met rijst, carwaat, atchar, ſpecerijen, enz. hier in beſtond onze buit. Het is ligt te denken welk eene blijdſchap zij 'er over gevoelden. Rijst, hoe lang hadden zij die niet gegeeten! — ik zelfs, had die in geen maand geproefd.

Nu deed ik alles aan boord van de chialeng brengen; de arme vrouw, die wij bij onze landing aan ſtrand hadden ontmoet, werd echter niet vergeeten; ik wees haar de proviſiekelder aan, waarin ik haar een zak rijst, wat tinné en carwaat liet. Haare dankbaarheid is niet uittedrukken.

Mijn volk had zich pap van natchenie gekookt, terwijl ik door het dorp rond dwaalde. Zij hadden voor mij wat bewaard; doch ik kon niets eeten, het was mij onmogelijk, mijn hart was te zeer ontroerd — duizend treurige aandoeningen vervulden het.

In *Alamparvé* hadden wij beſlooten den nacht door te brengen; 'er was veel boschaadje en digt geboomte, in het welk wij ons konden verſchuilen; daar wilden wij het avondmaal neemen, en ons wat te goed doen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Sadras. — *De ſtorm.* — *Uiterſte levensgevaar.* — *Wonderbaare redding.* — *Landing.* — *De Ruiters.* — *Inſcheeping.*

Het zal vier uuren in den achtermiddag geweest zijn, toen wij weder in zee ſtaken. De arme vrouw lag op haare knieën aan ſtrand. Over het water klonken nog haare zegenwenſchen tot ons! Nog lang zag ik hoe zij haare handen om hoog hief, en den hemel een behouden reize voor ons affmeekte. Ach! zonder ons, had zij het lot van het andere beklaagenswaardige ſchepzel niet kunnen ontgaan.

Zoo zeide ik dan *Sadras* voor het laatst vaarwel! zoude men het gelooven? Ik verliet dit verwoeste en eenzaame dorp met een' onbeſchrijfelijken tegenzin. Met een pijnelijk gevoel zag ik de ruimte, die mij van hetzelve ſcheidde, zich vergrooten; van tijd tot tijd vestigde ik mijne oogen op de verdwijnende puinhoopen van het Fort, de pijramiden der tempels, en andere bekende voorwerpen. Eene ſoort van woede, eene brandende begeerte en wensch om mij op de *Engelſchen*, de veroorzaakers van alle de-

deze rampen, te kunnen wreeken, hadden zich van mijn hart meester gemaakt, en hielden mijne gedachten langen tijd met harsſenſchimmige ontwerpen bezig.

Eindelijk verlooren wij deze ongelukkige plaats uit het gezigt, en *Arialchery* met deszelfs ſteengroeven lag voor ons. 'Er was weinig wind, en wij moesten roeijen; echter ging de zee hol, het ſtrand was met meeuwen bedekt, en de brandingen, die met een bijzonder dof geluid langs het ſtrand braken, ſchuimden meer dan gewoonlijk.

Dit alles voorſpelde ſtorm. Eer wij de hoogte van *Arialchery* (*) bereikt hadden, begon de lucht reeds te betrekken. Het was toen 5 uuren.

Nu

(*) Deze *Aldée* behoort onder het grondgebied van *Sadras*. Zij heeft eene ſteenhouwerij, en 'er worden jaarlijks vele arduine vloer- en zarkſteenen voor rekening van de Compagnie gehouwen, en naar *Batavia* en elders verzonden. *Aldée* is de algemeene naam voor een dorp of gehucht.

Omtrent de plaats, waar wij ons toen bevonden, was een zeer bloedig gevecht tusſchen een zwaar detachement *Engelſche* en *Masſourſche* troepen voorgevallen, dit was waarſchijnelijk de reden dat 'er zich zoo vele dezer dieren in dien ſtreek bevonden.

Sedert den inval van HYDER ALI in *Carnatica*, wemelde het door het ganſche land van verſlindende gediertens, waar onder ook tijgers, die door den reuk der ontallijk onbegraavene lijken, die alom verſpreid lagen, uit het gebergte van *Gingi* en *Ballegat* in de vlakte waren gelokt.

Nu ſpeet het mij dat wij niet te *Sadras* waren gebleeven. Ik ſtond zelfs eenige oogenblikken in beraad om weder te rug te keeren; doch wij hadden nog maar 6 uuren tot *Alamparvé* afteleggen, en konden 'er tegen tien of half elf uuren zijn; voor dien tijd hoopte ik zoude de ſtorm, zoo 'er al een opkwam, niet uitbarſten.

Intusſchen begon het zeer deinzig te worden, de zwarte wolken, die tot nog toe langs den horizont en hier en daar verſpreid waren geweest, voegden zich te zamen, en eer wij het voorzagen, overviel ons de nacht. Het werd welhaast ſtik donker.

Wij konden nu maar alleen onzen koers naar het vreeſelijk bulderen der brandingen rigten, en naar het witblinkende ſchuim dat zij langs den oever verſpreidden; ook klonk bij tusſchenpoozen het gehuil der jakhalzen tot ons over, die langs ſtrand waarden, en elkanderen ſcheenen te beantwoorden.

Naar gisſing zullen wij een groot uur voortgeroeid hebben, toen de wind langzamerhand uit het Noorden begon optesteeken. Dit maakte mij zeer ongerust. Zoo lang had ik mij gevleid nog tijds genoeg *Alamparvé* te zullen bereiken; doch nu ſcheen 'er weinig hoop meer toe te zijn. Ik was beſluiteloos, en wist niet of ik zoude landen dan zee houden.

Het eene was al zoo gevaarlijk als het andere. 'Er lagen in die ſtreek (waaromtrent konde ik niet vast bepaalen) eene menigte blinde klippen langs ſtrand, waarop wij zouden hebben kunnen verbrijzelen; ook was het in dezen ſtikdonkeren nacht onmogelijk over

de

de zwaare brandingen te komen, zonder van dezelve overſtelpt te worden. Wij waren dus verlooren, indien wij hier door den ſtorm werden beloopen!

Mijn volk werd ook beangst, hoe zeer ik met een beevend hart hen moed zocht in te ſpreeken; zij murmureerden, en verweeten mij dat ik hen den hongerdood had ontrukt, om hen in de golven te doen omkomen.

Wat konde ik hen antwoorden? Zij hadden regt om zich over mij te beklaagen. Kwam ons eenig ongeluk over, dan was het volſtrekt mijn eigen ſchuld; aan mijne onverduldigheid, mijne haast om de reize te bevorderen, mijn hevig verlangen naar *Tranquebaar*, was het alleen te wijten. Ik zoude wijſelijk gedaan hebben, zoo ik in tijds naar *Sadras* terug was gekeerd; de Tandel had 'er mij herhaalde reizen om verzocht, ik had het echter onder het een of ander voorwendzel telkens van de hand geſchooven.

De hemel weet hoe ik te moede was, het weêr dreigde ons alle oogenblikken te overvallen! ik was in de uiterſte verlegenheid, en wist niet wat te doen en waar heen.

Eindelijk barstte de ſtorm uit, 'er was nu geene bedenking meer, wij moesten landen. Het was wel een wanhoopend beſluit, doch langer konden wij het in zee niet houden; het gevaar eener landing bij deze duisternis, konde niet grooter dan het tegenwoordige zijn.

De ſteven was reeds naar den wal gekeerd, toen

'er op eenmaal een allerverſchrikkelijkſte regen nederploſte, die ons met zulk een geweld in het aangezigt ſloeg, dat hij ons bijna de ademhaaling belettede; wij wierden 'er geheel van verbijsterd, en wisten op het laatst niet meer aan welke zijde het land was, en of wij voor- dan achter-uit gingen. Het was onmogelijk het bulderen der brandingen van het loeijen des winds te onderſcheiden: Wij konden elkanderen niet verſtaan, noch, wegens de duisternis, gewaar worden. Elke golf die tegen de oude chialeng aanbotſte, ſcheen haar te zullen verbrijzelen; zij ſlingerde vreeſelijk! Het volk had opgehouden met roeijen en met hoozen, en maakte een jammerlijk misbaar. Ik kon niets bedenken tot redding. Ik was als in eene ſoort van bedwelming, de dood ſcheen mij onvermijdelijk! hooren en zien verging mij van het vreeſelijk gedruisch om mij heen.

Het is zeker dat onze toeſtand ſlechts weinige minuten had moeten duuren, of wij zouden ons graf in de golven gevonden hebben.

In dezen uiterſten nood beval ik mijne ziel aan God, en verwachtte mijn einde in eene gedachtelooze en lijdelijke onderwerping; toen eensklaps een vreeſelijke blikſemſtraal, verzeld van eenen kletterenden donder, door de lucht ſchoot. Nu volgde de eene ſlag op de andere, zonder tusſchenpoozen. De ganſche hemel ſcheen in vuur, het wierd met een zoo licht als op den dag.

Dit was ons behoud; wij konden nu den oever

zien

zien van welke wij niet zeer verwijderd waren. Naar de riemen! naar de riemen! ſchreeuwde ik uit al mijn magt. 'Er was geen oogenblik te verliezen, wij moesten landen, het mogt gaan zoo het wilde.

Sidderende aanſchouwde ik de brandingen over welke wij heen moesten (*); doch tegen alle verwachting kwamen wij 'er gelukkig over. Het was een wonderwerk! — Ik had nooit gedacht dat het zoo goed zoude zijn afgeloopen; onze Tandel betoonde hier al zijn kunst.

Zonder de blikſemſtraalen, die het ganſche uitſpanſel aanhoudend verlichtten, zoude zij hem echter niet gebaat hebben. De brandingen hadden ons ongetwijſeld verzwolgen, zij reezen als bergen achter ons op! — Het was een ijſelijk gezigt!

De

(*) 'Er behoort veel kunde en een goed oog toe, om met een chialeng over eene zwaare branding te komen. De Tandel ſtaat op de plegt overeind, zoo dat hij alles kan overzien; gemeenlijk zijn 'er drie brandingen die niet verre van elkanderen zijn verwijderd. Zoo haast is het vaartuig niet op den rug van de eerſte, die het medeſleept, of de roeijers maaken bijna geen gebruik van de riemen, uit vreeze van over dezelve heen te ſchieten. Op het oogenblik dat zij gaat breeken, roeijen zij eenige treden terug; doch terſtond ſnellen zij weder voorwaards, en worden door de ſtorting, met behulp der riemen, als een pijl uit een boog op den rug der tweede branding gebragt, en zoo tot de derde die de zwaarſte is, en de chialeng op den oever werpt.

De laatſte die ons op haaren ſchrikbaarenden rug medeſleepte, wierp ons verre op den oever.

Wij bleeven een poos onbeweegelijk in de chialeng zitten; gansch bedwelmd en verbijsterd, en konden naauwelijks gelooven, dat wij aan land waren.

Eindelijk ſprongen wij alle te gelijk uit het vaartuig. Mijn volk wierp zich terſtond neder, en roerden driemaal de aarde met hunne hoofden; het was een ſtille dankzegging aan het genadige Opperwezen, dat ons gered had.

Eene koude rilling liep door mijn geheele ligchaam toen ik naar de zwarte en wijde diepte terug zag, over welke wij nog voor eenige minuten met ons broos vaartuig zweefden. Nooit was ik te vooren in zulk een oogſchijnelijk doodsgevaar geweest.

Het gedeelte van de kust, waar wij ons bevonden, was effen en vol laag geboomte; hier en daar kleine toopen van wilde palmen, die tusſchen hetzelve zich verheften; voor het overige ſcheen ons deze ganſche ſtreek woest, eenzaam en onbewoonbaar. Een dezer toopen bevond zich nabij onze landingsplaats, zij was aan den zeekant met eene hooge en digte muur van kreupelbosch omgeeven; 'er wierd beſlooten in dezelve den nacht door te brengen. Wij zouden geene betere ſchuilplaats hebben kunnen wenſchen.

Ik liet de chialeng, zoo hoog als doenelijk was, tusſchen de ſtruiken haalen, wij namen 'er wat levensmiddelen en de riemen uit, en nu ijlden wij naar dit herbergzaame bosch.

De

De palmboomen ſtonden zoo nabij elkanderen, dat wij met moeite onder dit digt en duister gewelf eene kleine ruimte of onbegroeid plekje vonden, waar wij ons konden begeeven.

Wij waren uitgeput van vermoeidheid en honger. Onze eerſte zorg was dus, droog hout en bladeren bij een te zoeken; dit was in deze ſtikdonkere toop, en bij den natten grond, zoo gemakkelijk niet, en het duurde een geruimen tijd eer het vuur begon te ſlikkeren.

Nu konden wij rondsom ons zien, en tot onze onuitſpreekelijke blijdſchap en gerustheid, bevonden wij ons van alle kanten door digte ſtruwellen en boschaadje omringd en als opgeſlooten. Hier dachten wij ons voor alle vijandelijke ruiterbenden zeker; wie zoude in deze wildernis ook menſchen vermoed hebben?

Intusſchen hoe gelukkig voor ons dat wij aan land waren; de ſtorm wierd hoe langer hoe feller. Het woei verſchrikkelijk.

Ik konde niet regt bepaalen in welke ſtreek wij ons bevonden; naar gisſing moesten wij op de hoogte van *Lingie Chittie Chauderie* (*) zijn. Welk een weg nog tot *Tranquebaar!* Wij hadden op zijn best nog maar het vierde gedeelte daarvan afgelegd.

De angst en ſchrik, die onze harten nog vervulden, begonnen langzamerhand te verdwijnen, en maakten plaats

(*) Een van de grootſte *Chauderies* op de kust, die wel 1000 menſchen zoude kunnen bevatten.

plaats voor een inwendig genoegen, en eene innerlijke vreugd; eene gewaarwording, die zich niet laat beſchrijven, en die alleen van dien geenen kan gevoeld worden, die, even als wij, op het punt heeft geſtaan zijn leven te verliezen. Mijn volk wierd vrolijker, dan ik hen nog had gezien; ik zelfs, door hun voorbeeld weggeſleept, zette alle zorgen en ongerustheid aan een zijde. Waarom zoude ik mij ook aan de wanhoop overgeeven? het konde nog vrij erger met ons afgeloopen zijn.

Wij waren een' bijna onvermijdelijken dood ontſnapt; wij bevonden ons in zekerheid. Hier bij kwam nog het heerlijke maal dat op ons wachtte. Rijst en kerrie van carwaat! welk een onthaal voor die arme menſchen! Sedert zij uit hunne dorpen naar *Madras* vlugtten, dachten zij weinig, dat zij dit ooit weder zouden te eeten krijgen.

Onze geregten waren nu gereed, wij plaatſten ons bij het vuur op den grond neder, elk met zijn patté (*) voor zich, en de Tandel, die de kok was geweest, ſchepte op.

ô God! met welk eene dankbaarheid tot u, nam ik dit maal! hoe zeer was mijn ziel van uwe goedheid doordrongen! gij had mij het leven op nieuw geſchonken! gij trokt ons als met uwe hand uit het verderf! Op het oogenblik, dat wij uit de duisternis, die ons omringde, in de armen des doods dachten ne-

(*) Aan elkanderen vastgeſtookene boombladeren, in den vorm van een bord.

neder te zinken, ſchoot gij uwe blikſemſtraalen door het zwarte uitſpanzel, om ons te lichten en tot een wegwijzer te dienen!

Het was inderdaad eene wonderlijke redding! de meeste mijner leezers zullen die waarſchijnelijk toevallig noemen; ik heb dezelve echter altijd uit een ander oogpunt beſchouwd, en dit vertrouwen op de Goddelijke Voorzienigheid, heeft mij in andere hagchelijke omſtandigheden van mijn leven, van groot nut geweest.

Aan ſlaapen was niet te denken. Het ruiſchen der palmboomen, die geweldig tegen elkanderen aanſloegen; het kletteren van den regen, die, niettegenſtaande het digte gewelf der bladeren, dat ons bedekte, zich eenen weg baande, en met groote droppelen op ons nederzijpelde; de vreeſelijke blikſems en donderſlagen, het loeijen van den wind; het eentoonig bulderen en ploffen der brandingen; dit alles veroorzaakte zulk een aanhoudend en ontzettend geraas, dat 'er ons allen lust toe verging, ook was de grond nat; wij bleeven dus bij het vuur zitten praaten en ſegaars rooken. Ik had een fles *Madera*-wijn van die, welke mij Lord MACKARTNEY mede op reis liet geeven, uit de chialeng genomen — nooit heeft mij eenigen wijn beter geſmaakt.

Hoe wel gevoelden wij ons, met welk een vergenoegen zaten wij bij elkanderen; — helaas! 'er had maar weinig aan geſcheeld, of wij hadden elkanderen in de diepte der zee gezelſchap moeten houden. Onze lijken zouden om dezen tijd reeds een

ſpeel-

ſpeelbal der baaren, of een prooi der visſchen geweest zijn. Ik kon dit akelige denkbeeld niet verzetten.

Omſtreeks vier uuren in den morgen begon den regen te bedaaren, de wind had zich ook eenigzins nedergelegd, en met het aanbreeken van den dag gingen wij naar ſtrand.

Zoo het eenigzins doenelijk was, wilden wij onze reize vervorderen; doch het was volſtrekt onmogelijk: de zee ging vreeſelijk hol, en — de brandingen! — men kon die niet aanzien zonder beeven. Het gekrijsch der meeuwen, de zwarte wolken die ſnellijk door het uitſpanſel dreeven, de deinzige lucht — alles voorſpelde de vernieuwing en voortduuring van den ſtorm; en het was ontwijfelbaar dat 'er, dien ganſchen dag, van ons vertrek niets zoude worden.

Hier was niets anders op dan geduld. In allen gevalle hadden wij niet veel reden van te klaagen of te vreezen, wij bevonden ons in eene veilige plaats; het ontbrak ons noch aan eeten, noch aan drinken; wat konden wij in de omſtandigheid, waarin wij waren, meer verlangen?

Wij namen nu een nieuwen voorraad van proviſie voor den ganſchen dag uit de chialeng, bedekten dien toen met nog meer boschwerk en ſtruiken, zoo, dat die 'er geheel onder verborgen was; en keerden met alle man naar onze toop terug.

Terſtond maakten wij ſchikking om te ſlaapen. Wij ſloegen met een ſtok tegen de nabij zijnde ſtruiken,

ken, om 'er ſlangen, of ander ongedierte, dat 'er zich in zoude kunnen bevinden, uit te verjaagen; elk koos nu zijne plaats, en wierp zich in het mulle zand neder, en, na weinige oogenblikken, lagen wij alle in een' diepen rust.

Ik werd het eerst wakker; naar de zon te oordeelen, die nu en dan tusſchen de nog dikke en ſnel vliegende wolken doorbrak, konde het 11 uuren zijn. Het woei ſterker dan het in den morgen had gedaan; die dag was dus voor onze reize verlooren, wij moesten blijven, 'er was geen mogelijkheid om weg te komen.

Ik kon den ſlaap niet weder vatten, ſtond op, dronk een glas wijn, ſtak een ſegaar aan, en met den rug tegens een boom leunende, zat ik een wijl, en luisterde gedachtenloos naar de eentoonige en doffe ſlagen der brandingen, die langs den dreunenden oever met geſtadig verwijderend geluid nederploften.

Eensklaps meende ik de ſtemmen van menſchen te hooren. Ik wierp mij terſtond neder met het oor aan den grond; het geluid kwam van den zeekant, en verwijderde zich ſnellijk; dit deed mij oordeelen dat het paardenvolk moest zijn.

Op handen en knieën kroop ik uit de ſtruiken om hen na te zien; en, zoo als ik vermoedde, het waren ruiters. Ik kon hun getal, wegens den verren afſtand, niet bepaalen; naar gisſing waren 'er meer dan twintig. Hoe gelukkig voor ons dat wij onze chialeng zoo wel hadden verborgen; zij hadden

hun-

hunnen weg digt voorbij dezelve genomen, zonder haar gewaar te worden.

Deze ruiters hadden mijn hart weder met ongerustheid vervuld; wij waren dus hier zoo zeker niet als wij wel vermeenden. En hoe konde ik dit ook verwachten? in een Provintie waar bijna vijftig duizend mannen paardevolk in benden rondzworven, zich nog ergens zeker te gelooven. Wij mogten van geluk ſpreeken, zoo wij niet ontdekt wierden.

Langzaam en peinzend keerde ik nu naar onze legerplaats terug. Mijn volk ſliep nog. Met veel moeite maakte ik hen wakker. Naauwelijks hadden zij de oogen geopend, of zij dagten ook weder om eeten; de lekkere rijst en carwaat-kerry van den vorigen avond lagen hen nog te versch in het geheugen; die arme menſchen! het ſcheen als of zij niet verzadigd konden worden; ach! die even als zij lieden te *Madras* zoo lang hadden honger geleden!..... De *kodé*, rijst-pot, kwam dus welhaast weder te vuur.

Wij bragten het overige van den dag door met eeten, praaten, en ſlaapen. Van de ruiters zeide ik hen niets; het had hen maar moedeloos gemaakt, en hen alle hunne vreugd en gerustheid benomen. Alleenlijk verbood ik hen al te luidruchtig in hun geſprek te zijn, en geen te groot vuur te maaken.

De wind woei bij buijen nog ſterk uit den zuidwesten. Eindelijk tegen den avond begon het weêr

gansch

gansch te bedaaren. Ik oordeelde het echter best om ons vertrek tot den volgenden dag uitteſtellen.

Omſtreeks 4 uuren in den morgen begaven wij ons met alle man naar ſtrand. 'Er was weinig wind en echter ſtond de zee nog hol, de brandingen liepen ook nog hoog, en braken met zwaare ſtortingen langs den oever. Het ſcheen ons, in den eerſten opſlag, onmoogelijk om over dezelve te kunnen komen; wij moesten het echter waagen. Vertrekken wilde ik, dit was nu eenmaal vast.

Het is veel moeijelijker en gevaarlijker om tegen de brandingen op te roeijen, dan met dezelve naar ſtrand gedreeven te worden; dit was eene aanmerking die mij de Tandel en het volk maakten, waarſchijnlijk om mij afteſchrikken, en mij te beweegen een dag of twee langer te vertoeven.

Het lui en lekker leven, dat zij in de toop hadden geleid, behaagde hen. Had ik het hun toegeſtaan, zij zouden 'er zoo lang gebleeven zijn, als 'er nog rijst voor een maal eeten in de chialeng was geweest.

Ik zag hun draalen, hunne onwilligheid, hunne geveinsde angstvalligheid en bezorgenis; doch ik had een onfeilbaar middel in mijne magt om hen aan te ſpooren en vlug te maaken. En nu verhaalde ik hun met eenige bijgevoegde en verzwaarde omſtandigheden, het geval van de ruiters, die dien morgen waren gepasſeerd; van de twintig of daar omtrent, waaruit hun getal had beſtaan, maakte ik een klein leger.

Meer

Meer behoefde 'er niet om hen alle gedachten van blijven te beneemen. Wat kan toch de vrees niet doen! In een oogenblik was de chialeng vlot, wij ſprongen 'er in, en zoo de brandingen te gemoet.

Tot tweemaal wierpen zij ons op het ſtrand terug, de derdemaal gelukte het ons 'er over te komen; doch niet dan na ongeloofelijk veel arbeid, en met het vaartuig bijna half vol water.

DERTIENDE HOOFDSTUK.

De ontdekte list. — Alamparvé. — *De Cattemarams.* — *Gevangenneeming door de Ruiters van* HYDER ALI. — *De Jammedaar.* — *Redding door ſtoutmoedigheid.* — *Onverhoopte ontmoeting.* — *De Haweldaar* ROSAN ALICHAN. — *Vertrek van* Alamparvé.

Toen wij 'er behouden over waren, rees de zon juist boven de kimmen aan den wolkenloozen hemel; de lucht was aangenaam en verfrisſchend. De zee werd hoe langer hoe vlakker, alles voorſpelde een' ſchoonen dag.

Jammer dat de wind ons tegen was. Wij moesten roeijen! ware die ons voordeelig geweest, zouden wij gemakkelijk tegen den avond de hoogte van *Pondichery* hebben kunnen krijgen. Wij waren immers nu weder op den weg naar dat zoo lang gewenschte *Tranquebaar.*

Dewijl wij geen rif noch klippen hadden te vermijden, hielden wij het zoo digt moogelijk bij den

wal, en bleeven maar even boven de deining van de buitenſte branding.

Dus roeiden wij voort, zonder vrees of bekommering; mijn volk zong dat het tegen het bosch weergalmde, en ik nam mijn ontbijt met een ſtuk brood en een glas *Madera*-wijn, op de plegt.

Wij zullen omtrent een uur onder weg geweest zijn, toen wij van verre een man op het ſtrand gewaar wierden, die, zoo haast wij nader bijkwamen, ons herhaalde reizen wenkte, en ons door het vouwen zijner handen, en andere tekens en gebaarden, ſcheen te willen beweegen, hem aan boord te neemen. Hij was bijna naakt, en zonder tulband op het hoofd, en ſtelde zich aan als wanhoopend en in het uiterſte gevaar.

Deze ongelukkige had zich mogelijk in het boschwerk voor de ruiters van HYDER ALI verſchoolen; viel hij in hunne handen, dan liep hij gevaar van nedergeſabeld te worden; en in zijne ſchuilplaats moest hij van honger en dorst vergaan; mijn volk ſmeekte mij hem te redden.

Het zoude onbarmhartig zijn geweest hem dus jammerlijk te laaten omkomen. Wij konden hem buitendien zeer goed gebruiken, hij kwam als geroepen, en net van pas.

Onze chialeng had in den ſtorm een goeden ſtoot weg gekreegen; de hevige ſlagen der golven, en het geweld waarmede zij door de brandingen verſcheidene maalen op het ſtrand was geſmeeten, hadden haar niet weinig gekraakt. De voegen en naaden had-

hadden zich door de ſterke ſchuddingen nog meer geopend, en zij was meêr lek dan bij ons vertrek van *Madras;* 'er moest nu onophoudelijk geſchept worden.

Ik had wel een man ten dien einde in mijn dienst, doch die kon dit op den duur onmoogelijk uithouden; hij was nog zwak, en had op verre na zijne krachten, die hij in den hongersnood te *Madras* had verlooren, niet weder gekreegen; deze, die ons bad hem mede te neemen, zoude ons dus van veel nut en hulp kunnen zijn. Zij konden elkanderen verpoozen en aflosſen.

Nu liet ik naar ſtrand houden; wij waren reeds over de buitenſte branding, toen wij alle duidelijk het grinniken van twee paarden meenden te hooren. „ Wat d....l!" zeide de Tandel, en wij zagen elkanderen verwonderd aan.

„ Hier ſteekt wat achter;" riep ik, „ een list „ moogelijk om ons aan den wal te lokken."

'Er was geen tijd van lang beraad, wij waren reeds op den rug der tweede branding, weinige minuten meêr, en wij zaten op het ſtrand. „ Terug," ſchreeuwde ik, „ in 's Hemels naam terug;" nog even hadden wij tijd te wenden, en weder op zee te komen.

De man had niet zoo haast bemerkt dat wij omkeerden, of hij begon te dreigen en te ſchelden. Een aantal Lutivalla's ſprongen ten gelijken tijd van achter het kreupelbosch te voorſchijn, en maakte een vreeſelijk geſchreeuw, hoe gelukkig dat wij ons niet hadden laaten verleiden.

Een van hun ſteeg te paard, en reed in een vollen galop af, den weg zuidwaards neemende; zekerlijk om eene andere troep hunner makkers van onze aankomst te verwittigen, en op ons te loeren, als wij aan den wal mogten komen; doch zij hadden lang kunnen wachten, wij waren al te zeer op onze hoede. Zij zouden, dachten wij, ons zoo ligt niet weder in het net krijgen.

Nu begonnen wij naar *Alamparvé* uit te zien, het konde niet verre meer af zijn. Eindelijk, omſtreeks 10 uuren, werden wij in het verſchiet het roode pannen dak der chauderie, tusſchen het geboomte, gewaar.

Alamparvé was een zeer ſchoone Aldée, vol van toopen en boomgaarden en vermaard wegens een' fraaijen tempel aan de godheid *Sieba* (*) toegewijd, en een niet min fraaije en groote gemetzelde tank of vijver.

Dit dorp wierd meest door weevers bewoond. Voor den oorlog had ik 'er mij een paar dagen om bezigheden opgehouden. Welk een aangenaame, vrolijke en levendige plaats was het toen, een waare tuin, hoe vermaakelijk, hoe volkrijk! Nu was het gewis even als alle de andere ontallijke dorpen en vlekken afgebrand, of verwoest, en van de voorige te vredene en gelukkige bewooners (waarvan 'er mogelijk geen een meer in het leven was) verlaaten.

In-

(*) *Sieba* of *Sieb*, de God der Verdelging; hij heeft nog eene menigte andere naamen, als *Mahadeev*, *Rudren* enz.

Intusſchen zouden wij 'er gaarne voor een oogenblik hebben willen landen, om ons watervat te vullen, dat bijna ledig was; doch het laatſte voorval met de Lutivalla's had ons bevreesd en omzigtig gemaakt. Hierbij kwam nog de argwaan aangaande den ruiter die vooruitgeſneld was. Het zoude te veel gewaagd zijn; wij wilde ons liever behelpen, en in den nacht op de een of andere eenzaame plaats eene landing doen, en zien of wij ergens een put of vijver konden vinden.

Dit nu beſlooten zijnde, roeiden wij regt door, tot wij omtrent op de hoogte van het dorp waren. Eensklaps kwam een man uit al zijn magt naar ſtrand loopen, hij werd door één, twee, drie en meer andere gevolgd. In een oogenblik was den oever vol menſchen. Het waren ruiters of cipaays van HYDER ALI, wij erkenden hen aan hunne tulbanden en houwers (*).

Zij

(*) Het voornaamſte wapen der ruiters van HYDER ALI is een ſabel, die in ſneê en kwaliteit, de beste uit een *Engelſche* fabriek verre overtreft. Hunne paarden zijn van een *Arabisch* ras, wel geleerd, en wel gevoed; die ſnelheid en behendigheid met ſterkte en ſchoonheid paaren. De regelmaatige ruiterij droeg voor uniform een roode tulband, een kort jacket van groen of ſcharlaken, met een linnen pantalon en halve laarſen; elk overig gedeelte der monteering was in alles de *Europeaanſche* gelijk.

Deze ruiters weeten meestal zeer geſchikt met den ſabel om te gaan en te ſwadroneeren, zij zijn vreeſelijk in den

Zij ſcheenen het op ons gemunt te hebben; alle hadden zij het gezigt naar ons gekeerd. Eindelijk oordeelden zij dat wij nabij genoeg waren om zich te doen verſtaan; ſchreeuwen, wenken, dreigende gebaaren geen gebrek; wij zouden aan land komen: „ *Nalekie! Nalekie!* morgen! morgen!" riepen wij; — wij lachten 'er om, en vermaakten ons met die goede lieden.

Doch nu kwamen zij met een paar karabijnen voor den dag, die zij op ons aanleidden. De zaak begon ernſtig te worden, en ik liet ſchielijk afhouden, uit vreeze van een kogel aan boord te krijgen. Dit was echter maar een voorſpel van het geen 'er ſtond te gebeuren.

Zij wierden naauwelijks gewaar dat wij ons verwijderden, of, paf! paf! Op eenmaal zette de Tandel een vervaarelijken keel op, *aré appa! aré appa!* (*) Ik wierd ijskoud, en meende waarachtig in het eerst dat hij getroffen was. „ Om Gods wille! wat? — „ waar?" hij konde niet ſpreeken, en deed niets dan met de hand wijzen.

Men oordeele van onze ontſteltenis, toen wij twee

aanval; gelukt het hen door te breeken, dan is 'er geen genade, zij geeven zelden kwartier. Gelijk alle de *Oosterſche* volken, overtreffen zij de *Europeaanen* in het behandelen der blanke wapenen.

(*) Mijn vader! mijn vader! eene uitroeping van verwondering, ſchrik, of pijn, bij de *Malabaaren* gebruikelijk

twee Kattemaram's voor uit zagen, die snellijk op ons losroeiden, en ons den weg afsneeden; in ieder derzelven bevonden zich twee cipaays met geweeren. Zij waren niet verre meer. Hoe kwamen zij daar? waren zij van strand gestoken, terwijl wij onzen aandacht en oogen op den troep, die ons riep, gevestigd hielden? of wachtten zij ons reeds in zee af? wie wist het!

In een oogenblik hadden wij de chialeng gewend, om voor den wind afteloopen; doch de Kattemaram's (*) zulks gewaar wordende, heesen ook hunne zeilen, en de jagt begon.

Hemel! hoe arbeidden wij om hen te ontkomen, met welk een angst! De Tandel schreeuwde zijne lieden geweldig toe, wij roeiden uit alle onze magt; het zweet liep ons tappelings bij het lijf neder.

Doch alles te vergeefs! zij hadden ons nog geen half kwartier uurs vervolgd, of ik zag maar al te klaar dat wij hun niet konden ontsnappen. Wij hoorden reeds het dreigende roepen der cipaays van *Firau bantjot!* keerom schurken! nu en dan leidden zij op ons aan, ik vreesde dat zij mogten losbranden! aan ontvlugten was niet te denken, wij moesten strijken en hen inwachten.

God was bekend hoe dit zoude afloopen! Mijne reize, de chialeng, de brieven, alles was verlooren! Ik was wanhoopig; wat zoude ik doen? wat zou-

(*) Kattemaram's zijn kleine vlotjes van 3 balken, die snel zeilen en roeijen.

zoude ik aanvangen? Ik moest in den haast iets verzinnen, om ons uit dit nieuwe gevaar te redden.

Eindelijk; — was het een Engel die het mij ingaf? een heerlijke vond viel mij nog juist in tijds bij. „ Weest onbevreesd," zeide ik, „ tegen mijn volk, „ ik heb iets bedacht; niemand zal een haar van „ uw hoofd krenken. Wij zijn van *Madras* ont- „ vlugt, bij nacht ontvlugt, onthoudt het wel; „ voor het overige laat mij zorgen!" Op het oogenblik kwamen de Kattemaram's ons op zijde, en de cipaays sprongen, al vloekende, over.

Ik zeide hun terstond dat ik een *Hollanda karin*, of *Hollander*, was; doch dit was om het even, wij moesten terug roeijen, hier hielp geen talmen.

Zij zouden mij zekerlijk mishandeld hebben, zoo ik niet in de voorbaat was geweest. „ Neemt u „ wel in acht, en ziet voor u wat gij doet;" zeide ik, met een vergramd gelaat, tegen een van hun, die met zijn' blooten sabel over mijn hoofd schermutzelde: „ ik heb zaaken van groot gewigt „ aan den Admiraal der *Franschen*, en aan den „ Nabab Hyder Bahadoer mede te deelen, ik „ ben een Vakiel! (*) en gij lieden zult met uwe „ hoofden, en met die van uwe vrouwen en kinde- „ ren, de minste beleediging betaalen, die gij mij „ of mijn volk aandoet. Ik zal u wel weeten te „ vinden!"

De man stak verschrikt zijn sabel in de schede, en ver-

(*) Vakiel, zoo veel als Ambassadeur.

verzocht mij ootmoedig om vergiffenis; de andere wierden ook terſtond beleefder. Nu begeerde ik dat zij mijnen weg lieten vervolgen; doch hiertoe wilden zij niet verſtaan, zij hadden order van hunnen Jammedaar (*) om mij voor hem te brengen.

'Er was niets aan te doen; ik moest mij dit laaten welgevallen. Het maakte mij echter gansch niet ongerust. Ik gevoelde geen de minſte vrees, en kan mij niet herinneren dat ik ooit in een hagchelijke omſtandigheid zoo veel moed heb gehad. Mijn leven liep hier echter geen gering gevaar, en mijn aangenoomen Vakielſchap konde mij wel zeer zuur zijn opgebrooken.

Eindelijk ſtapten wij aan land. In een oogenblik was ik door den ganſchen troep omſingeld. „Naar „ den Jammedaar! gij *Engelſche* hond," riepen zij bijna alle te gelijk: „ *harrie! ſoert! bantjot!*" eene meenigte andere ſcheldnaamen wierp men mij van alle kanten naar het hoofd.

„ Wat," riep ik, en zag met een woedend gelaat rondsom mij heen, „ noemt gij lieden de Va„ kiel van den *Franſchen* Admiraal een hond? dit „ zal u berouwen!"

„ Hier," zeide ik op een' gebiedenden toon tegen een van hun die iets meer ſcheen dan de andere: „ ziet gij deeze chialeng, ik geef die aan uw „ opzigt over; zet 'er terſtond een wacht bij; 'er „ zijn

(*) Jammedaar, zoo veel als kapitein bij ons; 'er zijn Jammedaars van 30, 50, tot 100 man, en meêr.

„ zijn brieven en papieren voor den Nabab in, zorg „ dat 'er niemand aanraake, ik zal die van uwe „ handen eischen."

„ Gij lieden, (mij tot mijn volk wendende) blijft „ hier, tot mijne terugkomst, en ongelukkig de „ geene die u beleedigt; en nu, laat ons gaan, zeide ik tot de cipaays die mij gevangen hadden genomen, „ ik heb haast."

Was het vreeze, of had mijn aangenomen tijtel van Vakiel hen eerbied voor mij ingeboezemd? althans zij wierden op eenmaal gansch bedaard, niemand schold meer; het gedrang om mij heen hield op, en men geleidde mij stilzwijgend naar den Jammedaar. De gansche stoet volgde.

Ik vond hem voor de chauderie, met nog twee andere, op eene mat zitten, en zijne hoeka rooken. Niets dan stoutmoedigheid konde mij redden; ik wist hoe ik met die lieden moest omgaan.

Onbevreesd en met opgeheven hoofde trad ik naar hem toe, maakte mijn salam, en zonder dat hij 'er mijn verlof toe gaf, zette ik mij naast hem op de mat neder.

Ik zag hem gereed, om zijnen dolk te trekken, en mij wegens mijne stoutheid te straffen. „ Jam„ medaar!" zeide ik hem, haastig en met een misnoegd gelaat, „ gij kent mij niet, en weet niet met „ wat gewigtige bezigheden men mij heeft belast, „ gij zoudt u anders wel gewacht hebben, mij te „ laaten aanhouden, en mij op zoo een onwaardige „ wijze voor u te laten brengen; ik wensch om uwen

„ wil-

ONDERHOUD MET DEN JAMMEDAAR TE ALAMPARVÉ.

„ wille dat de Nabab HYDER BAHADOER dit nooit „ ter ooren kome, het zoude anderzins flecht met „ u afloopen."

Hij was zoo onthutst door dit ftoutmoedig fpreeken, dat hij mij niet konde antwoorden, en fcheen in beraad of hij mij de canjaar, waarop hij zijn hand hield, in de borst wilde ftooten, dan mij om vergiffenis vraagen; ik zag zijne befluiteloosheid. „ Ik ben een *Hollander*," vervolgde ik terftond, „ en moet naar *Pondichery*. De *Franfche* Admi- „ raal ..... „ Jammedaar!" riep 'er een uit den hoop die ons omringde, en naar hem toetrad, „ laat „ u die grootfpreeker niet misleiden! ik heb zijn „ volk ondervraagd; zij komen van *Madras* en „ gaan naar *Tranquebaar*. Het is gewis een *En-* „ *gelschman* die naar zijn leger te *Coedeloer* moet."

Eene algemeene woede fcheen elk, op het woord van *Engelschman*, te bezielen. „ Ja, het is een „ *Engelschman!*" hoorde ik van alle kanten.

„ Neen, geen *Engelschman!*" riep ik met verontwaardiging en drift uit; „ een *Hollander* van „ *Sadringapatnam!* waarom uit gij woorden van „ befchuldiging en leugen, terwijl gij die van vre- „ de en vriendfchap in uw hart verbergt? gij zegt, „ dat ik van *Madras* kom, het is waar; doch gij „ verzwijgt dat wij in ftilte van daar zijn gevlugt;" en, mij tot den Jammedaar keerende, „ houdt mij „ niet langer op," zeide ik hem ongeduldig, „ ik „ moet nog heden te *Pondichery* zijn; ik heb zaa- „ ken van het uiterfte gewigt aan den *Franfchen*

„ Ad-

„ Admiraal te ontdekken; elk uur, dat gij mij op-
„ houdt, is nadeeliger voor hem en den Nabab,
„ dan het verlies van een ſlag."

Hij ſcheen verlegen, ſtond op, ging met een zijner Officieren, die naast hem zat, ter zijde, en na dat zij eenigen tijd met elkanderen geſproken hadden, zetten zij zich weder neder.

„ Gij zult en kunt vertrekken, indien gij bewij-
„ zen kunt bijbrengen dat gij een *Hollander* en geen
„ *Engelschman* zijt."

„ Spot gij met mij, Jammedaar!" antwoordde ik hem op een' verdrietigen toon; „ hoe zal ik u dit
„ bewijzen? zijn wij niet alle blank? zijn onze ge-
„ laatstrekken niet dezelfde? onze kleeding, onze
„ gebruiken, onze Godsdienst; weet gij 'er eenig
„ onderſcheid in? of kunt gij onze taal leezen en
„ verſtaan? Zoo gij mij niet geloofd, zend eenige
„ cipaays met mij in de chialeng, dat die mij naar
„ *Pondichery* geleiden; of anders geef mij een paard
„ en ik ga met u, of met eenige van uw volk,
„ over land derwaards. Wat begeert gij meer?"

Hij had hier tegen niets in te brengen; doch wilde mij echter niet laaten vertrekken. „ Het is best
„ dat ik u naar den Nabab zende," zeide hij eindelijk: „ hij ligt met zijn leger bij *Arcot* (*), ik
„ loop, dit doende, minder gevaar, dan met u te
„ laaten gaan."

Hier toe had ik in het minst geen ooren, het was ge-

(*) *Arcot*, de hoofdſtad van *Carnatica*.

geheel buiten mijn beſtek, en zoude mij aan veele verdrietelijkheden hebben blootgeſteld. Ik moest dus trachten hem van beſluit te doen veranderen. Mijne orders, mijne brieven, de haast die ik had, de kwaade gevolgen die 'er voor hem uit konden voortſpruiten, door mijne reize te vertraagen met mij naar *Arcot* te zenden, daar ik te *Pondichery* moest zijn, alles bragt ik bij; doch te vergeefs! hij bleef bij zijn ſtuk, konde ik hem geen bewijzen geeven dat ik een *Hollander* was, dan moest ik geen ſtaat maaken om te mogen vertrekken.

Het kwam eindelijk met ons tot hooge woorden; aan mijn leven dorst hij niet komen, daar had ik reeds voor gezorgd. Ik had mij den ſlaaf van den Nabab genoemd; ik was Vakiel; een onſchendbaar perſoon, en nog daarenboven, Vakiel van den *Franſchen* Admiraal.

De Jammedaar eindelijk verdrietig wordende, en niet weetende hoe zich te gedraagen, riep een van zijne ruiters.

„ AZOAF!" zeide hij, „ zet uw voet in den ſtijg-
„ beugel, en vlieg naar *Marampetté* (*); zeg Ro-
„ SAN ALICHAN, dat ik een' blanken in mijne han-
„ den heb gekreegen, die zich voor een *Hollander*
„ van *Sadringapatnam* uitgeeft, ik weet dat hij eens
„ in die plaats van wege den Nabab is geweest,
„ mogelijk kent hij dien blanken, of heeft 'er hem
„ ge-

(*) *Marampetté* een groot dorp twee mijlen van *Alamparvé*, binnen 's lands.

„ gezien, ten minste zal hij beter kunnen ontdek-
„ ken van wat natie hij is, dan ik."

„ Zeg hem met een," riep ik den ruiter toe,
„ dat het dezelfde *Hollander* van *Sadringapatnam*
„ is, die hem en zijn volk het leven redde, toen
„ de *Engelschen* hem in *Moetoe Chitty Choudery*
„ wilden overrompelen."

De Jammedaar gaf een schreeuw van verwondering — „ *Allah!*" zeide de ruiter, die reeds op zijn paard zat, en sprong oogenblikkelijk van hetzelve, mij met eerbied naderende en naauwkeuriger beziende, „ *Maharaadja!*" (*) zeide hij, mij de voeten beroerende, en zijn hand naar zijn hoofd brengende: „ vergeef mij dat ik u niet herkend heb, en
„ u mijne dankbaarheid heb betuigd, ik was een
„ der geenen die bij ROSAN ALICHAN waren. Gij
„ hebt ons het leven gered; ach! 'er zijn weinig
„ meer van mijne toenmaalige makkers over, de
„ meeste zijn gesneuveld! Hoe verheugd zal de
„ Haweldaar zijn van u te zien; ik heb hem me-
„ nigmaal dien wensch hooren uiten, en vlieg heen,
„ om hem die blijde boodschap te verkondigen."
Eer ik hem kon antwoorden, was hij reeds uit het gezigt.

De Jammedaar zich toen naar mij wendende, lag zijn slinkehand op de borst, en met de andere hand den mijnen vattende, zeide mij met een vriendelijk ge-

(*) *Maharaadja*, een tijtel die men aan hooge persoonen geef.

gelaat: „*Saheb!* (*) maak mij uw ſlaaf voor de mis-
„ daad die ik aan u heb begaan; doch ik hoop op
„ uwe vergiffenis: de dienst die gij aan ROSAN ALI-
„ CHAN hebt betoond, is mij bekend, en geeft be-
„ wijzen van uw hart." Hij bood mij toen zijn hoeka aan, en gaf terſtond bevel om mijne roeijers niet alleen te ontſlaan, maar hen zelfs te ſpijzen en te onthaalen. Ik bad hem mij te laaten vertrekken, doch hier aan was niet te denken.

„ Gij moet eerst de pillau (†) met mij eeten," zeide hij met drift, „ en dan ROSAN ALICHAN;
„ hij zoude het mij nooit vergeeven, dat ik u had
„ laaten gaan. Gij wilt hem toch dien weg hier
„ naar toe niet vergeefs laaten doen? ik ben verze-
„ kerd dat hij binnen een paar uuren bij ons is!"

„ Om 4 uuren vertrekt gij van hier op mijn rij-
„ paard; ik zal u zes mijner beste lieden ten gelei-
„ de medegeeven, en morgen vroeg, voor het aan-
„ breeken van den dag, zijt gij te *Pondichery*. Uw
„ volk kan op hun gemak in de chialeng nakomen,
„ of anderzins kunt gij hen naar *Madras* terug
„ zenden; ik zal hen een chiit (§) mede geeven,
„ dat men hen niet molesteere, zoo zij bij geval
„ verpligt mogten zijn aan land te ſtappen, of ander-
„ zins door ons volk aangedaan mogten worden."

Deze

(*) Mijnheer!

(†) Pillau, rijst met ſpecerijen, boter, ſchaapenvleesch, of hoenders gekookt.

(§) Chiit, een paspoort.

Deze voorſlag geviel mij; ik was de chialeng hartelijk moede, en verheugde mij reeds vooruit op de vermaakelijke reize die ik te paard zoude doen. 'Er kwamen echter eenige bedenkelijkheden en zwaarigheden wegens deze landreize in mij op; ziende dat ik zijne vriendelijke noodiging niet konde weigeren, zonder hem te beleedigen; gaf ik mijne toeſtemming om tot 4 uuren te blijven, als wanneer ik mij nader zoude verklaaren, of ik van zijne beleefde aanbieding, om mij door zijne ruiters tot *Pondichery* te doen escorteeren, wilde gebruik maaken dan niet.

Hoe veel vriendſchap, hoe veele beleefdheden, betoonde deze man en zijn volk mij niet, nu zij wisten, dat ik de perſoon was, die zoo edelmoedig den braven ROSAN ALICHAN (*), en zijn volk, van de

(*) Eenigen tijd na den inval van HYDER ALICHAN in *Carnatica*, kwam een *Engelschman*, met naame KINCHANT, van *Madras* bij ons, voorgeevende van daar, wegens een ongelukkig tweegevecht, (waarin hij zijne tegenpartij doodlijk gewond had,) te hebben moeten vlugten.

Hij verzocht het Opperhoofd om de protectie der *Hollandſche* vlag, als niet weetende hoe het met zijne zaak zoude afloopen. Zijn verzoek wierd hem toegeſtaan; waarop hij een huis te *Sadras* huurde, en zich bij ons nederzette.

Deze *Engelschman* was een ſlimme en doortrapte kaerel, ſprak verſcheidene taalen; als *Fransch*, *Italiaansch*, *Latijn* en *Hindostansch*; ook het *Hollandsch*; doch hij hield zich als of hij in de laatstgenoemde taal geheel onkundig was, en 'er geen enkel woord van verſtond.

Hij

de *Engelsche* moordenaars gered had. Ik was beschaamd over alle de loftuitingen die men mij wegens

Hij konde mij echter niet lang bedriegen. Ik ontdekte welhaast dat hij niet alleen onze taal goed sprak, maar ook dat zijn voorgegeeven duël te *Madras*, een verdichte leugen was, en waarschuuwde dus elk, en voornaamelijk het Opperhoofd DE NEIJS, en den Secunde SIMONS, zich voor dezen verrader te wachten; ten minsten was het zeker dat hij een geheim agent van het *Madrasse* Gouvernement was, die zich, onder het voorwendzel van te hebben moeten vlugten, tot het een of ander snood doeleinde te *Sadras* had nedergezet.

In één woord, ik zag hem voor een spion aan, en behandelde hem met koelheid en zelfs met verachting; hoe zeer hij zich ook bemoeide, en zijn uiterste best deed, om mijne vriendschap te verwerven, en mij in zijne belangen te trekken.

Het gelukte hem echter beter met den Heer DE NEIJS, die niet alleen zeer met hem ingenomen was, en hem al zijn vertrouwen schonk, maar zich ook zelfs zoo verre met hem inliet, tot nadeel van den Nabab HYDER ALICHAN, dat het maar weinig scheelde, of gansch *Sadras*, met alle deszelfs Inwooners, zoude te vuur en te zwaard zijn vernield geworden. Dat dit niet geschied is, heeft men alleenlijk mij te danken. Ik zal dit geval op eene andere plaats breedvoerig verhaalen.

Eenige weeken voor wij ons in dit schrikkelijk gevaar bevonden, kwam de *Carangoelypaleumsen* Haweldaar (of bevelhebber) ROSAN ALICHAN, verzeld van een Jammedaar met 20 ruiters te *Sadras*, en bragt een Parvannah,

gens deze belangelooze en menschlievende daad, zoo als men die noemde, gaf. De Nabab HYDER ALI-

of order van den Nabab HYDER ALI, aan den Heer DE NEIJS; waarbij dezelve onderen anderen gelast wierd, een bekwaam Vakiel naar het leger te zenden, om met den Nabab over zaaken van aangelegenheid te ſpreeken.

De Haweldaar en zijn volk zouden des anderen daags met den Vakiel weder vertrekken; zij hadden zich ten dien einde in een rusthuis *Moetoe Chetty Chauderie* genaamd, dat even buiten het dorp ſtond, gelegerd.

'Er was dien avond groot gezelſchap bij het Opperhoofd DE NEIJS, alle de geëmploijeerdens en ook dezen *Engelschman* KINCHANT waren 'er bij genoodigd.

Zijn dienaar bragt hem, terwijl wij aan tafel zaten, een brief, dien hij openbrak, en bij zich zelf las; en over welks inhoud hij zeer vergenoegd ſcheen te zijn.

„ Goed nieuws? Mr. KINCHANT," vroeg het Opperhoofd, „ of een brief van uw lieffte?" „ Geraaden, ge-„ raaden," riep hij lagchende uit, „ een beminnelijk meis-„ je te *Madras* wenschte mij gaarne weder bij haar te „ zien;" 'er wierd een weinig mede geboert en gelagchen, en verders over andere onderwerpen geſproken.

Na het eeten opende men het bal weder; verſcheidene van het gezelſchap, die niet begeerden te danſen, gingen in den tuin om zich wat te verluchten, onder anderen ook KINCHANT; ik bleef in de zaal. Eenigen tijd daar na wilde ik mede naar den tuin gaan; toen ik 'er in trad, zag ik iets wits achter een boom liggen, het was de brief die KINCHANT van *Madras* had ontvangen, en die hij zeker met het uithaalen van zijn neusdoek moest hebben verlooren.

Nie-

ALICHAN, wien dezelve ter ooren was gekomen, had zelfs, zoo als de Jammedaar mij zeide, met roem van mij gefproken.

Ein-

Niemand had gezien dat ik dezen brief opraapte, ik konde denzelven dus onbevreesd leezen, en mijne nieuwsgierigheid, waarvan ik geen meester was, voldoen. Hier in vond ik niets ftrafbaars; integendeel dacht ik het mijne pligt te zijn, dezen *Engelschman*, wien ik altijd mistrouwde, na te gaan, om met eenige gewisheid van hem te kunnen oordeelen. Uit dezen brief zoude ik mogelijk het waare doeleinde, waarom hij zich te *Sadras* had nedergezet, ontdekken. Niet lang daarna fcheidde het gezelfchap, en elk ging naar zijn huis.

Naauwelijks was ik in vrijheid, of ik opende den brief. Hij was niet van *Madras*, maar van *Chenglepette*; de Commandant van dat Fort, MACKAY, van wien ik gelegenheid heb gehad, om, meer dan mij lief is, te fpreeken, gaf hem in eenige weinige regels kennis, dat hij, ingevolge zijn fchrijven, terftond na zons ondergang 40 man had afgezonden, en den commandeerenden Officier had gelast, zich in de grootfte ftilte, door omwegen, en langs onbegaane paden, naar *Sadras* te begeeven; en omftreeks 2 uuren in den morgen, als alles in diepe rust was, de niets kwaads vermoedende en flaapende Haweldaar, met zijne ruiters te overvallen, en elk die wederftand bood, neder te fabelen.

Men kan denken, hoe ik ontftelde; ik zag op mijn horologie, het was over éénen. Zonder mij een oogenblik te bedenken, vloog ik de deur uit, zoo hard ik loopen kon. Gansch uit den adem kwam ik aan de chauderie, alles fliep; niemand had de wacht, het was zeker los en onvoor-

Eindelijk hoorden wij het getrappel van paarden, wij ſtonden op — en ROSAN ALICHAN lag in mijne armen (*). Lang hield en drukte hij mij tegen zijn borst.

„ Een van mijne vuurigſte wenſchen is dan ver-
„ vuld geworden;" riep hij uit, „ u nog eens te
„ ſpreeken; en mijne dankbetuiging aan uwe voeten
„ te

zigtig; doch deze lieden dachten in veiligheid te zijn; zij waren op het *Sadraſe* territoir; niemand, zonder onze neutraliteit en onze vlag te ſchenden, kon hen hier aanranden.

„ *Odipo! odipo!*" riep ik met halve ſtemme, terwijl ik 'er eenigen wakker ſchudde, „ *Odipo! Ingreskaren varu-*
„ *gren!* vlugt! vlugt! de *Engelſchen* komen!" Oogenblikkelijk was alles op de been, alle vloogen naar hunne paarden, die getoomd en gezadeld aan de boomen gebonden ſtonden; in minder dan twee minuten zaten zij op. „ Tree
„ nader, bid ik u, gij goede Engel! wie zijt gij?" riep de Haweldaar. Nu herkende hij mij, want ik had hem dien nademiddag in de chauderie een bezoek gegeeven, en een hoeka met hem gerookt. „ Ach! zijt gij het!" naauwelijks had hij deze woorden uitgeſproken, of wij zagen de geweeren der *Engelſchen* van verre flikkeren.

„ *Sordé!*" riep hij uit, en op eenmaal ſtoof de ganſche troep in vollen galop weg; toen de *Engelſchen* kwamen, waren de vogels gevloogen, en ik zorgde wel dat zij mij niet gewaar wierden.

(*) Wanneer, onder de *Hindous* of *Mahomedaanen*, mannen elkanderen omhelzen, leggen zij het hoofd op elkanders ſchouders.

„ te leggen, voor de edelmoedigheid die gij aan
„ mij hebt beweezen, heb ik voor eenen zoo onver-
„ mijdelijken en noodzaakelijken pligt geacht, als de
„ pelgrimagie naar *Mekka*."

„ Mijn waarde vriend!" voer hij voort, zich naar den Jammedaar keerende, „ de vangst die gij heden
„ gedaan hebt, is mij meerder waardig, en geeft
„ mij meerder blijdschap, dan dat de Nabab het
„ halve leger der *Engelschen* had vernield. Mijn
„ goed geluk heeft niet gewild dat ik een schuld
„ in het graf zoude draagen."

„ ROSAN ALICHAN!" viel ik hem in de reden,
„ ik ben meer, dan ik konde hoopen en verlangen,
„ voor den geringen dienst die ik u heb beweezen,
„ beloond geworden. Ach! zonder dezen dienst,
„ wat zoude 'er toenmaals van *Sadras*; wat van de
„ arme Inwooners dezer plaats geworden zijn? de
„ Nabab zoude ongetwijfeld deze verraderij ten
„ strengsten hebben gestraft. Aan dezen dienst moet
„ ik het danken, dat ik tegenwoordig niet als ge-
„ vangene naar *Arcot* word gezonden; zoo ik had
„ kunnen vermoeden dat gij zoo nabij waart, zou-
„ de de Jammedaar niet noodig gehad hebben om mij
„ aantehouden; u te zien en van uwen welstand on-
„ derricht te worden, is alleenlijk eene reis van
„ *Madras* waardig."

Onder diergelijke beleefdheden en pligtbetuigingen, werd de pillau gebragt; en wij hielden, met nog drie andere Officieren, een regt vriendschappelijk

maal. Aan Arak (*) en *Franſche* brandewijn behoefden wij geen gebrek te lijden, de Jammedaar ſcheen 'er rijkelijk van voorzien te zijn.

Eindelijk was het 4 uuren geworden, en ik herinnerde mijne vrienden, dat het tijd voor mij was om te vertrekken, zoo ik dien nacht nog te *Pondichery* wilde komen; zij wilden mij over land derwaards verzellen; doch ik zeide hen dat dit te veel opziens in de Stad zoude baaren, in welke zich zeker nog verſcheidene geheime agenten en ſpionnen der *Engelſchen* bevonden. Zij gaven mij hier in gelijk, ſtonden toen op, en geleidden mij naar ſtrand, daar ik al het volk van den Jammedaar in de wapens, en in twee reijen geſchaard, vond ſtaan. Opregter en teêrhartiger affcheid kan men van zijne vrienden niet neemen; men droeg mij in de chialeng — zij ſtak van den oever — en een generaal ſalvo van het klein geweer, gevolgd van een algemeen geroep van *ſalam ſaheb! ſalam!* weergalmde tot ons over.

(*) De *Mahomedaanen* mogen, volgens hunne wet, geen wijn drinken; doch in ſterken drank te gebruiken, maaken zij geene zwaarigheid, dit is geen wijn zeggen zij. Hoe worden de Goddelijke en menſchelijke inzettingen toch verdraaid!

VEER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

De brieven van Lord MACKARTNEY. — *Besluit van den schrijver aangaande dezelve.* — *De zinkende chialeng.* — *Landing.* — *De lekkagie wordt ontdekt.* — *Steeken weder in zee.* — Pondichery.

Zoo verheugd als ik was van weder op zee te zijn, zoo zeer verontrustte ik mij wegens den gebrekkigen staat van onze chialeng, zij scheen ons nu geheel te willen begeeven.

Kon zij ons maar tot *Pondichery* brengen, dan was ik te vrede; want op die plaats wilde ik aanleggen voor dat ik mij naar *Tranquebaar* begaf; dit had ik reeds, sedert ons vertrek van *Sadras*, bij mij zelfs beslooten.

Om het maar met één woord te zeggen — ik wilde de brieven van Lord MACKARTNEY niet bestellen.

„ Neen! niet bestellen!" ik had mij onder weg bedacht, en wel zoodanig bedacht, dat ik mij had voorgenomen die de *Franschen* in handen te leveren.

En de duizend pagoden! zal men zeggen, en het fortuin, dat die Lord mij had beloofd! en wat nog meer is, mijn woord, van die brieven behoorlijk te bezorgen. Dit alles wilde ik opgeeven, en nog daarenboven mijn woord breeken.

Verwonder u 'er over, lieve Leezer! erger u zoo gij wilt, ik kan het niet helpen; doch ik had mijne redenen om zoo te handelen, en, naar mijne denkingswijze, gegronde redenen.

MACKARTNEY had mij die brieven zoo goed als opgedwongen. Ik bevond mij toen in omstandigheden, waarin ik hem niets durfde afslaan. Mijn toestand gebood mij slechts op mijne redding het oog te houden. Ik was dus niet vrijwillig door mijn woord gebonden en verpligt; ik had hem hetzelve niet gegeeven, dan om onaangenaamheden voor te komen, en om de vrijheid te mogen hebben van te vertrekken.

Nog eene andere zaak. Ik ben een menschen-, ja zelfs een dieren-vriend, en haat dus alle wreedheid, alle onderdrukking en ongeregtigheden, van welken aard die ook zijn. Ik moest dus natuurlijkerwijze de *Engelschen* in *Indië* haaten, zoo dra ik hen had leeren kennen, en naar het geene ik van hun zag en hoorde.

Men mag dit onverstandig en belagchelijk vinden, ik heb 'er niets tegen, een ieder heeft zoo zijne eigene gevoelens. Elk menschlievend man echter, die even als ik, met de gruweldaaden die deze Natie in gindsche landen heeft bedreeven, en nog

da-

dagelijks bedrijft, bekend was, zoude hen niet minder verachten en verfoeijen.

Doch niettegenſtaande dit alles, ik moet het bekennen, de 1000 pagoden hadden mij overgehaald, ik was voorneemens deze commisſie getrouwelijk te volvoeren. Wat zoude meenig een niet al voor 1000 pagoden hebben gedaan?

Ach! 'er zijn omſtandigheden, waarin men ſomtijds door de ijzeren noodzaakelijkheid gedwongen wordt van zijne beste grondregels aftewijken.

Ik had geen geld, en zag geen middel om het te verdienen. Ik was, met één woord, dood arm, en bezat op dat tijdſtip niets dan de weinige kleederen, die ik op het lijf droeg, en de oude chialeng. Het was onzeker of ik de weduwe van mijn vriend WIDDER met haare dochter wel ooit weder zoude zien; moogelijk waren zij met mijn koffer, die onder hunne berusting was gebleeven, reeds lang in de diepte der zee bedolven. Het denkbeeld dat zij met de thony een ongeluk hadden gekreegen, konde ik niet verzetten; het zweefde geſtadig voor mijnen geest. Het was dus geen wonder, dat de hoop en het vooruitzigt van zulk eene aanzienelijke ſom te verkrijgen, mij geheel had bedwelmd en ingenomen, en ik, hoewel met eenen innigen en geduurigen tweeſtrijd met mij zelfs, eindelijk had beſlooten, deze brieven behoorlijk te bezorgen.

Doch toen ik het weleer volkrijke en bloeijende *Sadras* weder betrad; toen ik dit van mij zoo zeer geliefd dorp in eene wildernis vond veranderd; toen

ik de vervallene hutten, de ingeſtorte huizen, de puinhoopen van het Fort, de eenzaamheid, de doodſche ſtilte die 'er heerschte, en den verwoesten ſtaat, waarin de vernielende hand der *Engelſchen* het had gebragt, gewaar wierd — toen ontwaakten op nieuw de haat, en de afkeer, die ik altijd voor deze Natie voedde, met verdubbelde kracht in mijne ziel. De ontallijke rampen waarmede zij de ongelukkige Inwooners van *Carnatica* en *Chormandel* overſtelpt hadden, zweefden mij als ſchrikbeelden voor de oogen; en de ijſelijke hongersnood te *Madras*, die onder de onſchuldige *Indiaanen* zulk eene verwoesting had aangeregt, en waarvan zij de eenige en wezenlijke bewerkers en oorzaak waren, riep dien van *Bengalen* in mijne gedachtenis terug.

En zoude ik zulke geweldenaars in hunne ontwerpen dienen? zoude ik mede een hunner ontallijke agenten, een hunner werktuigen van onderdrukking en overheering zijn? Was ik niet de overbrenger der brieven van de vijanden mijner Natie en derzelver bondgenooten? behelsden deze brieven niet ontwerpen en orders aan den Generaal COOTE, om de *Hollanders*, HYDER ALICHAN, of de *Franſchen*, te ſchaden en te benadeelen? konde ik mij anders aanmerken dan als een *Engelſche* ſpion? Ik ſchaamde mij voor mij zelven, dat ik een oogenblik had willens geweest om mij hiertoe te laaten gebruiken.

Het is waar, ik ſtootte mijn geluk met voeten van mij af. Eene zoo ſchoone gelegenheid van mijn fortuin te maaken, zoude mij niet ligt weder te voo-

ren

ren komen. En wat ging het mij ook in allen gevalle aan, of de *Engelſchen* de arme Inwooners van *Chormandel*, *Bengalen*, en andere landen, uitplunderden, uitzoogen, onderdrukten, of hen bij millioenen lieten doodhongeren; zoo ik ſlechts een eerlijk man bleef.

Doch het geene ik aan mijn Vaderland was verſchuldigd, mijn eed en pligt, om, indien de nood of andere omſtandigheden het vereischten, goed en bloed voor deszelfs welzijn op te offeren, verdiende dit geene aanmerking? En deze nieuwe gelegenheid, om mijne verknochtheid en trouw aan hetzelve te betoonen, zoude ik die laten voorbijgaan?

Ik had dus vast beſlooten, om, zonder verdere overweeging, *Pondichery* aantedoen, en deze brieven aan den *Franſchen* Admiraal DE SUFFREN ter hand te ſtellen. Hij zoude deze belangelooze en edele daad gewis weeten te waardeeren en te erkennen; en, al ware het ook dat ik 'er geen het minſte voordeel uit trok, het Vaderland van dienst geweest te zijn, oordeelde ik eene genoegzaame belooning.

Thans was mijn eenigſte vrees dat wij, met ons gebrekkig vaartuig, *Pondichery* niet zouden kunnen bereiken. Toen wij *Alamparvé* verlieten, konde één man het, door geſtadig te hoozen, lens houden; doch weinig tijds daarna vermeerderde de lekkagie hand over hand, wij moesten welhaast met ons tweeën aan het ſcheppen, en dat met zeer weinig tusſchenpoozing. Als het daar nog maar bij

blijſt,

blijft, dacht ik, dan zouden wij het nog wel redden; doch het bleef 'er niet bij, het wierd hoe langer hoe erger. Ik konde mij onmoogelijk deze zoo schielijk toeneemende lekkagie begrijpen. Hoe kwamen wij nog den nacht door?

Het zal 10 uuren geweest zijn, toen wij eensklaps het water in zoo eene groote meenigte in het vaartuig zagen dringen, dat wij oogenblikkelijk, wilden wij niet zinken, het op strand moesten zetten.

Daar stonden wij nu weder, hoog en droog, op den oever, raadeloos en besluiteloos in een troepje bij elkander. Zag men ooit zulk eene aaneenschakeling van tegenspoeden op zoo eene korte reize? Na zoo veele gevaaren te hebben uitgestaan, nu wij dachten het ergste te boven te zijn gekomen, op het einde nog schipbreuk te moeten lijden!

Wat nog het ongelukkigste was, wij bevonden ons in eene streek van vlak en effen land, en zoo veel wij in het donkere konden bemerken, met zeer weinig boomwerk voorzien, hier en daar een eenzaam kreupelboschje, en klein zandheuveltje; 'er was geen de minste schuilplaats in de nabijheid, waar in wij ons hadden kunnen verbergen, en den dag afwachten.

Dit vermeerderde onze ongerustheid. Wij leegden intusschen de chialeng van het daar in zijnde water, om de oorzaak dezer buitengewoone lekkagie te vinden. Wij betastten en onderzochten die met de grootste naauwkeurigheid, of 'er moogelijk een plank was losgeraakt, dan wel een kwast of

stuk

ſtuk hout uitgeſprongen; vergeeſſche moeite, door de duisternis konden wij niets gewaar worden. Treurig gingen wij nu bij elkander op het natte ſtrand zitten, en verwachtten, met ongeduld, den morgen; wij durfden naauwelijks geluid ſlaan, en nog veel minder vuur maaken, uit vrees van ontdekt te worden.

De honger kwelde ons juist niet; wij hadden te *Alamparvé* een goed middagmaal gehouden. Mijn volk, dat noch van mijne brieven, noch van mijne kennis en betrekking met Rosan Alichan iets wist, konde de beleefdheden, en het goed onthaal, dat zij van de Ruiters en Cipaays hadden genooten, niet genoeg roemen.

Hoe lang viel ons die nacht, hoe verſchillend met dien wij in het palmbosch doorbragten; mismoedig gaf ik mij aan duizend overdenkingen ten prooije. Wat zoude ik doen? zoo wij de chialeng moesten verlaaten, hoe kwamen wij weg?

Over land naar *Pondichery* te gaan, was met het uiterſte levensgevaar verknocht; ontmoetten wij een troep Lutivalla's, dan waren wij 'er om koud; zij zouden zich moogelijk weinig om de Chiit van Rosan Alichan hebben bekreund, en ons, eer wij eens hadden konnen zeggen wie wij waren, reeds nedergefabeld hebben. Ik wist dat zij in zulke gevallen niet veel morgenſpraak maakten. Bij nacht te reizen was nog al het zekerſte; doch dit had ook zijne groote zwaarigheden, wij waren met ons zevenen.

Ein-

Eindelijk brak de lang gewenschte dag aan. Naauwelijks konden wij de voorwerpen onderſcheiden, of wij gingen met alle man aan het zoeken om het lek te vinden. 'Er moest zeker ergens een gat in de chialeng zijn, want dat zoo veel water door de naaden zoude hebben kunnen doorzijpelen, was, naar mijn oordeel, onmoogelijk; doch alle onze moeite was vruchteloos, wij vonden geen opening van eenig aanbelang.

De zon was reeds boven de kimmen, langer te vertoeven was niet raadzaam, hoe ligt konden wij door de eene of andere rondzwervende Ruiterbende ontdekt worden? Wij beſlooten dus hoe eer hoe liever weder van ſtrand te ſteeken, en naauwkeurig te letten, waar het water zijn ingang in het vaartuig vond; dit was het beste en onfeilbaarſte middel om het lek uittevinden; wij hoopten het als dan wel te zullen ſtoppen; doch zoo wij hier toe niet in ſtaat waren, wilden wij de chialeng weder op ſtrand zetten, 'er alles uitneemen, dezelve verlaaten, en naar *Alamparvé* terug keeren. Wij waren 'er nog zoo verre niet van verwijderd, de Jammedaar zoude mij eenige zijner ruiters niet weigeren om ons tot *Pondichery* te eskorteeren; hij had het mij immers zelve aangebooden.

Ik was echter blijde dat wij tot dat uiterſte niet behoefden te komen. Naauwelijks waren wij vlot, of de groote lekkagie kwam ten voorſchijn, 'er bevond zich eene langwerpige opening bij een der knieën onder de plecht, die, wegens het belegzel

der

der naad, dat 'er over heen lag en los was geraakt, niet te zien was geweest.

Wij ſtopten het zoo goed wij konden, en met behulp van een frisch koeltje uit het Noord-Westen, en de vereenigde pogingen mijner roeijers, kwamen wij omſtreeks tien uuren in het gezigt van de Coteau (*), en welhaast in dat van *Pondichery* (†).

Tot

(*) Of den heuvel; eene kleine keten bergen, eene *Franſche* mijl lang, en aan welks voet de inwooners van *Pondichery* lusthuizen gebouwd hebben. Hij dient de ſchepen, die de kust naderen, om dezelve te verkennen.

(†) Deze Stad, thans zoo vermaard in de Historie van *Indiën*, door haare ongelukken en ouden luister, is de hoofdſtad van alle *Franſche* bezittingen in dat gedeelte van de wereld. Zij werd in 1693 door de *Hollanders* aangetast en ingenomen, toen de *Franſchen* naauwelijks begonnen hadden zich 'er in te vestigen; en in 't begin van 1699, ingevolge het vredes-tractaat van *Rijswijk*, weder terug gegeeven.

Het is de ſchoonſte Stad geweest van gansch *Indiën*. De *Engelſchen* hebben dezelve verſcheidene maalen ingenomen, en 'er telkens, voornaamelijk de eerſte maal, allerbarbaarscht in huis gehouden. Zij hebben, na de inname, niet alleen het kasteel, maar ook het Gouvernement, en de allerſchoonſte gebouwen, moedwillig vernield en om verre gehaald.

Welk eene diepe en ſmartelijke aandoening moet de kundige aanſchouwer dus niet gevoelen op het gezigt van de droevige overblijfzelen eener zoo vermaarde ſtad, en welke haat en verontwaardiging moet zijn ziel niet tegen

haare

Tot mijn groot leedwezen vond ik de *Franſche* vloot niet op de reede; doch om het even, landen moest ik, zoo ik het ook al niet van voorneemen ware geweest; de chialeng dreigde alle oogenblikken onder ons weg te zinken. Zonder bedenken zette ik het, regt toe regt aan, op ſtrand.

haare moedwillige verdelgers inneemen. Doch zij hebben in de *Indiën* hunne hoogte bereikt, en het zal hunne beurt daar ook haast worden.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Pondichery. — *Verlaating der chialeng.* — *Aandoenelijk afscheid van het volk.* — *Monsieur* DE SALMIAC. — *De Engelsche brieven voor het laatst.* — *De Herbergier* TELEMAQUE. — *Vertrek van* Pondichery, *en aankomst op de reede van* Tranquebaar. — *De kattemaram.* — ANNA *en haare Moeder.* — *Bijzonderheden.*

„*Tambrane poegaloe!*" (*) zeiden mijne roeijers, zoo als de branding ons op den oever wierp. „*Tambrane poegaloe!*" herhaalde ik, en sprong uit de chialeng; en wij hadden alle overvloedige redenen om God te danken; zulk eene doolende Riddersreize, dacht ik bij mij zelve, begin ik niet ligt weder.

Eene menigte volks vergaderde zich om ons, elk sloeg verbaasd de handen te zamen, toen zij hoorden dat wij in zulk een oud en gebrekkig vaartuig van *Madras* waren gekomen.

Ik zag toen eerst in welk levensgevaar wij waren geweest. De gansche chialeng, hing, om zoo te zeggen

(*) God zij geloofd!

gen, los in elkander. De kaaijer- (*) draaden, waarmede de planken van die ſoort van vaartuigen aan elkander zijn genaaid, waren meestendeels verrot en vergaan; men wees het mij, en elk was ten hoogſte verwonderd, dat niet reeds in het begin van onze afreize van *Madras*, of ten minſte in den ſtorm, waarin wij, zoo als wij hen verhaalden, waren geweest, de ganſche bodem 'er was uitgevallen.

Hadden wij eenige zwaarte in gehad, dit ongeluk zoude ons waarſchijnelijk zijn overgekomen. Het was dus onmoogelijk om 'er de reize naar *Tranquebaar* mede voort te zetten, zij was volſtrekt onbruikbaar.

Ik ſchonk haar dan met al wat 'er in was aan mijn volk; betaalde hun de volle reis tot *Tranquebaar*, en nu ſtonden zij rondsom mij om afſcheid te neemen, met de handen kruislings over de borst, de Tandel deed het woord.

„ *Maharaadja!*" zeide hij, terwijl de traanen over zijne wangen rolden, „ wij zullen nooit onze „ vrouwen en kinderen, onze ouders en bloedver- „ wanten weder zien; zij zijn reeds lang te *Madras* „ door den hongerdood weggeſleept. Eenzaam en „ verlaaten zijn wij overgebleeven om hen te beklaa- „ gen. Dat wij nog leven, hebben wij eeniglijk u „ te danken, nooit zullen wij vergeeten wat gij aan „ ons gedaan hebt."

En

(*) Kaaijer is de buitenſte bast van de cocosnoot.

En nu vielen zij alle te gelijk op de knieën, omhelsden en kusten mijne voeten, en weenden overluid — ſtonden op, wierpen zich nog eens voor mij neder, en vertrokken al ſnikken'e.

Die goede menſchen! hunne dankbaarheid, hun weemoedig affcheid, roerde mij. Het is waar, ik had hen den grootſten dienst beweezen; zonder mij zouden zij reeds lang een prooi des doods zijn geweest. Nu bevonden zij zich in eene Stad, waar de levensmiddelen, hoewel ſchaarsch en duur, echter nog te bekomen waren. Zij hadden hunne krachten wedergekreegen; de rijst die in de chialeng was gebleeven, en die ik hun met dezelve ſchonk, konde hen nog lang voeden; en het oude vaartuig zelfs was nog wel 8 of 10 pagoden waardig; mij had het twintig pagoden gekost.

De verpligting die ik aan hun had, was mede niet gering. Zij hadden mij van eene plaats verwijderd, waar mijn leven niet minder dan het hunne gevaar liep. Verveeling, verdriet, zorgen, het ſlechte voedzel, ongerustheid, en de ijſelijke toneelen van den hongersnood, die zich geſtadig voor mijne oogen vertoonden, hadden mij ontwijfelbaar in eene ziekte geſtort, en waarſchijnelijk in het graf geſleept.

Intusſchen ſpeet het mij den Admiraal DE SUFFREN hier niet te vinden, hij was vertrokken, en lag met zijne vloot in de baai van *Trinconomale.* Ik zat nu met mijne brieven verlegen, want hier wilde ik die afgeeven, dat was nu eenmaal vast bij mij beſlooten. Ik wilde niet langer met dezelve

rondſleepen, zij waren mij nu tot een last; ik droeg dezelve met een' onbegrijpelijken tegenzin bij mij. Had ik niet gedacht, dat zij tot gewigtige ontdekkingen konden aanleiding geeven, zoude ik mij, door hen in zee te werpen, 'er reeds van ontſlagen hebben.

Toen ik het ſtrand verliet, om de Stad intetreeden, naderde mij een Peon, die mij beleefdelijk verzocht, met hem naar zijnen Meester te willen gaan, en denzelven reden van mijne komst te *Pondichery* te geeven. Elk vreemdeling die uit zee kwam, zeide hij, was dit verpligt.

„ En wie is uw meester?" „ Monſieur DE SALMIAC, *Maitre d'Equipage.*" Hij bragt mij naar het huis, en diende mij aan.

Ik trad in een zijvertrek, een klein dikbuikig mannetje, zoo rond als een ton, het hoofd met een wit katoene mutsje, dat hem op één oor zat, even bedekt, met muilen aan, zonder kousſen, en in zijn bloote hemd en onderbroek, zat aan eene ſchrijftafel.

Zijn bijzonder voorkomen onthutſte mij eenigzins; hij ſcheen dit te merken. „ Ja, ja, ik ben het zelf, riep hij uit: „ gij zijt de eerſte niet die zich over mijn „ negligé verwonderd; doch zoo loop ik altijd in „ huis wegens de hitte. Wat is men toch ongeluk„ kig als men zoo dik is! *Mais, l'habit ne fait* „ *pas le moine!* wat hebt gij te zeggen? neem „ plaats."

Nu verhaalde ik hem wanneer, en op wat wijze,

ik

ik *Madras* had verlaaten. Ik gaf hem een ruwe ſchets van de tegenſpoeden die ik op de reize had gehad, en van den ſlechten ſtaat waarin mijne chialeng zich bevond, en dat ik 'er mijne reize naar *Tranquebaar* niet mede konde vervorderen, en dus *Pondichery* had moeten aandoen; doch dat dit echter de eenige oorzaak van mijne komst niet was. Ik had *Engelſche* brieven voor den Admiraal DE SUFFREN. „ Brieven voor den Admiraal DE SUF- „ FREN!" riep hij met zigtbaare verwondering en blijdſchap uit: „ Mogelijk tijding van vrede? „ ſpreek, weet gij 'er iets van? heb gij 'er iets „ van gehoord?" Nooit heb ik iemand zoo om den vrede hooren kermen. Ik moest, ik zoude, 'er iets van weeten. Dit duurde bijna een kwartier uurs, zonder dat hij mij den tijd gaf om te zeggen wie ik was, en wat ik begeerde. Eindelijk liet hij mij nog aan het woord komen.

Ik verhaalde hem op wat wijze ik aan de brieven was geraakt, waar ik die moest beſtellen, de beloften van den Lord, en wat mij bewoog om die de *Franſchen* in handen te leveren.

Hij hoorde mij met zigtbaare verwondering aan. „ Bravo! bravo!" riep hij uit toen ik gedaan had, „ gave God! dat 'er veel zulke lieden, als gij, on- „ der uwe en mijne Natie waren. Duizend pago- „ den! het is geen kleinigheid; en daar kunt gij „ zoo koelbloedig afſtand van doen? doch mogelijk „ zijt gij rijk?" „ Integendeel," antwoordde ik hem, „ ik ben dood arm." „ *C'est fort*," hoorde

ik hem bij zich zelven zeggen, en zich ſchielijk tot mij wendende, drukte hij mij de hand met genegenheid en aandoening: „ *Vous êtes un honne homme!*" riep hij met drift uit, en de traanen ſtonden den goeden man in de oogen. Ik was 'er zelfs over aangedaan.

„ Doch," hernam hij, „ aan wien wilt gij deze „ brieven afgeeven? De Admiraal ligt met zijne „ vloot in de baai van *Trinconomale:* de Intendant „ is uit de Stad, en wordt niet voor overmorgen „ terug verwacht, zoo lang zult gij moeten blij- „ ven, ten zij gij van de gelegenheid, die zich zeer „ gevallig voor u opdoet, zoudt willen gebruik „ maaken: eene dubbelde thonij gaat nog heden „ naar *Tranquebaar*, ik heb den Naçodah (*) laa- „ tenroepen, om iets voor mij aldaar te beſtellen, en „ verwacht hem alle oogenblikken. Gij hebt haast, „ zegt gij, en kunt dus met hem vertrekken. Wat „ uwe brieven aangaat, zoo gij wilt, geeft die aan „ mij, ik zal dezelve den Intendant zelfs ter hand „ ſtellen."

Met de grootſte bereidwilligheid gaf ik hem dezelve over; en blijde was ik 'er van ontſlagen te zijn. Zij hadden mij zoo lang ik die onder mijne berusting had gehad, als een ſteen op het hart gelegen.

Wij

(*) Eigenlijk Naaik kedah, dus werden de Kapiteins of Gezaghebbers van *Moorſche* vaartuigen, of waar niet dan *Mooren* of *Mahomedaanen* het ſcheepsvolk uitmaaken, genaamd. Naaik betekent hoofd of opperſte.

Wij telden dezelve, 'er waren 'er vijf en dertig. Hij gaf mij een bewijs, van die te hebben ontvangen, ſchreef mijnen naam op, en die van Monſieur L'ETOILE, een koopman te *Tranquebaar*, die ik hem had opgegeeven, om des noods naar mij te kunnen verneemen, en dus raakte ik mijne brieven kwijt, en met hen, alle hoop, alle aanſpraak op de duizend pagoden, en op het fortuin, dat Lord MACKARTNEY mij had beloofd.

Voor iemand in mijne toenmaalige omſtandigheden, was dit eene groote opoffering. En wat konde mij hier toe hebben bewoogen? Niets dan eene zuivere vaderlandsliefde, volſtrekt niets anders. Het vaderland van eenig nut te zijn, was mijn eenigſte doel. Ik handelde niet met Monſieur DE SALMIAC, of den Admiraal DE SUFFREN, over den prijs die ik voor de overgaave dezer brieven eischte. Ik wilde die niet verkoopen, ik gaf dezelve over, zonder de minſte hoop van belooning, zoo wel van de zijde der *Franſchen*, als van die mijner eigene Natie. Van de eerstgenoemde konde ik niets verwachten; zij zijn in die landen arm, en hebben 'er geene bezitting dan de enkele geruïneerde Stad *Pondichery*; het geld dat zij tot de eene of andere onderneeming noodig hebben, moeten zij uit *Europa* mede neemen, of van daar ontvangen; men kan denken hoe net berekend, en hoe zuinig hun dat wordt toegeteld; ten minſten toen ten tijde was het zoo. Ik heb 'er menig weldenkend *Franschman* over hooren klaagen, onder anderen Monſieur DE SALMIAC zelve.

Wat de *Hollanders* in de *Indiën* aangaat, ik weet geen voorbeeld, dat men aldaar iemand om de eene of andere edelmoedige of braave daad, van wege de Maatſchappij, heeft beloond; ten zij men de verhooging van een paar guldens gage, eene belooning wilde noemen.

En zoo zij het al wilden doen, moeten zij zich niet naar de Memorie van Menage (*) rigten? en dan nog naar de eeuwige formaliteiten die 'er toe behooren, al ware het ook maar om eene giſte van één honderd guldens. Men ſchrijft 'er over naar *Batavia*, van daar weder naar *Europa*, en zoo men ginds dan nog geen vrienden heeft, geraakt de man en zijne daad evenwel in vergetenheid.

Ik zal in het vervolg, gelegenheid genoeg hebben om mijne gedachten over dit onderwerp breedvoeriger te verklaaren; wat ik 'er reeds van gezegd heb en nog zeggen zal, is eigen ondervinding.

Nu kwam den Nacodah. Ik akkordeerde met hem voor mijne pasſagie naar *Tranquebaar*; drie pagoden, voor minder wilde hij mij niet mede neemen. Ik gaf hem die, het waren de laatſte die ik be-

(*) Deze Memorie van Menage is door den Gouverneur Generaal Mossel opgeſteld, en op approbatie van Bewindhebberen ingevoerd. Na dat deze Menage in werking is gebragt, is de Maatſchappij nog veel erger door haare dienaaren beſtolen geworden, dan voorheen; die goede lieden willen het altijd zoeken, waar het niet te vinden is.

bezat; binnen een paar uuren zouden wij vertrekken.

Monſieur DE SALMIAC maakte mij nu zijne ontſchuldiging, hij konde mij niet ten eeten houden, dewijl hij zelve bij een zijner vrienden verzocht was; doch zoo ik nergens heen wist, wilde hij mij mede neemen; de Nacodah, dacht hij, zoude zijn vertrek wel een uurtje langer uitſtellen.

Ik bedankte hem, zeide dat ik ook een vriend had, die ik voor mijn vertrek nog wilde bezoeken, en nam afſcheid. Hij ſchudde mij zeer trouwhartig de hand, noemde mij nog eens een *brave homme*, wenschte mij eene behoudene reize, en — daar ſtond ik op de ſtraat.

Waar zoude ik nu een middagmaal oploopen? mijn geld was op, en den vriend (*), of kennis, die ik te *Pondichery* had, konde of wilde ik 'er niet om aanſpreeken. Men zoude kunnen vraagen waarom ik de aanbieding van Monſieur DE SALMIAC niet had aangenomen; doch zij werd mij zoo flaauwelijk gedaan; buitendien, mijne kleederen die op de reis zeer ſlecht waren geworden, mijne drift om te vertrekken, en de vrees dat de Nacodah niet naar mij zoude hebben willen wachten, en deze thonij mij, gelijk die te *Madras*, ook mogt ontzeilen. — Ik dorst het 'er niet op laaten aankomen.

Al-

(*) Eenen Monſieur LE BLANC, doch die zoo met de *Engelſchen* ingenomen was, dat hij zijnen naam in dien van WHITE veranderde.

Alles wel ingezien, ſpeet het mij, na rijper overleg, dat ik mijne brieven niet had behouden, om die zelve aan den Admiraal of Intendant ter hand te ſtellen; ik had 'er meer eer, en waarſchijnlijk ook voordeel van gehad: ten minſte zoude men mij niet hongerig, of zonder een middagmaal hebben afgeſcheept.

Monſieur DE SALMIAC had mij in het geheel niet voldaan, hij was wel buitengewoon vriendelijk en beleefd geweest; doch dit was het ook al; niets dan ijdele woorden, complimenten en loftuitingen, wegens mijne belangloosheid; voor het overige zag hij mijn laatſte geld aan den Nacodah geeven, zonder de edelmoedigheid te hebben, van mij eenige pagoden tot voortzetting mijner reize aantebieden. Een *Engelschman* zoude hierin gansch anders gehandeld hebben; een dienst zullen zij nooit onbeloond laaten, die roem komt hun met regt toe; en dan nog eenen dienst voor het vaderland!

Intusſchen moest 'er raad geſchaft worden, want al had ik mij ook dien ganſchen dag zonder eeten en drinken kunnen behelpen, dat mij (bij den honger en dorst die ik gevoelde) zeer bezwaarlijk zoude hebben gevallen, moest ik ten minſte levensmiddelen op de reize hebben, die door tegenwind of ſtilte wel twee dagen konde duuren; hiertoe behoorde geld, en dit, gelijk gezegd is, had ik niet, en wist het ook niet te krijgen.

Al wat ik van waarde bezat, beſtond in een paar dubbelde kaneelſteenen hemdknoopjes in goud gezet.

Het

Het was een geſchenk van den Baas Kuiper van *Nagapatnam*, TEMPLIJN. Ik moest tot het verkoopen derzelven beſluiten, hoe hard het mij ook viel. Een Chitty, of wisſelaar, gaf 'er mij 2 pagoden en eenige fanams voor. Nu konde ik ten minſten één maal eeten betaalen, en voor het overige nog iets op reize mede neemen.

Ik had te vooren nog eens te *Pondichery* geweest, en mijn intrek bij eenen TELEMAQUE genoomen; hij was Paruikemaaker, Kapper en Herbergier tevens, en had daarenboven nog eene mooije dochter; zij was zoo beleefd, zoo inneemend, zoo goedaardig, zoo inſchikkelijk; kortom volmaakt tot een herberg geſchikt. Zij mogt mij toen ten tijd bijzonder wel zetten; doch ik kwam toen ook in een Palanquin, met een Peon vooruit, en een Dobasch bij mij, en wat wel het voornaamſte was, met een welgevulde goudbeurs; een gansch verſchillend figuur met het geen ik tegenwoordig maakte, en zoo dacht ik zoude ook de ontvangst zijn.

Doch ik deed den braaven TELEMAQUE en de lieftalige FANCHON onregt; zij ontvingen mij met opene armen, ja met nog meerder hartelijkheid dan de eerſte maal.

Ik verhaalde hun mijn ongeval, en hoe de *Engelſchen Sadras* hadden ingenomen en ons beroofd. Het eerſte was hun bekend, en over het andere verwonderden zij zich niet. Dat volk maakte het overal zoo waar zij kwamen; de ongelukkige inwooners van *Pondichery* wisten 'er ook van te ſpreeken.

In-

Intusschen had men mij in haast het beste opgedischt dat 'er in huis was; vader en dochter onderhielden mij, terwijl ik at, ons gesprek liep meest over de voorige tijden.

Nu vroeg ik naar mijn schuld; doch men wilde 'er niet van hooren: „ *Allez! allez! vous payerez* „ *une autre fois;*" men schudde mij de hand, men omhelsde mij — en ik vertrok. Die goede lieden! het moge hen altoos wel gaan.

Omstreeks twee uuren begaf ik mij aan boord van de thony, waar de Nacodah mij reeds met ongeduld wachtte. FANCHON had mij wel voor drie dagen met levensmiddelen voorzien. Wij gingen terstond onder zeil; het woei eene stijve koelte, de wind was voordeelig, en nog dien zelven avond om 8 uuren, wierpen wij het anker op de reede van *Tranquebaar*.

Daar was ik nu bij deze lang gewenschte Stad. Ik zag het flikkeren der lichtjes in de huizen; het geluid eener klok, de stemmen van menschen, konde ik zelfs bij tusschenpoozen duidelijk hooren; doch hoe kwam ik nu aan den wal?

Chialengen waren 'er op de reede nergens meer te zien of te beroepen. Voort na zonnenondergang haalen de Makuas (*) die hoog op strand, neemen 'er de riemen uit, en gaan naar hunne wooningen of hutten; zoo 'er zich ook nog al menschen op den oever bevonden, zouden zij echter onze seinen wegens

(*) Algemeene naam van bootsvolk of visschers.

gens de donkerheid niet hebben kunnen gewaar worden of begrijpen.

Nu moest ik, met of tegen mijn dank, tot den volgenden dag aan boord van de thony blijven. Welk eene nacht zoude dit niet voor mij zijn! hoe lang zoude mij die vallen! Stampvoetende van ongeduld liep ik in het vaartuig op en neder. Ik zoude naar land hebben kunnen zwemmen, had het ſtrand nader bij geweest.

Eindelijk omſtreeks tien uuren hoorde ik het zingen van roeijers. Het geluid naderde, doch het was geen chialeng; het waren visſchers die met een kattemaram uit zee kwamen, zij gingen digt voor ons over.

Een kattemaram? — om het even, ik ga meê!

Ik riep hen toe, en vroeg of zij een *Wellekaren* (*) aan den wal wilden zetten? zij ſcheenen 'er niet veel zin in te hebben, en pagaaijden voort; doch een ropij, die ik hen beloofde, deedt hen terſtond op zijde komen. Ik verliet dus de thonij, en ſtapte op dit ellendig vlotje over.

Op eenen anderen tijd, en in andere omſtandigheden, zoude ik dit zoo ligt niet hebben gewaagd; doch ik had geen keuze.

Die met een kattemaram (†) naar den wal of aan boord

(*) Blanke.

(†) Kattemaram, is een vlotje van 3 of ten hoogſten van 4 balken, 20 voeten, of daar omtrent, lang; van vooren loopen deze balken ſpits toe, en de middenſte ſteekt eenigzins

boord gaat, moet ſtaat maaken van door nat te worden; dit is bijna onvermijdelijk. Het was nacht en zeer duister, 'er loopt buitendien voor *Tranquebaar*, zelfs bij dood ſtil weêr, eene verbaazende hooge branding; ik konde dus gewis een nat pak, moogelijk zelfs een kleine dompeling niet ontgaan, dit moest ik mij getroosten, en blijde zoude ik zijn, als ik daar mede vrij kwam.

Doch zoo eens eene branding ongelukkiglijk over ons brak, wat eene ſchoone kans had ik dan om te verdrinken. Konde ik niet van het vlotje, door de kracht en het geweld van het water worden afgeſmeeten? Een fraai gezigt voor ANNA en haare moe-

zins vooruit, om het water dies te beter te kunnen ſnijden. Zij zijn met bindrotting, ook wel met kaijer-touwwerk, ſterk aan elkander gebonden, van daar ook hun naam. Katté heet, in het *Malabaarsch* binden, en Maram een boom of balk. Deze kattemarams zijn langs de geheele kust in gebruik; het zijn eigenlijk visſchers die 'er op vaaren; zij gaan 's morgens bij het aanbreeken des dags, ſomtijds 20 of meêr te gelijk, naar zee, 2 à 3 mijlen verre van land, en komen eerst met zonnen ondergang, of wel in den nacht, terug. Elk dezer vlotjes heeft niet meer dan twee mannen, waarvan de eene aan het voorſte, de andere aan het achterſte einde, met onder het lijf geſlagene beenen, zit. Zij gebruiken geene riemen, maar een pagaai; de visſchers, of makuas, op deeze vlotjes, trotzeeren de hevigſte branding, ja zelfs een ſtorm; wanneer geen chialeng in ſtaat is te vaaren, gebruikt men hen om brieven of orders naar de ſchepen, die op de reede liggen, te brengen, enz.

moeder, als zij bij geval mijn lijk aan ſtrand zouden zien liggen, of dat hun op de een of andere wijs mijn droevig einde ter ooren kwam. Dit waren zoo mijne gedachten, terwijl wij vast voort pagaaijden; ik had mij dus door mijne ongeduldigheid, al wederom aan een nieuw gevaar blootgeſteld.

Nu naderden wij de brandingen. Ik beloofde de visſchers nog een ropij, indien zij mij droog aan den wal bragten. Zij deeden wel hun best; doch het zij, dat zij, wegens de duisternis, niet wel voor of achter zich konden zien, of dat zij hunn' tijd niet goed hadden waargenomen — althans, de laatſte branding achterhaalde ons; in een oogenblik zag ik dezelve als een gewelf boven mij hangen, en donderend ſtortte zij op ons neder!

Ik had mij haastig voor over geworpen, en mijne handen in het touw-werk geſlagen, waarmede de balken aan elkanderen waren gehecht. Dit was mijn behoud: ik bleef op het vlotje; doch de last die op mij nederviel, had mij bijna op hetzelve dood gedrukt, een paar minuten langer, en ik had mijn adem verlooren. Toen ik het hoofd weder opligtte, lagen wij met de kattemaram hoog en droog op ſtrand.

Daar ſtond ik nu, op den oever van *Tranquebaar*, druipend nat, zonder hoed, want die was ik 'er bij kwijt geraakt, en zonder geld; een pagood en twee ropijen die ik nog in mijn zak had, was alles wat ik in de wereld bezat, zoo ik nu de weduwe

duwe van mijn vriend WIDDER hier niet ontmoette, wat zoude ik dan beginnen?

Ik kende 'er geen eenig mensch, uitgenomen den *Franschen* Koopman L'ETOILE, die somtijds wegens zaaken, zijne negotie betreffende, te *Nagapatnam* pleeg te komen; daar had ik hem, bij die gelegenheid, eenige reizen gesproken, en eenmaal met hem in gezelschap geweest. Het was dus maar eene bloote kennis.

In allen gevalle moest ik hem nu opzoeken, en hem, voor dien nacht, om herberg aanspreeken. Op straat konde ik in den staat, waarin ik was, niet blijven. Mogelijk wist hij iets van de thony, die mij te *Madras* was ontzeild.

Toen ik voorbij de Douane (*) ging, zag ik dat 'er nog eenige Kannekas (†) bij het licht eener lamp zaten te schrijven. Eene schoone gelegenheid, om, op eenmaal uit de onzekerheid, waarin ik mij bevond, te werden verlost; niemand wist beter dan zij lieden, wat vaartuigen 'er op de reede kwamen en vertrokken.

Ik trad dan binnen, zeide dat ik een vreemdeling was, verhaalde hun mijn ongeval met de kattemaram, en verzocht, dat zij mij wilden onderrichten of de thony van MALEAPPA (dit was den naam van den Tandel,) ook te *Tranquebaar* was aangekomen.

„ Indien het dag was," antwoordde mij een dezer Kan-

(*) Tolhuis.

(†) *Malabaarsche* schrijvers.

Kannekas, „ zoudt gij die van hier kunnen zien op „ ſtrand liggen, zij wordt gerepareerd; na haar „ vertrek van *Madras* is zij door een ſtorm be- „ loopen, en heeft ſchade gekreegen."

„ Waar woont MALEAPPA? ik moet hem nood- „ zaakelijk ſpreeken."

„ Waarſchijnlijk in den buik der visſchen," antwoordde hij, „ de oude MALEAPPA is in den ſtorm „ over boord geſlagen en verdronken."

Ik verſchrikte; „ en de Meſtiesſe vrouw, met „ haare dochter, en twee kleine kinderen," vroeg ik haastig, „ die als pasſagiers met die Thony van „ *Madras* kwamen, zijn die nog hier te *Tranque-* „ *baar?*"

Niemand wist van hun, niemand had hun gezien, of van hun gehoord.

Een kouly die aan de deur zat, en naar ons geſprek luisterde, naderde mij: „ *Aya!*" (*) zeide hij, „ geef mij een paar fanams (†), en ik zal u wijzen „ waar zij woonen, of ten minſte waar zij, toen „ zij aan land ſtapten, haar intrek hebben genomen. „ Ik en mijn makker hebben haare koffers ge- „ draagen."

Ik beloofde hem een ropij, en nu bragt hij mij in eene naauwe ſtraat, en wees mij een klein *Malabaarsch* huisje. „ *Aya!* hier woonen zij; wil ik „ voor

(*) Mijn Heer!

(†) Kleine ronde ſtukjes goud, tweemaal zoo groot als de kop van een bakerſpeld, en waardig $3\frac{1}{2}$ à 4 ſtuivers.

„ voor u aánkloppen? — Neen! vooral niet, hier
„ is uw geld! ga heen!"

Dit zoude alles bedorven hebben; ik wilde haar met mijne komst verrasfen. Hoe zoude ik dit nu op de beste wijze aanleggen? Niets wilde mij op dit oogenblik te binnen fchieten. Eindelijk bedacht ik toch iets; laat zien, — ja! — overheerlijk.

Ik trad voor het huis. „ *Pietsjé karen ama!*" (*) riep ik met eene klagelijke ftem.

Een oogenblik daarna ging de deur open, en ANNA kwam met een klein potje met canjé uit, om het den armen man te geeven.

„ JESUS! MARIA!" hoorde ik haar binnensmonds zeggen, zoo dra zij mij gewaar werd; van fchrik fmeet zij de pot met canjé op den grond, dat de ftukken mij om de ooren vloogen; en floeg mij de deur voor den neus toe.

Oogenblikkelijk was het ganfche huis in oproer. Ik hoorde ANNA, haare moeder — en drie of vier andere menfchen overluid tegen elkanderen praaten. Zij ftonden van binnen aan de deur, niemand durfde die openen.

Ik wilde hun niet langer in verlegenheid laaten, „ *Kadou tora ama nan dan!*" (†) riep ik; na herhaal-

(*) Een arm menfch, Jufvrouw! de gewoonlijke manier dat de bedelaars des middags en 's avonds aan de deuren roepen; men geeft hun een kleine houten lepel vol rijst, of een weinig canjé of rijstwater; doch nimmer geld.

(†) Ik ben het zelve, maak de deur open.

haalde verzekering ging eindelijk de deur open, en ik trad binnen.

Met luid gejuich omringde men mij; elk heette mij welkom. Moeder en dochter waren uitgelaaten van blijdſchap; de vraagen, de uitroepingen van verwondering, hielden niet op. Ik wist niet, wie ik het eerſte zoude antwoorden.

Eindelijk kwamen zij wat tot bedaaren, en nu werd men eerst gewaar dat ik geen hoed op het hoofd had, en doornat was. Men had het gejammer moeten hooren, dat zij maakten, toen ik hen in weinige woorden verhaalde, waardoor ik in dien gekomen was: het was als of zij den drenkeling reeds voor zich zagen liggen.

De moeder wees mij eindelijk mijn koffer. Ik trok drooge kleederen aan, en wij gingen alle op een mat rondom een groote kom met punch zitten, die men in dien tusſchentijd had gereed gemaakt, om mij te verwelkomen.

Ik verhaalde hun nu, wat mij ſedert hun vertrek met de thony was wedervaaren. Mijne ſlaauwte, in het huis van SABICO — mijne ontſteltenis, toen ik het vaartuig niet meer op de reede vond — mijne ongerustheid voor haar — mijne vergeeſſche poopingen om van *Madras* te vertrekken — mijne wanhoopende ondernecming in de chialéng, en alle de gevaaren en moeijelijkheden, die mij op de reize waren ontmoet. Ik deed mijn verhaal met voordacht zoo wijdloopig als ik konde, en op de aandoenelijkſte wijze. Waarom, wist ik zelfs niet; elk weende:

de: en wat het kluchtigſte was, ik konde mij niet beletten van zelfs mede te weenen; men konde zich niet zat hooren; ſommige pasſagies moest ik wel driemaal herhaalen. Men ſloeg de handen van verwondering te zamen, zoo veele tegenſpoeden op zoo eene korte reize; men beklaagde mij, men prees mij, men prees mijnen moed — mijne tegenwoordigheid van geest, en wat niet al meer. Het geval van de brieven had ik verzweegen. De moeder nam nu het woord:

„ Toen wij u op den beſtemden tijd niet weder „ aan boord zagen komen, veronderſtelden wij dat „ gij door dringende en onverwachte bezigheden „ wierd opgehouden. Wij wachtten tot drie uuren „ met het middagmaal, en nu eerst begonnen wij „ ongerust te worden. In elke chialeng die van den „ wal ſtak, dachten wij dat gij u zoudt bevinden. „ De zon ging onder, en nog kwaamt gij niet. „ Onze ongerustheid vermeerderde van uur tot uur. „ Hadden wij een chialeng kunnen krijgen, dan zou- „ den wij ons weder ontſcheept hebben, het was te „ laat; wij wisten niet wat wij zouden beginnen.

„ De Tandel wilde reeds om zes uuren vertrek- „ ken, door bidden en ſmeeken hieldén wij hem op „ tot negen uuren; nu ligtte hij het anker en ging „ onder zeil, hoe zeer wij hem ook door beloften „ en aanbiedingen zochten te beweegen, tot des „ anderendaags 's morgens te blijven. Verbeeld u hoe „ wij te moede waren.

„ De wind was reeds ſterk, toen wij *Madras*

„ ver-

„ verlieten; doch wij hadden nog geen uur in zee
„ geweest of hij veranderde in een ſtorm. Wij la-
„ gen achter in het vaartuig bij elkanderen, met
„ nog twee andere pasſagiers, een Topaz (*) en
„ zijn zuster, alle tot ſtervens toe krank. Welk
„ eene nacht! ik zal die nooit vergeeten! Niemand
„ van ons had hoop van het daglicht weder te zul-
„ len aanſchouwen. Elk oogenblik dachten wij dat
„ wij zonken; voornaamelijk eenmaal, toen wij
„ eensklaps een groot geſchreeuw van het volk op
„ het dek hoorden. Ach! het was onze oude Tan-
„ del, die over boord viel; de arme man, het was
„ onmoogelijk, zoo als wij vernamen, om hem te
„ redden.

„ Niet dan des anderendaags morgens tegen den
„ middag bedaarde het weêr. De bezorgenis voor
„ ons leven had nu wel opgehouden; doch die voor
„ het uwe nam weder in onze harten plaats. Wij
„ pijnigden ons te vergeefs, om de oorzaak uit te
„ vinden die u in *Madras* had terug gehouden.

„ Onze reis was intusſchen voorſpoedig; reeds
„ den tweeden dag kwamen wij te *Tranquebaar*.
„ Ik kende 'er geen mensch, den naam van den
„ koopman, van wien ik u wel had hooren ſpree-
„ ken, hadden wij glad vergeeten; zoo dat wij in
„ groo-

(*) Topaz, dus worden alle vrijgemaakte ſlaaven, of Parriasſen, die Christenen zijn geworden, genaamd; het woord Topaz heeft zijne oorſprong van *toppie* (hoed), of iemand die een hoed draagt of mag draagen.

„ groote verlegenheid waren, en niet wisten, bij wien
„ wij onzen intrek neemen zouden; want ik had
„ vast beflooten, eenigen tijd te *Tranquebaar* te
„ blijven; wij leefden nog op hoop, dat gij wel
„ weder zoudt opdaagen.

„ De Topaz en zijne zuster bragten ons bij deze
„ goede lieden, die ons twee vertrekken, en het
„ gebruik hunner keuken, voor drie pagoden
„ 's maands, hebben afgeftaan.

„ Geld hadden wij niet om van te leeven; wij
„ moesten dus, door den hoogen nood gedwongen,
„ het uwe aantasten. Ik ken uw hart, gij zoudt
„ het ons gewis kwalijk hebben genomen, indien
„ wij gebrek hadden geleeden. Wij hebben echter
„ met de grootfte zuinigheid geleefd, en ons, even
„ als toenmaals te *Madras*, met éénmaal 's daags
„ te eeten, beholpen.

„ Dus hebben wij van de eene week op de an-
„ dere naar u gewacht. Uw lang weg blijven was
„ ons een raadzel. Het verfterkte ons hoe langs
„ hoe meer in het vermoeden, dat u te *Madras*
„ eenig ongeluk was overgekomen. Wij twijfelden
„ 'er op het laatst niet meer aan.

„ Dit was de oorzaak, dat ANNA zoo fchrikte,
„ toen zij u aan de deur zag ftaan; zij meende dat
„ het uw geest was. Wij fpraken juist van u.

„ Helaas, mijn waarde weldoener! ik geloof niet,
„ dat 'er een uur federt uw afzijn is voorbijge-
„ gaan, in 't welk wij niet aan u hebben gedacht,
„ of van u hebben gefproken. Hoe veele traanen

„ heb-

„ hebben wij niet om u geſtort! Ach! gij waart
„ onze redder, onze vader! Zonder u, wat zoude
„ ons noodlot geweest zijn?

„ Nu veertien dagen geleeden, ontmoette ik, bij
„ geval, een kennis van *Nagepatnam*; waar gij
„ weet dat mijn man, eer wij te *Sadras* kwamen,
„ te vooren was beſcheiden.

„ Deze vriend kwam van *Trinconomale*, en zou-
„ de binnen weinige dagen weder derwaards ver-
„ trekken. Hij had 'er den bruidegom van ANNA
„ gezien, en bood mij aan, een brief voor denzel-
„ ven mede te neemen.

„ ANNA was 'er tegen dat ik hem ſchreef; zij
„ heeft geene genegenheid meer voor hem, en mag
„ 'er volſtrekt niet van hooren ſpreeken; doch dit
„ heeft mij niet belet, een brief aan hem aftezen-
„ den, en hem met ons wedervaaren en tegenwoor-
„ digen toeſtand bekend te maaken. Ik ben nu in
„ verwachting van een antwoord. God geeve dat
„ het voldoende is."

Dus eindigde zij haar verhaal, waar van het laat-
ſte gedeelte mij hevig ontroerde. Ik zou ANNA dan
verliezen; deze tijding bragt mij gansch van mijn
ſtuk. Met moeite bedwong ik een zwaaren zucht,
dien ik in mijnen boezem voelden opwellen; de traa-
nen ſtonden mij in de oogen.

Gelukkig dat zij op dat oogenblik niet tegen-
woordig was, zij zoude mijne ontſteltenis zeker ont-
dekt hebben. Ik wilde de liefde die ik haar toe-
droeg, voor haar verbergen. Zoo dra haare moeder

van den verloofden, of bruidegom, had begonnen te ſpreeken, was zij verdrietig opgeſtaan.

Het vermaak, de blijdſchap, die ik gevoelde, van haar weder te hebben gevonden, was op eenmaal uit mijn hart verdweenen. Mijn gelaat werd betrokken en peinzend; hoe zeer ik mij bevlijtigde om vrolijk te zijn of te ſchijnen, was het mij onmoogelijk. Ik werd 'er moeijelijk over op mij zelven.

Deze ſchielijke verandering konde niet misſen haar te treffen. Men vroeg 'er de oorzaak van; ik veinsde vermoeidheid en hoofdpijn; moeder en dochter waren in de grootſte ongerustheid en bezorgenis dat ik ziek zoude worden. Zij wilden mij eene *Caldoe Matchikadoe* (*), eene *Casſaya de Gingibra* (†), en wat niet al meer, maaken. Ik zeide haar, dat ik niets dan ſlaap noodig had, en ging mij vroeg ter rust begeeven; doch de ſlaap was verre van mij verwijderd.

Een klein vertrekje, niet verre van het haare, werd mij aangeweezen. Men wist mijne gewoonte. Eene mat op den blooten grond, met een hoofdkusſen, en eene ſprei om mij te dekken; zoo ſliep ik toenmaals het liefst; ſedert mijn terugkomst in *Europa*, heb ik moeite gehad om mij aan een week bed te gewennen.

Daar

(*) Een kuiken in een vijzel geſtampt, en daar een ſoup of bouillon van gekookt.

(†) Een afkookſel van groene gember met zuiker, het eerſte is om te verſterken, het andere om te verwarmen.

Daar lag ik nu op mijne harde legerſtede uitgeſtrekt, en overdacht hoe ik mij in deze netelige zaak zoude gedraagen. Nu ik gevaar liep van haar te zullen misſen, gevoelde ik eerst hoe zeer ik haar beminde. Ik was in een' vreeſelijken tweeſtrijd.

Wat was mijn plan? wat mijn voorneemen? Ik wist het zelfs niet.

Ik had geduurende de reize van *Madras*, alles rijpelijk overwoogen; ik had de ongerijmdheid van mijne liefde voor dit meisje, zoo als het behoorde, ingezien — en een vast beſluit genomen, mij op geenerhande wijze te verbinden. Ik wist hoe nadeelig dit in de tegenwoordige omſtandigheden van zaaken voor mij zoude zijn. Alle mijne ontwerpen, alle de vooruitzigten mijner jeugd waren dan zoo goed als vernietigd. Ik was dan als gekluisterd, en moest waarſchijnlijk de zoete hoop opgeeven, het geliefd *Europa* ooit weder te zien.

Het geliefd *Europa!* zoo dacht ik toenmaals, tegenwoordig denk ik geheel anders.

Ik was nog geen elf jaaren oud toen ik het verliet. ô! Hoe zeer verſchillend vond ik dat *Europa* bij mijne terug komst, hoe verre van het denkbeeld dat ik 'er mij van had gevormd. Neen, in *Europa*, en voornaamelijk in het noordelijke gedeelte van het zelve, geniet men zijn leven niet, men kwijnt het, om zoo te zeggen, weg; in één woord, men ſterft 'er, zonder regt geleefd te hebben.

Met deze vrees van nimmer in het vaderland terug te zullen keeren, zoo ik mij aan eene vrouw ver-

bond; met deze bezorgenis voor mijn toekomſtig lot; zocht ik de liefde, die reeds in mijn hart zoo diepe wortelen had geſchooten, te onderdrukken; en, zoo ik vermeende, nam ik op nieuw een vast en onwrikbaar beſluit, geheel van ANNA af te zien. Ik wilde alle gelegenheid, om alleen met haar te zijn, vermijden, en mij zoo haast mogelijk van haar verwijderen; een voorneemen, waar van ik de zwakheid en de onmoogelijkheid van het uittevoeren bij mij zelven gevoelde. Ik die buiten haar niet konde duuren, die het hart vol van haar had, die heel van *Madras* met het grootſte levensgevaar om haaren wille was gekomen, die doodelijk ontſtelde, toen ik hoorde, dat zij een ander zoude ten deel vallen!

Om het even, ik wilde zien of ik deze liefde, die zoo ongemerkt mij had bemagtigd, niet meester konde worden; en zoo ik vond dat dit ondoenlijk was, en haar bruidegom haar opeischte, was het nog altijd tijd, een ander beſluit te neemen, en mij nader te verklaaren; en met dit voorneemen, met deze gedachte, ſliep ik in.

ZES-

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Hagchelijke toeſtand der Deenen *in* Tranquebaar. — *Des Schrijvers beſluit om de kust te verlaaten.* — *De Graaf van* Bonvoux. — *Onverwacht voorneemen van de moeder van* Anna. — *Zij laat haar dochter alleen vertrekken, en blijft terug.* — *Affcheid.*

Ik had nog geen week te *Tranquebaar* geweest, of het begon 'er mij reeds te verdrieten; de plaats behaagde mij niet, ik wilde mij elders begeeven. Intusſchen had ik nog andere redenen, die mij aanſpoorden om deze Stad te verlaaten.

'Er heerschte wel is waar geen hongersnood, gelijk te *Madras*; doch de levensmiddelen waren 'er echter ſchaars, en zeer duur; ten minſte veel te duur voor mijne beurs. Zij was toch nog redelijk wel voorzien; de weduwe had zeer zuinig huisgehouden, en van de 460 pagoden die in mijn koffer (die onder haare berusting was gebleeven) waren geweest, had zij, de paſſagie van *Madras* 'er bij gerekend, nog geen vijftig verteerd. Ik zoude het

dus

dus aldaar nog wel eenigen tijd hebben kunnen goed maaken; doch als dat geld op was, wat dan gedaan? In *Tranquebaar* konde ik niet verwachten aan iets te komen; 'er gaat weinig negotie om, en men vindt 'er geen kooplieden van aanbelang; het is 'er even eens gesteld als op de *Fransche* Kantooren; elk is 'er zuinig, elk doet zijn zaaken zelfs. Ik was buitendien onkundig in de *Deensche* taal; en zoude dus, wanneer ik niets meêr had om van te leeven, evenwel genoodzaakt zijn geweest om een goed heenkomen te zoeken.

Hier kwam nog bij, dat de *Deenen* te *Tranquebaar* met den Nabab HYDER ALICHAN in onmin waren geraakt (*); men was 'er niet zonder bezorgdheid voor vijandelijkheden, en wel voor eene nachtelijke overrompeling; ik ging dus, zoo lang ik mij in die Stad bevond, niet naar bed, dan met angstige voorgevoelens: ieder geraas op de straat ontwaakte en verschrikte mij.

Se-

(*) Niettegenstaande hunne beloften van neutraliteit, ondersteunden zij de *Engelschen* in het geheim, met ammunitie en levensmiddelen; welke zij naar het leger zonden. HYDER ALICHAN om zich hier over te wreeken, wilde de Stad uitplunderen, en in brand laaten steeken; doch zij raakten echter nog met eene zwaare geldboete vrij. Hij had hun echter laaten zeggen, dat zoo hij hen weder op dergelijke trouwelooze en ongeoorloofde handelwijze betrapte, hij hen in stilte des nachts zoude overvallen, en alle Inwooners over den kling laaten springen.

Sedert den inval van HYDER in *Carnatica*, had ik mijn leven in eene geſtadige ongerustheid doorgebragt; ik wilde dus naar eene plaats gaan, waar ik niet telkens blootgeſteld was, om hetzelve op de een of andere gewelddaadige wijze te verliezen; doch waar zoude ik heen? De oorlog woedde aan alle kanten, overal liep men gevaar van door den honger of het zwaard om te komen, op de ganſche kust was geen plaats waar men zeker konde zijn! Ik beſloot hierom dezelve te verlaaten, en naar het eiland *Ceilon* over te ſteeken.

Jaffanapatnam, ſcheen mij, wegens deszelfs nabijheid, het beste tot mijn oogmerk geſchikt; daar wilde ik mij nederzetten, en 'er mij zoo lang ophouden, tot dat de vrede en rust op het vaste land weder herſteld zouden zijn, en dan — komt tijd komt raad!

ANNA en haare moeder wilde ik medeneemen; van *Jaffanapatnam* zouden zij altijd gelegenheid vinden om naar *Trinconomale* te gaan. Wij konden toch niet altijd bij elkanderen blijven, zij was de bruid van een ander, en het zoude onbillijk en onrechtvaardig van mij zijn, daar ik haar zelfs niet wilde of konde trouwen, te beletten dat een ander het deed.

Waar van zoude ik ook eene vrouw onderhouden? Ik had geen dienst, en was onzeker of ik 'er zoo haast een kreeg. Ik leidde een zwervend leven, mijne omſtandigheden lieten mij dus niet toe, eene vrouw te neemen. Met ANNA te trouwen,

trouw-

trouwde ik te gelijker tijd haare moeder en de twee kinderen; zoude ik hen hebben kunnen laaten gebrek lijden? Ik was dus in zekere opzigten blijde dat een ander zich met hen wilde belasten, hij had 'er daarenboven een ouder recht toe.

In één woord, hoewel mijn hart zich 'er tegen kanttede, om ons beide niet ongelukkig te maaken. Wij moesten scheiden! doch hoe smartelijk mij die scheiding zoude vallen, voorzag ik al te wel; ik dorst 'er niet om denken.

Ik maakte hen dus met mijn besluit, van naar *Jassanapatnam* te gaan, bekend, en dat ik hen wilde mede neemen. „ Van daar kunt gij," zeide ik tegen ANNA, haar aanziende: „ op uw gemak over „ land in een Douly (*) naar *Trinconomale* reizen, „ of uw bruidegom kan u komen afhaalen." Zij antwoordde niet — ik zag alleen een paar groote traanen uit haare oogen vallen, die de gewenschte uitwerking hadden. Bijna was ik van besluit veranderd.

De moeder keurde mijn voorneemen goed. Zij had echter, zoo als ik konde merken, gaarne gezien dat ik *Nagapatnam* tot mijn verblijfplaats had verkoozen; doch ik zoude veel liever mijn gansche leven te *Tranquebaar* hebben willen blijven, dan weder in die plaats te gaan woonen, zoo lang zij nog in de magt der *Engelschen* was. Het had mij on-

(*) Douly is een draagzetel met een regte bambous, Palankin is 'er een met een geboogene.

onmoogelijk geweest, deze trotsche en hoogmoedige Natie oppermagtig te zien regeeren, in eene Stad, die te vooren aan de *Hollanders* had toebehoord, en die zij aan dezelve niet hadden ontweldigd, dan door overrompeling en verraad. Ik geloof dat ik 'er mij dood zoude hebben geërgerd. Mijn vertrek naar *Jaffanapatnam* was dan vast besloten.

Ten dien einde huurde ik eene dubbelde chialeng, die ik te vooren door deskundige lieden had laaten bezigtigen en onderzoeken, of zij in behoorlijke staat was. Onder voorwaarde met den Tandel, dat hij eene groote tent van olas (*) over dezelve zoude laaten maaken, waar onder wij voor den regen en de brandende zonnestraalen bedekt konden zijn, en zich voornaamelijk (was dit een voorgevoel?) van sterke roeijers voorzien; dit beloofde hij, en kwam het ook getrouwelijk na.

Alles was nu gereed, en wij zouden des anderendaags vertrekken. Juist wilde ik met de weduwe uitgaan om de noodige provisie voor onze reize op te doen, toen een oud en rijk gekleed Heer binnen trad, en mij verlangde te spreeken.

„ Verstaat gij het *Fransch?*" vroeg hij mij in die taal.

„ Om u te dienen; wat is 'er van uw begee-
„ ren?"

„ Ik ben de Graaf van Bonvoux," hernam hij,
„ men heeft mij gezegd, dat gij eene dubbelde chia-
„ leng

(*) Olas zijn in een gevlogte cocosbladen.

„ leng naar *Jaffanapatnam* hebt gehuurd. Ik zoek
„ eene gelegenheid derwaards, zoudt gij mij wel,
„ met mijn volk en goederen, pasfagie in uw vaar-
„ tuig willen verleenen? Mijne bagagie beftaat in
„ niets dan een paar koffers, 4 kasten wijn, 2
„ baalen lijwaaten, en twee vrouwelijke bedien-
„ den, waar van de eene mijne keukenmeid, en
„ de andere mijn Tanniekaretje, of watermeid (*)
„ is."

Ik kon mij niet onthouden van hartelijk over zijne bedienden te lagchen. Een Graaf, en Ridder van *Maltha*, want dit was hij ook, met een keuken- en water-meid te reizen! ANNA en haare moeder die bij ons gefprek tegenwoordig waren, en die ik dit met een paar woorden in het *Malabaarsch* vertaalde, lachten 'er mede niet weinig om.

Hij nam dit echter niet eens kwalijk. „ Het is
„ zoo mijne gewoonte," zeide hij, „ ik reis altijd
„ met een keuken- en water-meid. De eene bedient
„ mij, en de andere maakt mijn eeten gereed. Dit
„ vindt ik zeer natuurlijk; *d'ailleurs*," vervolgde hij, mij met een betekenend gelaat aanziende, „ *le*
„ *nom ne fait rien à la chofe, vous le verrez.*"

Ik had in het begin weinig genegenheid om zijn ver-

(*) Men noemt die watermeiden, om dat zij in de huizen het drinkwater brengen, dat zij uit de rivieren of putten haalen, dewijl men in die landen geen regenbakken in de huizen heeft. Deze Tanniekaretjes doen ook het huishoudelijk werk, als veegen, enz.

verzoek toe te ſtaan. Het vaartuig was maar klein, en zoude met zoo veele goederen en menſchen te vol worden. Het was onmoogelijk, dat wij alle onder de tent konden huizen. Doch hij wist die zwaarigheden op zoo eene kunſtige manier weg te neemen, en mij alles zoo gemakkelijk te maaken en voor te ſtellen; hij ſcheen mij zulk een welleevend, vriendelijk en goedaardig man te zijn, en van zoo een' aangenaamen omgang, dat ik mij veel vermaak in zijn gezelſchap beloofde, en hem eindelijk de verzochte pasſagie toeſtond; doch ik weigerde volſtrekt de helft van de vracht, die hij mij herhaalde reizen aanbood.

„ Wel aan," zeide hij, „ dewijl gij niets be-
„ geert, wil ik mij ten minste met de bezorging
„ van onze proviſie belasten; ik verzoek u wel
„ ernſtig, 'er geen cashje (*) voor te beſteeden,
„ laat dit op mij berusten, gij zult over mij te vre-
„ de zijn, en ik zal wel zorgen dat gij lieden geen
„ honger behoeft te lijden. Na eenige woorden-
wisſeling moest ik eindelijk toegeeven.

Ik kocht dus niets dan wat ſheroutes of ſegaars, de vrouwen zorgden voor hunnen betel, laatende ik, wat de inkoop der levensmiddelen aanging, het geheel op den Graaf aankomen; aan wijn, wist ik, zouden wij ten minste geen gebrek hebben.

Moeder en dochter hadden het nu den ganſchen dag

(*) Cashje is een ſtukje kopergeld omtrent $\frac{1}{4}$ duit, of halve penning.

dag zeer druk met praaten; het ſcheen mij zelf toe, dat zij met elkanderen twisteden. Deze geheime woordenſtrijd duurde zelfs tot laat in den nacht, 'er was iets op til, dat was zeker; doch ik konde 'er niet achter komen: zij hadden wel meêr met elkanderen gekibbeld. Ik ſloeg 'er dus niet veel acht op.

Des anderen daags, zijnde die van ons vertrek, ging ik vroeg uit, om eenige bezigheden aftedoen, en van Monſieur L'ETOILE affcheid te neemen, en beval hen, alles behoorlijk intepakken, en zich gereed te houden; tegens den avond zouden wij zonder fout aan boord gaan.

Toen ik weder te huis kwam, vond ik de moeder bezig bij een groote pittié of ſluitmand, die ik 'er te vooren niet had gezien. „ Wat is dat voor „ een pittié?" vroeg ik. „ Het is de mijne," antwoordde zij, „ ik heb 'er mijne kleederen in." — „ Waarom? is 'er geen plaats voor uwe kleederen „ in die koffer?" — „ Ik ga niet meê," zeide zij, „ ik heb mij bedacht."

„ Hoe! niet meê?" vroeg ik verwonderd, „ waar„ om niet?" — „ Ik ben van voorneemen," hernam zij, „ eerst naar *Nagapatnam* te gaan, waar „ ik nog eene zuster heb, 'er is juist eene goede „ gelegenheid; overmorgen vertrekt eene thonij der„ waards. Ik wil haar mijne kinderen laaten, of „ zien dat ik hen ginds in het Weeshuis krijg, en „ met een ander vaartuig na kome. ANNA gaat „ alleen meê, zij is bij u wel vertrouwd; buiten-

„ dien

„ dien zijn 'er meer vrouwspersoonen aan boord.
„ Ik heb te *Jaffanapatnam* ook nog eene boezem-
„ vriendin; zij kan bij dezelve zoo lang blijven,
„ tot haar bruidegom haar afhaalt, of tot dat ik
„ overkome."

Ik zocht haar te overreeden om die *Nagapatnam-sche* reis tot op een' anderen tijd uitteſtellen; doch zij bleef bij haar beſluit, en verzocht mij alleen, met zigtbaare ontroering, voor haare dochter eenige zorg te willen draagen, en niet geheel en al de hand van haar aftetrekken, zoo zij op de een of andere wijze mijne hulp nog mogt benoodigd hebben. Zij had mij reeds met haare kinderen zoo lang tot een last geweest; het was eens tijd dat zij mij daar van ontſloeg, alleenlijk bad zij mij, als eene laatſte goedheid, om 3 of 4 pagoden om de reis-onkosten goed te maaken.

Zij zeide dit met zulk een weemoedig gelaat, dat ik 'er van aangedaan was. Ik ſtelde haar wegens haare dochter gerust, en gaf haar dertig pagoden; met moeite belette ik dat zij zich aan mijne voeten wierp.

Wat moest ik intusſchen van zulk een beſluit denken? hadden zij dit met elkanderen afgeſproken, of had ANNA dit bewerkt? Ik vroeg het haar in het geheim. Het was een inval van haare moeder, meêr wist of wilde zij 'er mij niet van zeggen, voor het overige ſcheen zij buitengemeen in haar ſchik te zijn van alleen met mij te moogen reizen.

Regtuit gesproken, ik was 'er niet minder blijde om, en dat wel om verscheidene redenen, de voornaamste echter bestonden hierin.

Ik was beschaamd met zulk een stoet van vrouwen en kinderen, die mij eigenlijk niet aangingen, onder mijne eigene Natie, en in eene plaats aan te komen, waar zich gewis verscheidene lieden bevonden, die mij te *Nagapatnam* gekend hadden. Wat moesten die menschen van mij denken?

Doch dit was nog het minste, konde het niet moogelijk zijn, dat de zoogenaamde bruidegom, of verloofde van ANNA, weder van de partij had afgezien?

Sedert twee jaaren hadden zij geen taal noch teken van hem gehad, en niet eens regt geweeten waar hij zich ophield. Op geen' eenen brief had hij geantwoord, zelfs niet op de laatste, die de weduwe hem van *Tranquebaar* had geschreeven. Zoo hij nu weigerde aan zijne trouwbelofte te voldoen, bleef de gansche familie ten minste voor een' tijd lang, weder op mijnen hals. Voor ANNA alleen zoude ik wel zorgen, want verlaaten wilde ik haar niet, en haar aan armoede en gebrek prijs te geeven, daar had ik haar te lief toe; en dus deed haare moeder mij een wezenlijken dienst van terug te blijven (*).

Het oogenblik van ons vertrek nu genaderd zijnde,

(*) Het was eene bijzondere bestiering van God, want had die vrouw met haare kinderen mede in het vaartuig geweest,

de, geleidde de goede vrouw ons tot aan het ſtrand, nam onder betuiging van de hartelijkſte dankbaarheid affcheid van mij, gaf haare dochter nog eenige vermaaningen mede op reis, omhelsde ons weenende, drukte mijne hand, vertrok — kwam weder, omhelsde mij nog eenmaal, en riep ſnikkende uit, terwijl zij zich van ons afrukte: „ God beloone u „ voor 't geen gij aan ons gedaan hebt."

Het was als of ik van mijne eigene moeder ſcheidde, zoo zeer ontroerde het mij; ach! zij nam een eeuwig affcheid; geen van ons beide zag haar ooit weder! Nu ſtapten wij in een chialeng, en voeren naar ons vaartuig, dat buiten de brandingen ten anker lag.

Het zal vijf uuren geweest zijn toen wij aan boord kwamen. Ik vond 'er den Graaf reeds, die naar ons wachte; en met hem zijn tanniekaretje en keukenmeid, beide van de caste der Parriah. Niet zonder reden had hij op haar geroemd, zij waren jong en ſchoon; voornaamelijk de eerſte, die indedaad buitengemeen aanvallig was.

Hij ſcheen mij reeds een kleine ſnor, zoo als men het daar noemt, weg te hebben; echter was hij zeer beleefd en gedienſtig. Wij plaatſten ons onder de tent zoo goed wij konden, en toen alles geſchikt was trad ik naar buiten, beval den Tandel het anker te ligten — en wij gingen onder zeil.

weest, hadden zij den dood niet kunnen ontgaan, zoo als in het vervolg zal blijken.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Tranquebaar. — *Verraaderlijk ontwerp der* Engelſchen *ontdekt.* — *De ſchraale proviandeering.* — *Schrikkelijke ontwaaking.* — *Gevaarlijke toeſtand.* — *De armzalige maaltijd.* — *Snoode aanſlag van den Graaf op* ANNA.

Toen wij buiten de reede waren, dook de zon juist achter de kimmen. De lucht was helder, de wind voordeelig, het zeil gezwollen, het volk vrolijk en welgemoed; wij doorſneeden het water dat het ſchuimde; alles voorſpelde ons eene gelukkige en ſpoedige overvaart.

Dus verliet ik de kust *Chormandel*, waar het zwaard en de hongersnood zulk eene ijſelijke verwoesting hadden aangeregt, en nog geduurig voort woedden.

Goede God! welk een heerlijk en vruchtbaar land was dit niet vóór den oorlog. Hoe wemelde het alöm van menſchen! hoe was alles bezet en vervuld, dorp aan dorp, gehucht aan gehucht, bijna geen plekje gronds dat niet bebouwd of beplant was. En nu eene woestijn, uitgenomen de Steden, ganſchelijk,

lijk, volſtrekt ganſchelijk, verlaaten, eenzaam en ledig. Het tiende gedeelte van deze ontallijke menigte, die het bevolkte, was niet meer. Zij waren alle door een' geweldigen dood weggerukt; hun lot was ſchrikkelijk. Ach! zijn dan de menſchen alleen geboren om elkanderen te vernielen?

Ik zelfs had 'er veel verdriet, veel zorgen en kommer geleeden; uitgenomen den tijd die ik te *Sadras* woonde, had ik 'er weinig genoegelijke dagen doorgebragt.

Alle onze Etablisſementen, onze Logies en Kantooren, waren door de *Engelſchen* geſlecht, en onder den voet gehaald (*), wat zoude ik langer in dat land doen? Ik was blijde het te verlaaten, 'er was niets meer dat mij aan hetzelve konde binden, het eenigſte voorwerp dat hiertoe nog in ſtaat zoude geweest zijn, had ik bij mij.

Met een weemoedige vreugde vestigde ik mijne oogen op de langzaam verdwijnende voorwerpen. De in een ſmeltende huizen, de pijramiden der *Indiaanſche* tempels, het kasteel *Dansburg* (†); tot de ſtaag vergrootende tusſchenwijdte, en de zinkende nacht alles in een verwarde.

Nu begaf ik mij onder de tent, de Graaf had reeds een waschlicht aangeſtoken, een flesch wijn geopend,

(*) Uitgenomen *Palleacatta* en *Nagapatnam*; deze laatſte plaats heeft men hun, even als *Ceilon*, *geſchonken*. Ja, ik herhaal het nog eens — *geſchonken!*

(†) Dus werd het kaſteel te *Tranquebaar* genaamd.

opend, en, onder het drinken en rooken, begonnen wij een gesprek, waar van de oorlog het voornaamste onderwerp was.

Hij had, verhaalde hij mij, van een geloofwaardig man, die van *Pondichery* in een vaartuig was gekomen, gehoord, dat men aldaar, door een bijzonder toeval, eene menigte brieven van *Madras* in handen had bekomen. Deze brieven waren voor het *Engelsche* leger bestemd geweest.

Men had onder anderen in dezelve een wel overlegd ontwerp gevonden, om zich van *Jaffanapatnam* bij overrompeling meester te maaken.

De uitvoering daar van had het *Madrasse* Gouvernement aan haare Bevelhebbers in de *Marava* en te *Nagapatnam* opgedraagen. Men zoude den Commandant van het Fort *Ham en Hiel* voor eenige duizend ropijen omkoopen, een valsche attaque op *Punto Pedra* doen, enz. alles was naauwkeurig aangeweezen en berekend; de plaats om te landen, waar en hoe — het plan was onverbeterlijk en konde niet missen.

„ God dank!" riep hij uit, „ dat het ontdekt „ is, en dat 'er reeds orders naar *Trinconomale* en „ naar *Jaffanapatnam* zijn afgegaan om het te ver- „ ijdelen; het verlies van die plaats zoude van het „ uiterste nadeel voor den Admiraal DE SUFFREN „ zijn geweest."

Ik begreep terstond dat hij van de brieven sprak, die ik Monsieur DE SALMIAC, te *Pondichery*, had ter hand gesteld; hoe zeer verheugde ik mij nu, de com-

commisſie van MACKARTNEY niet te hebben volvoerd. Hadden de *Engelſchen* zich van *Jaffanapatnam* meester gemaakt, ik zoude mij nooit weder onder mijne Natie hebben durven vertoonen.

Het is waar, niemand wist het, of konde vermoeden dat ik de overbrenger dezer brieven, en der verraaderlijke ontwerpen der *Engelſchen* was geweest. Ik behoefde voor niemand te ſchroomen. Ik had duizend pagoden. Ik was op den weg van fortuin te maaken, moogelijk om een zeer rijk, ja zelfs een zeer groot man te worden — want tot beide behoeft men alleen geluk, en ook ſomtijds dat niet eens; een geval, een geringe omſtandigheid, kan het te weeg brengen, en maakt ſomtijds den grooten man, gelijk het hem ook weder kan vernietigen.

Doch wat waren alle deeze voordeelen, in vergelijking van de kwelling die ik moest gevoelen, de verachting en de affchuuw die ik voor mij zelf moest hebben, bij de overweeging, dat ik tot het ongeluk en den ramp van mijn Vaderland iets had bijgedraagen, dat ik met deszelfs vijanden had geheuld, en om het vervloekte geld, hetzelve had verraaden of benadeeld. Neen! het zal mij nooit berouwen dat ik deze opoffering gedaan heb; hoe ondankbaar men mij ook heeft behandeld, ik vind de belooning dezer edelmoedige daad in mij zelf.

Het behoud van dit kostbaar etablisſement was men dus aan mij verſchuldigd. Zonder mij, had het naar alle waarſchijnlijkheid moeten vallen, en

moogelijk alle andere bezittingen der *Hollanders* op dat eiland met hetzelve.

De *Engelſchen* hadden zich alleenlijk voor *Jaffanapatnam* behoeven te vertoonen, en men zoude deze plaats, even als men in het jaar 1802 het ganſche Eiland *Ceilon* heeft gedaan, zonder ſlag of ſtoot aan den vijand hebben overgegeeven.

Want alhoewel 'er toen ter tijd op *Jaffanapatnam* 500 *Europeeſche* ſoldaaten, en nog een grooter *Lascarijns* in bezetting lagen, en men deze Stad, wegens derzelver ligging, tegen eenen vijf maal grootere magt gemakkelijk zoude hebben kunnen verdedigen, had men echter de Capitulatie reeds in voorraad gereed liggen, om 'er, wanneer de *Engelſchen* eene landing mogten doen, terſtond gebruik van te maaken. Dit is eene waarheid! — Ik zelf heb deze Capitulatie voor den Commandeur RAKET in het *Engelsch* overgezet.

Ik verzweeg den Graaf dat ik deze brieven onder mijne bewaring had gehad, en oordeelde het onnoodig hem met dat geval bekend te maaken; men kan in zulke zaaken niet te voorzigtig zijn.

Onze flesch was eindelijk leêg, wij zouden nu ons avondmaal neemen. De Graaf ſpreidde een ſervet over de mat waar op wij zaten; haalde uit een ſluitmandje vier gebraaden kuikens en tien broodjes (elk omtrent een vuist groot) voor den dag, opende een nieuwen flesch wijn, en noodigde mij en ANNA om toe te tasten; na dat hij 'er aan zijne vrouwelijke bedienden vier broodjes en een kuiken van had afgegeeven.

Wij

Wij lieten ons niet lang bidden, en daar wij alle goeden eetlust hadden, bleeven 'er welhaast van de 3 gebraadene kuikens, niets dan de beentjes over.

Wij waren in verwachting dat hij ons nog het een of ander zoude voorzetten; hij ſcheen dit te merken. „ De droes!" riep hij uit, „ indien ik had „ geweeten dat gijlieden zulke goede maagen had, „ zoude ik mij nog van een kuikentje, met een „ paar broodjes meêr, hebben voorzien."

Ik dacht dat hij 'er mede ſpottede, en zeide hem lagchende: „ Heer Graaf! dewijl gij u wel met de „ zorg voor ons onderhoud tot aan *Jaffanapatnam* „ hebt willen belasten, en ik geenzins twijfel, of „ gij hebt ten dien einde een goeden voorraad mede- „ genomen, zoude het onbeleefd zijn, dat wij u „ zoo veele ongelden vergeefs hadden laaten doen, „ en u met een groot gedeelte van de levensmidde- „ len lieten zitten."

„ *Parbleu!*" antwoordde hij uitſchaterende, „ het „ heeft geen nood, dat ik van de gebraade kuikens „ en broodjes zal overhouden, gij lieden hebt 'er „ wel voor gezorgd; hoewel ik 'er mijn goed ge- „ deelte ook van heb gehad. In mijn ganſche pro- „ viſie-korf is niet zoo veel meer overig, dat een „ muis zich 'er mede zoude kunnen verzadigen. „ Het is goed dat wij morgen vroeg te *Jaffana-* „ *patnam* zijn."

„ Hoe!" riep ik, verwonderd uit, „ gij hebt geen „ meer proviſie als het geen gij ons komt opdisſchen?" „ Neen! in ernst; zie hier:" hij opende de ſluitmand.

„ Heer

„ Heer Graaf!" zeide ik tot hem met een verdrietig gelaat: „ ik hoop met u dat wij morgen te „ *Jaffanapatnam* komen; doch zoo dit niet mogt „ gebeuren, wat dan? Ik voor mij kan wel één dag, „ al waren het 'er twee, zonder eeten blijven; doch „ deze jonge Juffer!... waarlijk indien ik geweeten „ had dat gij u zoo flecht zoudt hebben voorzien; „ ik zoude mij wel gewacht hebben, om u de „ zorg voor ons onderhoud toetevertrouwen. Welk „ eene onvoorzigtigheid, gierigheid wil ik het niet „ noemen. Hoe weet gij dat wij morgen te *Jaffa-* „ *napatnam* zullen zijn? hebt gij paarden voor de „ chialeng?"

Hij werd boos, en zeide met een vloek: „ ik „ fta 'er u voor in, dat gij morgen te *Caïtz* zult „ ontbijten! Gij zult zien *Nonja!*" (*) zeide hij in gebroken *Portugeesch*, tegen ANNA, „ dat ik mijn „ woord zal houden, maak u niet ongerust. Ik „ verfta mij een weinig op de Stuurmanskunst.

Ongelukkiglijk floeg ik geen acht op deze laatfte woorden. Hij was door het veel drinken reeds verre heen. Ik wilde mij dus in geen redentwist met hem inlaaten. Wat zoude het mij ook gebaat hebben?

Wel is waar, het kwaad was juist zoo groot niet; met den wind die wij hadden, en den voortgang dien wij maakten, was 'er ook geen twijfel aan, of wij zouden tegen den volgenden middag te *Caïtz* zijn. In allen gevalle dacht ik, zoo hij ons mogt te-

(*) Juffer in het *Portugeesch*.

tegen loopen, of dat het ſtil werd, en men genoodzaakt was ten anker te komen, konden wij, zoo wij al den volgenden dag onze reis niet kreegen, ons echter altoos te *Portonova*, te *Naoer*, *Nagapatnam*, of eenige andere plaats, van levensmiddelen voorzien. Dit ſtelde mij gerust; en na hem een goeden nacht gewenscht te hebben, lag ik mij in een hoek van de tent neder. ANNA en de twee meiden lagen aan de eene, en de Graaf aan de andere zijde.

Ik mag dus eenige uuren geſlaapen hebben; toen ik mij van iemand bij de hand voelde ſchudden. Het was den Tandel, „ *Eundrou aya!*" zeide hij met een droevige ſtem, „ Kom even buiten, als „ het u gelieft; ik ben den ankergrond kwijt, en „ zie geen land."

„ Wat," vroeg ik verſchrikt, „ geen land? hoe „ is dat mogelijk?" en ſprong met een vaart onder de tent van daan.

De dag begon juist aantebreeken; angſtig zag ik aan alle kanten rond. Helaas! het was maar al te waar; niets dan lucht en water waar heen ik mijne oogen wendde, en daarbij dood ſtil.

Ik was buiten mij zelve van toorn! greep met 'er haast een ſtuk hout, en dreigende naar hem toetreedende: „ *Parra Naii!*" (†) zeide ik, „ waarom „ hebt gij de kust verlaaten? gij zult dit....." „ Om Gods wille, Mijnheer!" riep de arme man, „ heb

(*) Staat op, Mijnheer!

(†) Een ſcheldwoord, *Naii* is hond in het *Malabaarsch*.

„ heb toch de goedheid van mij aan te hooren, het „ is waarachtig mijn ſchuld niet — de *Frans Fa-* „ *ringui* (*) heeft 'er mij toe gedwongen."

„ De *Frans Faringui?*" vroeg ik verwonderd, en met een ſchoot mij te binnen, wat de Graaf van zijne ſtuurmanskunst, en van het ontbijten te *Caïtz* gezegd had.

„ Ja, Mijnheer!" antwoordde de Tandel, „ nie- „ mand dan hij is 'er de oorzaak van." Hij verhaalde mij toen, dat de Graaf in den nacht buiten was gekomen, zich bij hem aan het roer had geplaatst, en hem bevolen de kust te verlaaten en naar zee te ſtuuren. „ Al wat ik," vervolgde hij, „ hem van ankergrond en ſtroom mogt zeggen of „ beduiden, was te vergeefs, hij wilde of konde „ mij niet verſtaan. Ik had gaarne gewenscht u „ wakker te maaken, en zocht verſcheidene maalen „ te ontſnappen; doch hij dreigde mij, en twee van „ mijn volk die bij mij op waren, dood te ſchieten, „ indien wij ons verroerden, of het minſte gewag „ maakten; eerst voor een groot half uur is hij on- „ der de tent gegaan."

Hier hielp geen raazen of tieren, 'er was geen oogenblik tijd te verliezen. Ik liet terſtond het volk wakker maaken, plaatſte hen aan de riemen, en het vaartuig met den ſteven naar het Westen gekeerd hebbende, gebood ik hen door te roeijen, zonder de minſte tusſchenpoozing.

Dat

(*) De *Franſche Europeaan.*

Dat wij veel vooruit zouden ſchieten, was niet waarſchijnlijk; het was, wat men met regt konde noemen, dood ſtil; en 'er ging een hooge deining; buitendien liep de ſtroom ſterk om het Noord-Oosten; zoo wij dien maar het hoofd konden bieden, was ik te vrede; ik twijfelde 'er echter ſterk aan, want hoe zeer het volk nu ook uithaalde, zoude hunne ijver, als de zon hooger ſteeg, en zij wat lang geroeid hadden, wel ras verflaauwen, en dit was niet te verwonderen! Men kan zich geen denkbeeld maaken van de hitte die op zee onder de linie (*) bij eene kalmte heerscht. Niets anders dan wind, of het ontmoeten van een ſchip, konde ons redden.

Ik was buiten mij zelve van verdriet en ſpijt, dat ik dezen *Franschman* een pasſagie in ons vaartuig had toegeſtaan; wij zouden, zoo ik mij hier toe niet had laaten overreeden, waarſchijnelijk nu reeds voor de kust van *Ceilon* zijn. Alhoewel hij nog in een' vasten ſlaap lag, was ik echter al te zeer op hem verbitterd om mij daar aan te ſtooren. Zonder omſtandigheden greep ik hem bij den ſchouder, en ſchudde hem hevig. „ Sta op, Graaf!" riep ik, „ ſta op, en zie wat gij dezen nacht hebt uitgevoerd! Wij zijn uit het gezicht van land, en „ drijven weg naar zee."

Hij ging al vloekende overeind zitten. „ Gij zijt „ een

(*) Wij bevonden ons tusſchen de 9 en 10 graaden Noorderbreedte.

„ een *f.... bête!*" zeide hij op een' verachtelijken toon, „ ik zie wel dat gij minder verſtand van com-
„ pas en zeezaaken hebt, dan mijn keuken-meid of
„ tanniekaretje. — „ Nu ja, ik heb van dezen nacht
„ geſtuurd, en gij moogt 'er mij wel voor dan-
„ ken; waar toe dient het langs de kust te zei-
„ len als men koers kan houden? Vindt gij ver-
„ maak langer in dit vaartuig te blijven dan het
„ noodig is? Wel bekome het u! Ik voor mijn
„ part, denk het hoe eerder hoe liever te verlaa-
„ ten, binnen een paar uuren hoop ik te *Caïtz*
„ te ontbijten, zoo als ik die Nonja gisteren heb
„ beloofd; dat gij de *Ceilonſche* kust niet kunt zien,
„ is wegens de mist, of om dat het land laag is.',
En nu ging hij aan het bewijzen en redeneeren van lengte en breedte; de ſtrekking der beide kusten, enz.

Verſcheidene maalen wilde ik hem in de reden vallen, doch hij liet mij niet aan 't woord komen. Ik zoude hem voor den kop geſlagen hebben! „ Kom
„ onder de tent van daan," riep ik eindelijk onver-
duldig uit, „ en ziet het zelfs! ik wil uwe zotte
„ praat niet langer aanhooren;" en hier mede ſnelde ik weder naar buiten.

Kort daar na kwam hij ook voor den dag, met zijne kaart in de eene, en zijnen kijker in de andere hand. Na dat hij den ganſchen horizont had rond gezien, en niet anders dan hemel en zee ontdekte, ontroerde hij.

„ Wel nu Graaf!" vroeg ik hem, „ wat dunkt
„ u?

„ u? zouden wij nog binnen een paar uuren ons „ ontbijt te *Caïtz* kunnen neemen?"

Hij haalde zijne ſchouders op, en beriep zich op zijne kaart. „ De koers is evenwel Zuid-Oost, „ als men....." „ Graaf!" viel ik hem verbitterd in de reden, „ niet ik, maar gij, hebt minder ken- „ nis van het compas en zeezaaken, dan uw keu- „ ken-meid of tanniekaretje! In allen geval, wat „ had gij met het roer en met den koers te doen? „ Gij zijt maar pasſagier, en hebt hier niets te be- „ veelen; daar voor ben ik en de Tandel. En „ zoo gij 'er u al mede had willen bemoeijen, be- „ hoorde gij te weeten, dat vaartuigen als het on- „ ze, de kust ten minste tot *Timilipatnam* moeten „ houden, om niet door de ſterke ſtroomen, die „ uit den Golf van *Manaar* ſchieten, beöosten *Cei-* „ *lon* te worden weggeſleept."

„ Wat ſtroomen!" antwoordde hij mij, „ 'er „ zijn geen ſtroomen, dan moesten zij ten minste „ met een pijl op de kaart betekend ſtaan. Ziet „ hier....."

„ Ga naar den d....l met uw pijl en kaart!" riep ik woedende uit: „ ik wenschte dat gij nooit „ een voet in het vaartuig had gezet. Uwe gierig- „ heid en zotheid, hebben ons aan den honger en „ het grootſte levensgevaar blootgeſteld. Indien wij „ het ongeluk hebben *Punto Pedra* (*) voorbij te „ drijven, zijn wij verlooren."

Op

(*) De Noordelijkſte hoek van *Ceilon*.

Op deze woorden ontſtelde hij; en echter, om zijne vrees te verbergen, zocht hij met het geval te boerten; ik verwaardigde mij niet hem te antwoorden. Eindelijk vroeg hij mij hoe ik het dacht te maaken om het land te krijgen. „ Ziet gij het dan „ niet," graauwde ik hem toe, „ roeijen — niet „ dan roeijen, tot dat 'er wind komt; ik raade u „ eenig geld aan het volk te geeven, of te beloo- „ ven, om hen aantemoedigen."

Hij ging hier op onder de tent, en kwam met een hand vol ropijen terug, die ik onder de roeijers uitdeelde.

De arme menſchen! zij waren opgetoogen van blijdſchap over dit geſchenk, en beloofden mij al hun best te zullen doorroeijen; zij dachten het land nog wel tegen den avond weder te zullen bereiken.

Ach! zij wisten niet in welken gevaarlijken toeſtand wij ons bevonden; zelfs de Tandel had 'er niet veel erg in. Het was zijne eerſte reize, ik vond hem zeer onkundig in zijn vak; alle zijne weetenſchap beſtond daar in, dat hij langs den wal konde ſtuuren. Het zoude dus hier meestendeels op mij aankomen.

Welke bedenkingen kwamen 'er als toen in mij op! welk een ſchrikbaarend vooruitzicht zoo de ſtroom ons in volle zee dreef! wij waren nog in den Regen-*Mouſſon*. Elk oogenblik konden wij door een ſtorm worden beloopen. Wij hadden geen compas — ons vaartuig was klein, zwak, open, en zwaar belaaden met de 4 wijn-kasten en lijwaat-

baa-

baalen van den Graaf, en met onze koffers — bovendien vol menſchen. Wij waren 'er met ons twaalven in.

Maar dit was nog niet alles. Wij hadden geene andere levensmiddelen, dan een halve zak rijst, en niet dan een klein vaatje water, aan boord (*). Onze Tandel en zijn volk waren *Malabaaren*, derzelver Caste en Godsdienst laat hun niet toe ſterkendrank of wijn te gebruiken. Het zoude dus wreed en onvoorzichtig zijn geweest hen van het weinige water, dat 'er nog was, te berooven. Ik verbood ANNA, en de twee meiden, op het ſcherpſte, 'er aan te raaken. De Graaf opende terſtond een van zijne vier kasten, en wij beſlooten niets dan wijn, geduurende de reize, te drinken.

Aan welke nietsbeduidende kleinigheden hangen doch ſomtijds de lotgevallen der menſchen af! Had ik den Graaf den voorigen avond niet over zijnen geringen voorraad van levensmiddelen gehekeld, of had ik een flesch wijn meêr met hem gedronken, waartoe hij mij herhaalde reizen noodigde, zoude hij,

(*) De Makuas, of andere *Indiaanen*, die in chialengen, kattemaram's, of diergelijke kleine vaartuigen van *Tranquebaar*, *Carikal*, *Nagapatnam*, of andere nabij zijnde plaatſen, naar *Jaffanapatnam* overſteeken, zijn gewoon, zich van levensmiddelen en water, voor niet meer dan een, of ten hoogſten twee, etmaalen te voorzien. Door dien zij de kust en ankergrond niet verlaaten, kunnen zij zich des noods altijd weder op nieuw proviandeeren.

hij, noch aan zijne ſtuurmanskunst, noch aan het ontbijt te *Caïtz*, dat hij ANNA beloofde, gedacht hebben, of hebben kunnen denken.

Intusſchen, gedaane zaaken neemen geen keer. Treuren en klaagen konde niet helpen, en ons oneindig veel kwaad doen. Ik had nog goeden moed; zoo het maar een weinig wilde doorwaaijen, zouden wij het land welhaast weder ontdekken; doch al het genoegen, al het vermaak, dat ik mij op die korte reis had voorgeſteld, was door dit toeval glad bedorven. Wij zaten elkanderen met droevige en verdrietige troniën aan te zien. ANNA was ongerust, de Graaf gemelijk en kwaad, en ik was alles bij elkander. Niemand ſprak, en zoo 'er nog al iets werd gezegd, was het meestentijds een wensch om wind.

Doch 'er kwam geen wind. Tegen den avond verhief zich een klein koeltje, het was even genoeg om den ſtroom dood te zeilen, en het arme volk tijd te geeven, hunne vermoeide leden te kunnen uitrusten. Zij hadden den ganſchen dag in de brandende zon geroeid, en niets gegeeten dan raauwe rijst met een weinig water gemengd. Wij hadden ook geen beter maal gehad, uitgenomen dat wij onze rijst met wijn, in ſtede van met water, neêrſlokten.

Ik vreesde dat ANNA zich hiermede niet zoude hebben kunnen behelpen; doch het ging beter dan ik dacht. Tot het eeten van raauwe rijst, met wijn of met water, behoort een goed gebit, en veel honger;

ger, en hier aan ontbrak het ons geen van beide, en mogelijk niemand aan boord, uitgenomen den Graaf; die, wat het gebit aangaat, zeer slecht voorzien was; hij had geen eene kies meêr in zijn' mond, en zijne 4 of 5 overige tanden waren ook niet van de beste.

Het is ligt te denken, dat onze kost hem niet smaakte. Hij had wel meêr, zoo hij zeide, 2 en 3 dagen zonder eeten geweest, en wilde liever zoo lang honger lijden tot wij aan land kwamen. Ik konde niet nalaaten hem toen iets wegens zijne gierigheid, en van de 10 broodjes en de 4 kuikens toe te duwen, dat hij met stilzwijgen beantwoordde.

Toen het duister begon te worden, loste ik den Tandel af, die zich bij zijn volk ging nederleggen. Hij had den voorigen nacht en den ganschen dag aan het roer gestaan, en was zeer vermoeid, ook konde hij niet naar de sterren stuuren. Anna hield mij eenigen tijd op de plegt gezelschap; doch eindelijk ook slaaperig wordende, ging zij zich onder de tent ter rust begeeven, en welhaast was ik de eenigste in het vaartuig die wakker was. De Graaf had zich een goeden roes gedronken om de zorgen te verdrijven, of wel uit nijd. Hij was den ganschen dag bijzonder gemelijk en stuursch geweest, en had mij veele grofheden gezegd, die ik den meesten tijd niet verwaardigde te beantwoorden. Nu eerst bevond ik tot mijn leedweezen, dat hij van een zeer trotschen en boozen inborst was, waar van ik mij nog veele onaangenaamheden voorspelde.

De wind was Noordelijk en flaauw. Ik had geen compas, en moest mij zoo veel moogelijk naar de sterren rigten, naar mijne beste gissing hield ik Zuid-West aan. Gelukkig konde ik het vlak voor den wind laaten loopen. De Inlandsche kleine en platboomde vaartuigen willen niet wel bij den wind zeilen, ook had de stroom nu minder vat op ons.

Ik wist wel dat ik weinig voortgang maakte; doch ik hoopte dat het koeltje met den dag zoude aanwakkeren, of ten minste blijven voortduuren; en twijfelde niet, of wij zouden den volgenden avond met behulp der riemen, den wal (het zij die van *Ceilon* of van de kust) wel in het gezicht krijgen; doch ik bedroog mij. Naar maate dat de zon rees, ging de wind ook leggen — en om acht uuren was het wederom dood stil.

Deze aanhoudende kalmte maakte mij beangst, en ik begon ernstige overweegingen, over onzen hagchelijken toestand, te maaken.

Het was onmoogelijk, dat de roeijers het op dien voet lang konden uithouden. De onophoudelijke afmattende arbeid, het slechte voedzel, de brandende zon aan welke zij den ganschen dag waren blootgesteld, de schaarsheid van water om hunnen dorst te lessen, (want ik had hen op rantzoen gesteld, en het watervat laaten sluiten; de sleutel bewaarde ik zelf) dit alles moest welhaast hunne krachten uitputten. Welk een vooruitzicht! onze toestand was in den hoogsten graad gevaarlijk.

De tweede dag verliep als de eerste; geen de min-

minste wind, en eene ondraagelijke hitte. Hoe lang viel mij die dag; ik had geen lust tot lezen noch tot praaten, en zoo moede als ik ook was, want ik had den ganschen nacht aan het roer gestaan, konde ik evenwel uit ongerustheid niet in slaap komen.

De Graaf had op mijn aanraaden weder eenige ropijen onder het volk uitgedeeld, en dit deed hij, zoo het scheen, met een' goeden wil, en zonder de minste zwaarigheid te maaken, hoewel hij anderzins gierig van aard was; doch zijn leven was in gevaar, dit maakte hem mild. Wat heeft het geld toch weinig waarde in diergelijke omstandigheden.

Tegen den avond begon het koeltje wederom op te wakkeren. Wij heesen het zeil, en de roeijers konden zich uitrusten; doch ik had reeds den ganschen dag eene algemeene neerslachtigheid onder hen bespeurd, die mij niets goeds voorspelde.

Deze moedeloosheid moest ik zoo veel mij moogelijk was trachten voor te komen. Gaven zij zich eens aan dezelve over, dan was het met ons gedaan. Ik kende de *Malabaaren* al te wel, ik wist dat zij tegen geene bezwaarenissen gehard zijn, en dat tegenspoeden en rampen hen ligt ter nederslaan. Zoo zij ophielden met roeijen, zag ik een verschrikkelijk lot voor ons te gemoet.

Ik zocht hen ten dien einde door vertellingen en sprookjes te vermaaken; ik scherste, ik lachte, ik zong zelfs, God weet met welk een hart! Doch hoe moeijelijk het mij viel, om in de ongerustheid,

die mij kwelde, een blij en vergenoegd gelaat te toonen, is ligt te denken. In één woord, ik deed mijn uiterſte best hen optebeuren en te vervrolijken; ik vleidde hen met de hoop van den volgenden dag land te zien. Ik beefde echter voor dien dag; ons water begon ſterk te minderen, en de onbewolkte hemel voorſpelde ons nog meerdere kalmte.

Tot nu toe had de Graaf het zonder eeten uitgehouden, in de hoop van in dien tijd aan land te koomen. Met eenen onbeſchrijfelijken afkeer, zag hij ons telkens de drooge en raauwe rijst tusſchen de tanden knasteren. Nu dwong hem de honger op het laatst, ons gezelſchap te houden, en hij deed zijn eerſte maal met ons.

Het was eene wezenlijke klucht, zulke misſelijke gezichten als hij maakte, heeft men zelden gezien. Het verdriet en de mistroostigheid, die op elks gelaat was te leezen, verdween voor een oogenblik; 'er was niemand in het vaartuig die niet van lagchen ſchaterde. Elke mondvol, die hij, na verbaazend veel moeite, doorzwelgde, was met eenen vloek verzeld, en met onophoudelijk hoesten, als hem de korrels in den keel bleeven ſteeken.

Hij at zich, in den waren zin van het woord, dronken; want de twee handen vol rijst, waar uit zijn gansch maal beſtond, moest hij met twee fleſſchen wijn doorſpoelen. Ons lagchen maakte hem woedend, en in het vervolg at hij onder de tent.

De zon ging onder, en de ſterren die aan het heldere uitſpanſel begonnen te ſchitteren, verkon-

dig-

digden mij mijne wacht weder aan. Ik nam het ſtuur van den Tandel over, en elk ging ſlaapen, behalven ANNA, die, wat ik haar ook zeggen mogt, bij mij wilde opzitten.

Zij konde niet aanzien, zeide zij, dat ik daar zoo gansch alleen in het duistere op deze woeste watervlakte ſtond, zonder een mensch die tegen mij ſprak, en mij den verdrietigen tijd hielp doorbrengen. Zij had dus voorgenomen, zoo lang wij op reis waren, een gedeelte van den nacht met mij te waaken, en mij gezelſchap te houden.

„ Ik moet u buitendien iets ontdekken," vervolgde zij, „ daar gij gewis over verwonderd zult „ zijn, en nooit had kunnen vermoeden? zoudt gij „ wel willen gelooven, dat deze afſchuwelijke Graaf, „ die ik van harte wensch dat wij nooit gezien had- „ den, de onbeſchaamdheid heeft gehad iets onbe- „ hoorlijks van mij te vergen, en mij oneerlijke aan- „ biedingen te doen? Hij legde een zakje met „ geld, dat hij mij wilde doen aanneemen, aan „ mijne zijde neder. Ik heb hem gedreigd 'er „ u kennis van te geeven, zoo hij mij weder „ met dergelijke beleedigingen aan boord kwam. „ Mijn voorneemen was dit geval te verzwijgen, „ om u geene nieuwe ongenoegens te veroorzaa- „ ken, gij hebt reeds kwellingen en zorgen genoeg; „ doch ik vind dat het mij onmoogelijk is iets van „ dien aard voor u te verbergen, ik moest het u „ openbaaren; alleen verzoek ik dat gij u met dien „ Graaf in geene onaangenaamheden hier over in-

„ wikkelt. — Doe als of gij nergens van weet, en
„ maak u niet ongerust over mij, ik zal hem wel
„ binnen de paalen van eerbied weeten te hou-
„ den."

Zij had wél geoordeeld; dit verhaal had mijne ongerustheid en verdriet vermeerderd, het toonde mij echter haar onvervalscht en genegen hart aan. Intusschen konde ik mij niet genoeg over dien ouden wellusteling verwonderen, die, bij zijne twee meiden, gewis naar geene andere voorwerpen behoefde uittezien.

Alles wel overwoogen, was de raad, die ANNA mij gaf, om dit onbemerkt te laaten doorgaan, zeker het beste. Ach! wij hadden reeds ellende genoeg in het vaartuig, zonder dat 'er nog die van tweedragt en twist behoefde bij te komen.

Het wierd nu middernacht. Ik begeerde dat zij zich tot rust zoude begeeven; de koele zeelucht, aan welke zij niet gewoon was, konde haar schaaden; zij was buitendien reeds eenigzins onpasselijk. Hoewel zij gaarne bij mij had opgebleeven, liet zij zich echter gezeggen, en ging onder de tent; doch niet lang had zij weg geweest, toen ik haar op eenmaal hevig op den Graaf hoorde schelden, en terstond daar op weder naar mij toe zag komen, zeer verbitterd en ontroerd.

Zij had zich, klaagde zij mij, naauwelijks tusschen zijne twee meiden nedergelegd, of hij was bij haar gaan zitten, had haar zijne aanbiedingen van geld hernieuwd, en zich zelfs verstout eenige vrij-

heden

heden te willen neemen; een hevige ſlag in het aangezicht, die zij hem had gegeeven, en het luid gerucht dat zij maakte, had hem weder verjaagd.

Langer konde ik de onbeſchofte handelwijze van dezen Graaf niet dulden. Ik had hem wijs gemaakt, dat ANNA mijne bruid was, en wij binnen kort ſtonden te trouwen; dit had ik uit voorzorg gezegd, op dat hij de behoorlijke achting niet zoude uit het oog verliezen; zijne pooging om haar te verleiden, moest ik dus als eene perſoonelijke beleediging tegens mij aanmerken, die ik onmogelijk ſtilzwijgend konde laaten voorbijgaan. Ik moest mij hier over gevoelig toonen, 'er mogt dan van komen wat 'er van wilde.

Ik geleidde ANNA weder onder de tent. „ Ga onbezorgd ſlaapen, Nonja!" zeide ik overluid tot haar, „ de eerſte ſchobbejak die u weder moeit, zal „ het met mij te doen hebben."

ACHT-

ACHTTIENDE HOOFDSTUK.

Aanhoudende kalmte. — Gevecht met den Graaf. — Hernieuwde en woedende aanval. — De haai. — De aangejaagde vrees. — De waterdief, en wanhoop onder de roeijers. — Treurig vooruitzicht, en ſmertelijke voorſtellingen.

Ik had voorgenomen hem des anderen daags hier over ter rede te ſtellen; doch het was mij onmoogelijk mij zelve zoo lang te bedwingen; ik voer hevig tegen hem uit, en zeide hem bittere waarheden; ik noemde hem *un malhonnête! un brutal!* zonder eer en gevoelens, in ſpijt van zijne tijtels — een ouden ſater! die eerder op zijn graf dan op vrouwen behoorde te denken, voornaamelijk in de vreeſelijke omſtandigheden in welke wij ons bevonden, waar elke dag de laatſte van ons leven konde zijn.

Hij hield zich als of hij ſliep, en antwoordde mij niet. Ik oordeelde hem voor ditmaal genoeg gezegd te hebben, en twijfelde niet, of hij zoude ANNA voortaan wel met vrede laaten.

Van dat oogenblik verloor ik alle achting, die ik, tot nog toe, voor zijne jaaren en karakter had

ge-

gehad. ô! Hoe zeer berouwde het mij dat wij ons met hem hadden ingefcheept.

Ik keerde hierop weder naar de ftuurplegt, met een nieuwen doorn in het hart, het was waarfchijnelijk dat dit geval op de eene of andere wijze van onaangenaame gevolgen zoude zijn.

Niet lang had ik aan het roer geftaan, of de dag begon aantebreeken. Mijn vermoeden werd tot mijne bittere droefheid weder bevestigd. 'Er was geen enkel wolkje aan het ganfche uitfpanfel. De wind werd hoe langer hoe flaauwer. Het zeil hing bij de mast neêr. Ik konde niet meêr ftuuren — en 'er moest weder geroeid worden.

Met welk eene innerlijke fmart ik het arme volk wakker maakte, is God bekend. Het *eundrou appa Tandou valie endou* (*), konde ik naauwelijks uitfpreeken.

Treurig overzagen zij de wijde en effene vlakte rondsom zich heenen. Nog geen land! borftten zij eindelijk uit, en zuchtende plaatften zij zich aan de riemen.

Ik troostte hen echter met de belofte, dat wij het tegen den avond ontwijfelbaar zouden zien, indien zij flechts ftijf doorroeiden.

Gevallig dreef juist de ftam van een' Pifang- of Banana-boom digt voorbij. „ Ziet gij nu!" riep ik vol

(*) Staat op om te roeijen. Het woord *appa* betekend eigenlijk vader; doch het wordt ook gebruikt voor vriend, kameraad, makker, enz.

vol vreugde uit, „ dat ik u de waarheid heb ge-
„ zegd; wij kunnen niet verre meer van land zijn."
Ach! ik vleidde 'er mij zelf mede; die ſtam, die daar zoo verachtelijk heen dreef, was mij op dat oogenblik van zeer groote waarde. Hij gaf ons alle onze hoop weder.

Terwijl ik dus mijn best deed hen moed in te boezemen, kwam de Graaf onverwachts, al vloekende, van onder de tent ten voorſchijn. De verwijtingen en ſcheldnaamen, die ik hem in den voorledenen nacht had toegeduwd, ſtaken hem zeker nog in den krop; nu, dacht hij, was het tijdſtip daar, om zich te wreeken.

Zijne keuken-meid moest het volk uit zijnen naam zeggen, dat ik een bedrieger en weetniet was, die geen het minste verſtand van koers of zeezaaken had: ik hield van den wal af, in ſtede van 'er naar toe te ſtuuren; wij waren verlooren, indien zij mij lieten begaan en langer naar mij luiſterden. Hij wilde voortaan het beſtuur van de chialeng op zich neemen, en duizend ropijen verbeuren, indien hij hen niet den volgenden dag aan den wal bragt; zich hier op tot mij keerende, riep hij ſtampvoetende uit: „ Ik zal u den degen door het lijf jaagen,
„ indien gij de ſtoutheid hebt van u weder met de
„ chialeng te bemoeijen!"

En nu ſtootte hij den Tandel weg, en wilde het vaartuig wenden. Het bloed kookte in mijne aderen; langer konde ik met dezen zotskap geene inſchikkelijkheid gebruiken.

„ Vrien-

„ Vrienden!" riep ik tot het volk, „ indien wij „ eene andere koers neemen, dan zij God ons ge- „ nadig!"

Hier hielp geen talmen of bedenken. Oogenblikkelijk viel ik op hem aan, rukte hem met geweld van het roer af, en wij geraakten op de plegt aan het worſtelen; doch ik was hem te ſterk en te gaauw, en wierp hem welhaast op het dek neder.

Hij ſtond op zonder één woord te ſpreeken, liep haastig onder de tent, ſchuimende van woede, en kwam 'er terſtond weder uit, met den blooten degen in de hand.

Op dit gezicht vloogen alle de roeijers op, en ſmeeten de riemen neêr; eenige vlugtten naar den voorſteven, andere klommen in den mast, de verwarring en het oproer was algemeen.

Ik greep in haast een bambous van de tent, en ſtelde mij in ſtaat van verdediging. Een ſtoot op de borst, of een ſlag tegen de ſcheenen, of op den arm, of hand, waarin hij den degen hield, zoude ik hem wel kunnen toebrengen, dacht ik, eer hij na genoeg kwam om mij te treffen. Ik meende zeker te zijn van hem afteweeren, en verwachtte hem dus met onverſchrokken moed.

Wat het kluchtigſte van alles was, ANNA, de bloode, de vreesachtige, en anders zoo beſchroomde ANNA, had zich terſtond aan mijne zijde gevoegd. Zij wilde mij in het gevaar, dat mij dreigde, niet verlaaten.

In den angst, zonder regt te weeten wat zij deed,

had

had zij een ſtaale haarpen uit haar condé (*) getrokken; met het voorneemen, zoo als zij mij naderhand bekende, hem 'er mede te doorbooren, indien hij mij met den degen eenig leed deed of kwetſte.

De Leezer verbeelde zich aan de eene zijde de Graaf, in zijn bloote hemd en Moorſche broek (†), een bonte neusdoek om het hoofd, en met den blooten degen op ons los ſtormende; aan de andere zijde, mij, een lange bambous met beide handen tegen hem vellende, als of ik den aanloop van een wild zwijn of tijger afwachte. Naast mij, ANNA met uitgeſtrekten arm, en de ſtaalen priem in de hand, met welke zij even als met eenen dolk op hem mikte — het moet een bovenmaate belagchelijke vertooning geweest zijn.

De zaak was echter op zich zelfs zeer ernſtig, en konde treurige gevolgen gehad hebben, zoo het eene ongeluk het andere niet had verhinderd. Dat de Graaf het op mijn leven gemunt had, hieraan twijfelde ik geen oogenblik; voornaamelijk op het gezicht van ANNA, die hem met de wapens in de hand dorst afwachten en dreigen. Dit was zekerlijk, voor een Ridder van *Maltha*, een hoon, die niet als door het bloed van hem, die zij verdedigen wilde, konde uitgewischt wor-

(*) De *Meſtiesſinnen* in *Oost Indiën* draagen het haar in een knoop van achteren aan het hoofd, even als de *Chineesſche* vrouwen, deze knoop werd *condé* geheeten.

(†) Een zeer wijde pantalon van katoen.

worden. Met vlammende oogen, en als een raazend mensch liep hij op mij aan. Struikelde, greep naar een touw — miste het, en ſtortte over boord.

IJſelijk! 'Er was een haai bij het vaartuig, ik had hem zoo even nog gezien.

„ *Odavi! Odavi chigram!*" (*) ſchreeuwde ik uit al mijn magt, en ſchoot met den bambous toe om den haai aftekeeren, zoo die mogt naderen. Gelukkig, het dier bevond zich, op dat tijdſtip, aan de andere zijde.

Intusſchen was een der roeijers den Graaf nageſprongen, en had hem nog in tijds gegreepen, terwijl hij reeds aan het zinken was.

Wij hadden hem nu bij de armen, en waren juist bezig hem aan boord op te trekken, toen op eenmaal de Tandel riep: „ *Potenam! Potenam! Capang* „ *waruwan!*" (†) en ik zag de haai als een pijl uit een boog komen aanſnellen.

Zonder mij, had de Graaf beide zijne beenen kwijt geweest, die nog in het water hingen. De visch had zich op den rug gedraaid om die te vatten, hij opende reeds zijnen wijden bek, toen ik hem den bambous met zulk een geweld in de keel joeg, dat hij zich oogenblikkelijk weder om wierp. In dien tusſchen tijd was de Graaf gered.

Hij moest gaan zitten, zoo was hij ontſteld. Zijn geheele ligchaam beefde, toen hij het monſter zag, aan

(*) Help! help gezwind!

(†) Haast u! haast u! de haai komt!

aan het welke hij haast tot voedzel zoude verſtrekt hebben, en dat ongeduldig heen en weder zwom, en naar zijnen verlooren prooi zocht. God! welk ongeluk zou dit geweest zijn, indien die man daar voor onze oogen levendig was verſcheurd, en door dezen haai verſlonden.

Intusſchen had dit voorval al zijn moed en toorn glad afgekoeld. Zonder een enkel woord te ſpreeken, kroop hij onder de tent. Zijn degen was weg.

Geduurende dit vreeſelijk tumult was 'er niet geſtuurd noch geroeid. Het vaartuig dreef met den ſtroom heen, wij moeten wel een mijl verlooren hebben. De ſpijt, die ik 'er over gevoelde, is niet uittedrukken.

Door beloften en goede woorden verkreeg ik eindelijk van het volk dat zij de riemen weder opnamen. Alles geraakte nu weder tot ſtilte en bedaaren.

Wat 'er ook tusſchen mij en den Graaf was gebeurd, ik moest hem ſpreeken. Het was volſtrekt noodzaakelijk om dezen zotskap tot rede te brengen. Mijn voorneemen was, hem bij den even bekomenen ſchrik nog eenen anderen op het lijf te jaagen, en zoo veel mogelijk hem te beletten ons voortaan te verſtooren.

Ik ging een poos daarna onder de tent. „Graaf!" zeide ik tegen hem, „ luister met bedaardheid naar „ mij, ik moet u iets ontdekken. Het volk is ten „ hoogſte op u verſtoord. Toen gij over boord

„ vielt,

„ vielt, hoorde ik hen zeggen, „ laat hem verdrin-
„ „ ken! hij heeft dit wel aan ons verdiend."
„ Dank het aan mij, dat gij gered zijt! Zonder mij
„ wierden uwe afgefcheurde leden nu reeds in den
„ buik van den haai rond gedraagen. Ik raad u van
„ u ftil te houden; die menfchen hebben maar al
„ te veel rede om zich over u te beklaagen. De
„ rampen die ons te vooren ftaan, en die ons kun-
„ nen overkomen, zouden zij moogelijk op u kun-
„ nen wreeken. Steun 'er niet te veel op, dat
„ het *Malabaaren* zijn! Gij weet de wanhoop maakt
„ de bloohartigften moedig en ftout. Neem u in
„ acht; God fta u bij, als het water op is en wij
„ nog geen land hebben."

Deze aanfpraak had eene gansch andere uitwerking dan ik 'er van had verwacht. „ Hoe!" riep hij, „ zouden zich deze ellendelingen aan een man
„ als mij durven waagen? een man van moed, en
„ beproefde dapperheid, die meermaalen op de
„ *Maltheefer*-galeijen tegen de *Turken* is flaags ge-
„ weest. Laat hen maar komen! zij zullen den
„ Graaf DE BONVOUX leeren kennen." Terftond kreeg hij zijne pistoolen voor den dag, die wilde hij altijd bij zich draagen, en dan vreesde hij niemand.

„ Doch kunt gij altijd waaken?" vroeg ik hem,
„ hoe ligt zoude het hen zijn u in den flaap om
„ hals te brengen. Kan niet de een of de ander,
„ als gij buiten de tent zijt, u met een ftoot over
„ boord doen tuimelen? Zij zouden u als dan niet

„ weder naſpringen, om u op te visſchen, wees
„ daar van verzekerd!"

„ Gij heb gelijk," antwoordde hij, „ voortaan
„ zullen mijne meiden beurtelings des nachts de
„ wacht bij mij houden. Wat het over boord ſtoo-
„ ten betreft, dat kan ik gemakkelijk voorkomen.
„ Ik blijf onder de tent."

Dit was juist wat ik begeerde. Het is ligt te denken dat ik hem in zijn voorneemen verſterkte, en hem hetzelve als het zekerſte middel voor zijne perſoonelijke veiligheid aanprees.

Ik ſprak toen van zijne handelwijze omtrent mij, en hoe onbillijk die was. Ik toonde hem aan, dat de koers die ik hield, de eenigſte was die ons in het gezicht van het land konde brengen. Ik bewees het hem zelfs op zijne kaart. Ik maalde hem, met de krachtigſte verwen, alle de gevaaren, aan welke wij waren blootgeſteld, af: de ſtormen, de honger, de dorst, enz. en bad hem mij te laaten begaan.

Hij bekende dat hij ongelijk had, en beloofde mij, zich voortaan met meerder omzichtigheid en bedaardheid te zullen gedraagen. Het kluchtigſte van alles was, dat hij mij verzocht hem in tijds te verwittigen als 'er iets tegen hem op til was. Ik beloofde het hem, mits hij zich ſtil hield, hij gaf mij zijn *parole d'honneur*, en alles werd tusſchen ons, ten minste voor het uiterlijke, in vriendelijkheid afgedaan.

Sedert wij in zee zworven, had ik geene nachtrust gehad; nu en dan over dag een weinig gefluimerd,

merd, dat was het al. Ik konde geen twee uuren achter elkander ſlaapen; het minste geraas maakte mij wakker. Ik was in een' geſtadigen angst en benaauwdheid, en had nergens rust of duur.

Naauwelijks had ik een poos onder de tent geweest, of de hoop van land te zien, of een ſchip te ontmoeten, de verwachting van wind, of de vrees voor een opkomenden ſtorm, joeg mij weder naar buiten.

Daar ſtond ik dan, en overzag de onafmeetelijke en gladde watervlakte, op welke geene andere beweeging dan die der deining werd beſpeurd. Daar ſtond ik, en keek, tot dat mijne oogen, vermoeid van het lange ſtaaren, op ons ellendig vaartuig weder een rustpunt moesten zoeken. Ik was gansch afgemat.

Men voege daar bij de brandende hitte der zon, den honger, de dorst, het verdriet, de ongerustheid, en nog meêr dan dat alles, de ijſelijke verveeling, en de akelige voorſtellingen van het lot dat ons over het hoofd hing, en dan nog de zuchten en traanen van Anna, die mij door de ziel gingen. Ach! wat gevoelig en denkend mensch zoude daar gerust hebben kunnen ſlaapen? De Graaf konde het doen, mij was het onmoogelijk!

De uitgeputte natuur eischte eindelijk haare regten, op eene dringende en onweêrſtaanbaare wijze. Ik konde mij niet langer van vermoeidheid over einde houden. Alles was nu weder geſchikt en te regt gebragt, de Graaf was in ſchijn te vrede, het volk

roeide; ik wilde mij nu een weinig tot rust begeeven, en lag mij ten dien einde onder de tent neder.

Doch mijn ſlaap was, ook ditmaal, van geen langen duur, een luidruchtig geſchreeuw wekte mij. Ik hoorde de woorden van *Tewedia*, *akalaolie*, en andere ſcheldnaamen, die de Tandel en het volk tegen de meiden van den Graaf uitbraakten, die op hun beurt, met hunne gillende ſtemmen, hun niets ſchuldig bleeven.

„ Wat is 'er te doen?" vroeg ik aan ANNA, die naast mij zat. „ Ach!" antwoordde zij, „ al „ het drinkwater is weg!" — „ Het drinkwater „ weg;" riep ik, doodelijk ontſteld; in één ſprong was ik buiten de tent.

„ *Aya!*" riep het volk zoo dra het mij gewaar werd, „ wij hebben geen water meer, men heeft „ 'er ons van beroofd; deze vervloekte Parches (*) „ moet gij 'er over aanſpreeken!"

Genadige God! zeide ik bij mij zelve, nu is het met ons gedaan! Ik konde naauwelijks ſpreeken zoo was ik verſchrikt; de knieën knikten mij onder het lijf, en met moeite naderde ik het vat om 'er in te zien; ach! het was maar al te waar; men had 'er op zijn best zoo veel ingelaaten, dat het arme volk 'er voor een' enkelen keer, hun maal mede konde doen, en 'er de drooge rijst mede neêrſlokken.

Ik was terſtond van hun gevoelen; niemand dan deze

(*) Parche is het femininum van Pariah.

deze twee vrouwlieden konde het hebben gedaan; hoe zeer zij 'er ook tegen in ſchreeuwden, 'er was geen twijfel aan, of zij hadden het water geſtolen.

Sedert ons vertrek van *Tranquebaar*, had noch ik, noch de Graaf 'er een' enkelen druppel van gedronken. Dat ANNA 'er niet had aangeraakt, was ik zeker. Ach! zij had, even zoo wel, als ik dat onontbeerelijke vogt moeten misſen. De wijn, aan welke zij nog minder dan ik gewend was, had ons beide met de drooge rijst, die wij 'er bij moesten eeten, een buikloop veroorzaakt, die ons zeer lastig was, en buitengemeen verzwakte. Onze maagen waren ontſteld, en onze ingewanden als in vuur. Aan het openbreeken van het vat (want het was met een dekzel geſlooten) had zij gewis nooit gedacht, hier toe was zij veel te bloohartig, zij zoude eerder van dorst zijn geſtorven. Wie anders dan deze meiden konde dien noodlottigen dieſſtal begaan hebben? Zij hadden 'er ons, en zich zelven op den rand van het verderf door gebragt.

Ik ſtelde den Graaf met veel nadruk de ſchrikkelijke gevolgen van deze misdaad voor; hij was redelijk genoeg om het in te zien, en wilde, dat men hen zonder verdere omſtandigheid terſtond aan de mast zoude binden, en half dood geeſelen; doch hier mede waren wij niet geholpen, het water was nu eenmaal weg; en al had hij haar ook om hals laaten brengen, zouden wij 'er evenwel niet te beter om geweest zijn; doch 'er wierd te veel gemist, als dat zij al dat water hadden kunnen opdrin-

ken. Wij moesten weeten waar zij het overige hadden verborgen. Ik verzocht hem dus, mij met haar te laaten begaan, en maakte hem tevens met mijn ontwerp, om achter de waarheid te komen, bekend.

Nu ging ik naar den Tandel, luisterde denzelven iets in het oor; en zeide toen, luid genoeg dat zij het konden hooren: „ *Andee pomgalali mondinam*, „ de keuken-meid het eerst." Zij zag mij verbaasd aan, hierop trad ik naar haar toe.

„ *Tangaatje!*" (*) zeide ik, „ niemand dan gij „ hebt het water geſtolen! beken het terſtond, of „ wij werpen u voor de haaijen; dit is ons vast „ beſluit."

Tot dat uiterſte zouden wij toch niet durven komen, dacht zij, en dat in tegenwoordigheid van haar meester; in ſtede van bekennen, zette zij een vervaarelijke keel op; ſchold van vooren af aan op het volk, en zeide mij grofheden.

„ Wat zegt gij? Heer Graaf!" vroeg ik hem, „ zijt gij 'er nog mede te vrede?" — „ Ja, ja, „ werpt haar beide over boord!" riep hij in gebroken *Portugeesch*, „ op mijn verantwoording! 'er „ is niets aan verbeurd. Het zijn maar een paar „ hoeren (*garces*) minder in de wereld; en zoo „ veel te meêr wijn beſpaard!"

Op deze woorden, en op het gezicht van twee roeijers, die op mijn bevel naderden om haar aan te

(*) Zusje, of meisje!

te grijpen, viel zij voor mijne voeten. „ *Mariam* „ *moutou!*" riep zij, „ heeft het gedaan; zij heeft „ het hangflot van het vat afgebroken."

Deze zich nu ontdekt ziende, bekende het feit met weenende oogen. „ Het was haar," zeide zij, „ onmoogelijk langer wijn te drinken; zij waren in „ den voorledenen nacht beide bijna verſmacht, en „ hadden, om niet van dorst te ſterven, zich van „ een weinig water meester gemaakt, en 'er een „ kleine en groote callabas mede aangevuld, de „ eerſte hadden zij leêg gedronken, en de andere in „ een pittié of ſluitmand bewaard."

Ik vond de callabas, doch zij was zoo goed als leêg. Uit vrees van verrascht of ontdekt te worden, hadden zij in den haast vergeeten de ſtop 'er op te doen. Ongelukkiglijk was die omgevallen, en dit voor ons zoo kostelijk vocht was 'er uitgeloopen en verſpild.

Welk een verlies; het ergerde mij meêr dan den dieſſtal zelve. Ik had mij aan die vrouwlieden kunnen vergrijpen.

Maar wat zoude het mij ook gebaat hebben? het verloorene was 'er toch niet door weder te krijgen. Hoe meêr getier ik 'er over maakte, hoe moedeloozer het volk zoude worden. Het was hoogst noodzaakelijk, om aan hetzelve onzen gevaarlijken toeſtand zoo min moogelijk te ontdekken. Ik moest veinzen, met bedaardheid te werk gaan, en de ſpijt en het verdriet dat ik 'er over gevoelde, opkroppen.

De misdaad was zeker groot; doch het waren vrouwen! wat ſtraffe konde ik hen opleggen? Hoe ligt waren zij te verontſchuldigen; ik had in haare plaats moogelijk het zelfde gedaan.

Dat zij van dorst verſmachteden, behoefden zij niet te zeggen; ik wilde het heel wel gelooven, en voelde het aan mij zelve. Op deze onafzienlijke watervlakte, die door het geringſte windje niet beroerd wierd; waar de brandende zonneſtraalen bijna lijnregt op ons nederdaalden, hadden zij niets om hunnen onlijdelijken dorst te lesſchen, dan wijn, dien zij te vooren nooit hadden gedronken, en nu niet dan met de grootſte walging en tegenzin gebruikten, en die hen in ſtede van te verfrisſchen, nog meer verhittede. Zij hadden dus, zonder regt te weeten wat vermeerdering van ramp zij op haar zelve, en ons allen bragten, de verzoeking niet kunnen wederſtaan. Waartoe is een mensch in deze ſchrikkelijke omſtandigheden niet in ſtaat? hij zoude om één dronk water een moord kunnen begaan. Ach! die eens de onbeſchrijfelijke kwaal van eenen langduurigen dorst in eene heete luchtſtreek heeft geleeden, kan hier van het best oordeelen. Men moet dit zelfs ondervonden hebben.

Het was mij dus onmoogelijk om deze arme ſchepzels te laaten geeſelen, hoe zeer de Graaf 'er mij toe noopte. Moogelijk zocht hij hier door zijn peis wederom met het volk te maaken.

Wat een afgrijſelijk ſchouwſpel zoude dit buitendien voor ons alle, en voor mij in het bijzonder, geweest

weest zijn; hoe treurig en neêrflagtig zoude ons dit gemaakt hebben! het gillen en kermen van deze twee jonge meisjes, waar van de oudste niet boven de 18 jaaren oud was, had ik onmoogelijk kunnen aanhooren, het had ons alle onzen nog overigen moed benomen. En dan, wie zoude de beul hebben willen zijn?

Ik vergenoegde mij, alleenlijk haar een paar scheldwoorden naar het hoofd te werpen, en deed haar eenige bedreigingen; als bij voorbeeld: het was hun geluk dat wij ons zoo digt bij land bevonden, zij hadden anderszins eene zwaare straffe verdiend, enz.

„ Mijne vrienden!" zeide ik, hierop mij met een gedwongen lach tot de roeijers keerende, „ het „ kwaad is niet heel groot, op zijn ergst genomen, „ zult gij u dezen avond zonder drinken moeten „ behelpen; morgen zijn wij gewis te *Caïtz*, het „ kan volstrekt niet missen."

Deze verzekering was echter op niets gegrond; 'er was zoo goed als geen de minste waarschijnelijkheid, dat wij des anderendaags den *Ceilonschen* wal zouden bereiken. Ik had dit alleen gezegd om hun moed inteboezemen, en hunne gedachten van onzen zorgelijken toestand, en het verlies van het water afteleiden, en op vertroostender voorwerpen te doen vestigen.

Doch nog geen uur daarna begon ik zelfs te gelooven, dat mijne voorspelling zoude kunnen bewaarheid worden. Ik zag tot mijne onuitspreke-

lijke

lijke blijdſchap wolken in het Noorden, achter den gezichteinder, opkomen, de eerſte die ik nog ſedert ons vertrek van *Tranquebaar* had gezien.

„ Ziet gij nu wel," zeide ik, „ dat ik u de „ waarheid heb gezegd. Wij krijgen nog heden „ wind, en nog daarenboven een goeden wind. „ Eene friſsche koelte van 6 of 7 uuren, en wij „ zijn uit den nood."

Onder deze gebeurtenisſen was de helft van den dag verſtreeken. Zij zouden nu hun armzalig maal neemen; moogelijk het laatſte van hun leven. De Tandel deelde het nog overgebleevene water onder hen uit. Het was naauwelijks toereikende om 'er hunne rijst mede te bevochtigen.

„ *Tannie achu!*" (*) zeide hij met een zucht; die woorden doorſneeden mij het hart. Niemand ſprak, elk zag voor zich neder. Ik wilde hen iets vertroostends zeggen, „ *Tambrané Santosſam!*" (†) was

(*) Het water is op.

(†) *Tambrané Santosſam*, betekent Gods wille geſchiede. De *Hindous* en *Malabaaren* gelooven een noodlot (*Bidhata*). Al het geen ieder mensch in deze wereld moet overkomen en gebeuren, en dat hij niet kan ontgaan, werd hem volgens hun gevoelen door evengemelden God *Bidhata*, terſtond na zijne geboorte op den hoofdſchedel geſchreeven; *Tambrané Santosſam*, wilde dus in dit geval zoo veel zeggen, als ik geef mij aan mijn noodlot over — het is onvermijdelijk, of wat ik 'er ook tegen mag doen, is te vergeefsch.

was al wat zij mij antwoordden. Ik verſtond hen; zij gaven zich aan hun noodlot, of liever aan de wanhoop over, voortaan moest ik geen ſtaat meêr op hen maaken. Tegen mijne verwachting namen zij echter ſtilzwijgend de riemen weder op.

De avond kwam, en — geen wind. Men verbeelde zich mijne angst, de ſtilte bleef voortduuren.

Tot nog toe, hadden wij, voort na zonnen ondergang, altijd een klein koeltje gehad, dat ons gemeenelijk tot het aanbreeken van den dag bij bleef; en genoegzaam ſcheen om den ſtroom het hoofd te kunnen bieden, zonder dat 'er behoefde geroeid te worden; doch dit zelfs had ons nu verlaaten, de eenigſte troost die ons nog was bijgebleeven, waren wij nu ook kwijt. Ik voorzag dat deze nacht ons lot zoude beſlisſen (*).

De

(*) Ik herinnerde mij het ongelukkig lot, dat bij mijn' tijd te *Nagapatnam* aan twee pasſagiers, die naar *Europa* ſtonden te vertrekken, te beurt viel.

Zij hadden zich des avonds laat in een chialeng met twee roeijers en een Tandel, aan boord van hun ſchip willen begeeven, dat zeilree op de buiten reede ten anker lag. Onder weg overviel hen een ſterke wind, en regenbui; door de opgekomene duisternis misten zij het ſchip, en de wind, die den geheelen nacht aanhield, en ongelukkiglijk van de landzijde kwam, had hen wegens de vermoeidheid der roeijers, de nadering van hetzelve onmoogelijk gemaakt, de ſtroom uit de *Manaarſche* Golf vattede hen, en zij dreeven naar zee. Zij hadden, als ligt is te denken, noch

eeten,

De roeijers ſcheenen uitgeput te zijn van vermoeidheid. Zij hadden geen druppel water meer om de rijst door te krijgen (*), en moesten dus bij het drinken ook het eeten opgeeven. Het ſchrikkelijk vooruitzicht van van honger en dorst te moeten ſterven, zoude wel ſtouter lieden dan deze arme *Malabaaren* hebben doen ſidderen, geen wonder dan, dat het op hunne zwakke zielen al zijne uitwerking had. Zij zagen zich onherſtelbaar verlooren, en eene diepe moedeloosheid greep hen op eenmaal aan.

Als hadden zij het met elkanderen afgeſproken, trokken zij ten gelijken tijd de riemen in, wikkelden zich in hunne kleedjes, en legden zich in het vaartuig neder; alle mijne voorſtellingen, alle mijne aanmaaningen waren te vergeefsch; zij wilden geen riemſlag meêr doen. Zij weigerden zelfs de ropijen van den Graaf. Daar zij toch moesten ſterven, konde hun het geld van geen nut zijn; het was beter den dood in rust aftewachten, dan op de roeibanken te bezwijken.

Ik bad hen nog maar dezen éénen nacht door te roei-

eeten, noch een druppel water aan boord. Een vaartuig, van *Pegu* komende, had de chialeng niet verre van die kust zien drijven, dezelve opgevischt, en 'er de lijken in gevonden, die reeds half vergaan waren. Een dezer pasſagiers was een goed vriend van mij.

(*) Men kan geen drooge rijst zonder water nederſlokken, dewijl dezelve het ſpeekſel en de vochtigheid der keelklieren als eene ſpons naar zich trekt en opzuigt.

roeijen. Ik ſmeekte, ik beloofde, ik deed aanbiedingen, ik zeide hun dat al hunnen arbeid van den ganſchen dag in minder dan een uur weder verlooren ging; zij antwoordden mij niet.

Nu begon ik te dreigen, mogelijk dat dit iets hielp; doch mijne dreigementen werkten even zoo min uit als mijne ſmeekingen, beloften en goede woorden — zij waren volſtrek niet te beweegen.

Ik was raadeloos; wat zoude ik doen? wat zoude ik beginnen? 'er was geen middel tot redding; wij werden met geweld door den ſtroom naar zee terug geſleept.

Dit konde ik niet aanźien. Het was mij onmogelijk, om mij even als mijne *Malabaarſche* roeijers, zoo koelbloedig en onverſchillig, of liever lafhartig, den dood over te geeven, zonder niet eerst alle poogingen in het werk te hebben geſteld, om het leven te behouden en te redden.

Ik nam dus een riem op, plaatſte de keuken-meid en tanniekaretje, door goede woorden en beloften aan een ander, en wij begonnen met alle magt te roeijen.

Doch het was van geen langen duur. Na eene korte poos moesten wij het opgeeven. Mijne roeimakkers konden niet meêr, en kroopen onder de tent, en ik had de handen vol blaâren.

Daar dreef nu het vaartuig heen; gansch in de magt van den ſtroom en der deining. Nu met den ſteven naar de eene, dan naar de andere zijde gekeerd. Elk ſliep; zij alle waren min of meer onver-

ſchil-

ſchillig, ongevoelig, of onkundig van het ſchrikkelijke lot dat hen wachtte. Ik alleen kende het in alle deszelfs uitgebreidheid; ach! ik zag ijſelijke tooneelen te gemoet.

Onmogelijk kan ik beſchrijven, hoe ik als toen te moede was. De wanhoop had zich geheel van mijn hart meester gemaakt, aan middelen tot redding behoefde ik niet te denken, 'er waren 'er volſtrekt geene; niet dan wind, of het ontmoeten van een ſchip, konde ons behouden, en zoo de eerſte ongunſtig, of te hevig was, waren wij evenwel verlooren.

Weenende zettede ik mij in het vaartuig neder, met het hoofd tegen een roeibank geleund. Ik gaf mij over aan de treurigſte overdenkingen.

„ Groote God!" riep ik bij mij zelve uit, „ wat „ zal 'er van ons worden? welk ongelukkig lot „ vervolgt ons op deze reize? In een tijd dat de „ zee in deze ſtreeken door buijen, ja zelfs door „ ſtormen, meest altijd wordt beroerd en geteisterd, „ is zij glad en effen als een ſtaande poel. Aller- „ hande tegenſpoeden en ongelukken overvallen „ ons; alles wat onzen toeſtand gevaarlijk kan maa- „ ken is bij ons vereenigd. Geen levensmiddelen, „ geen water, een zwaar belaaden vaartuig, een on- „ kundige Tandel, een moedeloos volk, twist, „ vechterijen" —

Ik dacht toen aan ANNA, die reeds onpasſelijk was. Ik verbeeldde mij haar te zien, hoe zij in den brandenden dorst, en met de tong aan het verhemelte gekleefd, ſpraakeloos, of in de vreeſelijkſte

ſtuip-

ſtuiptrekkingen daar lag, hoe zij hijgde en ſteende, en het inwendige vuur, dat haar verteerde, haare liefelijke wezenstrekken ontſtelde.

Ik zag haar angst, haar lijden en benaauwdheid! Ik zag haar in razernij ſterven, en den laatſten ſnik geeven! Ik beefde voor haar, zonder te denken dat ik zelf, dat wij alle, aan dezen harden en bitteren dood blootgeſteld waren.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

De ſchrikkelijke droom. — Blijde ontwaaking. — Vergeefſche hoop en ijdele beloften haaren mistrouwen. — De angſtige verwachting. — Niet dan lucht en water. — Snoodheid van den Graaf. — Het beſlisſend oogenblik. — Onverhoopte redding.

Met dergelijke akelige voorſtellingen pijnigde ik mij zelven, tot dat, uitgeput van vermoeidheid, de ſlaap mij overviel; en ſchrikbeelden van eenen anderen aard zich voor mijnen afgematten geest vertoonden.

Ik bevond mij, gansch alleen met ANNA, in eene kleine boot, zonder zeil en zonder riemen. In het midden van eene woedende en hemelhooge zee, en in het uiterſte gevaar van te vergaan. Nu eens werden wij tot aan de wolken opgevoerd, dan daalden wij tot in den afgrond neder. Bergen van water reezen tegen ons op, en dreigden ons allen oogenblik te bedekken.

Deze droom was zoo natuurlijk, en ſtelde zich met zoo veel wezenlijkheid mijne verbeeldingskracht te vooren; het rijzen en daalen van de boot; het

bruis-

bruisschen der golven; het loeijen van den storm — dat ik van schrik eensklaps ontwaakte. Mijn hart klopte hevig, koude zweetdruppelen bedekten mijn aangezigt. Ik was zoo verbijsterd op het oogenblik, dat ik mijne gedachten niet konde verzamelen, en mij bezinnen waar ik was; een sterke schok die het vaartuig gaf, bragt mij tot mij zelve.

Ik rees schielijk overeinde; God! welke gewaarwordingen doorstroomden mijne ziel! naauwelijks konde ik mijne oogen gelooven; het woei eene frische koelte uit het Noorden.

Terstond wekte ik den Tandel en een paar roeijers. Ik bezwoer hen deze gelegenheid niet te laaten voorbijgaan, en het zeil met allen spoed aanteslaan, en op te hijsen; zij lieten zich gezeggen.

Welhaast doorsneeden wij de golven als een pijl uit een boog, dat het schuim over ons heen spattede. Zuid Zuid-Oost, zoo veel ik mij naar de sterren konde rigten, die door de overdrijvende wolken somtijds voor een poos verborgen bleeven.

Intusschen begon de dag aantebreeken, De wind in stede van als naar gewoonte te verflaauwen, wakkerde zelfs aan. Ik vreesde hem niet; ik duchtte alleen de kalmte, noodlottiger voor ons dan zelfs een storm.

Met den wind had ik, zoo wel als het volk, weder moed gekreegen. Zij verdroegen den dorst die hen zeer begon te kwellen, met tamelijk geduld. Een van hun beproefde om zeewater te drinken; doch eene hevige braaking, die 'er op volgde, schrikte de anderen 'er van af.

Ik zocht hen door alle mogelijke drangredenen tot het nuttigen van een weinig wijn te beweegen; doch alle mijne welſpreekendheid was te vergeefsch, zij weezen het met afgrijzen van de hand. Het ſcheen mij toe, dat de dood op verre na zoo verſchrikkelijk niet voor hun was, dan het verlies van hunne Caste. Dit kwam mij juist niet vreemd voor, ik had immers te *Madras* genoeg blijken gezien, welke hooge waardij zij in dezelve ſtelden.

Dus verliep de dag. Wij hadden fris doorgezeild, ik had niets gedaan dan te troosten en moed in te ſpreeken. Nu het volk, dan ANNA, die vreeslijk mismoedig begon te worden; dan klom ik weder met den kijker in den mast, om naar het land uit te zien. Tegen den avond, had ik hun allen beloofd, zouden wij het vast en zeker ontdekken; doch de avond kwam, de zon ging onder, en het zoo vaak beloofde land, was nog nergens te vinden.

Dit echter maakte mij geenszins ongerust; dat wij het tegen den morgen zouden bereiken, was, dacht mij, zeker; ik ſtelde 'er geen de minste twijfel in, en had 'er mijn leeven voor willen te pand geeven, dat wij ons nog voor het aanbreeken van den dag, onder den wal van *Ceilon* of *Chormandel* zouden bevinden.

Het volk wilde echter aan mijne beloften geen oor meêr leenen, hun vertrouwen op mij had een einde: zij leidden zich weder in een hoek van het vaartuig bij elkanderen neder, en begonnen om hunne vrouwen en kinderen te jammeren.

Het

Het drong mij tot in de ziel. Wat konde ik doen om hen te vertroosten?

Geduurende ons rondzwerven op deze zee, hadden zij zich blindelings aan mijne leiding overgegeeven. Ik was de eenigſte die met hen omging, die waakte, terwijl zij zich uitrustten, en ſliepen; die hen moed toeſprak en opbeurde. Ik verſtond hunne taal, en vermaakte hen met vertellingen en ſprookjes, om hunne gedachten van het gevaar, waarin wij ons bevonden, aftetrekken; dus had ik hen geduurig bezig gehouden, en met beloften, van het land welhaast te ontdekken, gepaaid; van den morgen tot den avond, en van den avond ſtelde ik hen weder uit tot den volgenden dag; doch alle mijne beloften kwamen op niets uit; geen wonder dat zij op het laatst, aan mijne voorzeggingen, die geſtadig valsch bevonden werden, niet langer geloof wilden ſlaan.

Wat den Graaf aangaat, hij kwam bijna niet onder de tent van daan. Hij deed niets dan zich dronken drinken en ſlaapen. Nooit zag ik een man van verſtand zoo zorgeloos, zoo volmaakt onverſchillig, zoo ten eenemaale ongevoelig over den toeſtand, waar in wij ons bevonden, en over de gevaaren, die ons boven het hoofd zweefden.

Vergeefsch zocht ik een der roeijers te overreeden om mij in den nacht gezelſchap te houden. Het woei eene friſsche koelte, ik moest iemand hebben die op het zeil pastte, de ſchoot aanhaalde of vierde, en mij in het een of ander behulpzaam

was. Om het roer telkens te verlaaten, daar toe had de chialeng te veel vaart. Eindelijk na veel bidden bleef de Tandel bij mij op.

Terwijl wij dus door de golven heen ſnelden, bragt ik mij de ganſche reize te binnen, om zoo veel moogelijk een beſtek te maaken waar en op welke hoogte wij ons bevonden. Ik berekende bij mij zelve de ſnelheid van den ſtroom, en hoe veele mijlen hij ons had kunnen mede ſleepen. Ik herriep in mijne gedachten den koers die ik had gehouden, en den weg die wij naar mijn oordeel konden hebben afgelegd, den afſtand der kust van het Eiland *Ceilon*, of eigenlijk van *Tranquebaar*, tot de Noordelijkſte hoek van *Jaffanapatnam;* alle mijne onderzoekingen eindigden, en kwamen daar op neder, dat wij op de hoogte van *Punto Pedra* moesten zijn.

In deze veronderſtelling wilde ik nog maar een uur zeilen, en dan bijdraaijen. Wij konden op klippen, of op een der *baixos* (*) vervallen, en dan zouden wij evenwel den dood niet hebben kunnen ontgaan; doch de wind begon allengs weder te verflaauwen, en tegen 4 uuren des morgens, ſcheen alles aanteduiden, dat het wederom dood ſtil zoude worden.

De dag zoude nu haast aanbreeken; ik wenschte deszelfs terugkomst, en vreesde 'er voor ten zelfden tijd. Reeds kon ik bij de flaauwe ſchemering, die de

(*) Twee zandbanken.

de naderende dageraad langs de Oostelijke kimmen verſpreidde, zien, dat mijne vrees, om onverhoeds op het land te vervallen, ongegrond was.

Ik had de oogen onwrikbaar gevestigd naar den kant, waar ik oordeelde, dat hetzelve zich moest opdoen; naarmaate dat de duisternis verdween, en het uitſpanzel zich opklaarde, vermeerderde zich mijne angst en ongerustheid. Ik was in den ſtaat van eenen misdaadige, die uit den mond van zijnen regter het vonnis des doods, of zijne vergiſſenis verwacht. Het hart klopte mij hoorbaar, ik konde naauwelijks ademhaalen.

Eindelijk was het ganſche firmament verlicht; 'er bleef geen twijfel meer over; niets dan hemel en zee, waar ik mijne oogen wendde.

Een afgrond, die zich voor mijne voeten had geopend om mij te verſlinden, zoude mij minder ſchrik veroorzaakt hebben, dan deze wreede verzekering; ik beefde van het hoofd tot de voeten als of ik de koorts had, en de traanen rolden over mijne wangen.

Elk was met den dageraad opgeſtaan, in de hoop van het einde zijner ellende te zien. Elk keek ſcherp met mij naar den kant, van waar ik hun zeide, dat zich het land moest opdoen of vertoonen; in eene pijnelijke verwachting ſtonden zij alle om mij heen; dan meende men het te zien, dan wederom was het verdweenen — tot dat eindelijk de opkomende zon hen overtuigde, dat 'er niets was te hoopen, en hen geen andere keuze overbleef, dan van honger en dorst te ſterven.

Nu bemerkten zij ten gelijken tijd mijne neêrſlagtigheid, en de traanen, die uit mijne oogen barstteden. Meer behoefde 'er niet — de uiterſte wanhoop ſcheen zich op eenmaal hunner te bemachtigen.

Als uit éénen mond verheften zij alle te gelijk een luid jammergeklag; de twee meiden voegden 'er zich met een akelig gehuil bij; zij ſloegen zich op de borst, en ſcheurden zich de haaren uit het hoofd, geen bidden of dreigementen konden hen doen zwijgen.

Gansch ontſteld kwam de Graaf van onder de tent ten voorſchijn; dit vreeſelijk misbaar had hem uit zijnen ſlaap gewekt, moogelijk dacht hij dat wij zonken; doch welhaast ontdekte hij 'er de oorzaak van.

Sedert ons krakeel of gevecht had hij zich ſtil gehouden, en zich in het geheel niet met het beſtuur van het vaartuig bemoeid; hij was niet uit de tent gekomen, dan in de uiterſte noodzaakelijkheid, en dan nog maar voor een korte poos, en met de gelaadene pistoolen in zijn zak, zoo groot was de vrees, die ik hem had ingeboezemd.

Nu dacht hij het gunſtig oogenblik daar, om zich aan mij te wreeken, en mij bij het volk haatelijk te maaken. Zijn tanniekaretje moest hem dit maal weder als tolk dienen.

Niet hem, maar mij, moesten zij als de voornaamſte oorzaak van hun ongeluk aanmerken. Ik had des nachts telkens een verkeerden koers geſtuurd,

en

en mij van het land verwijderd, in ſtede van het te naderen; had men zijnen raad gevolgd, en de koers, dien hij had aangeweezen, dan zoude men reeds lang te *Jaffanapatnam* zijn, en diergelijke meer; doch men ſloeg geen acht op het geen hij zeide, elk was te veel met zijn eigen ramp bezig, elk zag onzen ſtaat als wanhoopig aan, alle hoop van uitkomst en redding ſcheen vernietigd.

Deze onverſchilligheid van het volk verbitterde hem nog meêr, en hij trad woedend naar mij toe. „ Waar is het land," riep hij uit met een ſcheldnaam, „ waar mede gij mij en deze arme menſchen zoo „ lang hebt gepaaid? Het voegt u wel, armzalige! „ om voor ſtuurman te ageren, en met het leven „ van lieden te ſpeelen, waar van de geringſte tien- „ maal beter is dan gij. Scheer u oogenblikkelijk „ van hier! en wacht u wel van u weder met het „ vaartuig te bemoeijen, of ik ſchiet u als een hond „ neder!" dit zeggende gaf hij mij een ſtoot op de borst, en rukte het roer uit mijne handen.

De ſchaamte, de droefheid van mij zoo wreedelijk vergist en bedroogen te hebben, hadden mij zoodanig overmeesterd, dat ik geen enkel woord konde antwoorden, of tot mijne verdediging bijbrengen. Ach! ik geloofde nu zelfs, dat ik des nachts een verkeerden koers had geſtuurd. Spraakeloos, beteuterd en verweezen ſtond ik daar; onbekwaam om te denken of te redeneeren.

Nu wendde hij het vaartuig. Op eenmaal kwam ik tot mij zelven, het was als of een electriſche ſlag mij door alle mijne leden ſchoot.

Wanhoopig vloog ik naar den mast; in een oogenblik was ik 'er opgeklommen. ô God! hoe kan ik de vreugde, die ik gevoelde, beſchrijven; duidelijk zag ik de toppen der boomen zich langs den gezichteinder uit het water verheffen; bijna viel ik van boven neder, zoo was ik 'er over aangedaan.

„ Land! land!" ſchreeuwde ik zoo hard ik kon, en wees met mijn hand waar het lag. Een algemeen geroep van „ land!" verhefte zich in de chialeng; elk ijlde naar den mast; elk, die klimmen konde, wilde 'er zich van overtuigen.

Het volk was uitgelaaten van blijdſchap. Naauwelijks was ik beneden, of zij vielen mij te voet, en kusten mij de handen, tot zelfs de meiden van den Graaf; alle noemden mij hunnen redder.

Anna omhelsde mij tederlijk, zij weende overluid; ik zelfs weende van vreugde; het genoegen dat ik op dat oogenblik gevoelde is niet uittedrukken; door al het hartenleed, de angst en zorgen, had ik het niet te duur gekocht.

De Graaf alleen was ongevoelig of hield zich zoo; hij maakte geen de minste verſchooning; hij zocht zich niet wegens zijne drift en haastigheid bij mij te verontſchuldigen; ik zag niet de geringſte blijdſchap op zijn gelaat; ik meende zelfs te kunnen bemerken, dat het hem ſpeet, dat wij het land ontdekt hadden.

Ik konde hem nu op mijne beurt bittere waarheden hebben gezegd, ik konde hem met de haatelijkſte verwen afgemaald hebben; doch waar toe zou-

zoude mij deze kinderachtige wraak hebben kunnen dienen? voor ſchaamte en verwijtingen was hij niet vatbaar, en van het volk, dacht hij, had hij niets te vreezen, zoo lang hij zijne pistoolen bij zich had.

Het behandelde hem echter nu met de uiterſte verachting, niemand ſprak tegen hem, elk zag hem overdwars aan. Hij had dit, en nog veel erger aan hun verdiend; hij had op het punt geweest om ons alle aan eenen onvermijdelijken en harden dood over te geeven. Afgrijſelijk oogenblik! zelfs nu nog, kan ik 'er niet dan met huivering aan denken.

Intusſchen hadden zij, zonder dat ik 'er hen toe aanmaande, terſtond de riemen weder opgenomen; doch de dorst had hen merkelijk verzwakt; ik zag wel dat zij niet veel kracht konden doen, en hoewel 'er nog een klein koeltje was, dat nog even het zeil vulde, vreesde ik echter, dat het tegen den middag, als de zon hooger rees, ganſchelijk mogt verſlappen — en de ſtroom ons op nieuw meester worden; ook waren onze behoeften dringend, hoe eerder wij aankwamen hoe beter.

Al wat leven had moest dus mede aan de riemen. Ik, de twee meiden, de Tandel, – alles roeide. Anna ſtond aan het roer; wij riepen haar toe, hoe zij moest ſtuuren, rechts! links! het was om te lagchen, de een moedigde den anderen aan.

De Graaf was in het begin reeds, druipſtaartende, en in zich zelve mompelende, weder onder de tent gekroopen; even als had men hem zeer beleedigd.

digd. Hij had zich niet aan mij kunnen wreeken, zoo als hij had gedacht; zijne onkunde, zijn wrevelige aard, zijn haatelijke inborst, was bij het ontdekken van het land te gelijk aan den dag gekoomen: alleen om het wreede vermaak te hebben van mij bij het volk verachtelijk te maaken, had hij het vaartuig, met alle die 'er op waren, en zich zelven, aan de zee willen prijs geeven. Welke wonderlijke karakters vindt men toch niet onder de menſchen!

Intusſchen kwam het land hoe langs hoe meer van achter den zigteinder ten voorſchijn; bij elken riemſlag ſcheen het ons te naderen. De dreeven van palmboomen vertoonden zich reeds aan onze verlangende oogen in hunne volle pracht, wij zagen de verhevene kruinen, onder welker koele ſchaduwe wij ons haast hoopten uitterusten! —— boomgaarden, verſpreidde hutten, alles lag in de morgen-zonne! de aangenaame en verfrisſchende geur der planten en gewasſen woei reeds tot ons over. Onze harten vloogen het zoo lang gewenschte land te gemoet.

Eindelijk! eindelijk! kwamen wij aan. Het was een Eiland. Eene rij klippen bezoomde den oever, en belette ons de nadering aan het ſtrand, wij moesten met onze chialeng buiten het rif blijven. Wat verder zouden wij waarſchijnelijk een bekwaamer plaats hebben gevonden; doch hier toe had niemand lust; niemand wilde 'er toe verſtaan, elk was te ongeduldig, en al had het vaartuig tegen

de

de klippen moeten verbrijzelen — de roeijers zouden evenwel geen riemflag meêr hebben gedaan.

Gelukkig liep 'er geene branding, en het was 'er niet diep. „ Werp het anker uit!" riep ik tot den Tandel; en — het anker viel.

*

TWIN-

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing op het Eiland Caradiva. — *De Waterput.* — *Het middagmaal.* — *Stijfhoofdigheid van den Graaf.* — *De wandeling.* — *Woedend gevecht met den Graaf.* — *Vertrek van het Eiland.* — *De bekroonde liefde.* — *Aankomst te* Jaffanapatnam.

Naauwelijks waren wij ten anker, of oogenblikkelijk geraakte alles in beweeging; elk wilde de eerste aan land zijn om zijnen dorst te lessen. De roeijers, de Tandel, de meiden, ik, en ANNA — elk begaf zich, zoo als hij ging en stond, te water.

Het was kluchtig om te zien, hoe wij langs de beide zijden van het vaartuig afklauterden, hoe wij tusschen de klippen doorwaadden, hoe een van het volk met een bamboes vooruit ging om te peilen, ons den weg wees, en wij hem alle in eene lange rij volgden.

Op eene enkele plaats alleen moesten wij een paar slagen zwemmen; doch voor het overige kwam het water mij niet veel hooger dan de schouders. Ik ondersteunde ANNA in het treeden op de scherpe

en

en puntige rotzen; men kan ligt denken dat dit alles voetje voor voetje moest gaan. Eindelijk geraakten wij, de een na den ander, op het drooge.

De eerste waren reeds voor uit, en de andere naar maate dat zij aan den wal kwamen, kwamen als dolle lieden achter aan. Ik, ANNA en de meiden waren de laatsten; wij volgden hen, zoo hard wij loopen konden, door het bosch, waar wij tusschen de boomen door, van verre eenige hutten ontdekten.

„ *Kinaru! kinaru! onnoré kinaru ingairkir-*
„ *doe?*" (*) vroegen wij onder het loopen aan eene vrouw, die ons te gemoete kwam; zij wees ons, gansch verwonderd, den weg naar het gehucht, waar wij de put, op eenigen afstand van hetzelve, vonden; en den Tandel met zijne lieden reeds drok bezig zagen.

Ik had aan de meiden, en voornaamelijk aan het volk, bevolen, en hen zelfs gebeden, eer zij het waagden te drinken, uit voorzorg eerst den mond te spoelen, en eenige maalen de keel te gorgelen, en hunnen brandenden dorst niet dan langzaam en met korte teugen, te lessen. Ik had hen met de krachtigste bewoordingen, terwijl wij nog op het vaartuig waren, het gevaar van het schielijk en veel drinken voorgesteld; doch ik zag nu tot mijne niet geringe ontsteltenis, dat zij zich weinig aan mijne voorschriften en waarschouwingen bekreunden; zij scheurden elkanderen den emmer uit de hand; elk wil-

(*) De put! de put! waar is uw put?

wilde de eerste zijn: ik vreesde dat zij zich te barste zouden drinken, zij zwollen op als padden; een geluk voor hun, dat zij door het water hadden moeten waaden, dit had hen eenigzins afgekoeld; het schielijk en veel drinken zoude hen anderzins ligt doodelijk hebben kunnen geweest zijn. ANNA en de meiden dwong ik echter mijne regels van voorzichtigheid op te volgen, het welk mij, met de laatstgenoemden, geene geringe moeite kosttede.

Intusschen hadden zich eene menigte Eilanders rondsom ons heen vergaderd. Die menschen konden zich in het eerst niet voorstellen of begrijpen, wat ons deerde, het geroep en geschreeuw van het volk om de put en om water, had hen verbijsterd en bevreesd gemaakt.

Ik vroeg naar den Manigaar (*), hij stond onder den hoop, en kwam terstond bij mij. Voor een ropij, die ik hem gaf, liet hij ons een twaalf stuks Ellaniir, (jonge cocosnooten,) van de boomen haalen, deze verfrisschende en aangenaame vrucht, bragt ons geheel weder op onzen stel.

Nu zond ik een van het volk aan boord, om den Graaf te helpen aan land te komen; hij moest denzelven tevens een paar cocosnooten uit mijnen naam aanbieden, en onze nog overige rijst mede brengen.

Ik ben niet haatdraagend van aard, en wilde dus den eersten stap tot verzoening en vriendschap doen; de

(*) Opperste van het dorp.

de blijdſchap dat wij behouden waren, had alle reden van misnoegdheid, die ik tegen hem mogt hebben, glad uit mijn hart gewischt.

Zoude men het gelooven? deze wonderlijke man trok zijne eigenzinnigheid en hoofdigheid zoo verre, dat hij weigerde het vaartuig te verlaaten; hij zond mij zelfs de cocosnooten wederom, die hij niet had willen aanneemen; waarſchijnlijk om dat zij van mij kwamen; hij gaf om geen water, liet hij zeggen, zoo lang hij wijn had.

Hoe hij bij dezen verhittenden drank, die hij dagelijks, geduurende onze reize, tot laat in den nacht, zoo overvloedig had ingezwolgen, zijn gezondheid nog behield, kan ik tot nog toe niet begrijpen.

Men voege daar bij het weinige en onverduwelijke voedzel dat hij 'er bij gebruikte; zijne hooge jaaren, zijne zwakke ligchaamsgeſteldheid, en dan de bijna onverdraagelijke hitte der zon, aan welke wij zoo lang hadden blootgeſteld geweest, zonder eenige andere beſcherming voor dezelve te hebben gehad, dan eene tent van gevlogten cocosbladen. Het zoude naar mijn oordeel de ſterkſte natuur hebben vernietigd.

Men zag echter geen het minste teken van ongeſteldheid aan hem, hij klaagde niet over honger of dorst, of uittede de geringſte begeerte naar water. Hij dronk geregeld zich eens, en ſomtijds tweemaal 's daags, dronken — en mummelde, in ſtilte, zijne drooge rijst, onder de tent, op.

Ik nam voor, verder mijn hoofd niet met hem te

breeken; hij mogt aan boord blijven zoo lang hij wilde; als het hem verveelde, of zoo hij zag dat men zich niet aan hem ſtoorde, zoude hij wel van zelve aan den wal komen.

De rijstpot kwam nu welhaast te vuur, voor drie of vier fanams had mij de Manigaar een groote jacha (*), en een ſchoone zoode verſche visch gebragt — hier van zoude een kerrij gemaakt worden.

Jammer dat de Pomgalalie of keuken-meid van den Graaf een Parche (†) was, zij konde anderzins de ſpijze toebereid hebben; de roeijers, hoe hongerig dat zij ook waren, hadden 'er weinig lust toe, zij vonden echter wel dra eene vrouw onder de Eilanders, die zich hiermede belastte.

Toen het eeten gereed was, plaatſten wij ons onder de boomen, het volk bij elkanderen in een kring (§), en ik met ANNA wat verder; de twee meiden van den Graaf kreegen ook hun deel; zij gingen ons wel niets aan; doch zoude ik die arme ſchepzels, die mede niet weinig geleeden hadden, toe

(*) Eene vrucht van een buitengewoone grootte, die aan den ſtam van den boom, in ſtede van aan de takken, groeit.

(†) Of van de nederige Cast; geen andere Cast zoude iets willen eeten dat door een Paria was aangeraakt.

(§) De eene Cast mag met de andere niet eeten, ten zij zij beide gelijk in graad zijn; anderzins vervalt die van de hoogere Cast, in de klasſe van de laagere met wien hij gegeeten heeft.

toe laaten zien, en honger lijden? wat konden zij het helpen dat hun meester een gek was?

Welk eene vrolijke maaltijd! Ik zal die zoo lang ik leef niet vergeeten, aan alle onze geleedene angst en kommer werd niet meer gedacht. Van tijd tot tijd riep mij, dan de een, dan de ander van het volk, met een vergenoegd en blij gelaat toe: „*Do-*
„*ré! nella Doré! onnoré ſantosſam!*" (*)

Zeker en gewis; zij waren hun leven naast God aan mij verſchuldigd; doch ANNA had 'er ook veel toegedaan — hoe vreemd dit ook moge ſchijnen, is het niet te min de waarheid.

Ik was voor haar meêr dan voor mij zelfs bekommerd geweest, om haar te redden was ik voornaamelijk bezorgd; ik dacht niet om mij, ik dacht om zoo te zeggen aan niemand op het vaartuig, ik dacht alleen aan haar. Het ſcheen mij toe dat zij alleen in gevaar was, het ijſelijk denkbeeld haar van honger en dorst te zien ſterven, werkte zoo krachtig op mijn gemoed, dat mij niets te zwaar of te moeijelijk viel; dat ik alles deed en zoude hebben gedaan, om, ware het mogelijk, dit vreeſelijk ongeluk voor te komen, of te verhinderen; zoo zij niet aan boord geweest was, het zoude erger met ons zijn afgeloopen, — wij waren mogelijk nog niet aan land.

Toen

(*) Waarde Heer! het is door uwe gunst, of, wij hebben het aan u te danken, dat wij nog leeven en hier bij elkanderen zitten om te eeten.

Toen het eeten gedaan was, ging de Tandel met twee van zijne lieden weder naar de chialeng; zij namen een' Inwooner van het Eiland met zich, deze zoude hun een plaats aanwijzen, waar zij met het vaartuig nader aan den wal konden liggen.

De Graaf mogt somtijds denken dat ik zijne meiden terug hield; ik wilde haar dus mede naar boord zenden; doch dit ging zoo gemakkelijk niet. Met veel moeite bewoog ik de keuken-meid hem wat eeten te brengen, het welke hij, niettegenstaande zijne koppigheid, en geveinsde hardvochtigheid, evenwel grootelijks noodig moest hebben.

Doch het tanniekaretje weigerde volstrekt eerder in het vaartuig te gaan dan wij. „ Voor haar part mogt „ haar Meester verhongeren, het was haar om het „ even! — Was hij niet over haar te vrede, dan konde „ hij haar wegjaagen; zij was buitendien voornee- „ mens hem te verlaaten, zoo dra wij te *Jaffana-* „ *patnam* zouden zijn aangekomen. Hij was een „ vrek, die haar geduurende den tijd van 8 maan- „ den die zij reeds bij hem was geweest, niet meer „ dan een kleedje had gegeeven, hoewel hij haar in „ het begin groote beloften had gedaan; een oude „ grompot, die niets deed dan vloeken en knor- „ ren. Ook konde zij het hem nooit vergeeven, dat „ hij haar en haar kameraad om een weinig water „ zoo onverschillig had willen laaten geeselen, en „ over boord werpen."

Het was nog tijd eene wandeling te doen, ik bad ANNA mij te verzellen. Een fraai bosch van digte

en

en zwaare boomen lag voor ons, wij traden 'er in. Het weergalmde van het kwinkeleeren van duizende vogeltjes van verſchillende verwen. Welke wellustige ſchemering! welke welriekende en frisſche geur der planten! welk een liefelijk koeltje heerschte onder dit hooge en lommerrijke geboomte! wij doorwandelden het arm in arm, eindelijk zochten wij eene graazige plek, en zetteden ons naast elkanderen neder.

Geduurende onze noodlottige reize had ik weinig gelegenheid, en nog minder lust gehad, om haar wegens haaren verloofden te *Trinconómale* te onderhouden; nu ſprak ik 'er haar van, en van de waarſchijnlijkheid, dat wij niet lang meêr bij elkanderen zouden blijven. Zij begon bitter te weenen, en zeide, dat zij liever verkoos den dood te ondergaan, dan de vrouw van dezen man te worden. Zij bad, zij ſmeekte, om bij mij te mogen blijven. Zij wilde mij overal verzellen; wilde zoet en zuur met mij deelen; nooit zoude zij mij verlaaten; aan haar trouw, aan haare oprechte liefde moest ik niet den allerminſten twijfel ſlaan, haar hart was zoo zuiver en onbevlekt, als haar ligchaam, zij wilde alleenlijk voor mij leeven.

„ Ach!" vervolgde zij, „ van het oogenblik af „ dat ik u te *Sadras* leerde kennen, was ik u reeds „ genegen; toen reeds voedde ik eene geheime lief- „ de voor u: doch de edelmoedige en menschlieven- „ de wijze, waarmede gij mijnen kranken vader hebt „ behandeld en gepleegd, de zorg die gij voor mij

„ en mijne arme moeder zoo langen tijd hebt gedraa-
„ gen; dit heeft mij geheel en al voor u ingeno-
„ men; geen man in de wereld kan, of zal mij
„ voortaan meêr behaagen. Uwe weldaaden, die
„ gij met een oprecht gemoed, zonder eenig belang,
„ zonder eenig inzicht of voorneemen omtrent mij,
„ aan ons hebt betoond; geeven u een regt op mijn
„ perſoon en hart, boven alle anderen. Ik geef mij
„ zelve aan u over, zonder eenig beding of voor-
„ waarde, alleen ſta mij toe, bij u te mogen blij-
„ ven, niet als uw vrouw, want ik wil u nooit
„ trouwen, maar als uwe minnaares, en, zoo gij
„ mij deze eer niet waardig keurt, als uw ſlaavin."
Een vloed van traanen belettede haar verder te ſpree-
ken. „ Neen!" riep ik uit, gansch ontroerd, en
het beminnelijke meisje in mijne armen drukkende.
„ Neen ANNA! vrees niet, gij blijft bij mij, nooit
„ zal ik u verlaaten! Ik zal de liefde, die gij mij
„ toedraagt, naar waarde erkennen, gij hebt uw hart
„ aan geen' ondankbaaren geſchonken, hier hebt gij
„ mijn hand; niets dan de dood zal ons van elkan-
„ deren ſcheiden." De aandoeningen van blijdſchap
die zij over mijne beloften en toezegging gevoelde,
was zoo groot, dat zij op nieuw in eenen aanhou-
denden vloed van traanen uitbarstte, en niet tot be-
daaren konde komen; ik vreesde dat zij in flaauwte
zoude vallen, en had alle moeite om haar te troos-
ten. Het begon intusſchen donker te worden, wij
waren afgemat door alle de vermoeijenisſen on-
zer reize, ik voornaamelijk, die zoo weinig ſlaap
had

had genooten; en wij traden dus weder uit het bosch.

Toen wij in ons kamp terug kwamen, maakte het volk gereedheid om te ſlaapen, elk wikkelde zich in zijn kleedjen, en ging op het zand nederleggen; doch waar zoude ik met ANNA heen?

Aan boord wilde zij, even zoo min als ik, haar nachtrust neemen; wij waren het vaartuig van harte moede. Ook zoude ik met den Graaf, die op mij verbitterd was, op nieuws in hooge woorden kunnen geraaken. Ik wilde hem alle gelegenheid beneemen om mij te beledigen, en hem, zoo veel mogelijk, uit den weg gaan en vermijden; dit was mij ligt te doen, en, met zulk een twistzieken geest als hij, was dit het verſtandigſte gehandeld. Wij zouden toch maar ten hoogſte, nog één dag bij elkanderen zijn.

Ik beſloot dus met ANNA, onze ſlaapplaats, even als het volk, onder de boomen te neemen. Het was een verrukkelijke avond. De terug gebleevene hitte van den dag, werd door een koel zeewindje getemperd, de maan ſcheen in zijnen vollen glans aan den onbewolkten hemel, en ſchoot haare zagte ſtraalen door de naauwe openingen der hooge lommerrijke boomen; de betooverende ſchaduwen; de welriekende geur van eenige planten; — alles ademde eenen liefelijken ſtillen wellust.

Wij legden ons dus bij elkanderen op het weeke zand neder; ANNA, het tanniekaretje, en ik; de keuken-meid was bij den Graaf aan boord gebleeven — en na eene korte poos was alles rondom mij

heen in een' diepe rust, ik hoorde alleenlijk het eenvormig gezang van eenige krekels of ſprinkhaanen, met het veeltoonige ſnorken der roeijers, dat een aardig contrast maakte.

Van vermoeidheid was ik afgemat, en gevoelde pijn door alle mijne leden. De angst, de zorgen, het veel waaken, en daar bij het ſlechte voedzel, en de verhittende drank, hadden mij vermagerd en verzwakt. Mijn eenigſte hoop vestigde ik op den ſlaap, welke ik mij voorſtelde dat mij veel goed zoude doen, en ondertusſchen — zoo vermoeid als ik was, konde ik dien niet vatten.

Alle de voorvallen van mijne noodlottige reize, van *Madras* tot hier, kwamen mij weder voor den geest, zoo wel als de gevaaren, de angſten, de ſchrikken en benaauwdheden die ik had uitgeſtaan; en in ſtille dankbaarheid hief ik mijne handen tot Hem op, die mijn leven zoo van pas en wonderbaarlijk gered had.

De verbindtenis, die ik met ANNA had aangegaan, maalde mij ook in het hoofd. Ik was verheugd dat het eindelijk tusſchen ons tot eene beſlisſing was gekomen, dat ik eens uit deze onzekerheid en beſluiteloosheid verlost was, uit dezen geduurigen tweeſtrijd, die mijn hart kwelde; het zoude mij toch onmogelijk geweest zijn van haar te ſcheiden. Ik wenschte nu niets liever dan haar te mogen behouden, zoo ik haare moeder en de kinderen maar niet tot mijn last had.

De liefde, die ik haar te vooren toedroeg, was

ſe-

ſedert wij te zaamen op reis waren, dagelijks vermeerderd. Het ſcheen, als of het levensgevaar, waarin wij ons te zaamen hadden bevonden, onze harten nog naauwer aan elkanderen had verknocht. Zoo veel deelneeming, zoo eene vuurige, belangelooze liefde, die zij mij betoonde; haar lieftalig zachtzinnig humeur; haar edel en trouw hart, haar beminnelijk karakter; haar zoet gelaat en ſchoonheid; ik konde mij niet begrijpen hoe ik zoo dwaas had geweest mij van zulk een zeldzaam en waardig voorwerp te hebben willen ontdoen.

Het is waar, zij was niet geheel vrij. Zij had haar woord en trouwbeloften aan een ander gegeeven; ſtriktelijk genomen, had hij geen regt of aanſpraak meer op haar. Hij had haar verwaarloosd, en in geen twee jaaren naar haar om gezien, dat deze onverſchilligheid haar een haat en afkeer voor hem had ingeboezemd, konde hij zich ligt voorſtellen. Hij zoude, was hij een verſtandig man, gewis geen meisje willen neemen dat haare liefde op een ander had gevestigd; dit alles wilde ik hem bij onze aankomst te *Jaffanapatnam*, in eenen brief voorſtellen; ik wilde hem mijne kennis met ANNA, onze wederzijdſche genegenheid openbaaren; ik wilde hem niets verzwijgen, en het was dan waarſchijnelijk dat hij van haar zoude afzien. Doch als ik het wel bedacht, wat had ik ook in het geheel noodig hem te ſchrijven? al dezen omſlag en bezorgenis konde ik vermijden. Wat ging mij in allen gevalle dien man aan, wat verplichting had ik aan hem?

ANNA haatte hem, en had hem nooit bemind. Dat zij hem haare trouwbelofte had gegeeven, was meer dwang van haare ouders, dan toeſtemming van haare zijde geweest; zij wilde liever ſterven dan zijne vrouw worden; zij wilde bij mij blijven; zij bood mij haar perſoon, haare liefde, haare trouw, zonder eenig beding of voorwaarde, aan. En ik zoude aan iemand, die niets het allerminſte over haar noch mij te beveelen had, het verlof verzoeken haare aanbieding te mogen aanneemen; een meisje te mogen beminnen en bezitten, op het welk hij alle regt en aanſpraak, door zijne onverſchilligheid, afzijn en ſtilzwijgen reeds lang had verbeurd. Wilde hij zijne lieffte hebben, mogt hij 'er zelfs om uitkomen, en zien, dat hij haar uit mijne handen kreeg.

Het was hoog dag toen ik ontwaakte. Ik opende de oogen, naast mij zat ANNA, die mij met haar liefelijk aanſchijn, als de dageraad toelachtte; boven mij het groene gewelf; rondom mij het veelvoudig gezang en kwinkeleeren der vogelen, dat door de toop klonk.

O! hoe vrolijk ſtond ik op! hoe wel gevoelde ik mij! Ik was van dezen ſchrikkelijken angst en ongerustheid, die mij zoo veele dagen het hart had toegekneepen, bevrijd; de drukkendſte last was op eenmaal van mijne borst afgewenteld, ik konde weder vrij ademhaalen.

De herinnering der vermoeijenisſen, die ik had ondergaan, maakten plaats voor de aangenaame indrukzelen van al het geen ik zag en inademde, en week

voor

voor de betoovering der verſchillende genietingen, die van alle kanten door de zintuigen op mijne ziel ſtroomden.

Ik vond het volk drok bezig. 'Er moest weder gegeeten worden, en de rijstpot was reeds te vuur. Bij de overgeſchootene van den voorigen dag hadden zij wat carwaat (gedroogde visch) op de koolen geroosterd, en uit dit, met wat molaganier, zouden onze geregten beſtaan. Welhaast zaten wij weder voor onze pattés neder.

Intusſchen was de Graaf aan land geſtapt, en ik zag hem tusſchen het geboomte regt op ons afkomen. Hij naderde mij en ANNA, en bleef bij ons ſtaan.

„Goeden morgen, Heer Graaf!" zeide ik tot hem met een lagchend en vriendelijk gelaat: „welkom „aan den wal; zet u bij ons neder, en neem „deel aan het landelijke maal; het ſmaakt over„heerlijk, en is vrij beter als raauwe rijst met „wijn '— kom! laaten wij aan het gebeurde niet „meêr denken."

Hij zag mij overdwars en verachtelijk aan, en keerde zich om, zonder mij te antwoorden, mompelende iets binnensmonds, dat ik niet konde verſtaan.

„*Hum verdadeiro Boeffra!*" (*) zeide ANNA, toen hij heen ging, en zij had geen ongelijk; zijne ondankbaarheid ergerde mij het meest.

Ik

(*) Een waare buffel.

Ik had hem tweemaal het leven gered, eens uit de kaaken van den haai, en ten tweedenmaale, toen hij in zijne dolle drift het vaartuig naar zee wilde wenden, daar wij nabij het land waren. Zoo hij onpartijdig en bedaard wilde oordeelen, had hij zijn behoud enkel en alleen aan mij te danken. Ik waakte, ik zorgde, ik ſtuurde, en moedigde het volk aan; ik bleef ganſche nachten op, terwijl hij zijn gemak onder de tent hield; hoe veele redenen van klagten hij mij ook had gegeeven, had ik hem echter altijd, zoo hij maar eenigzins ſchikkelijk was, beleefd toegeſproken en behandeld; en nu wij weder aan land en behouden waren, was al het misnoegen dat ik tegen hem had, glad bij mij vergeeten — en ik zocht met een oprecht hart zijne vriendſchap weder.

Hij was een man van jaaren, en voor de gebreken en luimen van oude lieden heb ik altijd inſchikkelijkheid gebruikt; buitendien had hij, volgens het geen hij mij had verhaald, veele rampen en tegenſpoeden in de wereld gehad, die hem zijn humeur hadden verbitterd, en hem tot een ſoort van menſchen-vijand gemaakt. Dewijl ik vond dat hij mijne vriendſchap niet begeerde, nam ik voor hem te laaten loopen, en mij niet meer aan hem te ſtooren, wij zouden toch niet lang meêr bij elkanderen blijven.

Ik had in den voorigen avond, bij mijne wandeling, een Taleipat in het voorbijgaan gezien: deze boom was mij vreemd, ik wilde hem nu naauwkeu-

keuriger bezichtigen, en nog de eene of andere onderzoeking en aanmerking, betreffende het Eiland waarop wij ons bevonden, maaken. 'Er was nog volkomen tijd toe, tegen den middag zouden wij eerst vertrekken. Wij konden dien dag toch niet verder dan *Caïtz* komen. Zoo haast hadden wij niet gegeeten, of, zonder eenig kwaad vermoeden, wandelde ik boschwaards in.

Nu ſtond ik onder den verwonderenswaardigen boom met zijne reusachtige bladeren, haalde mijn potloot en papier voor den dag, en was bezig hem aftetekenen, toen ik een hevige ſlag met een ſtok over mijne ſchouders ontving; eer ik door de ontſteltenis regt tot mij zelve konde komen, had ik 'er nog een ſtuk drie of vier weg. Eensklaps trad de Graaf voor mij, met zijn rotting in de eene, en een pistool, dat hij mij op de borst hield, in de andere hand. Men kan denken hoe ik ſchrikte; doch ik herſtelde mij terſtond.

„ Sta!" riep hij, „ of het gaat 'er door. Ik zal „ u leeren," vervolgde hij met een woedend gelaat, „ de achting en den eerbied uit het oog te verlie- „ die een ellendeling als gij, aan een' man van „ mijn karakter en geboorte verſchuldigd is. Ik „ behoorde u door ſtokſlagen alleen te kastijden; doch „ ik wil u meer eer aandoen dan gij verdient — „ daar;" mij te gelijker tijd een ander pistool toereikende, dat hij uit zijn zak had gehaald. „ Neem „ aan," riep hij, „ of ik blaas u de harſenen „ uit."

Het

Het gevaar was dringend; een geluk dat mijne tegenwoordigheid van geest mij niet verliet. Was het hem ernst, of wilde hij mij alleen een vrees op het lijf jaagen, wie wist het? Ik durfde het 'er niet op aan laaten komen — oogenblikkelijk nam ik mijn besluit.

„ Geef hier;" riep ik met een geveinsde woede, en rukte hem het pistool uit de handen; „ ik zal „ u toonen dat ik een man van moed en van eer „ ben. Neem uwe distantie welke gij wilt; het „ vuur is eerst aan mij."

„ Zes schreden!" antwoordde hij, „ gij vuurt „ eerst."

Ik dacht dat hij zich zoude hebben omgekeerd om die aftemeeten, en ik hem dus zoude hebben kunnen ontsnappen; doch hij was mij te slim. Hij mat dezelve, achter uittreedende, met het gezicht naar mij gekeerd.

De grond was eenigzins ongelijk, bijna had hij over een afgebroken tak gevallen, dit oogenblik nam ik te baat, eer hij zich weder konde herstellen, was ik achter een boom.

Eenige mijner Leezers zullen hier mogelijk de neus voor mij optrekken, en mij een' lafhartigen noemen; het heeft mij echter nimmer in tijd van nood, en als het 'er op aankwam, aan moed ontbroken. Doch ik had geen zin om mijn jonge leven voor niet met al, op het schavot, of door een kogel, te verliezen, enkel en alleen om dat deze oude gek het zijne moede was, of het weinig achttede.

Het

Het is mij onmogelijk de woede van mijn tegenpartij te beſchrijven, toen hij zag dat ik hem ontſnapt was; als een dolle hond ſtortte hij op mij los; „ *poltron! arrête! arrête!*" Twintigmaal leidde hij op mij aan — telkens bragt ik een boom tusſchen beide, of was 'er achter verborgen.

Het was een wezenlijke klucht te zien, hoe ik, dan achter den eenen, dan achter den anderen boom ſchool, nu met het hoofd aan deze, dan aan de andere zijde loerde. Hoe mij de Graaf druipende van zweet, hijgende en vloekende, volgde.

Zoo had hij mij wel een kwartier uurs lang door het bosch gejaagd, ik had ligtelijk kunnen ontſnappen; doch ik wilde niet. Ongevoelig had ik hem ons kamp nader gebragt, dit had hij in zijne drift niet eens bemerkt. Eindelijk konde hij niet langer; rende nog eens uit al zijn magt op mij los — legde op mij aan — en gaf vuur! Op dat oogenblik hoorde ik het gillen van ANNA en der meiden, en het geſchreeuw van mijn volk.

Naauwelijks was zijn ſchot gevallen, dat mij miste, of ik vloog als een pijl uit een boog op hem los; hij wierp mij het afgeſchootene pistool naar het hoofd, dat ik ontweek. Nu zwaaide hij zijn rotting om mij aftekeeren: hier aan ſtoorde ik mij niet; hij konde mij toch niet meêr dan éénen ſlag toebrengen, ook hier toe gaf ik hem geenen tijd; ik wierp hem mijn hoed naar 't aangezicht, trof hem; daar lag de Graaf op het zand uitgeſtrekt.

Ik was vrij bedaard en koel geweest toen ik voor hem

hem vlugtte; doch nu werd ik op eenmaal verſchrikkelijk driftig; mijn bloed was in hevige beweeging geraakt; eene blinde woede maakte zich eensklaps van mijne zinnen meester; had ik op dat tijdſtip een wapen in mijn hand gehad, zoude ik een ongeluk hebben kunnen begaan.

Ik lag met de knie op zijn borst, en had hem met de linker hand bij de keel gegreepen, hij konde zich niet verroeren, en het ſchuim ſtond hem van boosheid op den mond.

Nu ligtte ik mijne vuist op, om hem de ſtokſlagen, die hij mij had gegeeven, en het levensgevaar, waar aan hij mij zoo boosaardiglijk had blootgeſteld, betaald te zetten. Ik wilde toeſlaan, toen mijn oog op zijne grijze haaren en gerimpeld voorhoofd viel; ik verſchrikte! — het was als of ik mijn vader onder mij had liggen — mijn arm verſtijfde, en haastig ſprong ik overeind; op dat oogenblik kwam ANNA met al mijn volk met brandende houten, ſtokken, en mesſen gewapend, om mij bij te ſtaan, of mij te ontzetten, zij omſingelden mij, en vroegen met de grootſte deelneeming, of ik beleedigd en gekwetst was? Zij wilden hem volſtrekt te lijf, en ik had moeite om het hun te beletten, en hun gerust te ſtellen.

Wat den Graaf aangaat, hij ſloop weg! — Van zijne pistoolen beroofd, (want ik had het mijne in de ſtruiken geworpen,) geheel ongewapend, en ziende het volk gereed om hem aantevallen, oordeelde hij best om het onweêr, dat hem dreigde, te ontwijken.

Nu

Nu wilde ik niet langer eenige inzicht of inſchikkelijkheid met dien buffel, zoo als ANNA hem te regt had genoemd, gebruiken. Terſtond gebood ik dat men zijne goederen uit het vaartuig zoude ſmijten. Het volk voerde dit bevel met het grootſte vergenoegen uit. Zij gingen voort met alle man te werk, en in weinige minuuten ſtonden zijne wijnkasten, zijne baalen en koffers op het ſtrand, hij mogt zien hoe hij 'er mede weg kwam. Ten zelven tijd ſcheepten wij ons in, en verlieten het Eiland; zijn tanniekaretje ſmeekte mij vergeefs haar mede te neemen.

Het zal twee uuren in den achtermiddag geweest zijn, toen wij van het Eiland *Caradiva* (*) afzeilden; tegen vier uuren kwamen wij aan het Fort *Ham en Hiel.* Hier moeten alle vaartuigen aanleggen die de rivier van *Caïtz* (†) op willen, om geviſiteerd te worden, een pas te ontvangen, en de hunne te laaten nazien.

Dit Fort is door de *Portugeezen* gebouwd, die het *Reïl* noemden, en ligt voor aan in den mond van

(*) *Caradiva*, of het *Zwarte Eiland.* De *Hollanders* noemen het *Amſterdam.* Het is 5 mijlen in den omtrek, redelijk ſterk bewoond, en vol bosſchaadje. Op dat Eiland wordt het hout voor het gebruik der Inwooners van *Jeffanapatnam* gekapt, het is ook van daar dat de Elephanten naar den vasten wal ingeſcheept worden.

(†) De rivier van *Caïtz* wordt geformeerd door de Eilanden *Amſterdam*, enz.

van evengemelde rivier, op een heel klein eilandje. Het is met geſchut voorzien, en kan den ingang aan alle Inlandſche vaartuigen beletten; groote ſchepen kunnen het niet naderen, dewijl het 'er ondiep is. Een Officier met 24 mannen maakt de bezetting van dit Fortje uit, die gemeenelijk alle maand afgelost worden.

Niet dan na zonnenondergang kwamen wij te *Caïtz* aan. Dit is eene reſidentie, zoo als men het noemt; die 'er het gebied voert draagt den tijtel van Reſident.

Caïtz is een groot dorp op den oever van de rivier van dien naam; men vindt 'er nog verſcheidene gebouwen van de voorige *Portugeezen*, allen nog in een goeden ſtaat, onder anderen een klooster en een kerk, in welke de *Hollanders* hunnen Godsdienst verrichten.

Hier ſtapten wij aan den wal om ons avondmaal te neemen. Het volk kookte zijne rijst op den oever, en ik ging naar een ſoort van herberg, die door een Meſtics opgehouden wordt.

De man was niet t'huis, maar te *Jaffanapatnam* om bezigheden. Zijne vrouw ontving mij en ANNA met de grootſte beleefdheid, zij trakteerde ons op verſcheidene *Ceilonſche* geregten, onder anderen op eene heerlijke karrij-coco, zoo als ik die nog nooit op de kust had gegeeten; wat mij het meest verwonderde, was het geringe geld dat men mij afvroeg — wij hadden een halve ropij met ons beide verteerd.

Nu

Nu begaven wij ons weder aan boord van onze chialerg, alleen met ons beide onder de tent — niemand die ons hinderde; geen Graaf, geen tanniekaretje of keuken-meid, geen lastige getuigen, of die ons wilden of durfden bespieden, of konden begluuren!

Het eentoonige gezang der roeijers; het ploffen der riemen, het zacht gemurmel en ruischen van het water rondom de chialeng, het welluidend geschreeuw der houtsnippen; de stemmen van menschen, die nu en dan van de oevers tot ons over klonken; alles boezemde eene zachte aandoening, eenen liefelijken en streelenden wellust in.

ô Nacht! niet voor mij te vergeeten. Rivier van *Caitz!* nooit kan ik u noemen, zonder mij te herinneren, dat het op uwe wateren was dat ik geluk smaakte! Oogenblikken van vermaak! Uwe uitwerking op het hart der menschen zijn duurzaam, en zoo vlugtig en snel voorbijgaande gij ook zijn moogt, blijven uwe indrukzelen nog langer tijd in het geheugen, dan die der droefheid en smerten.

Ik vergat alle mijne besluiten, alle mijne voorneemens, alle mijne vrees en angstige vooruitzichten; Vaderland, vrienden, — ik vergat alles, in de armen van ANNA.

Toen wij des morgens ontwaakten, bevonden wij ons aan den hoofdstijger van *Jaffanapatnam.*

EEN-EN-TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Landing te Jaffanapatnam. — SANT JAGO. — *De weduwe* SALDER. — *Nog voor het laatst iets van den Graaf.* — *De Heer* SCHRÖTER. — *Vader* TEMPLIJN. — *Afbeeldzel van* ANNA. — *Einde.*

Een ſterke ſtoot van het vaartuig tegen den ſtijger, het vrolijk geſchreeuw der roeijers, het geraas dat zij met het inhaalen hunner riemen maakten, het geluid van vreemde ſtemmen aan den oever — wekte ons uit eenen zachten en gerusten ſlaap. Welke aangenaame ontwaaking! welke liefelijke herinnering!

Ik ſtond haastig op, verzocht mijne ſchoone gezellin zich te kleeden en gereed te maaken; terwijl ik intusſchen een weinig wilde rondzien en frisſche lucht ſcheppen.

Toen ik uit de tent trad, klonk mij het welkom van mijn volk te gemoet. De zon kwam juist achter den gezichteinder te voorſchijn, en *Jaffanapatnam* met zijne bonte en witte huizen, lag in ſchilderachtige ſchoonheid voor mij; half omſingeld van

digte bosschaadjen, uit welker midden ontelbaare cocos- en palmboomen hunne vorstelijke kruinen verhieven.

Nooit was ik met zoo veel vergenoegen opgestaan. Nooit had de morgenstond mij zoo liefelijk toegelachen. Ik ademde ruimer, dan ik sedert mijn vertrek van *Madras* gedaan had. Het scheen als of een zwaare last van mijn hart was afgewenteld. Alles was vrede en gerustheid in mij. Ik gevoelde een blijdschap, een inwendig genoegen en voldoening, die zich niet wel laat uitdrukken — en deze gewaarwordingen waren zeer natuurlijk.

Ik was bezitter van iemand geworden, die ik vuurig beminde, meêr dan ik zelf wist. Ik was van den knaagenden angst, van haar te zullen verliezen, of in de armen van een ander te zien overgaan, verlost. Ik was van deze kwellende bestuiteloosheid geneezen. De vrees en zorg voor mijn toekomstig bestaan en fortuin waren verdweenen, alle zwaarigheden die zich voorheen als bergen voor mijne oogen opgetoorend hadden, waren nu vereffend, of tot kleine heuveltjes geworden.

Terwijl Anna bezig was zich te kleeden en haar condé (*) optemaaken, wandelde ik in de nabijheid van ons vaartuig, langs den oever heen en weder; in mijne gedachten mij het genoegelijk leven voorstellen-

(*) Een soort van knoop of wrong, die de *Oost-Indische* vrouwen zeer sierlijk en met veel kunst in het haar leggen.

lende, dat ik met haar zoude leiden; doch bij wie zouden wij onzen intrek neemen? hier aan had ik nog niet eens gedacht.

Ik was te vooren nooit op *Jaffanapatnam* geweest, de plaats was mij dus geheel vreemd, brieven van aanbeveeling had ik ook niet; dat ik 'er echter eenige oude kennisſen zoude aantreffen, die, wegens de duurte of ſchaarsheid der levensmiddelen, en de gevaaren des oorlogs, of, na de vernieling onzer Etablisſementen, door de *Engelſchen*, van de kust *Chormandel*, en voornaamelijk van *Nagapatnam*, waren overgeſtooken, om hier een toevlugt voor den honger en het zwaard te zoeken, was hoogst waarſchijnlijk; doch waar zoude ik zoodanige kennisſen op dat oogenblik vinden? en dan was nog de vraag, of zij mij wel van dienst konden zijn,

Met ANNA door de ſtad rond te loopen, om een logement optezoeken, ſtond mij niet aan, en haar zoo lang in het vaartuig te laaten, tot ik een verblijſplaats voor ons zoude gevonden hebben, had ook zijne zwaarigheid. Ik konde, langer dan ik dacht, wegblijven of opgehouden worden, de roeijers zouden, zoo zij mij niet ſchielijk weder zagen terug komen, waarſchijnelijk het vaartuig verlaaten, en om hunne bezigheid of anderzins, aan den wal of naar de ſtad gaan, en ANNA, dus wel opgeſchikt en in orde gekleed, alleen aan boord moeten blijven, blootgeſteld aan de nieuwsgierige vraagen, en het bekijk van de voorbijgangers, of van dezulken

die

die op den ſtijger kwamen, of in andere vaartuigen zich bevonden. Het was natuurlijk, dat dit haar veel ſchaamte en verdriet zoude veroorzaakt hebben.

Nu ſchoot mij de vrouw te binnen, aan welke ik ANNA, volgens begeerte van haare moeder, moest overleveren, zoo dra wij te *Jaffanapatnam* zouden zijn aangekomen; deze dacht ik zoude ons wel zoo lang huisvesting geeven, tot ik eene wooning had gevonden.

„Kent gij ook SENHORA PANCHICA DE MONTE?" (dit was haar naam) vroeg ik aan een Meſties ſoldaat, die voorbij ging, en van het Fort (*) kwam.

Hij kende deze vrouw; doch zij bevond zich niet meer te *Jaffanapatnam*; ſedert meer dan een jaar was zij van die plaats vertrokken, niemand wist waar heen; men dacht naar *Colombo*.

'Er bleef mij dus niets anders overig, dan zoo lang in eene herberg te gaan logeeren, hoe ongaarne ik het ook deed. Ik verzocht den ſoldaat mij de beste en ſatzoenelijkſte aantewijzen.

Hij noemde mij eenen JEURS, die tevens koffijhuis en billard hield. Zeker was dit geen behoorlijke plaats; doch wat zoude ik doen? wij moesten voor het oogenblik maar zoeken onder het dak te komen.

Toen ANNA gereed was, riep ik een der roeijers om

(*) Het Fort ligt omtrent een kanonſchot van de ſtad, aan den oever der rivier, op eene groote vlakte.

om mij te volgen, en gebood de anderen zoo lang in het vaartuig te blijven, tot ik weder kwam, of hun makker terug zond, om mijn goed te haalen; arm in arm, wandelde ik met mijne liefste naar de Stad (*).

Een Topaz kwam ons te gemoet, ik wilde hem naar het huis van JEURS vragen: „ *Faze mercé* „ *Senhor!...*" (†) op 't oogenblik erkende ik hem; „ *Por vida de minha alma* (§) *sois vos mesfé Senhor* „ SANT JAGO? *como estay?* het was SANT JAGO zelfs, een oud dienaar van den Heer DE SOUZA te *Madras*. Wij waren beide niet weinig verwonderd elkanderen te *Jaffanapatnam* te ontmoeten.

„ Het is zeker wegens de chancos (**) dat gij „ hier zijt?" was mijn eerste vraag. Ik wist dat zijn meester de visscherij der chanci in pacht had.

„ Gij hebt het geraaden;" antwoordde hij: „ maar „ zeg mij, sedert wanneer zijt gij hier? het ver- „ wondert mij van u niet eerder ontmoet te heb- „ ben, ik ben toch den meesten tijd bij de straat, „ en in zulk een kleine plaats....."

„ Wij komen juist aan," viel ik hem in de rede,

(*) De stijger ligt tusschen het Fort en de Stad.

(†) Weest zoo goed, mijn Heer!

(§) Bij het leven mijner ziel, (eene *Portugeesche* exclamatie) zijt gij het Heer SANT JAGO, hoe vaart gij al?

(**) Eene soort van zeehoornen, van grootte als een vuist; zij zijn in *Bengalen* zeer gewild, waar men 'er armringen uit zaagt.

de, „ ginds ligt ons vaartuig, en wij zijn op weg „ naar eenen JEURS."

„ Naar JEURS! wat? om 'er te logeeren?",

„ Ja, men heeft mij die herberg als de beste in „ de Stad opgegeeven."

„ Dat is zij ook; of liever, zij is de eenigste die „ wij hier hebben, eenige furiekazies (*) uitgezon- „ derd; doch het is geen logement voor u, gij wilt „ toch niet met uwe schoone jonge vrouw in zulk „ eene herberg gaan, waar het altijd vol drinkers „ en billardspeelers is, meestal militairen, dat heeft „ geen pas. Mijn huis is niet ver van hier, blijf „ bij mij, tot dat ik eene bekwaame wooning voor „ u beide zal hebben gevonden." Zijne aanbieding kwam mij zeer van pas, en ik nam die in dank aan.

Nu maakte hij ons zijn Folgamoeito (†) over ons huwelijk. „ Maar mijn Hemel!" riep hij uit, „ wan- „ neer zijt gij dan getrouwd? ik heb 'er niets van „ gehoord." Ik had moeite om zijne nieuwsgierigheid uitteftellen, tot wij in zijn huis zouden zijn.

Toen

(*) Dit woord heeft zijnen oorsprong uit het *Portugeesch*. Sura heet palmwijn, en caza een huis. Deze furiekazies zijn gemeene kroegen, waar men aan matroozen, soldaaten en parriasfen, de furie die aan het gisten, of sterk geworden is, ook Talwagen, Vellapattie en andere dranken van dien aard, verkoopt.

(†) Gelukwenfching.

Toen wij 'er aankwamen, liet hij terſtond door zijne huishoudſter koffij klaar maaken en agapé (*) bakken. Intusſchen zond ik den roeijer weder naar het vaartuig om mijne bagagie te haalen, en welhaast zag ik het volk, vergezeld van den Tandel, met dezelve aankomen.

Die goede menſchen namen nu een weemoedig afſcheid. Zij vielen voor mij neder, omhelsden mijne knieën, bedankten mij nogmaals, met de traanen in de oogen, voor alle de moeite en zorgen die ik voor hun, geduurende onze reize, had genomen, noemden mij hunnen redder; en vertrokken onder de hartelijkſte zegenwenſchingen — tot groote verwondering van SANT JAGO, die nieuwsgierig was om de oorzaak van dit aandoenelijk afſcheid te weeten.

Ik maakte hem in het kort met de voorvallen, die mij, ſedert mijn vertrek van *Madras*, waren gebeurd, bekend, en dat ik ANNA te *Tranquebaar* getrouwd had. Ik oordeelde het onnoodig om hem onze geheime verbindtenis te ontdekken; eene al te groote openhartigheid is ſomtijds ſchadelijk.

Hij verhaalde mij nu, op zijn beurt, dat hij reeds ſedert een geruimen tijd te *Jaffanapatnam* was, waar heen hem Mr. DE SOUZA had gezonden, om op nieuw bij het Commandement het ontſlag van dertig duizend chankos te verzoeken, op welke men bij

(*) Kleine koekjes van rijstmeel, waarmede men gewoonlijk ontbijt.

bij het uitbarſten des oorlogs, als *Engelſchen* eigendom, beſlag had gelegd. Konde men dit met regt *Engelſchen* eigendom noemen? men had de visſcherij (*), wel is waar, aan een *Engelsch* burger verpacht; doch men had de pachtpenningen daar voor genooten — en nu maakte men zich nog bovendien van de chancos meester!

Na het ontbijt gingen wij te zamen uit om een logement optezoeken; ik had op raad van SANT JAGO, van het voorneemen, om eene aparte wooning te huuren, afgezien, en wilde mij dus bij den een of ander in de kost beſteeden, ten minste vooreerst.

Daar het mij niet onverſchillig was bij wien ik woonde, nu ik ANNA bij mij had, was ik eenigzins keurig; wij konden dus in het begin niet naar ons geneegen te regt komen. Eindelijk vonden wij bij eene weduwe, een, naar 's lands wijze fraai gemeubileerd, vertrek, met een heerlijk uitzicht over de rivier, aan welker oever haar huis ſtond. Ik huurde dit vertrek bij de week, en beſteedde ons tevens bij haar in de kost.

Gevallig was deze weduwe de moeder van een mijner *Nagapatnamſche* kantoormakkers, SALDER; zij was hartelijk blijde, door mij tijding van haaren zoon te bekomen, die zich, toen ik *Madras* verliet,

(*) 'Er is een chankos visſcherij aan de Noordoostzijde van *Jaffanapatnam*, die jaarlijks aan den meestbiedenden, voor eenige duizend rijksdaalders verpacht wordt.

liet, nog als krijgsgevangen aldaar bevond. Wij lieten onze bagagie, die bij SANT JAGO ſtond, haalen, en betrokken nog dien zelven voormiddag ons nieuw logement.

Ik en ANNA waren nog bezig onze zaaken wat te rangſchikken, toen ik, tot mijne niet geringe verwondering, den Graaf in huis zag treeden. Naauwelijks werd hij ons gewaar, of hij ſtoof al vloekende en brommende op eenmaal het huis weder uit. Ik trad ſchielijk naar de deur, om te zien waar hij belandde, en zag hem door de ſtraat loopen als of hij gejaagd werd; in een oogenblik was hij mij uit het gezicht.

Zoo als ik naderhand van zijn tanniekaretje vernam, had hij, denzelſden dag van ons vertrek van *Caradiva*, een visſchers ſchuit afgehuurd, waarmede hij, kort na ons, te *Jaffanapatnam* was gekomen; dat hij bij de weduwe kwam inloopen, was om een paar kamers bij haar te beſpreeken; hij had ons daar niet verwacht, en de afkeer en haat, die hij voor mij had, meer dan de vrees, was gewis oorzaak dat hij zich met zulk een ſpoed van ons had verwijderd.

Ik oordeelde hier uit, dat hij mij voortaan ongemoeid zoude laaten, en was 'er, om de waarheid te zeggen, hartelijk blijde om; doch ik bedroog mij; ik had nog niet met hem gedaan.

Zoude men het gelooven? hij zond mij des anderendaags een rekening van twintig pagoden voor wijn, die ik en ANNA, geduurende ons rondzwer-

ven

ven op zee, van hem hadden gedronken; hier bij was een zeer insolent briefje, waarin hij op de immediaate betaaling van dit geld aandrong; met bedreiging, zoo ik hem niet gewillig voldeed, mij bij den Fiskaal te verklaagen. Hij zoude mij dan tevens noodzaaken, schreef hij, hem alle de ropijen te restitueeren, die hij, op mijn aanraaden, aan de roeijers had uitgedeeld.

Zag men ooit zulk eene laagheid? zulk eene afschuwelijke ondankbaarheid?

Ik was intusschen met de zaak verlegen. Zonder twijfel zoude hij alles in het werk stellen om mij te benadeelen. Ik had aan hem een onverzoenelijken vijand, en konde hij zich op de een of andere wijze aan mij wreeken, zoude hij geen geld ontzien, hoe gierig hij anderzins ook was.

Ik wist van SANT JAGO, dat de toenmalige Fiskaal van *Jaffanapatnam* een man was, bij wien men met geld veel konde uitregten; een dronkaard — en die 'er voor bekend stond, dat hij zich liet omkoopen. Ik had dus alle rede om te vreezen, dat ik nog in verdriet en moeijelijkheden zoude worden gewikkeld.

Mijn huiswaardin, aan welke ik mijn geval en ongerustheid openbaarde, raadde mij, den Heer SCHRÖTER, Secretaris van Politie, met mijne zaak bekend te maaken; het was een braaf en vriendelijk man, die mij gewis tegen den Graaf en den Fiskaal zoude beschermen, en zorgen dat mij geen onregt werd aangedaan.

Ik

Ik ging terſtond naar dien Heer, verhaalde denzelven alle de bijzonderheden onzer reize van *Tranquebaar* naar *Jaffanapatnam*, de ſlechte handelwijze van den Graaf, het geval met de pistoolen op het Eiland *Caradiva*, en zijn' onregtvaardigen eisch en bedreiging. Ik verzocht hem, den Tandel en zijn volk te ondervraagen, (zij lagen nog met het vaartuig aan den ſtijger,) en zich bij hun van de waarheid van mijn gezegde te overtuigen, enz.

„ Het is niet noodig," viel hij mij eindelijk in de rede, „ ik geloof u van harte gaarne. Die „ ſchobbejak van een Graaf is tot deze, en tot „ nog vrij erger laagheden bekwaam. Gij zegt mij „ niets nieuws van zijn karakter en denkwijze, ik „ ken hem. Hij is hier voorleden jaar nog eens „ geweest, en heeft zoo veele zotheden uitgevoerd, „ dat hij zich de verachting van een ieder op den „ hals heeft gehaald, en den bijnaam van *Bonfou*, „ inſtede van Bonvoux heeft verkreegen."

„ Hij zoude weldoen," vervolgde hij, „ zich ſtil „ te houden, zoo hij niet begeert dat men eene „ zekere zaak naauwkeuriger onderzoeke, die men „ wel ongemerkt wil laaten doorgaan, uit inzicht „ zijner jaaren, en van zijnen tijtel. Schrijf hem „ dit uit mijnen naam, en ik twijfel niet, of hij zal „ u wel met vrede laaten."

Ik heb 'er nooit kunnen achter komen, aan welke misdaad hij zich ſchuldig had gemaakt. Hoe het ook zij, ik ſchreef hem, wat de Heer Schröter mij had gezegd. Hij had geſtampvoet van boosheid,

heid, het briefje in ſtukken geſcheurd, en het den brenger naar het hoofd geworpen. Nooit heeft hij zijn' eisch hernieuwd, of mij de geringſte verdrietelijkheid weder aangedaan; waar hij mij gewaar werd of ontmoette, vlood hij voor mij als voor de pest.

Anna die den ganſchen dag over hoofdpijn had geklaagd, begaf zich na den eeten een weinig ter rust. Dien tusſchentijd wilde ik beſteeden om in mijne eenzaamheid buiten de Stad rond te wandelen, en de tuinen en boschjes, die deze plaats voor een groot gedeelte omringen, te bezichtigen.

Ik vond de voorwerpen fraai en verſcheiden, eene aangenaame vermenging van toopen, boomgaarden en tuinen; de hooge met oranje-trosſen voorziene Areekboomen (*), de paarſche Panegaaij (†), de zwaarlijvige Suurzak (§), alles had een beter aanzien, alles ſcheen mij weelderiger en frisſcher toe, dan op de meeste plaatzen van de kust.

De dag, die zeer heet was geweest, begon te daalen, ik had ſtijf doorgeſtapt en mij nergens opgehouden; dit had mij eenigzins vermoeid en dorſtig gemaakt; ik wilde dus weder naar mijn verblijf terug keeren, om uitterusten en mij te verkwikken.

Thans

(*) De Areekvrucht is van de grootte van een ei, van een hooge oranje-kleur als zij rijp is, en hangt in digte trosſen, als druiven, aan den boom.

(†) Panègaaij of palmvrucht.

(§) Suurzak of Jakka, de vrucht groeit aan den ſtam, in ſtede van aan de takken.

Thans zag ik in een tuin vol ſtaatelijke palm- en cocos-boomen, een Tijſeraar juist naar boven klimmen om de ſuriepotten te ledigen. Deze tuin was met eene muur omringd, ook ſtond 'er een net huisje in; een teken dat dezelve door een *Europeaan* of Meſties werd bewoond. — Om het even, men zoude mij toch geen potje ſurie weigeren.

Toen ik nader kwam, verbeeldde ik mij in denzelven eene wel bekende ſtem te hooren. Ik luisterde — het kan niet zijn, en toch echter — de deur ſtond aan, — ik opende dezelve zachtjes; Hemel! ik had mij niet bedroogen; vader TEMPLIJN met zijne vrouw, die onder een boom, aan een rond tafeltje, thee dronken....

„ Dag vader TEMPLIJN! dag Tia!" (*) riep ik overluid, en vloog in den tuin. Daar lag de tafel, met al het theegoed in het zand. Door de ontſteltenis, die hun mijne onverwachte verſchijning veroorzaakte, waren zij te gelijk opgeſprongen om naar mij toe te treeden, en hadden die, zonder het te weeten, om ver geſtooten. In een oogenblik hing ik hun om den hals.

„ Is het mogelijk! zijt gij het! waar komt gij van „ daan?" Hoe veele uitroepingen van verwonde-

ring

(*) Tia is *Portugeesch*, en betekent zoo veel als moeij of tante; zoo noemt men ginds veelmaals de vrouwen van zekere jaaren, voor welke men achting en eerbied heeft, en met welke men gemeenzaam bekend is. Ik noemde de vrouw van mijn' vriend TEMPLIJN nooit anders.

ring — hoe veel blijdſchap — het ganſche huis kwam op de been.

Ik omhelsde de kinderen, die alle hier bij waren komen loopen, en om ons ſtonden. Mijn lieveling die ik altijd Alfell (*) pleeg mede te brengen, en nu tot een huuwbaar meisje was opgegroeid; eenige die voor, andere die na mijn vertrek van *Nagapatnam* waren ter wereld gekomen; (De goede Tia was bijzonder vruchtbaar.) De twee ſlaaven jongens, JANUARIJ en CUPIDO, die mij trouwhartig de hand ſchudden; de meiden die mij vriendelijk van verre toeknikten; de oude hond die tegen mij opſprong — alles was hartelijk blijde van mij weder te zien.

Eindelijk zouden wij gaan zitten, en nu eerst werden zij gewaar dat het tafeltje met al het theegoed om verre lag. „ *Ayo minha koppa tacinha!*" (†) riep Tia uit, in een' zoo klaagelijken toon, dat wij 'er alle, en zij zelfs, hartelijk om moesten lagchen.

Mijn vriend beval andere thee klaar te maaken. „ Of wilt gij liever," vroeg hij mij, „ een potje „ friſſche ſurie? zij zijn juist bezig om te tijſſeren." Ik verkoos het laatſte.

Hij. Maar, om Gods wille, waar komt gij van daan?

Ik. Van *Madras.*

Hij. Heel van *Madras?*

Ik.

(*) Gedraaide ſuiker.

(†) Helaas! mijne kopjes en ſchoteltjes!

Ik. Ja. — Ik verhaalde hun toen, in het ruwe, mijn wedervaaren en mijne reize, zonder echter van ANNA te ſpreeken. Zij ſtonden 'er van verſteld.

En nu moest ik zijne heerlijkheid zien, zoo als hij het noemde, te weeten, zijn tuin, zijn huisje, en al wat hij bezat.

Ongelukkige man! hoe verſchillend waren zijne tegenwoordige omſtandigheden van die, waarin ik hem te *Nagapatnam* gekend had. Langer dan dertig jaaren had hij Baas Kuiper, in 's Compagnies dienst, op die hoofdplaats geweest; hij was toen een welgeſteld man, die door zijne nijverheid en arbeid een klein kapitaaltje had bijeen vergaderd; getrouwer en oprechter vriend, heb ik nooit gehad. Zijn huis, zijn tafel en beurs, ſtond mij altijd ten dienst. — Hij en zijne vrouw beminden mij als hun zoon.

Na de overgaave dezer Stad aan de *Engelſchen*, had hij zich met zijn talrijk huisgezin naar *Jaffanapatnam* begeeven, daar leefde hij eeniglijk van dezen tuin, dien hij zich, voor het gene hij nog uit handen des vijands had kunnen redden, gekocht had. Hij had te vergeefs getracht, te *Jaffanapatnam*, *Trinconomale*, *Manaar*, of andere omliggende plaatzen, als Baas Kuiper weder aan te komen, de posten waren vervuld, of werden door gunstelingen bezet.

Bij alle zijne tegenſpoeden, had hem echter zijn vrolijk humeur niet verlaaten; hij was nog dezelfde. Even luchthartig, vol koddige invallen, en nog altijd met zijne dolle drift voor de jagt bezield;

zield; naauwelijks waren wij gezeten, of hij ſprak 'er mij van.

„ Vriend!" riep hij, in zijne handen wrijvende, „ wat ben ik verheugd dat gij hier zijt, een goede „ geest heeft u ten regten tijd naar mijne wooning „ gebragt; gij komt als geroepen. Maak u voor „ morgen gereed, om een partij bij te woonen. „ Wij zijn met ons vijven, alle waare NIMRODS, „ en blijven een dag of drie in het bosch. Gij „ ziet, ik ben nog altijd dezelfde als op *Nagapat-* „ *nam;* de jagt is nog, gelijk voorheen, mijn „ eenigſte en geliefdſte tijdverdrijf; 'er gaat geen „ week om, dat ik niet alleen, of in gezelſchap, „ mij naar de hier omliggende bosſchen begeef, „ en 'er meest den tijd een goede buit van daan „ breng. O! riep hij uit, als in verrukking, wat „ een ſchoon land is *Jaffanapatnam* voor de jagt! „ haal uw geweer; gij zult dezen nacht hier ſlaa- „ pen, en met het aanbreeken van den dag gaan „ wij 'er op uit."

Ik durfde hem niet zeggen, dat de jagtlust reeds ſedert lang bij mij was uitgedoofd, en dit vermaak mij haatelijk was geworden; hij zoude 'er mij om hebben kunnen verachten, hoe genegen hij mij anders ook was. Ik zeide hem alleen dat ik geen geweer had.

„ Hoe!" riep hij uit, „ dat ſchoone lange jagt- „ roer, dat zoo net ſchoot, zijt gij kwijt?"

„ Helaas, ja!" antwoordde ik hem, „ en vrij „ meer daar bij. De *Engelſchen* hebben ons te

„ *Sadras* niets gelaaten, als de kleederen die wij „ aan het lijf hadden, wij zijn gansch uitgeplun- „ derd, niettegenstaande onze Capitulatie."

Meer behoefde 'er niet, om hem het nadeel en de schade te herinneren, die hij van dat volk had geleeden (*). Hij verhaalde het mij met korte woorden, en met de traanen in de oogen.

Doch welhaast hernam hij zijne gewoone vrolijkheid. „ Om het even," riep hij uit, „ wat weg „ is, is weg; gij zult niettemin met ons gaan, „ ik zal u wel een goed geweer zien te bezor- „ gen."

„ Maar," antwoordde ik, „ deze partij zal ik „ evenwel niet kunnen bijwoonen, ik heb een jonge „ juffer medegebragt, die kan ik toch niet wel zoo „ lang alleen te huis laaten."

„ Een jonge juffer!" riep hij en zijne vrouw te gelijk uit, en zagen mij verwonderd aan.

„ Ja! ja! eene jonge juffer; vindt gij lieden dit „ zoo vreemd, of denkt gij dat ik een oud wijf „ zoude rondsleepen."

„ Ho! ho! nu versta ik u," hernam hij lagchende, „ een maitres meent gij, niet waar? de droes, „ houdt gij 'er ook al een maitres op na? het is „ te-

(*) Al zijn houtwerk, zijne duigen en vaten, ter waarde van verscheidene duizende guldens, hadden zij hem afgenomen, onder voorwendzel dat het Compagnies goed was; hoewel hij onwederspreekelijke bewijzen van het tegendeel had vertoond.

„ tegenwoordig de tijd niet om zich met zulk eene
„ flechte koopmanſchap te belasten, voornaamelijk,
„ als men door de *Engelſchen* is uitgeplunderd.
„ Laat dat aan de rijken over. Het verwondert
„ mij, dat gij, die voorheen altijd zoo veel met uw
„ vrijheid ophad, u nu zulk een juk op den hals
„ gaat haalen; doch ik wil haar u niet tegen maa-
„ ken; dewijl gij haar eens hebt, moet gij haar hou-
„ den, zoo lang tot zij u laat zitten, of dat een
„ ander haar weg kaapt."

„ Maar zeg mij toch," viel Tia hem in de rede,
„ wie is de Nonja? van wat Caste is zij, en hoe
„ komt gij 'er aan?"

Ik zeide hun, dat zij de dochter van een mijner *Sadrasſe* vrienden was, die kortelings te *Madras* was overleeden, van waar ik haar, op verzoek haarer moeder, had medegenomen; dat die ook haast ſtond te volgen, ten einde het huwelijk van dit meisje, met een zeker man, die zich te *Trinconomale* bevond, en aan wien zij verloofd was, te voltrekken. Ik had eenigzins de waarheid verbloemd, om te hooren wat zij hierop zouden zeggen. Men moest hen gezien hebben.

Tia ſloeg van verwondering de handen te zamen, onder het uitroepen van „ *Nella pavoem! a-koedoep-*
„ *pa!*" (*) en diergelijke; vader TEMPLIJN barstede in zulk een' geweldigen lach uit, dat hij voor een poos niet tot bedaaren konde komen.

„ Nu

(*) *Malabaarſche* exclamatien.

„ Nu, dat zal een ſchoone bruid zijn, die die „ arme man daar zal krijgen," riep hij eindelijk met herhaald geſchater uit. „ In waarheid, die goede „ moeder heeft gewis niet geweeten, welk een vogel „ gij zijt, zij zoude anderzins haare dochter wel „ t'huis hebben gehouden; gij zijt de regte DANIËL „ die men een jong meisje moet aanvertrouwen; „ wat dunkt 'er u van, vrouw? hem een jong meis- „ je gansch van *Madras* aan te vertrouwen! zag „ men ooit zulk een klucht; het is net, als of men „ een verdwaald ſchaap aan den wolf overgaf, om „ hetzelve den herder ter hand te ſtellen?" en toen weder aan het lagchen, met zulk eene hartelijkheid, dat wij hem alle moesten gezelſchap houden.

„ Maar boert ter zijde," hernam hij eindelijk, „ breng haar hier bij ons, uw Tia zal haar wel „ zoo lang voor u, of voor den Heer Bruidegom „ te *Trinconomale*, bewaaren; en zorge draagen, „ dat, terwijl wij in de bosſchen zijn, de vliegen „ de neus niet aan den honig wrijven."

„ Ja, breng haar hier," riep zijne vrouw, „ ik „ ben nieuwsgierig haar te zien, het arme meisje „ zoude de tijd daar, gansch alleen, geweldig lang „ vallen."

Ik zag wel dat ik mij van deze jagtpartij niet konde losmaaken, en ging dus, op hun begeeren, terſtond naar huis, om ANNA te haalen, en haar van het gebeurde kennis te geeven.

Zij was 'er bijzonder over in haar ſchik. Het ſtond haar buitendien bij de weduwe SALDER niet

te

te best aan, die niet veel van omgang hield, en niet zeer ſpraakzaam was. Zij, daarentegen, was luchtig, vrolijk, en een liefhebſter van praaten — dat huis was haar dus te ſtil, en te eenzaam; in den tuin met Tia en de kinderen, zoude zij zich beter vermaaken.

Die goede vader TEMPLIJN en zijne vrouw! met hoe veel hartelijkheid, met hoe veel goedheid werd zij door hun ontvangen. Tia voornaamelijk was terſtond met haar ingenomen, het kittelde mijne eigenliefde niet weinig, haar nu en dan te hooren uitroepen: „*bonita hum criança! fermoza menina!*" (*) en toen ik hun eindelijk openbaarde, in welke betrekking ik met haar ſtond, toen ik hen onze liefdesgeſchiedenis verhaalde, en hun zeide, hoe zeer wij elkanderen beminden; toen ik hun van haare ouders ſprak, en hoe onze kennis een begin had genomen, ſcheen het dat hunne genegenheid voor haar verdubbelde, in zoo verre, dat mijn vriend begeerde, dat wij ons logement zouden verlaaten, en bij hun komen inwoonen; in hun huis was plaats genoeg, en hij wilde ons eene kleine kamer inruimen.

„ Maar apropos!" viel hij zich zelfs in de rede, „ daar ſchiet mij iets beters te binnen. Gij zijt „ met den Heer SCHRÖTER reeds eenigzins bekend; „ deze Heer heeft hier naast een tuin met een klein „ huisje, vraag die van hem in huur. Gij kunt „ daar

(*) Een ſchoon kind, een beminnelijk meisje.

„ daar zeer vermaakelijk woonen, en uw eigen me-
„ nage doen. Dit zal u beter koop uitkomen,
„ en gij zult meerder vrijheid hebben. Wij zijn
„ dan naaste gebuuren, zien elkanderen dagelijks,
„ en zullen, om zoo te zeggen, maar één huishou-
„ den uitmaaken. Wat de noodige meubelen be-
„ treft, die zal ik u geeven."

Deze raad gevid mij. Ik was juist dien avond bij den Heer SCHRÖTER op een pijp tabak verzocht, en had dus gelegenheid dezelve over zijnen tuin te ſpreeken.

Met de grootſte bereidwilligheid bood hij mij dien tot mijn gebruik aan, zoo lang als het mij behaagde. Des anderendaags al, wilde hij volk zenden, om het huisje, dat in langen tijd niet was bewoond geweest, te reinigen, en 'er de noodige reparatie aan te doen. Hij begeerde 'er niets voor, dan dat ik zijne oudſte dochter (*) nu en dan een les in het tekenen gaf, op wat uur en dag het mij best gelegen kwam. Met deze tijding keerde ik des avonds, om elf uuren, bij vader TEMPLIJN weder terug. ANNA was uitgelaaten van blijdſchap; en verheugde zich reeds vooruit over het aangename en genoegelijke leven, dat zij 'er hoopte te leiden.

Des morgens, voor het aanbreeken van den dag, maakte mijn vriend TEMPLIJN, in zijn huis reeds al-

(*) Deze Juffer is naderhand met den Heer VAN TEILINGEN, zoon van den gewezen *Nagapatnamſchen* Gouverneur VAN TEILINGEN, getrouwd.

alles wakker. De koffij en het ontbijt werd gereed gemaakt, en de knapzak met drank en ſegaars gevuld — en kort daarna kwamen onze jagtmakkers aan.

Het waren de klerk SCHARKEN, de voornoemde herbergier JEURS, Doctor BARENDS, en een Meſties burger. Vader TEMPLIJN ſtelde mij hun voor, als een oud vriend, en een geweldige jaager.

Hij had een geweer voor mij weeten te krijgen, voorzag mij met kruit en lood — en toen wij een haastig ontbijt hadden genomen, vertrokken wij.

Ik zal den Leezer met de beſchrijving van deze jagtpartij niet vermoeijen. Een van het gezelſchap had het ongeluk onder weg zijn voet te verſtuiken, waarom 'er beſlooten werd, in ſtede van naar de bosſchen te gaan, in *Neloer*, een zeer fraai dorp, te verblijven.

De meeste tijd werd met eeten en drinken verſleeten; men ſchoot, men pafte op alles wat zich maar vertoonde; tortelduiven en uilen, kraaijen en vledermuizen, het was om het even, niets konde zich vertoonen, of zij gingen 'er op los; het wild was ſedert lang uit de bewoonde ſtreeken gevlugt.

Men kan denken, hoe mij dat moorden onder de onſchuldige dieren, die ons toch van geen nut of voedzel waren, mishaagde. Ik durfde het intusſchen niet laaten blijken, maar ſchoot mede in het rond, echter (zonder dat men het bemerkte) met los kruit. Men was verwonderd dat ik niet trof; doch ik gaf de ſchuld aan het geweer, en aan eene

zwakheid in den linker arm, die mij belettede om wel te mikken.

Wij hadden woord gehouden, en kwamen op den derden dag 's avonds, tot mijne niet geringe blijdschap, en die van ANNA, weder t'huis. De hartelijkheid waarmede zij mij verwelkomde, bekoorde mij.

Zij verhaalde mij terstond, dat het huisje en de tuin van den Heer SCHRÖTER, reeds gereed waren; zij had het met Tia gaan zien; zij was 'er zoo mede in haar schik, als ware het een paleis geweest; hoewel de gansche wooning alleenlijk in een enkel vertrek, en naast hetzelve, in een kleine keuken, bestond; doch was dit niet genoeg voor twee menschen, die zich met weinig konden behelpen, en met weinig te vrede waren? voor welke het overtollige zelfs tot een last was? Of zijn geluk, tevredenheid en vergenoegen alleen in groote huizen met kostelijke meubelen te vinden?

Wij betrokken het voort des anderendaags. Een katel of kreb, vier stoelen, een tafel en een kleine almaré of eetenskas, was het huisraad dat vader TEMPLIJN ons leende — meer begeerden wij niet. *Panelle*, *tizella* (*), en wat 'er verder tot een klein huishouden vereischt werd, kochten ANNA en Tia op de bazaar. Ik nam eene Chelias (†) meisje in dienst,

(*) Potten en pannen.

(†) Chelia is eene soort van laage Cast onder de *Chingaleezen*, bijna als de Parriassen onder de *Malabaaren*; de

dienst, om boodſchappen te doen, en in de keuken als anderzins te helpen — en nog denzelven nacht ſliepen wij in onze nieuwe wooning.

Wij leiden te zamen een allervergenoegdst en gelukkig leven. Het hart van mijne ANNA was dat van een Engel; onze wederzijdſche genegenheid nam geduurig toe, wij gevoelden van dag tot dag hoe noodzaakelijk wij elkanderen wierden.

Van de jagtpartijen had ik mij weeten los te maaken. Ik ging in geene gezelſchappen, ik kwam bij niemand, als nu en dan bij den Heer SCHRÖTER, die mij met zijne vriendſchap vereerde, en bij vader TEMPLIJN. Wij vonden, ik en ANNA, geen grooter vermaak, geen zaliger vergenoegen — dan alleen, en ongeſtoord bij elkanderen te zijn. Alleen aten wij ons middagmaal onder de koele ſchaduwe der ruiſchende palmen, die zich rondom onze wooning verhieven. Alleen wandelden wij des namiddags in de boschjes en toopen die het afgelegenſte waren, en waar wij door niemand konden geſtoord of beſpied worden.

Daar vermaakten wij ons ſomtijds even als kinderen, met ſchuilhokje en diergelijke te ſpeelen. Tot vermoeijens toe konden wij elkanderen tusſchen de boomen naloopen, met een gejuich, met een geſchreeuw, met eenen ijver en drift — waar over wij naderhand zelfs moesten lagchen. Ons grootſte genoe-

de vrouwen en dochters der Chelias, mogen den boezem en het bovenlijf niet bedekken.

noegen was, met leege (*) cocosnooten naar een zeker doel te werpen, om het best te treffen; of wij ..... doch ik wil den Leezer met de opnoeming onzer tijdverdrijven, die hij waarschijnlijk verveelend of bespottelijk zal vinden, niet vermoeijen.

Met deze en diergelijke speelen konden wij ons gansch alleen, uuren lang vermaaken, de tegenwoordigheid van een derde zoude 'er al het bekoorlijke voor ons van hebben benomen; wij vonden 'er zulk een behaagen in, dat wij vaak ons middagmaal verhaastten, om zoo veel te eerder weder naar de boschjes te ijlen, die wij wegens derzelver eenzaamheid, en de koele en verfrischende schaduwe, die 'er heerschte, boven andere tot onze uitspanningen hadden verkooren.

Als het weêr, of andere beletzelen ons noodzaakten t'huis te blijven, bragten wij den meesten tijd bij vader TEMPLIJN en Tia door, of wij verlustigden ons met zingen, met leezen, en met muzijk; de verveeling en het verdriet vonden bij ons geenen ingang — en de uuren vloogen in afwisselende vermaaken en bezigheden heen.

Vloeit langzaamer in mijn geheugen, gij vrolijke en vergenoegde dagen, die ik onder de gelukkigste van

(*) De eekhoorentjes weeten door langduurig knabbelen in de coscosnooten een gat te maaken, waar door zij de vrucht van binnen uiteeten, die dan op het laatst afvalt. Op den grond, onder de toopen, liggen eene menigte van deze uitgeholde cocosnooten.

van mijn leeven reken! Mijn lot was benijdenswaardig. Ik had een trouwen en opregten vriend — en een bekoorelijk meisje gaf mij de alleruitgezochtste bewijzen van de tederste en onvervalschte liefde.

ANNA was eene Castiesse (*), dat is, van een *Europeesche* vader, en eene *Mestiesse* moeder geboren — zij was dus blank van kleur, en mogt met regt schoon genaamd worden. Haare trekken waren regelmaatig en fraai; lieftalliger gelaat kan men zich niet voorstellen. Een vriendelijk lachje zweefde gestadig op haare lippen. Haare groote zwarte oogen, vol vuur, in welke de natuur en de liefde, ik weet niet welk eene betoverende kracht hadden gelegd, effene en geboogene wenkbraauwen, zoo gelijk, als met een penceel getrokken, tanden als eene dubbelde rei paarlen, eene gestalte noch groot, noch klein; maar van eene zeldzaame en wonderlijke evenredigheid, eene verrukkelijke welgeplaatste boezem, de schoonste handen en armen .....! dit is haar afbeeldzel, in het minst niet overdreeven. Eene zekere gratie heerschte in alle haare bewegingen. Zij was slank als een riet, vlug als een eekhoorentje, vrolijk, onderhoudend, geestig zelfs — vol van aardige en meestal grappige invallen. Het was mij onmogelijk in haar gezelschap droefgeestig te

(*) Die van een *Europeesche* vader en moeder in de *Indiën* geboren zijn, noemt men Pousties, van een *Europeesche* vader en *Mestiesse* moeder zijn Casties, van een *Europeesch* vader en *Zwarte* moeder Mesties.

te zijn. Voorts ſpeelde zij zeer lief op de Viola of *Spaanſche* Guitarre; zij zong uitmuntend wel, zij ſchreef eene zeer fraaije hand, voor eene vrouw, zij kon borduuren, bloemen en kant maaken, zij was eene goede en zuinige huishoudſter, en een uitmuntende kok naar 's lands wijze; haare kerries en voornaamelijk haar pillau, maakte zij overheerlijk. Dit waren haare bekwaamheden en talenten.

Hier bij kwam haar onveranderlijk zacht humeur, de teêrgevoeligheid van haar hart, het altijd te vredene en vriendelijke gezicht, het onophoudelijk bemoeijen om mijne wenſchen en begeertens voor te komen, het zorgvuldig trachten door duizend kleine opmerkzaamheden mij mijne geringe wooning tot een paradijs te maaken. — Ik had mijn ſtaat, met dien van een' vorst niet willen ruilen — en zegende het oogenblik dat zij de mijne werd.

Eenige tijd na mijne aankomst te *Jaffanapatnam*, ſchreef ik aan ANNA's verloofden te *Trinconomale*; en gaf denzelven van onze wederzijdſche genegenheid en zamenleeving, en van de vernietiging zijner verbindtenis met haar kennis. Ik voegde 'er bij, dat hij dit ongeluk of verlies, zoo het 'er een voor hem was, voornaamelijk had te wijten, aan zijn onbehoorlijk ſtilzwijgen, zijne achteloosheid — en de onverſchilligheid, waarmede hij een meisje, aan welke hij zijne trouwbeloften had gegeeven, en op welker gedrag niet het allerminſte was te zeggen geweest, had behandeld.

Hij antwoordde mij kort daar op, dat noch de om-

omſtandigheden van zijn fortuin, noch die van zijn ligchaam hem hadden toegelaaten, zijne verloofde optezoeken, en zijne gedaane belofte aan haar te volvoeren. Dat hij ongelukkiglijk door eene noodlottige ziekte tot een ſtaat was gebragt, die hem de gedachten tot het huwelijk, zoo niet voor altijd, ten minſte voor een' langen tijd moest doen opgeeven; en hij dus, hoewel met het bitterſte hartzeer, van de beminnelijke ANNA had moeten afzien, en 'er voor altijd van afzag. Hij bedankte mij, met de ſterkſte uitdrukkingen, voor al het goede dat ik aan het lieve kind, en aan haare ouders had gedaan, en ſmeekte mij haar toch niet te verlaaten, en aan de armoede en het gebrek prijs te geeven. — Dus bleef ik in het ongeſtoorde en geruste bezit van eene perſoone, die ik teder beminde, van welke ik teder bemind werd, en die, zoo wel naar ligchaam als naar ziel, alle de hoedanigheden bezat, die mij konden gelukkig maaken.

LIBRARY OF CONGRESS
0 007 904 920 7